

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

DOKTORSKÉ STUDIUM
KOMBINOVANÉ
2011 – 2014

DISERTAČNÍ PRÁCE

Ivan Jařabáč

**Komparace profesní orientace žáků s mentálním
postížením**

Praha 2015

Školitel disertační práce:
PhDr. Josef Novotný, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

DOCTORAL
PART - TIME
2011 - 2014

DISSERTATION THESIS

Ivan Jařabáč

**Comparison of professional orientation of pupils with
mental disabilities**

Prague 2015

The Dissertation Thesis Work Supervisor:

PhDr. Josef Novotný, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená disertační práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 12. 3. 2015

Jméno autora .....

Poděkování

Chtěl bych poděkovat panu PhDr. Josefu Novotnému, CSc., za odborný přístup ke zkoumané problematice a lidský přístup. Dále bych chtěl poděkovat paní ředitelce Mgr. Beacie Rączka za zpřístupnění veškerých informací o zkoumané Integrované výchovně-rehabilitační škole v Polské republice.

..

Anotace

Disertační práce s názvem **„Komparace profesní orientace žáků s mentálním postižením“** porovnává výběr učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání a **profesní přípravu žáků s lehkým mentálním postižením na středních školách ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL). Poměr žáků s lehkým mentálním postižením, kteří získají střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) na středních školách v Ostravě a ve Wodzisławiu Śląskim.**

Teoretická část disertační práce mapuje dosavadní analýzu předčasných ukončení studií žáků v ČR, kde podstatným problémem je předčasné ukončení studia na střední škole v oborech středního vzdělání s výučním listem kategorie E. Zde se vzdělávají převážně žáci s lehkým mentálním postižením. Podrobně se zabývá kariérovým poradenstvím na školách a možnostmi edukace žáků s mentálním postižením v České republice a v Polské republice. Na závěr je popsána historie a současnost měst Ostravy (ČR) a Wodzisław Śląski (PL), kde byl realizován výzkum.

Aplikační část vědeckovýzkumné práce **komparuje nové poznání**, které nebylo zkoumáno a porovnáváno, **skutečný počet žáků** s lehkým mentálním postižením, **kteří získají střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) ve městě Ostrava ve městě Wodzisławiu Śląski.** Disertační práce také porovnává výběr učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL) vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání. Závěr výzkumu obsahuje i doporučení, prognózu a možnosti využití v obou zkoumaných městech. Aplikační část vědeckovýzkumné práce je zpracována přehlednými grafickými výstupy do kontingenčních tabulek a prostorových grafů.

Klíčové pojmy

Kariérové poradenství, lehká mentální retardace, odborná učiliště, profesní orientace, profesní příprava mládeže, profesní vývoj žáků, předčasné odchody žáků ze středních škol, Speciální gymnázium, vyučovací předmět „Technické činnosti“, vzdělávací oblast „Člověk a svět práce“, základní škola (praktická), Základní speciální škola.

Annotation

The doctoral thesis "***Comparison of professional orientation of pupils with mental disabilities***" compares the choice of studying area in pupils with mild mental disabilities starting the first year of secondary education and the **professional preparation of students with mild mental disabilities in secondary schools in the cities of Ostrava (Czech Republic) and Wodzisław Slaski (Poland)**. The **proportion of students with mild mental disabilities that achieve secondary education with a Certificate of Apprenticeship (higher secondary education) in secondary schools in Ostrava (Czech Republic) and Wodzisław Slaski (Poland)**.

The theoretical part of the thesis describes an analysis on premature termination of studies in the Czech Republic, where the fundamental problem is the premature termination of studies in secondary school in the areas of secondary education with a Category E Certificate of Apprenticeship, where students with mild mental disabilities acquire education. It further analyses in detail career advising in schools, and educational possibilities for students with mild mental disabilities in the Czech and Polish Republics. In the end, the history and the present of the cities where the study was completed, Ostrava (CR) and Wodzisław Slaski (PL), are described.

The practical part of the research work **compares new knowledge** that was not so widely studied and compared before, **the actual number of students with mild mental disabilities that acquire secondary education with a Certificate of Apprenticeship (higher secondary education) in the cities of Ostrava and Wodzisław Slaski**. The thesis also compares the choices in areas of education of students with mild mental disabilities starting their first year of secondary education in the cities of Ostrava and Wodzisław Slaski. The conclusion of the research includes recommendations, prognosis and possible use of the research data in both surveyed cities. The practical part is based on the graphical analysis of contingency tables and dimensional graphs.

Key words

Career advising, mild mental disabilities, vocational schools, professional orientation, professional preparation of the youth, professional development of students, premature termination of secondary studies, special high school, educational subject "Technical Activities", educational area "Man and the world of work", (practical) basic school, special basic school.

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ANALÝZA PŘEDČASNÝCH ODCHODŮ ŽÁKŮ ZE VZDĚLÁVÁNÍ V ZEMÍCH EU	10
1.1 Komplexní politická opatření EU Evropa 2020.....	10
1.2 Teoretické přístupy, které ovlivňují ukončení vzdělávací dráhy	14
1.3 Faktory, které ovlivňují předčasné odchody žáků ze SŠ	17
1.4 Faktory, které ovlivňují žáky se zdravotním postižením.....	20
1.5 Analýza vzdělanostní struktury žáků se zdravotním postižením v ČR	22
1.6 Analýza předčasných ukončení studií žáků v ČR	25
2 KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ.....	30
2.1 Vymezení pojmu kariérové poradenství a dalších významných pojmů.....	30
2.2 Profesní vývoj žáků.....	36
2.3 Úloha diagnostiky pro volbu profese	37
2.4 Činitelé ovlivňující výběr profese	39
2.5 Informační zdroje – podpora při volbě povolání žáků	43
2.6 Koncepce integrovaného systému kariérového poradenství	45
3 EDUKACE OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM V ČR A V PL.....	48
3.1 Podstata mentální retardace.....	48
3.2 Klasifikace mentální retardace	51
3.3 Základní vzdělávání žáků s mentálním postižením v ČR	54
3.4 Profesní příprava žáků s mentálním postižením v ČR.....	61
3.5 Základní vzdělávání žáků s mentálním postižením v PL	67
3.6 Profesní příprava žáků s mentálním postižením v PL	75

4 HISTORIE A SOUČASNOST MĚST OSTRAVY A WODZISŁAW ŚŁĄSKI..	80
4.1 Historie města Ostravy.....	80
4.2 Současnost města Ostravy	82
4.3 Historie města Wodzisław Śląski	83
4.4 Současnost města Wodzisław Śląski.....	85
4.5 Vzdělávací instituce ve městě Ostrava a Wodzisław Śląski	85
4.6..Míra nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji a ve Slezském vojvodství	87
5 APLIKAČNÍ ČÁST	90
5.1 Charakteristika a zaměření výzkumu – cíl výzkumu.....	90
5.2 Výzkumné problémy, hypotézy a indikátory.....	90
5.3 Metodologie výzkumu	97
5.3.1 Místo, doba, výzkumné soubory, analytické jednotky	97
5.3.2 Použité metody a techniky výzkumu	99
5.3.3 Metodika výzkumu (postup).....	99
5.4 Získané údaje a jejich zpracování (kvantitativní analýza).....	101
5.4.1 Výběr učebních oborů žáků základních škol v Ostravě (ČR)	101
5.4.2 Profesní příprava žáků a kariérové poradenství na středních školách (ČR)	115
5.4.3 Výběr učebních oborů žáků Základní speciální školy a Speciálního gymnázia Wodzisławiu Śląskim (PL).....	132
5.4.4 Profesní příprava žáků a kariérové poradenství na speciálním odborném učilišti ve Wodzisławiu Śląskim (PL)	142
5.4.5 Průzkum kariérového poradenství na středních školách ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL).....	147
5.5 Komparace výsledků a jejich interpretace	152
5.6 Závěry výzkumu, doporučení, prognóza, možnosti využití	162
ZÁVĚR.....	176
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	183
SEZNAM ZKRATEK.....	191
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK	192
SEZNAM PŘÍLOH.....	195

ÚVOD

Kariérové poradenství představuje systém poradenských služeb s cílem pomáhat jednotlivcům při rozhodování o jejich individuálních profesních přáních. Významnou úlohu v kariérovém poradenství pro správnou volbu profese žáků představuje speciálně pedagogická diagnostika, výchovní činitelé, poradenská pracoviště i informační zdroje. Cílem kariérového poradenství je intervence, pomoc a vedení dospívající mládeže na školách, aby se dovedla orientovat ve „**Světě práce**“. Při nevhodně zvolené určité profesi, dochází často u mládeže k předčasnému ukončení studia na střední škole. **Předčasné ukončení studia na střední škole je podstatným problémem v České republice - zejména v oborech středního vzdělání s výučním listem kategorie E, kde se vzdělávají převážně žáci s lehkým mentálním postižením. Využívání kariérového poradenství na školách tak nabývá na významu a ukazuje značné rezervy v této oblasti. Rozhodující působení pro správnou volbu profese žáků by měla zajišťovat základní škola ve spolupráci s rodiči žáka.** Ovšem z vlastní pedagogické zkušenosti se domnívám, že dnes klesá význam rodin z hlediska osvojování konkrétních pracovních způsobilostí a vytváření kladného vztahu k práci a získání základního přehledu o **možnostech budoucího povolání**, které je pak především záležitostí **učitelů základní školy** (třídní učitel, učitel vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“, výchovný poradce, případně školní psycholog). V současné době stále působím jako **učitel na základní škole (praktické), v Ostravě - Hrabůvce, U Haldy 66, příspěvková organizace**, kde vzdělávám a vychovávám žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Výuka vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“, tvoří převážnou část mé přímé vyučovací povinnosti v základní škole (praktické). **Kariérovým poradenstvím, profesní přípravou a pracovním uplatněním žáků s lehkým mentálním postižením se zabývám již osmnáct let v podobě projektů, výzkumů a publikování odborných článků.** Jelikož také působím jako odborný asistent na Akademii humanitně-ekonomické v Lodži a na vysoké škole manažerské ve Varšavě, velmi mě zajímalo, jaký je skutečný počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří získají střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) i v Polské republice.

Ústředním cílem disertační a vědeckovýzkumné práce je nové poznání, které nebylo zkoumáno a porovnáváno, **komparovat profesní přípravu žáků s lehkým mentálním postižením na středních školách ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL).** Poměr žáků s lehkým mentálním postižením,

kteří získají **střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání)** na středních školách **v Ostravě a ve Wodzisławiu Śląskim. Faktory**, které mají **vliv** na profesní přípravu těchto žáků. Město Wodzisław Śląski v Polské republice a město Ostrava v České republice mají podobný vývoj a nacházejí se ve Slezsku.

Předmětem zkoumání disertační práce jsou otázky: jaký je skutečný počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří získají střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) ve městě Ostrava ve městě Wodzislawi Śląski? Jaké faktory, mají vliv na profesní přípravu těchto žáků? Jaký je skutečný počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří nenastoupí na střední školy ve městě Ostrava ve městě Wodzislawi Śląski a volí si žáci technické učební obory středních škol více ve městě Ostrava nebo ve městě Wodzislawi Śląski?

Disertační práce má pět kapitol. Teoretická část mapuje dosavadní analýzu předčasných ukončení studií žáků v ČR, kde podstatným problémem je předčasné ukončení studia na střední škole v oborech středního vzdělání s výučním listem kategorie E. Zde se vzdělávají převážně žáci s lehkým mentálním postižením. Podrobně se zabývá kariérovým poradenstvím na školách a možnostmi edukace žáků s mentálním postižením v České republice a v Polské republice. Na závěr je popsána historie a současnost měst Ostravy (ČR) a Wodzisław Śląski (PL). Aplikační část disertační vědeckovýzkumné práce, kapitola pátá, komparuje výběr učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání a jejich profesní přípravu na středních školách – získání středního vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL).

Pro snadnější orientaci čtenatelů autor disertační práce uvádí, že **v Polské republice je dle uvedené legislativy (viz. 3. kapitola) základní vzdělávání kategorizováno do vzdělávacích částí. (Základní škola - I vzdělávací část, která obsahuje tři třídy 1. až 3. ročník, II vzdělávací část, která obsahuje další tři třídy 4. až 6. ročník a III vzdělávací část je Gymnázium, které má další tři třídy 7. až 9. ročník).** Po absolvování Gymnázia se žáci s lehkým mentálním postižením vzdělávají na **odborných školách** (Odborná učiliště nebo Speciální odborné učiliště). Jelikož je **v Polské republice povinná školní docházka pro všechny žáky do ukončení 18 let, vzdělávání na odborných školách stále náleží do základního vzdělávání.**

Seznam příloh disertační práce byl také přehledně doplněn o „**Překlad významných slov z polského jazyka do českého jazyka**“ (viz. Příloha O).

TEORETICKÁ ČÁST

1 ANALÝZA PŘEDČASNÝCH ODCHODŮ ŽÁKŮ ZE VZDĚLÁVÁNÍ V ZEMÍCH EU

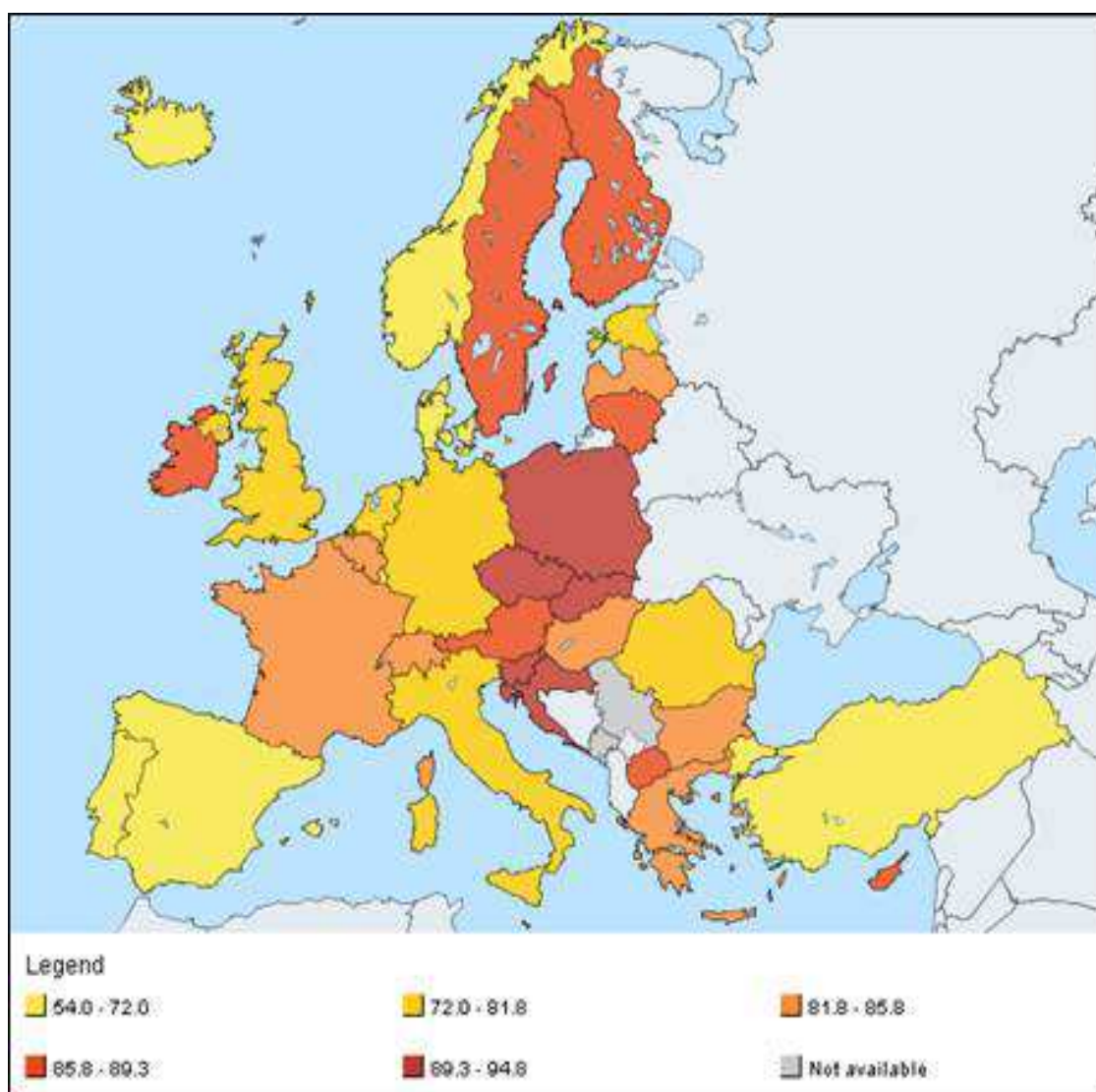
Cílem první kapitoly je seznámit čitatele s dosavadní analýzou předčasných odchodů žáků ze vzdělávání v zemích EU a v České republice. Snížení podílů mladých lidí pod 10%, kteří předčasně odešli ze vzdělávání, v rámci Komplexního politického opatření EU Evropa 2020 je obsahem první subkapitoly. Dále jsou popisovány dva teoretické základní přístupy a faktory, které ovlivňují předčasné odchody žáků ze středních škol v České republice (včetně faktorů, které ovlivňují žáky se zdravotním postižením). V závěru kapitoly je uvedena analýza vzdělanostní struktury žáků se zdravotním postižením v České republice a **dosavadní analýza předčasných ukončení studií žáků v České republice.**

1.1 Komplexní politická opatření EU Evropa 2020

V **Evropské unii** má asi 80% mladých lidí (ve věku 20 – 24 let) alespoň středoškolské vzdělání. **Česká republika** spolu s **Polskou republikou** náleží mezi státy s výrazně **nadprůměrným podílem mladých lidí s alespoň středoškolským vzděláním (nad hranici 90%)**. Naopak nejnižší podíly alespoň středoškolsky vzdělaných mladých lidí v populaci vykazují státy jako Turecko a Island (méně než 60%) dále Španělsko a Portugalsko (méně než 68%).

Požadavky zaměstnavatelů na absolventy jsou v současné době kladeny i na tzv. **měkké dovednosti**. Dovednosti a znalosti vystudovaného oboru jsou samozřejmostí a zaměstnavatelé nově požadují také sociální dovednosti. Důraz kladou na **schopnost komunikace, flexibility, samostatnosti a schopnosti sociální interakce** (Vojtěch, Paterová, 2014).

Obrázek 1: Podíl osob s alespoň středoškolským vzděláním v populaci mladých ve věku 20 – 24 let v roce 2012 (Vojtěch, Paterová, 2014, s. 37)

Zdroj: Eurostat, Persons of the age 20 to 24 having completed at least upper secondary education, rok 2012.

Předčasné odchody ze vzdělávání na středních školách bez dostatečné kvalifikace je problém z hlediska vyššího rizika nezaměstnanosti mladistvých. Tito na místo, aby vstoupili na trh práce, se stávají příjemci sociálních dávek, což může vést až k sociálnímu vyloučení a růstu společenského napětí. Předčasný odchod ze vzdělávání je často spojený se sociálním znevýhodněním rodin a nízkou vzdělanostní úrovní rodičů, a stává se rizikovým faktorem rozvoje sociálně-patologických jevů i vzniku sociální exkluze.

„Předčasné ukončení školní docházky představuje promarnění příležitosti mladých lidí a plýtvání sociálním a ekonomickým potenciálem“ (Trhlíková, 2012, s. 3).

Například v roce 2009 opustilo předčasně středoškolskou vzdělávací dráhu v EU více než 6 milionů mladých lidí ve věku od 18 do 24 let (tj. 14,4 %).

Jedním z hlavních politických opatření (jeden z pěti hlavních cílů) EU v rámci strategie Evropa 2020 pro oživení hospodářského růstu je do roku 2020 snížit tento podíl mladých lidí pod 10%.

Pět cílů Evropské unie pro rok 2020

1. Zaměstnanost

- Zaměstnat 75 % osob ve věkové kategorii od 20 do 64 let.

2. Výzkum a vývoj

- Investovat do výzkumu a vývoje 3 % HDP Evropské unie.

3. Změna klimatu a udržitelné zdroje energie

- Snížit emise skleníkových plynů o 20 % (nebo dokonce o 30 %, pokud k tomu budou vytvořeny podmínky) ve srovnání se stavem v roce 1990.
- Zvýšit podíl energie z obnovitelných zdrojů na 20 %.
- Zvýšit energetickou účinnost o 20 %.

4. Vzdělávání

- **Snížit míru nedokončení studia pod 10 %.**
- Dosáhnout ve věkové kategorii od 30 do 34 let alespoň 40% podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva.

5. Boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení

- Snížit alespoň o 20 milionů počet lidí, kteří žijí v chudobě a sociálním vyloučení nebo jsou na pokraji chudoby a hrozí jim sociální vyloučení. (EVROPA 2020. Cíle strategie Evropa 2020, online, cit. 2014-11-12).

Jak ukazuje tabulka č. 1 Česká republika a Polská republika jsou v této oblasti vzhledem k ostatním státům EU na velmi dobré úrovni, podíl předčasných odchodů ze vzdělávání se pohybuje okolo 5%. Konkrétně v České republice to ovlivňuje především nabídka zejména méně náročných středoškolských oborů. Předčasné odchody se týkají i České republiky a to především mladých lidí pocházejících ze znevýhodněného prostředí a nevyhovujícího rodinného zázemí.

„Úspěšné završení vzdělávací dráhy se přitom může stát pojistkou proti dlouhodobé nezaměstnanosti, případně může mladého člověka ochránit před hrozbou

sociální exkluze“ (Předčasné odchody ze vzdělávání v ČR a v zemích EU, online, cit. 2014-12-12).

Tabulka 1: Předčasné odchody ze vzdělávání (%)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EU (28 countries)	15,4	14,9	14,7	14,2	13,9	13,4	12,7	12
Belgium	12,6	12,1	12	11,1	11,9	12,3	12	11
Bulgaria	17,3	14,9	14,8	14,7	13,9	11,8	12,5	12,5
Czech Republic	5,1	5,2	5,6	5,4	4,9	4,9	5,5	5,4
Denmark	9,1	12,9 ^b	12,5	11,3	11	9,6	9,1	8
Germany	13,7	12,5	11,8	11,1	11,9	11,7	10,6	9,9
Estonia	13,4	14,4	14	13,5	11	10,6	10,3	9,7
Ireland	12,1	11,6	11,3	11,7	11,5	10,8	9,7	8,4
Greece	15,5	14,6	14,8	14,5	13,7	13,1	11,4	10,1
Spain	30,3	30,8	31,7	30,9	28,2	26,3	24,7	23,6
France	12,4	12,6	11,5	12,2	12,5	11,9	11,5	9,7 ^b
Croatia	4,7 ^u	3,9	3,7	3,9	3,7	4,1	4,2	3,7
Italy	20,6	19,7	19,7	19,2	18,8	18,2	17,6	17
Cyprus	14,9	12,5	13,7	11,7	12,7	11,3	11,4	9,1
Latvia	14,8	15,6	15,5	14,3	12,9	11,6 ^b	10,6	9,8
Lithuania	8,8	7,8	7,5	8,7	7,9	7,4	6,5	6,3
Luxembourg	14	12,5	13,4	7,7 ^b	7,1	6,2	8,1	6,1
Hungary	12,6	11,4	11,7	11,2	10,5	11,2	11,5	11,8
Malta	32,2	30,2	27,2	27,1	23,8	22,7	21,1	20,8
Netherlands	12,6	11,7	11,4	10,9	10 ^b	9,1	8,8	9,2
Austria	9,8	10,7	10,1	8,7	8,3	8,3	7,6	7,3
Poland	5,4	5	5	5,3	5,4	5,6	5,7	5,6
Portugal	39,1	36,9	35,4	31,2	28,7	23,2	20,8	19,2
Romania	17,9	17,3	15,9	16,6	18,4	17,5	17,4	17,3
Slovenia	5,6	4,1	5,1	5,3	5	4,2	4,4	3,9
Slovakia	6,6	6,5	6	4,9	4,7	5,1	5,3	6,4
Finland	9,7	9,1	9,8	9,9	10,3 ^d	9,8	8,9	9,3
Sweden	8,6 ^b	8	7,9	7	6,5	6,6	7,5	7,1
United Kingdom	11,3	16,6 ^b	17	15,7	14,9	15	13,6	12,4
Iceland	25,6	23,2	24,4	21,3	22,6	19,7	20,1	20,5
Norway	17,8 ^b	18,4	17	17,6	17,4	16,6	14,8	13,7
Switzerland	9,6 ^d	7,6	7,7	9,1 ^d	6,6	6,3	5,5	5,4
Former Yugoslav Republic of Macedonia	22,8	19,9	19,6	16,2	15,5	13,5	11,7	11,4
Turkey	48,8	46,9	45,5	44,3	43,1	41,9	39,6	37,5

Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdsc410&plugin=1>

Pozn.: Indikátor předčasných odchodů ze vzdělávání zahrnuje osoby ve věku 18 až 24 let, které splňují 2 podmínky: nejvyšší získané vzdělání je ISCED 0, 1, 2 nebo 3c a respondenti uvedli, že se 4 týdny předcházející výzkumu neúčastnili žádného vzdělávání (čítatel). Jmenovatel zahrnuje celou populaci stejné věkové skupiny, s výjimkou respondentů, kteří na otázku nedopověděli. Oba údaje jsou převzaty ze šetření EU Labour Force Survey.

Poznámky: n=Not available (nedostupné), b=Break in time series (přerušení řady), e=Estimated (očekávaná hodnota), see metadata p=Provisional (provizorní hodnoty), u=low reliability (nízká spolehlivost).

Doporučení strategie EU „Evropa 2020“ by se měla soustředit na **prevenci, intervenci a kompenzaci**.

- **Preventivní opatření**

Preventivní opatření se má soustředit na zabránění vzniku podmínek, jež mohou vést k předčasnému ukončení školní docházky. Nejúčinnějším prostředkem se jeví kvalitní vzdělávání a péče již v raném dětství. Dostupnost kvalitního předškolního vzdělávání je proto potřeba zvýšit. Dalšími preventivními opatřeními se mají stát otázky, jako je systematická jazyková podpora pro děti z rodin migrantů, posílení integrace nebo cílená podpora znevýhodněných žáků.

- **Intervenční opatření**

Intervence řeší objevující se problémy v rané fázi a snaží se zabránit tomu, aby vedly k předčasnému ukončení školní docházky.

Opatření týkající se škol jsou cílené na školní klima a jeho zlepšení a vytváření motivačního výukového prostředí. Opatření vedoucí ke zlepšení spolupráce s rodiči, poskytnutí a vytváření sítě kontaktů s aktéry mimo školu a přístup k sítím místní podpory. Opatření zaměřená na studenty zahrnují pedagogické vedení a doučování žáků, individuální výukové přístupy a finanční podporu, jako např. příspěvky na vzdělávání.

- **Kompenzační opatření**

Kompenzační se týkají jedinců, kteří již školní docházku předčasně ukončili. Poskytují příležitosti k dalšímu zapojení do vzdělávání a odborné přípravy a tím dávají mladým lidem možnost se znovu zapojit do vzdělávání a poskytnout jim tak tzv. „druhou šanci“. Mohou mít podobu finančních nebo jiných typů podpory (Trhlíková, 2012).

1.2 Teoretické přístupy, které ovlivňují ukončení vzdělávací dráhy

Ukončení vzdělávací dráhy předčasnými odchody žáků ze vzdělávání představuje pro společnost komplex problémů, na něž můžeme nahlížet podle jednotlivých časových fází, tedy od počátečních problémů, přes odchod ze vzdělávání až po situaci, kdy se žáci ocitnou mimo vzdělávací systém, zpravidla v evidenci úřadu práce. Existují **dva teoretické základní přístupy, které ovlivňují**

ukončení vzdělávací dráhy žáků. Uvedená tabulka č. 2 popisuje multidimenzionální přístup. Ten ukazuje na skutečnost, že na předčasné odchody žáků ze vzdělávání má vliv rodina, případně komunita, ve které se mladistvý nachází a také způsob jakým způsobem je poskytováno a organizováno vzdělávání. Proměnné, které ovlivňují účast ve vzdělávacím procesu a předčasné odchody ze vzdělávání, je pak možno rozdělit do pěti kategorií:

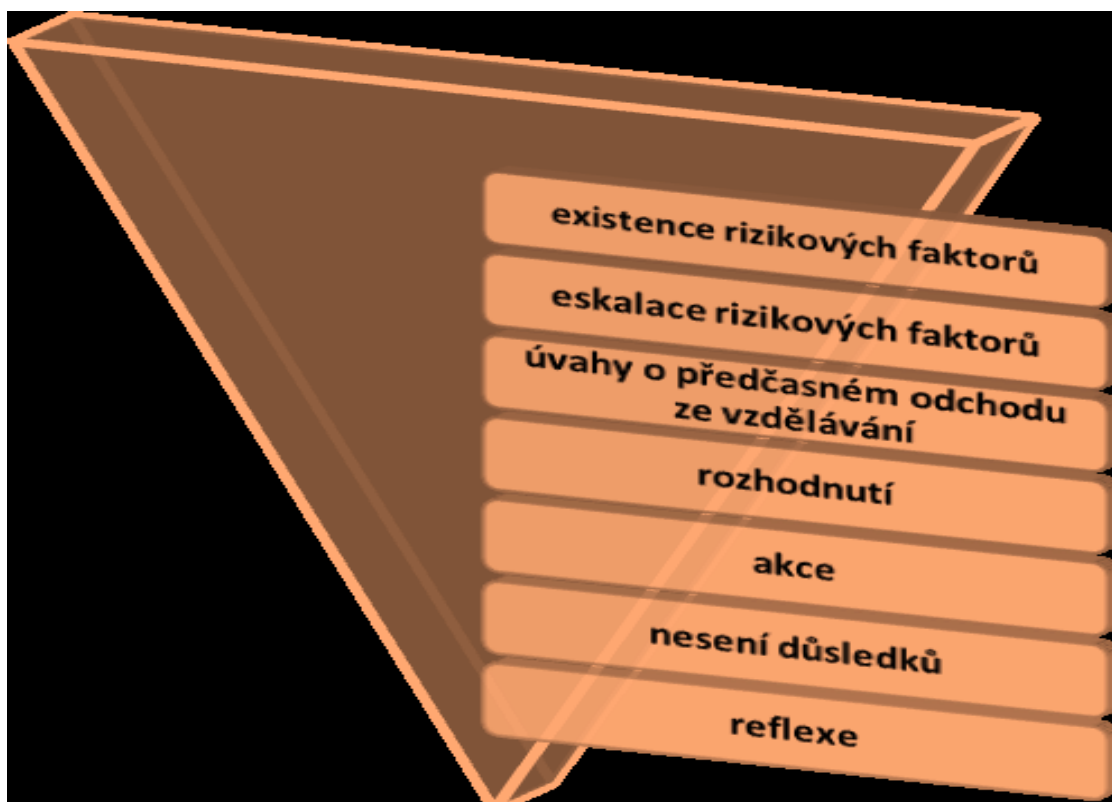
Tabulka 2: Systémový přístup k předčasným odchodům ze vzdělávání

<i>Kategorie</i>	<i>Proměnné</i>
<i>Individuální úroveň</i>	Problémy se zvládáním školních požadavků, poruchy chování nebo učení, problémy se sebehodnocením a další.
<i>Rodina</i>	Násilí v rodině, alkohol, drogová závislost, důvěra v rodině, spolehnutí se na rodiče, úroveň vzdělání rodičů, finanční zdroje, nezaměstnanost rodičů.
<i>Škola</i>	Školní ethos, klima, disciplína, management, účast žáků na školním plánování, zapojení rodičů.
<i>Společnost (komunita)</i>	Podpora – např. dostupnost mimoškolní podpory, zázemí, lokální situace, infrastruktura, skutečnost, zda se jedná o město, vesnici, zda se jedná o tzv. vyloučenou lokalitu.
<i>Další vzdělávání</i>	Možnost dalšího vzdělávání a situace na trhu práce – míra nezaměstnanosti, proces přechodu na trh práce, příležitosti dalšího vzdělávání, možnosti zaměstnání.

Zdroj: Převzato z publikace Předčasné odchody ze vzdělávání na středních školách – kvalitativní analýza rozhovorů s experty a příklady dobrých praxí (Trhlíková, 2012)

Obrázek 2: Fáze procesu předčasného odchodu ze vzdělávání

Zdroj: Převzato z publikace Příčiny předčasných odchodů ze středního školního vzdělávání u žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí (Vacek, Pacnerová., Menclová 2008)

Toto schéma znázorňuje individuální proces, který vede k předčasnému odchodu mládeže ze vzdělávání podle studie **projektu PROPOS. Předčasný odchod ze vzdělávání není podle výše uvedeného schématu akt jednorázový, ale je procesem, který má stadia**, která předcházejí samotnému odchodu ze vzdělávání. Uvedená stadia procesu dávají možnost pracovat s rizikem odchodu dříve, než nastane.

Autorka realizovala výzkum v publikaci „**Předčasné odchody ze vzdělávání na středních školách**“. Jednalo se o kvalitativní analýzu technikou rozhovoru s experty, která bude následně ještě doplněna kvantitativním výzkumem. Kvalitativní analýza, kterou autorka uvádí, zahrnuje žáky intaktní i žáky se zdravotním postižením. Na základě výzkumu autorka **mimo jiné vymezila nejzávažnější rizikové faktory rodinného zázemí, možnosti motivace žáků v setrvání ve vzdělávání a možnosti intervence v případě ohrožení žáka předčasným odchodem**. Dále autorka na základě analýzy stanovila možnosti **identifikace žáků ohrožených předčasným odchodem** ze vzdělávání. Identifikovat lze dvěma způsoby:

- **celoplošný screening** – plošné dotazování žáků při vstupu do prvních ročníků SŠ, adaptační kurz, sociometrie,
- **individuální vyhledávání ohrožených žáků** – rozhovory školního psychologa nebo výchovného poradce s žáky prvních ročníků. Žáky, kteří mohou být problematictí, identifikuje učitel (Trhlíková, 2012).

1.3 Faktory, které ovlivňují předčasné odchody žáků ze SŠ

Faktory, které ovlivňují předčasné odchody žáků ze vzdělávání, můžeme klasifikovat na **strukturální, socioekonomické, kulturní a školní**.

- **Strukturální faktory**

Vzdělávací systém v České republice je velmi dobře prostupný a rozmanitý. Nabízí žákům různé vzdělávací dráhy. Rovnoprávné postavení všeobecné i odborné vzdělávací dráhy zakončené maturitní zkouškou z hlediska přístupu do terciárního vzdělávání je samozřejmostí.

Žáci mají bezprostřední možnost po ukončení prvního stupně základních škol pokračovat ve studiu na osmiletém gymnáziu, jestliže úspěšně složí přijímací zkoušky, nebo na konzervatoři. Úspěšný absolvent sedmé třídy může obdobně nastoupit po složení přijímacích zkoušek ke studiu na šestileté gymnázium nebo na konzervatoř.

Středoškolský systém (upper secondary level) nabízí 1-4leté buď všeobecné, nebo odborné studium, které obsahuje tři hlavní typy vzdělání. Prvním je střední vzdělání bez výučního listu nebo bez maturitní zkoušky, pouze s dokladem o složení závěrečné zkoušky, druhým pak střední vzdělání s výučním listem a třetím typem je střední vzdělání s maturitní zkouškou. Většina středních odborných škol v České republice nabízí obory ukončené výučním listem, i obory s maturitní zkouškou.

Žáci, kteří opustí svůj studijní obor, nalézají jiný způsob k dosažení středoškolského vzdělání. Mají možnost přestoupit na **jinou střední školu či jiný obor** – ať už vhodnějšího zaměření nebo jednoduššího ražení. Absolventi středního odborného vzdělání s výučním listem mohou pokračovat nástavbovým studiem, které je zakončeno maturitní zkouškou a umožňuje tak vstup do terciálního vzdělávání.

Vzdělávání v učebních oborech tak není uzavřenou vzdělávací cestou.

V přestupu na jinou školu v současné době napomáhá „dropoutům“ (žáci, kteří předčasně odcházejí ze školy) **demografický vývoj**, kdy dochází k poklesu počtů žáků vstupujících do 1. ročníků středních škol. Přestup do jiné střední školy i změna oboru vzdělání je v důsledku úbytku žáků na středních školách snadnější.

V České republice nyní existuje nabídka vzdělávání v **akreditovaných soukromých** základních a středních škol specializujících se v různých směrech (Tillner, 2013).

Významným prvkem při snižování míry předčasných odchodů ze vzdělávání bylo zavedení **Národní soustavy kvalifikací (NSK)**, kde jsou popsány nejenom úplné profesní kvalifikace, které člověk obvykle získá ve škole (např. výuční list), ale také profesní kvalifikace (Národní ústav pro vzdělávání. NSK2: již více než 70 tisíc lidí dokládá svou odbornost osvědčením o zkoušce z profesní kvalifikace, online, cit. 2014-11-12).

Nedostatkem ve vzdělávacím systému v České republice, který ovlivňuje předčasné odchody žáků je v oblasti prevence zejména **v legislativě**, která nspecifikuje pojem předčasného odchodu a následných přesných postupů ze strany školských poradenských zařízení. **Časové možnosti výchovných poradců na školách nejsou pro naplňování prevence dostatečné** (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Právní výklad k § 23 zákona o ped. prac. a § 8 zákona o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových organizacích a orgánech, ve znění zákona č. 563/2004 Sb., online, cit. 2014-12-12).

- **Faktory sociální, ekonomické a demografické**

Další faktory, které mohou být důvodem k předčasnému odchodu žáků ze vzdělávání, jsou **socioekonomické a kulturní faktory prostředí**, ve kterém žijí. Předčasné odchody se týkají zejména žáků, kteří pocházejí ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí. Nejvíce ohroženy jsou zejména etnické menšiny. Zpravodajský server Romea.cz, mimo jiné popisuje, že i po absolvování běžné základní školy, romští žáci studují převážně učňovské obory na SOU a OU. Z celkového počtu 68% žáků asi jen polovina nakonec získá střední vzdělání s výučním listem. (Romea.cz. Mnoho romských dětí z ghatt vystuduje pouze základní školu, online, cit. 2014-12-12), tyto údaje vychází ze studie „*Analýza sociálně vyloučených romských lokalit*“, kterou provedla společnost GAC pro Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR v roce 2006 (Gabal, Víšek a tým spolupracovníků. Východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení, online, cit. 2014-12-12).

Trhlíková (2012) ve své publikaci uvádí, že problémové rodinné (sociokulturní) prostředí se netýká výhradně romských žáků, ale i těch žáků, kteří jsou vzdělávání a vychovávání v internátech, ve výchovných ústavech, dětských domovech či v základních školách (praktických). K rizikovým faktorům rodinného zázemí patří

i rodiny s nízkým vzděláním, dysfunkční rodiny, rodiny s minulostí násilí nebo také socioekonomicky slabší rodiny.

Sociokulturní znevýhodněné prostředí ovlivňuje negativně **imigranty**. Imigranty můžeme rozdělit na ty, kteří na území České republiky pobývají oprávněně, a ty, kteří zde žijí neoprávněně. Dle této kategorizace lze určit úroveň znevýhodnění a míru rizika pro předčasný odchod ze vzdělávání. Právo na základní vzdělání zaručuje všem dětem Úmluva o právech dítěte a zároveň i školský zákon, a to platí i v případě neoprávněného pobytu cizích státních příslušníků z tzv. třetích zemí. Toto právo se však nevztahuje na přístup k středoškolskému či vyššímu stupni vzdělávání pro tyto občany, kteří zde pobývají neoprávněně (Ministerstvo vnitra České republiky, online, cit. 2014-12-12).

Ztížené podmínky pro začlenění a studium mají však do jisté míry všechny výše zmíněné skupiny, včetně těch, které na českém území pobývají oprávněně. Mezi hlavní problémy náleží zejména neznalost českého jazyka, jiné kulturní zvyklosti. (Tillner, 2013).

Příčinami předčasných odchodů ze středního vzdělávání u žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí se v roce 2007 zabýval i projekt „PROPOS“. Z výstupů studie vyplývá, že **žáci, kteří uvažují** o předčasném odchodu, jsou starší, většinou pocházejí z neúplné rodiny, méně se učí a rodiče nemají vzdělání svých dětí jako prioritu.

Příčiny k předčasnému odchodu lze rozdělit na **dobrovolné** - na vlastní žádost, jako např. odchod za něčím nebo útěk před něčím, a **nedobrovolné** - vyloučení nebo další objektivní důvody (Vacek, Pacnerová, Menclová, 2008).

- **Faktory na úrovni školy**

Mezi další faktory, které ovlivňují předčasné odchody žáků ze vzdělávání, jsou faktory na úrovni školy.

Míra „dropoutů“ ze středních škol je v různých ročnících jiná. Předčasná ukončení studia se zaznamenávají ve školní matrice jako: ukončení studia bez předepsané zkoušky, ukončení z důvodu nepostoupení do vyššího ročníku, zanechání studia nebo vyloučení (Refernet, Česká republika, online, cit. 2014-12-15). Podle projektu PROPOS **žáci středních škol nejčastěji (předčasně) odcházejí v prvním ročníku studia.**

„Předčasné odchody žáků středních škol z prvního ročníku studia souvisí zpravidla s nevhodnou volbou oboru nebo úrovně vzdělání“ (Tillner, 2013, s. 41).

Mnoho žáků nemá představu o zvoleném oboru, který si pro své studium na střední škole zvolili. **Využívání kariérového poradenství na školách tak nabývá na významu, a ukazuje značné rezervy** v této oblasti (Vacek, Pacnerová, Menclová, 2008).

Z hlediska kategorie vzdělání platí, že **čím jednodušší studijní program, tím vyšší je podíl dropoutů**. V učebních oborech středního vzdělání bez výučního listu a maturity (kategorie J) předčasně ukončilo studium zhruba 28 - 30 % žáků. Ve středním vzdělávání s výučním listem (kategorie E) činil podíl dropoutů 28 %. Tito žáci, mají jen omezené možnosti vzdělávat se v jiných jednodušších vzdělávacích programech, které by byly ukončeny středním vzděláním s výučním listem. V kategorii středního vzdělání s výučním listem (kategorie H) bylo zaznamenáno 17 % dropoutů a v kategorii středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie M) kolem 10 %. Většina z nich však přechází pouze do jiného programu a neopouští vzdělávací systém. Výsledný podíl mladých lidí bez kvalifikace je proto nižší (Refernet, Česká republika, online, cit. 2014-12-15).

1.4 Faktory, které ovlivňují žáky se zdravotním postižením

Jiné faktory mohou ovlivňovat žáky se zdravotním postižením. Pro žáky se zdravotním postižením je začátek studia poněkud těžší. V důsledku obtížnějšího získávání sociálních dovedností hrozí žákům se zdravotním postižením větší riziko izolovanosti než jejich vrstevníkům, uvádí studie „*Volba střední školy a spokojenost žáků se zdravotním postižením se studiem*“.

Žáci se zdravotním postižením mají výběr vhodné střední školy podstatně složitější než jejich intaktní spolužáci. Žáci musí vzít při svém rozhodování v úvahu, omezení související zejména s mírou a charakterem zdravotního postižení.

Vzdělanostní volba žáků se zdravotním postižením má určitá specifika:

- pro žáky se zdravotním postižením je zvolení si střední školy a oboru náročnější což je dáno nižší nabídkou možností studia.
- Při výběru oboru je nutno respektovat **zdravotní stav a možnost uplatnění na trhu práce v dané lokalitě**.
- U žáků se zdravotním postižením je třeba zaměřit vzdělávání na maximální využití jejich osobního potenciálu např. u **mentálního postižení se zaměřit na jejich manuální nebo tvůrčí dovednosti**.

Základní oblasti, které je třeba při volbě školy u žáků se ZP vzít v úvahu:

- vhodnost studia vzhledem k charakteru postižení.
- Psychologické charakteristiky žáka.
- Charakter povolání.
- Uplatnění oboru na trhu práce.

Volbu střední školy u žáků se zdravotním postižením ovlivňuje řada **omezujících faktorů**. Dle šetření studie „*Volba střední školy a spokojenost žáků se zdravotním postižením se studiem*“ jsou zájem o obor a možnost budoucího uplatnění, které ovlivňují výběr školy stejné jak u žáků se ZP, tak u běžné populace. Další důvody, které ovlivňují žáky se zdravotním postižením ve větší míře než je u intaktní populace jsou: **dopravní dostupnost, blízkost školy, horší prospěch, doba studia, zdravotní stav, finanční situace rodiny.**

Zdravotní stav žáka je závažný **limitující faktor** při výběru střední školy.

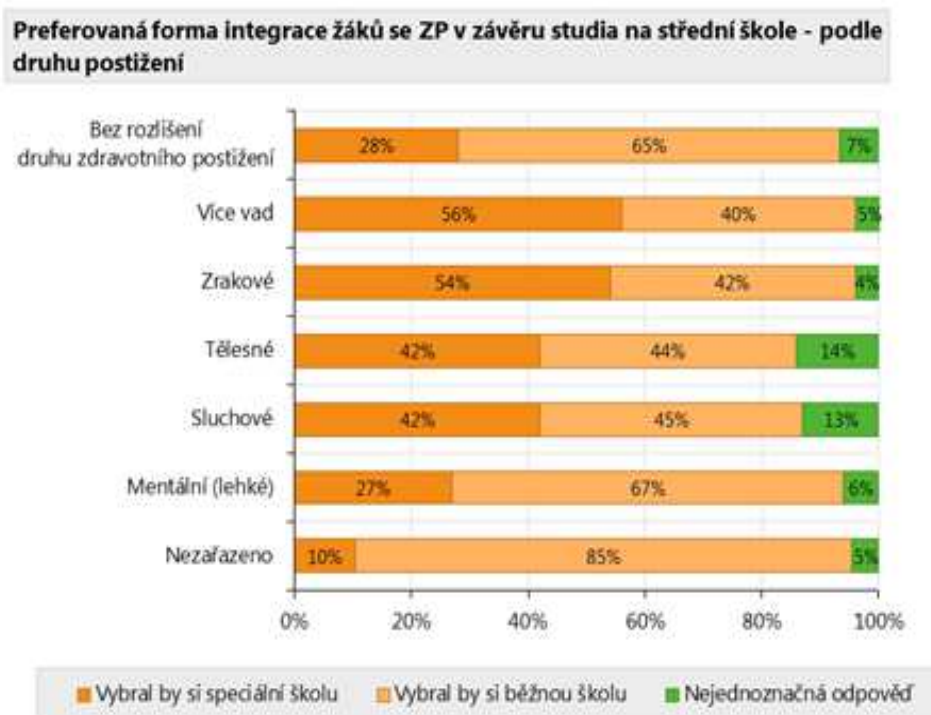
Spokojenost absolventů se zdravotním postižením s vybranou střední školou a oborem ve srovnání s běžnou populací **je nižší**. Z toho vyplývá **větší potřeba individuálního kariérového poradenství u žáků** se zdravotním postižením při výběru vhodného oboru.

Žáci se zdravotním postižením mohou studovat na běžných školách (individuální integrace), ve speciálních třídách běžných škol (skupinová integrace) a ve speciálních školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Z šetření vyplývá, že **střední školu pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami by si po zkušenostech se studiem zvolili nejčastěji žáci:**

- postižení více vadami (více než polovina z nich, 56 %)
- se zrakovým postižením (více než polovina z nich, 54 %)
- s tělesným postižením (42 %)
- se sluchovým postižením (42 %)
- **s lehčím mentálním postižením (přibližně čtvrtina, 27 %).**

Graf 1: Preferovaná forma integrace žáků se zdravotním postižením

Zdroj: Volba střední školy a spokojenost žáků se zdravotním postižením se studiem (Trhlíková, 2009)

Studie ukázala na **potřebu individuální poradenské péče** pro žáky se zdravotním postižením při volbě střední školy a oboru. Je nutné respektovat jejich zdravotní omezení, využít potenciálu žáka a následné uplatnění na trhu práce (Trhlíková, 2009).

1.5 Analýza vzdělanostní struktury žáků se zdravotním postižením v ČR

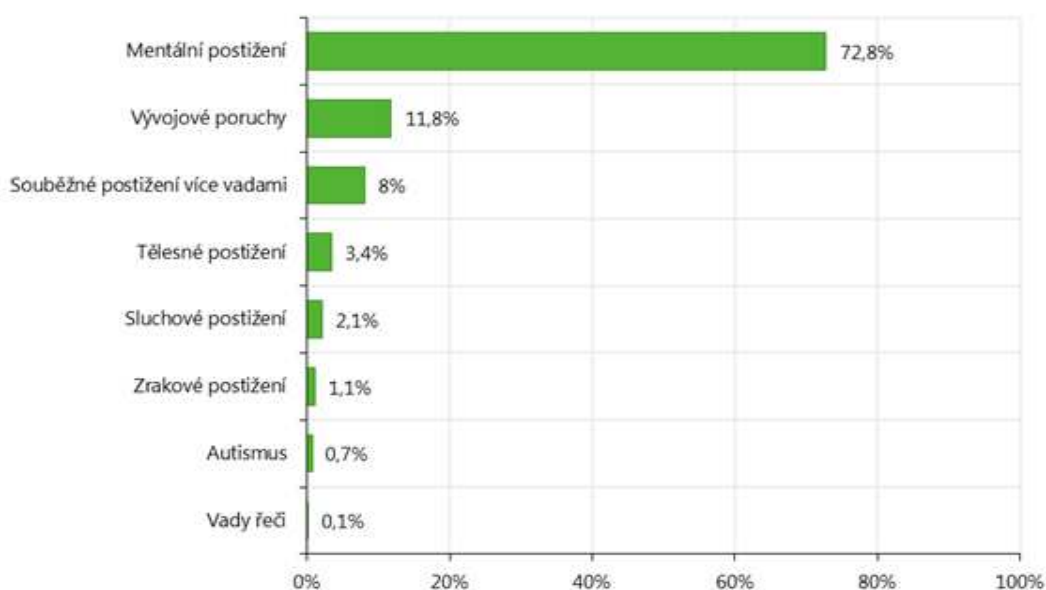
Uvedené šetření o vzdělanostní a oborové struktuře popisuje publikace „*Žáci a studenti se zdravotním postižením ve středním a vyšším odborném vzdělávání*“ z roku 2010.

Údaje vycházejí ze statistického Výkazu o střední škole a Výkazu o vyšší odborné škole k 30. 9. 2009 a popisují strukturu žáků se zdravotním postižením, kteří ve školním roce 2009/2010 vstoupili do 1. ročníku středních škol.

- Z hlediska **struktury žáků se zdravotním postižením** jak ukazuje graf vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání **jsou nejvíce zastoupeni žáci s mentálním postižením (72,8 %)**.

- Druhou nejpočetnější skupinu tvoří **žáci s vývojovými poruchami** a následují **žáci souběžně postižení více vadami (8,0 %)**. Žáci s dalším zdravotním postižením - tělesně postižení, sluchově postižení, zrakově postižení, žáci s vadami řeči a žáci s autismem jsou zastoupení procentuelně méně.

Graf 2: Struktura žáků se zdravotním postižením v 1. ročnících středního vzdělávání – podle druhu postižení – v % (stav k 30. 9. 2009)

Zdroj: Žáci a studenti se zdravotním postižením ve středním a vyšším odborném vzdělávání – vzdělanostní a oborová struktura (Trhlíková, Vojtěch, 2010)

Následuje uvedená struktura žáků se zdravotním postižením vstupujících do 1. ročníků – podle **druhu** postižení a **kategorie** vzdělávání ve školním roce 2009/2010.

- **Žáci s mentálním postižením**, kteří tvoří **jednoznačně nejpočetnější skupinu**, se vzdělávají nejčastěji v 1. ročnících středního vzdělávání s výučním listem – **kategorie E (84,8 % žáků s mentálním postižením)** a dále pak v kategorii středního vzdělávání bez maturitní zkoušky a bez výučního listu – **kategorie C (14,0 %)**.
- Žáci se sluchovým postižením se vzdělávali v kategorii středního vzdělávání s výučním listem – **kategorie H (36,8 %)** a středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou **kategorie M (39,2 %)** a v nižším procentu i na gymnáziích (**6,4 %**).

- Žáci se zrakovým postižením vstupovali do 1. ročníků do oborů v kategorii středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou (36,1 %), dále pak středního vzdělávání s výučním listem – kategorie H (16,7 %) a E (9,7 %) a gymnázií (12,5 %).
- Žáci s vadami řeči vstupovali nejčastěji do 1. ročníků učebních oborů kategorie E i H.
- Žáci s tělesným postižením byli přijímáni nejčastěji do oborů kategorie středního vzdělávání s maturitní zkouškou – M (40,7 %), dále do středního vzdělávání (J).
- Žáci s vývojovými poruchami, byli přijati nejčastěji do oborů kategorie E (61 %).
- Žáci souběžně postižení více vadami byli přijímáni nejčastěji do 1. ročníků středního vzdělávání – kategorie C (43,1 %) a středního vzdělávání s výučním listem – kategorie E (43,3 %).

Analýza **vzdělanostní struktury žáků s mentálním postižením** vstupujících do 1. ročníků středního a vyššího odborného vzdělávání – podle **skupin oborů** (stav k 30.9.2009)

Žáci s mentálním postižením, kteří tvoří nejpočetnější skupinu žáků se zdravotním postižením. Žáci se **vzdělávají především v učebních oborech kategorie E a C**. V 1. ročnících středního vzdělávání jsou nejvíce zastoupeni v následujících skupinách oborů a oborech:

- **65 Gastronomie, hotelnictví a turismus**. V této skupině oboru jsou žáci s mentálním postižením zastoupeni nejvýrazněji oproti jiným oborům (1 043 žáků). Převážná většina žáků si volí obor **6552E001 Kuchařské práce** (972).
- **36 Stavebnictví, geodézie a kartografie**, celkem 726 žáků s mentálním postižením. Nejvíce zastoupen obor **3667E001 Zednické práce** (378 žáků) a 3657E005 Malířské, lakýrnické a natěračské práce (185 žáků).
- **78 Obecně odborná příprava** (621 žáků).
- **41 Zemědělství a lesnictví** (526 žáků). Žáci s mentálním postižením byli vzdělávání nejčastěji v oborech **4155E002 Opravářské práce** (195) a **4152E008 Květinářské práce** (138).
- **29 Potravinářství a potravinářská chemie** (343 žáků). Nejvýznamněji zastoupen obor **2954E003 Cukrářské práce** (231).
- **33 Zpracování dřeva a hudebních nástrojů** (210 žáků).
- **23 Strojírenství a strojírenská výroba** (254 žáků), především obor **2351E004 Zámečnické práce a údržba** (109 žáků).
- **66 Obchod** (183 žáků) (Trhlíková, Vojtěch, 2010).

1.6 Analýza předčasných ukončení studií žáků v ČR

Předčasné odchody žáků ze středních škol jsou **významnou překážkou k následnému pracovnímu uplatnění nejen u intaktní populace, ale i u žáků s mentálním postižením**, jak ukazuje studie „*Uplatnění absolventů škol na trhu práce – 2013*“.

Informace o problematice předčasných odchodů žáků ze středních škol, včetně metodiky šetření, jsou prezentovány v elektronické podobě na webových stránkách www.nuv.cz v části Vzdělávání a trh práce nebo na portálu www.infoabsolvent.cz v sekci Absolventi škol a trh práce (v části Vzdělávání a volba oboru nebo mezi Publikacemi).

Podle ukazatele předčasných odchodů vykazovaného Eurostatem činí míra předčasných odchodů v roce 2012 jen 5,5 %. Údaje, se kterými pracuje, získané ze školních matrik středních škol ve školním roce 2010/11, zahrnují předčasné ukončení studia žáků z důvodu ukončení vzdělávacího programu bez předepsané zkoušky, nepostoupení do vyššího ročníku, nesplnění podmínek pro konání zkoušky, dále z důvodu zanechání vzdělání na střední škole nebo vyloučení. Nejedná se o úplný odchod žáků ze vzdělávání.

Tyto **získané ukazatele nejsou úplně přesné** z důvodu, že **žáci, kteří předčasně ukončí vzdělávání, mohou bezprostředně nebo s odstupem opětovně pokračovat ve vzdělávání, nebo vůbec po základní škole nenastoupí na střední školu** a po neúspěchu na trhu práce se registrují na úřadu práce. **Tito a výše uvedení žáci se do statistik školních matrik vůbec nedostanou.**

Uvedená studie ukazuje, že podstatným problémem je předčasné ukončení studia na střední škole, zejména v oborech středního vzdělání s výučním listem kategorie E (28,6 % žáků), a v kategorii H (17,8 %). Následují obory středního vzdělání s výučním listem a maturitní zkouškou (16,9 %). V maturitních oborech kategorie M byla situace pozitivnější (9,9 %). Podíl neúspěšných žáků na gymnáziích byl nejpříznivější (4,7 %).

Střední vzdělání s výučním listem – **kategorie E** poskytuje žákům vzdělání v oborech s nižšími nároky. V této kategorii se vzdělávají převážně **žáci se zdravotním postižením** nebo znevýhodněním. Dalšími kategoriemi jsou kategorie středního vzdělání bez výučního listu a maturitní zkoušky (kategorie J) a kategorie praktická škola (C). Možnosti studia žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří se vzdělávají v nižších úrovních vzdělání, jsou omezené, naopak riziko

předčasného odchodu je vysoké. Příprava v uvedených kategoriích vzdělání zpravidla nesměřuje k získání pracovního uplatnění na běžném trhu práce, ale častěji ke zvýšení samostatnosti a rozšíření praktických dovedností, případně ke vstupu na tzv. chráněný trh práce. Hlavním důvodem odchodu je zpravidla ukončení studia a odchod žáka ze vzdělávání. Studijní neúspěšnost je významným problémem zejména v nižších kategoriích vzdělání.

Popisovaný výzkum také ukazuje, že nejčastějším **způsobem** předčasného ukončení vzdělávání v denním studiu na středních školách (bez nástavbového studia) bylo podle statistických údajů za šk. rok 2010/11 **zanechání studia 38,2 % žáků** a ukončení studia **bez závěrečné zkoušky**, resp. nesplnil podmínky pro vykonání této zkoušky **36,9 %** sledovaného souboru žáků. Jen velmi malé procento bylo důvodem předčasného odchodu **vyloučení žáka** ze studia asi 1,6 % z těch žáků, kteří studium ukončili.

Největší počet žáků, kteří zanechali studia v 1. ročníku je v kategorii středního vzdělání s výučním listem – kategorie E (25 %) a ve středním vzdělání kategorie C (22 %). Vysoký podíl žáků, kteří **nedokončí úspěšně 1. ročník studia** na střední škole, naznačuje **problémy s volbou vzdělávací dráhy.**

Důvody odchodů žáků ze středních škol

Nejčastějšími důvody předčasných odchodů podle názorů pracovníků škol jsou nezájem se učit, špatný prospěch, absence, nedostatečná kontrola a nezájem rodičů o vzdělání dítěte, případně jejich neschopnost dítěti poradit. Zatímco **u učebních oborů se vyskytují ve vztahu k předčasným odchodům častěji důvody spojené se sociálním zázemím**, u žáků maturitních oborů je to relativně častěji nevhodná volba oboru nebo úrovně vzdělání a s tím spojený nezájem o obor nebo špatný prospěch. V rámci šetření byly **identifikovány příčiny, které souvisejí se samotnými obory.** Identifikováno několik rizikových faktorů:

- **obory, o jejichž náplni mají žáci nedostatečnou nebo zkreslenou představu** (např. obor 75-41-E/01 Pečovatelské služby),
- **obory, na které se hlásí žáci s nevyhraněnou profesní orientací** (např. Kuchař-číšník),
- **obory, které zahrnují náročnou teoretickou výuku**, resp. jsou náročnější, než žáci očekávají.

Prevence odchodů žáků ze vzdělávání z pohledu středních škol

Preventivním opatření na středních školách je včasné vyhledání žáků, kteří jsou předčasným odchodem ze školy potenciálně nejvíce ohroženi. Školy dle výzkumu nejčastěji upřednostňují:

- možnost žáka individuálně se obrátit na školního psychologa nebo výchovného poradce,
- pohovory s vybranými žáky na základě upozornění učitelů, OSPOD a podobně,
- mapování klimatu ve třídě,
- dotazníky zaměřené na protidrogovou prevenci,
- screening v rámci adaptačního kurzu.

Méně využívají preventivní rozhovory psychologa se žáky a dotazníky mapující úspěšnost adaptace při přechodu ze základní na střední školu.

Stále však jako nejefektivnější opatření vyhledávání žáků ohrožených předčasným odchodem zůstává podle vyjádření pracovníků škol **individuální přístup učitelů k žákům, dobrá dostupnost psychologa, dobré nastavení pravidel v rámci školního řádu a důsledná kontrola jejich dodržování, spolupráce školy a rodiny, zejména pravidelný a systematický kontakt, spolupráce v rámci školy i s poradenskými institucemi.**

Další možností jsou **intervenční zásahy** zaměřené na celou školu nebo individuálně zaměřené na jednotlivého žáka. Školy si kladou v toto směru za cíl zlepšení školního klimatu a vytváření motivujícího výukového prostředí. Naopak opatření zaměřená individuálně na jednotlivé studenty zahrnují pedagogické vedení a doučování žáků, individuální výukové přístupy.

U žáků, kteří jsou **aktuálně ohroženi odchodem ze střední školy**, patří k nejčastěji nabízeným řešením:

- pomoc školního psychologa,
- pohovory s rodiči,
- nabídka konzultací,
- spolupráce s pedagogicko - psychologickými poradnami,
- návrh přestupu na jiný obor.

Další způsoby jsou zmiňovány méně často. Přibližně třetina škol využívá **návrh na opakování ročníku a řešení krizových situací v rodině**. Méně často školy poskytují žákům ohroženým odchodem ze školy **individuální vzdělávací plán**. Tato

možnost je využívána především u žáků se zdravotními problémy, případně u dívek, které jsou těhotné nebo pečují o dítě.

Motivace žáků k dokončení studia ze strany středních škol

Motivace žáků k učení jako významný faktor ovlivňující úspěšné dokončení střední školy. Střední školy využívají k motivaci žáků nejčastěji tyto aktivity:

- **žákovské soutěže,**
- **exkurze u zaměstnavatelů,**
- **finanční motivaci prostřednictvím stipendií,**
- **besedy s úspěšnými absolventy,**
- **zahraniční stáže a brigády a zaměření na efektivní zvládnání učení.**

Hodnocení současné situace ve vztahu k předčasným odchodům, které vyplynulo z šetření, poukazuje, že většině škol chybí:

- **dostatečná evidence a soustavná práce s mladistvými, kteří se ocitnou mimo vzdělávací systém,**
- **nedostatek informací a kontaktů,**
- **chybějící metodika pro žáky „ohrožené“ předčasným odchodem ze vzdělávání.**

Většina škol by uvítala tato účinná opatření pro řešení předčasných odchodů ze vzdělávání žáků:

- **opatření státu na podporu docházky žáků do školy,**
- **rozvoj kariérového poradenství,**
- **spolupráce rodičů a školy,**
- **evidence a soustavná práce s mladistvými, kteří se ocitnou mimo vzdělávací systém,**
- **poradenský tým na škole a spolupráce s pedagogicko-psychologickými poradnami,**
- **prostupnost vzdělávacího systému (Burdová, Doležalová a Chamoutová, 2014).**

Nejnovější publikace s názvem „*Přechod absolventů středních škol na trh práce – vybrané skupiny maturitních a učebních oborů*“ (Trhlíková, 2014) však **nemapuje obory středního vzdělání s výučním listem kategorie E**, které jsou uvedeny v aplikační části disertační práce.

Přesná analýza profesní přípravy žáků (jen s lehkým mentálním postižením) na středních školách, kteří získají střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) ve městě Ostrava je předmětem výzkumu aplikační části disertační práce. Autor navíc porovnává konkrétní zjištěná data s žáky z města Wodzisławi Śląski (PL). Takto podrobná analýza nebyla doposud předmětem žádného šetření.

*Jedním z hlavních politických opatření (jeden z pěti hlavních cílů) EU v rámci strategie Evropa 2020 pro oživení hospodářského růstu je do roku 2020 snížit podíl mladých lidí, kteří předčasně odešli ze vzdělávání pod 10%. Předčasné odchody žáků ze vzdělávání v České republice ovlivňují faktory které, můžeme klasifikovat na strukturální, socioekonomické, kulturní a školní. Jiné faktory mohou ovlivňovat žáky se zdravotním postižením. Z dosavadní analýzy předčasných ukončení studií žáků v ČR vyplývá, že **podstatným problémem je předčasné ukončení studia na střední škole zejména v oborech středního vzdělání s výučním listem kategorie E. V této kategorii se vzdělávají převážně žáci se zdravotním postižením (z hlediska struktury žáků se zdravotním postižením jsou nejvíce zastoupeni **žáci s lehkým mentálním postižením**). Využívání kariérového poradenství na školách tak nabývá na významu, a **ukazuje značné rezervy** v této oblasti.***

2 KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ

Ve druhé kapitole je popisována oblast kariérového poradenství, která představuje systém poradenských služeb s cílem pomáhat jednotlivcům při rozhodování o jejich individuálních profesních přáních. V první subkapitole jsou uvedeny pojmy: kariérové poradenství, profesní orientace, profesní příprava, práce a profesní dráha. Etapy profesního vývoje žáka s mentálním postižením, z nichž každá má své poslání, budou obsahem druhé subkapitoly. Dále je poukázáno na význam diagnostiky pro volbu profese, výchovné činitele, kteří ovlivňují profesní orientaci žáků, význam prací poradenských pracovišť pro volbu povolání a informační zdroje, které se v současné době stávají nedílnou součástí podpory při volbě povolání žáků. V závěru kapitoly je stručně charakterizován „*Návrh koncepce integrovaného systému kariérového poradenství*“, kterou zpracoval Národní ústav vzdělávání a který je jednou z možností zkvalitnění kariérového poradenství na školách.

2.1 Vymezení pojmu kariérové poradenství a dalších významných pojmů

Pojem kariérové poradenství

„Kariérové poradenství je chápáno jako systém velmi různorodě zaměřených a organizovaných služeb s cílem podporovat a pomáhat v plánování individuální cesty světem vzdělávání a povolání. Součástí služeb je poskytování kvalitních informací a pomoc při realizaci individuálních profesních přání“ (Friedmann In Střelec 2005, s. 165).

Pedagogický slovník (Průcha, Valterová, Mareš, 2013, s. 222) definuje **kariérové poradenství** (též profesní poradenství) jako „*systém poradenských služeb, jejichž cílem je pomáhat jednotlivcům jakéhokoliv věku při rozhodování v otázkách vzdělávání, profesní přípravy, volby zaměstnání a rozvoji kariery.*“

Významné místo v kariérovém poradenství má na školách výchovný poradce. Jak uvádí Hučík in Jakapčic (2009) ve své publikaci dá se pochybovat o kvalitě a efektivitě výkonu této funkce vzhledem k rozsahu jeho činností a zkrácenému úvazku podle počtu žáků. Uvádí také, že by bylo potřebné zavést na školách školního poradce pro oblast kariérového poradenství.

Pojem profesní orientace

Profesní orientace je organická součást předprofesního procesu výchovy a vzdělávání v rámci přípravy na odborné vzdělávání a volbu povolání. Optimálně harmonizuje individuální osobní zájmy a osobní předpoklady a schopnosti s celospolečenskými potřebami a zájmy (Obdržálek, Horváthová a kol., 2004).

Baláž (1981) charakterizuje profesní orientaci jako dlouhodobý proces, v rámci kterého škola v součinnosti s rodinou a jinými výchovně – vzdělávacími a poradenskými institucemi připravuje žáky na volbu povolání.

„Profesní orientaci předchází předprofesní příprava. Obě dvě etapy spadají do času, kdy žák s mentálním postižením navštěvuje speciální základní školu. Obě dvě etapy – profesní orientace a předprofesní příprava se do určité míry překrývají. Předprofesní příprava však zahrnuje delší období a více aspektů. Úlohou této etapy je zabezpečit, aby žáci získali poznatky, způsobilosti, zručnosti a návyky, objevovat a rozvíjet u nich náklonnost a nadání a usměrňovat je tak, aby si dovedli zvolit podle svých možností a schopností relativně nejpřiměřenější povolání“ (Bajo, Vašek, 1994, s. 187).

Friedmann In Střelec (2005, s. 165) definuje „**Profesní orientace** (career education) je dlouhodobý proces začleňování mladých lidí do světa práce“.

Termín **profesní orientace** je odvozen od slova profese. Lze tedy přijmout i často používané označení „**Výchova k povolání**“ (vocation education). Pro systém rozmanitých služeb s cílem podpory a pomoci v plánování individuální cesty světem vzdělání a povolání (pro mládež i starší populaci) používáme termín „**Kariérové poradenství**“ (vocation counselling, careers counselling).

Obsahem profesní orientace je zejména utváření a rozvíjení profesního cíle a perspektivy mladého člověka, vlastností a schopností významných pro proces volby povolání, jeho vykonávání a ev. rekvalifikace (Průcha, Valterová, Mareš, 2013, s. 222).

Hartl, Hartlová (2009, s. 455) ve své publikaci definují pojem „**Profesní**“ (professional) jako pojem vztahující se k profesi, odbornosti či povolání.

Kysučan, (1988, s. 44 – 45) definuje **profesní orientaci** „*Rozhodně je třeba za jediné správné považovat takové pojetí profesní orientace, které by u mentálně retardovaných žáků vytvářelo náklonnost k určité profesi a to na základě předcházejícího, komplexního, všestranného a dlouhodobého poznání všech předpokladů nejen z hlediska osobnosti žáků, ale i z hlediska společenské potřeby.*“

Langmeier, Krejčířová (1998, s. 154) uvádí ve své publikaci, že při „**volbě povolání**“ jedince jde vždy o dva navzájem související aspekty. Z hlediska jedince,

aby si zvolil takové povolání, které by ho nejvíce uspokojilo, a ve kterém by uplatnil své specifické schopnosti a zájmy. Z hlediska společnosti, aby byl získán pracovník, který by nejlépe přispíval k plnění společenských úkolů. „*Sladit, co nelépe individuální a společenské zájmy by proto mělo být cílem dobré volby povolání, jak u zdravých, tak i u postižených mladistvých*“.

Pojem profesní příprava

Průcha, Walterová, Mareš (2013, s. 177) v pedagogickém slovníku definují profesní přípravu (odbornou přípravu) jako:

- *součást výchovy a vzdělávání ve střední škole, umožňující absolventům školy kvalifikovaný výkon povolání a odborných činností.*
- *Způsob přípravy v učilišti, ukončuje se v učebních oborech úspěšným vykonáním závěrečné zkoušky, ve studijních oborech úspěšným vykonáním maturity“.*

„Ze speciálně pedagogického hlediska je možné chápat profesní přípravu mentálně postižených jako cílevědomou výchovnou intervenci v institucionálních podmínkách, která je zaměřená na osvojení adekvátního množství souvztažných profesionálních informací, resp. poznatků teoretického charakteru a na osvojení adekvátního množství pracovních pohybů, úkonů a operací ale i pracovních návyků. V podstatě jde o přijetí, uchování, vybavování a smysluplné využívání poznatků o zručnosti tak, aby se jednotlivec s mentálním postižením mohl přiměřeně účastnit na vybraných pracovních aktivitách. Takto chápána profesní příprava je složitý, multifaktoriálně podmíněný proces, kterým vrcholí školní příprava mládeže mentálně postižených. Tato výchovná intervence vychází z určité filozofie speciální výchovy, má své cíle a v souladu s tím je koncipované kurikulum, které se zprostředkovává metodami speciální pedagogiky“ (Vašek, 1999).

Malatová In Hučík (2009) popisuje, že **profesní příprava plní tyto úkoly:**

- vzdělávací (nové vědomosti, způsobilosti, zručnosti),
- formativní (rozvoj poznávacích procesů),
- výchovnou,
- propedeutickou (uvádění nového v myšlení),
- rozvíjející (všestranný rozvoj žáka, orientace na jeho potenciální možnosti).

Nejdůležitější úlohou odborného učiliště je připravit žáka na povolání a pracovní činnost.

Pojem práce

Fyzické zatížení mladých lidí v historii je z dnešního pohledu současné společnosti považováno za zneužívání dětské práce. Pro začleňování mladých lidí do světa práce nebyla stanovena žádná pravidla. Práce byla z velké části nutná k přežití jednotlivce a rodiny.

Práce má podle **Jana Pawła II** (1996, s. 111-113) **dva základní významy:**

- *„**Objektivní význam práce** se odráží v různých epochách a civilizacích kultury. Lidská nadvláda nad zemí se projevuje mj. ochočením a chováním zvířat, může těžit ze země a moře různá přírodní bohatství, vytěžené plodiny přetvářet, a takto je přizpůsobit k vlastní potřebě“.*
- *„**Subjektivní význam práce** tkví v tom, že práce má sloužit lidstvu a jedinci, plní osobní povolání, které je jí vlastní z pohledu lidstva. Má kromě toho etické hodnoty, protože osoba, která ji plní, si je toho plně vědoma a svou práci se reprezentuje“.*

*„**Práce** je dnes chápána jako tělesná či duševní činnost zaměřená na uspokojování potřeb jedince, která vede k vytváření významných hodnot nejen pro něho samotného, ale i pro celou společnost“ (Friedmann, 2007, s. 2).*

*„**Práce** je plánovitá a vědomá činnost, kterou člověk vykonává s nasazením fyzických a duševních sil a která směřuje k uspokojení lidských potřeb. Poskytuje různé hodnoty, jako například způsob obživy, osvojení si dovedností, strukturování času, sociální kontakty a sebehodnocení“. Ztráta těchto hodnot může pro osoby postižené nezaměstnaností představovat vážný sociologický a psychologický problém (Jandourek, 2007, s. 191).*

Procházková (2009) ve své publikaci poukazuje na **význam práce pro člověka s postižením** a uvádí, že práce má jak pro postižené jedince, tak i pro nepostižené jedince velký význam a **je předpokladem pro jejich úplnou integraci do společnosti**.

Význam práce představuje:

- zajištění existence,
- určitou míru nezávislosti,
- rozšíření duševního horizontu,
- strukturovaný všední den,
- účast na společenském životě,
- rozvoj,
- vývoj k větší odpovědnosti.

Švarcová (2006) ve své publikaci uvádí, že práce pro jedince s postižením dodává **sebedůvěru, pocit potřebnosti a užitečnosti**, ale představuje pro jedince s postižením především „**seberealizaci**“ (potřebu seberealizace umístil psycholog Abraham Harold Maslow ve své pomyslné „pyramidě“ potřeb - na její vrchol).

Matoušek ve své publikaci poukazuje na „**nezaměstnanost**“ v **evropských zemích**, jejichž zdroje zlepšující situaci hendikepovaných jedinců na trhu práce jsou velmi omezené. „*Nezaměstnaností jsou (vedle lidí blízkých důchodového věku) postiženi především mladí lidé vstupující na trh práce, a mezi nimi nejvíce ti, kdo hledají práci po vyučení nebo po absolvování základní školy*“. Tato situace má vliv na růst kriminality málo kvalifikovaných mladých lidí, zejména těch, kteří žijí ve městech (Matoušek, Matoušková, 2011, s 98).

V Polské republice je **pedagogika práce** chápána jako pedagogická subdisciplína.

Autoři v Polské republice charakterizují pedagogiku práce jako jednu z pedagogických subdisciplín. Pedagogika práce náleží ke skupině věd o práci. Řadíme ji mezi pedagogické subdisciplíny, kde předmětem výzkumu jsou pedagogické aspekty vztahů: **člověk – výchova – práce**. Trochu jiný pohled stanoví předmět výzkumu týkající se vztahů: člověk – obyvatel – pracující.

Základním pojetím pedagogiky práce je práce chápána jako univerzální hodnota – v poměru k jiným hodnotám. V personálních kategoriích se práce projevuje jako aktivita člověka a v jeho schopnosti k proměně světa při současném umění zdokonalování sebe sama.

Pedagogika práce mezi humanitními vědami

Wiatrowski (2005) však uvádí pedagogiku práce jako disciplínu, která patří mezi skupinu humanitních věd a uvádí tuto strukturu pedagogických věd:

základní pedagogické disciplíny:

- Obecná pedagogika.
- Historie osvěty a výchovy a pedagogické doktríny.
- Teorie výchovy.
- Didaktika (teorie vzdělávání).

Podrobné pedagogické disciplíny určené vývojem člověka:

- Pedagogika rodiny.
- Předškolní pedagogika a pedagogika 1. stupně.
- Školní pedagogika (započítávají se všeobecné školy a odborné školy).

- Vysokoškolská pedagogika.
- Pedagogika dospělých (andragogika).
- Speciální pedagogika (započítává se revalidace, resocializace a rehabilitace a jiné).
- Teorie paralelního vzdělávání (paralelní vzdělávání).
- Teorie stálého vzdělávání (permanentní vzdělávání).
- Pedagogika třetího věku (pedagogika gerontologie).

Pedagogické disciplíny, které mají vliv na lidské činnosti:

- Sociální pedagogika.
- Kulturní pedagogika.
- **Pedagogika práce.**
- Pedagogika zdraví.
- Teorie obecně-technologické výchovy.
- Teorie obranné výchovy.
- Volnočasová pedagogika a relaxace.

Pomocné a hraniční disciplíny:

- Srovnávací pedagogika.
- Pedeutologie.
- Osvětová politika.
- Ekonomie osvěty.
- Organizace osvěty a výchovy.
- Filozofie výchovy.
- Psychologie výchovy.
- Sociologie výchovy.
- Biologie výchovy.
- Vzdělávací informatika a kybernetika.

Jak je viditelné, v této klasifikaci vystupují operativní kritéria, které pocházejí z vývoje člověka (chronologické kritérium) a hlavních oblastí jeho činnosti. Doplňují je kritéria, která se opírají o hodnoty a sílu vztahů – základní a pomocné disciplíny. Charakterem této klasifikace je rovněž působení humanitní oblasti, kterou je pedagogika, jako autonomní skupina pedagogických věd. V této konvenci

je pracovní pedagogika jednou z pedagogických disciplín - není subdisciplínou (Kwiantowsti, Bogaj, Boraniak, 2007).

Pojem profesní dráha

V literatuře se setkáváme také s pojmem „**Profesní dráha**“. Profesní dráha je objektivní průběh konkrétně vykonávané profesní činnosti během života člověka. U handicapovaných jedinců má různý vývoj v důsledku handicapu, omezené volby povolání a s tím související správné profesní orientace (Opatřilová, Zámečnicková, 2005).

Profesní dráha je „*objektivní průběh konkrétně vykonávané profesní činnosti během života člověka, sled povolání. Předchází jí vzdělávací dráha, tj. posloupnost absolvovaných druhů a úrovní vzdělávání*“ (Průcha, Valterová, Mareš, 2013, s. 222).

2.2 Profesní vývoj žáků

Volba povolání prochází podle Supera (in Bubelini, 1981) třemi **stádii**:

- **stadium fantazie** (před 11. rokem), dítě věří, že se v budoucnosti může stát čímkoliv, svá profesní přání vyslovuje bez přiměřených vědomostí o tom, jaké požadavky kladou tyto povolání na člověka.
- **Stádium pokusné volby** (11. – 17. rok), jedinec si stále více uvědomuje své schopnosti a zájmy, pokouší se o volbu povolání na základě těchto subjektivních faktorů, ale bez dostatečného zřetele na bijektivní realitu.
- **Stadium reálné volby** (po 17. do 19. roku), člověk je již schopen zvážit při rozhodování o volbě povolání určité faktory (zájmy, schopnosti a společenské potřeby) a vykonat při rozhodování přiměřený kompromis.

Tato uvedená stádia profesního vývoje platí i pro jedince s lehkým mentálním postižením.

Vašek (1978) ve své publikaci popisuje čtyři **etapy profesního vývoje**:

- **etapa předprofesní přípravy** náleží do období, kdy žák navštěvuje základní školu praktickou. V této etapě by žáci měli získat základní poznatky, školské způsobilosti (trivium), zručnosti a návyky s takovou profesní orientací, aby i přes svou nezralost byli schopni si zvolit co nejprůměrnější povolání. Formuje se vztah žáků k práci.

- **Etapa profesní přípravy** se uskutečňuje v odborných učilištích. Jejím cílem je vytvoření komplexních předpokladů pro uplatnění ve zvolené profesi. Důraz je kladen na osvojení potřebných profesních pohybů, úkonů a technologických operací potřebných pro praktický výkon povolání.
- **Etapa profesní adjustace** následuje po skončení profesní přípravy a nástupu do zaměstnání. Absolvent odborného učiliště **začíná pracovat samostatně bez školního zázemí.**
- **Etapa profesní integrace** – pracovník se stává součástí pracovního kolektivu, akceptuje ho a kolektiv akceptuje jeho. Ve své profesi se postupně zdokonaluje a jeho pracovní výkonnost stoupá.

2.3 Úloha diagnostiky pro volbu profese

Podle Čačky (1997, s. 243) by měla být „*Volba profesní orientace naplňována s ohledem na co nejoptimálnější uplatnění individuálních schopností a vlastností člověka i v souladu s jeho motivační zaměřeností, a to v konfrontaci s danou nabídkou možností v konkrétních podmínkách.*“

K profesně orientačnímu působení je nezbytná znalost žáka, jeho individuality. Znalost žáka je hlavním předpokladem plánovitého speciálně pedagogického působení učitele v profesně orientačním působení. Speciálně pedagogická diagnostika má v oblasti profesní orientaci prognostický charakter a umožňuje u žáků s mentálním postižením ve spolupráci s rodinou usměrňovat zájmy a přispívat k příznivějšímu průběhu pracovní a sociální adaptace.

Profesní orientace charakterizovaná **profesní aproximací** začíná již v období 1. – 5. ročníku usměrňováním žáka k širšímu okruhu podobných profesí, nejedná se o konkrétní profese. V tomto období se zaměřujeme na motoriku, na dovednosti v jednotlivých pracovních technikách na práci s různými materiály. Teprve později se zaměřujeme na vývoj profesních zájmů v kontextu s ostatními subjektivními a objektivními předpoklady.

Podmínkou diagnostické objektivity je mnohostrannost metodického přístupu k sledovanému žákovi. V zájmu profesní orientace se **ve speciálně pedagogické praxi uplatňuje celá řada metod.** U žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se nejčastěji používá individuální rozhovor, dlouhodobé pozorování, rozbor záznamů o žákovi a rozbor výsledků práce žáka.

Diagnostická činnost se v této oblasti soustřeďuje na:

- zjištění všeobecných a profesních zájmů,
- zjištění trvalosti těchto zájmů,
- zjištění psychických předpokladů pro povolání,
- zjištění úrovně požadovaných školských vědomostí, způsobilostí a návyků pro zvolené povolání,
- zjištění somatických předpokladů pro povolání (Vašek, 1991).

V procesu profesní orientace je třeba počítat s neadekvátními představami při volbě povolání. Děje se tak ze strany postižených dětí, ale často se tak děje ze strany zákonných zástupců, kteří mají někdy jiné představy o uplatnění svých dětí.

Nejčastějšími **příčinami nevhodně zvoleného učebního oboru** jsou:

- přecenění schopností dítěte ze strany zákonných zástupců,
- postižení žáci nemají dostatek informací,
- pro povolání se rozhodují na základě jednoho faktoru a ne na základě komplexních poznatků o povolání,
- neznalost kontraindikace, pro které je dotyčné povolání nevhodné,
- často nemají dostatečné informace o tom, jaké profese jim mohou být v souvislosti s postižením doporučeny.

Zdrojem informací pro speciálního pedagoga v oblasti profesního zájmů žáků jsou explorační metody (rozhovor, dotazník), které je třeba doplnit rozbořením výsledků činnosti v předmětu pracovní vyučování a informacemi o činnosti v zájmových kroužcích.

Dobrym vodítkem pro vhodný výběr povolání jsou „**Profesiogramy**“, které přehledně popisují nároky na přípravu ve zvolené profesi a její možné **kontraindikace** (Přinosilová, 2004, s. 14-15).

Indikace *„je opatření, které je za daných okolností doporučeno nebo možné. Opakem je **kontraindikace**, vyloučení použití určitého postupu za daných okolností“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 101). Odhalení profesních kontraindikací a spolupráce lékaře, psychologa a pedagogů mohou vhodně usměrnit profesní vývoj žáků a předejít předčasnému fixování takového profesního přání, které nezodpovídá somatickým zvláštnostem žáka (Hučík, 2007).

Jakabčic, Chudá in Hučík (2009) popisuje jeden z problémů profesní orientace žáků a to „**nedostatečně rozpracované profesigramy**“ jednotlivých povolání, to **stěžuje možnost identifikovat možné kontraindikace pro určité povolání žáka**

vyplývající z charakteru postižení. Profesiogramy jsou přehledné popisy nároků na přípravu v příslušné profesi a uplatnění se v dané profesi (Bajo, Vašek, 1994).

Dále se na výběru povolání v současné době podílí **informační brožury** středních škol, **dny otevřených dveří**. Stále však přetrvává dominantní postavení rodiny při rozhodování o volbě povolání žáků. Pokud má být proces diagnostiky profesní orientace úspěšný, mělo by dojít k týmové spolupráci školy, rodičů, poradenských institucí ve školství i mimo něj.

Oblasti diagnostiky k profesní orientaci jsou spatřovány v rovině pedagogické i psychologické (Opatřilová, Zámečnicková, 2005, s. 32 - 33):

- školní výkon a další údaje ze školy,
- informace od rodičů,
- diagnostika obecných schopností,
- diagnostika speciálních schopností,
- diagnostika školních vědomostí a dovedností,
- diagnostika osobnosti,
- diagnostika zájmů a motivace ke studiu.

2.4 Činitelé ovlivňující výběr profese

Rozhodující vliv na volbu profese by měla zajišťovat škola ve spolupráci **s rodinou. Profesní orientace je dlouhodobý proces, do kterého vstupují i jiní činitelé**, odborně školení výchovní poradci a v dnešní době i školní psychologové, pedagogicko-psychologické poradny.

Významným činitelem profesní orientace jsou i tzv. Informační a poradenská střediska zřízená při úřadech práce. Podpůrně působí masové komunikační prostředky (zejména předávání informací), informační a komunikační technologie, výrobní závody a firmy (exkurze), odborná učiliště a střední školy. Podporu nabízejí také některé pracovní agentury a neziskové organizace. Záměrem všech činitelů ovlivňující profesní orientaci je **zefektivnění výběru a volby profese v souladu s možnostmi a individuálními předpoklady žáků tak**, aby jejich volba byla pokud možno také v souladu s regionálním trhem práce (Friedmann, 2007).

Významní činitelé ovlivňující výběr profese žáků:

Rodina

Rodiče by měli zájmy, záliby a zaměření svého dítěte, jeho tělesné a duševní předpoklady na určitý druh pracovních nejen poznat, ale je i aktivně rozvíjet. Měli by poznat profesní přání svého dítěte a hovořit s dítětem o těchto přáních (Bubelíni, 1981).

„Rodina je nejstarší společenská instituce, která plní socializační, ekonomické, sexuálně - regulační, reprodukční a další funkce“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 248).

Z hlediska profesního poradenství můžeme identifikovat několik základních **typů rodin**:

- **rodina s reálným pohledem** – rodina, která reálně vidí možnosti svého dítěte včetně jeho potenciálu. Rodina plně spolupracuje se školou.
- **Rodina s přehnanými požadavky na dítě i na školu** – rodina nebere na zřetel reálné možnosti dítěte s ohledem na jeho postižení, často je v konfliktu se školou, kterou osočuje z nekvalitní výchovně vzdělávací práce.
- **Rodina, která vůbec neprojevuje zájem o vzdělávání svého dítěte.**
- **Rodina, která působí kontraproduktivně** ve vztahu k dalšímu vzdělávání žáka, rodina, která si nepřeje, aby jejich dítě nastoupilo do dalšího učení (Jakabčic, Chudá in Hučík, 2009).

Škola

Učitelé základní školy z velké části dovedou kvalifikovaně diagnostikovat svoje žáky v různých oblastech, umí posoudit jejich předpoklady, schopnosti, zájmy apod. **Třídní učitel** zná sociální prostředí, osobní vlastnosti, chování, zájmy, schopnosti, předpoklady svých žáků. Může kvalifikovaně hodnotit a spolupracovat s jejich rodiči. **Učitelé vzdělávací oblasti Člověk a svět práce** mají vztah k profesím technického charakteru, takže mohou podchytit zájem žáků k určitým učebním oborům (technické, gastronomické, pěstitelské apod.).

Výchovný poradce – „učitel, který absolvoval specializační studium a působí v rámci systému výchovného poradenství na základních, středních a speciálních školách“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 347). Poskytuje žákům informace o nabídce středních škol a středních odborných učilišť, o perspektivním uplatnění absolventů těchto škol, poskytuje služby v oblasti řešení přihlášek na střední školy,

spolupracuje s pedagogicko-psychologickými poradnami; poradenskými centry pro volbu povolání (IPS), speciálněpedagogickými centry a středisky výchovné péče.

Opatřilová, Zámečnicková (2005, s. 35) ve své publikaci uvádějí, že „v našem speciálním školství představuje volba povolání propracovaný systém, ve kterém participují odborníci z různých odvětví. Ve škole je to výchovný poradce a pracovníci různých poradenských pracovišť“

Školní psycholog není zatížen výukou, vytváří a aplikuje programy profesní orientace pro individuální a skupinové využití, odborně pomáhá žákům v jejich rozhodování, poskytuje odborné konzultace rodičům. Provádí pedagogicko-psychologickou diagnostiku, která je zaměřená a směřuje k profesní orientaci žáků. Školní psychologové zatím nejsou pevnou součástí škol.

Exkurze (jako specifická forma výuky) je jednou z možností účinnějšího působení učitelů na odborné znalosti žáků základních škol v procesu volby povolání. Tematický okruh „**Svět práce**“, který je v RVP ZV povinnou součástí vzdělávací oblasti Člověk a svět práce **doporučuje využití i jiných strategií (forem)** tak, aby výuka byla pestřejší a bezprostředněji spojena s praxí a se životem. Z didaktického hlediska by exkurze měla zahrnovat tři etapy: přípravnou část, provedení exkurze a zhodnocení a vyžití exkurze při vyučování ve škole. Exkurze do provozů **umožňuje žákům vnímat jevy ve skutečném a reálném prostředí**.

Základní škola je vzdělávací institucí, která **se rozhodujícím vlivem podílí na úspěšném vstupu do života dospívající mládeže**. Důležité je dosažení stanovených cílů, které jsou koncipovány v rámcovém vzdělávacím programu tak, aby mladý člověk byl schopen přebírat postupně plnou odpovědnost za svoje rozhodnutí při volbě povolání (Friedmann, 2007).

Za zmínku stojí odborný článek „**Cesta k úspěšnému životu – profesní orientace**“ autorky RODIONOVA, T., ARTEMEVA, N., učitelé-psychologové internátní školy typu VII č. 49. v Rusku. Škola vychovává a vzdělává osiřelé žáky s mentální retardací. Konečný cíl jejich korekční práce je překonání problémů ve vývoji žáka a jeho úspěšná socializace. **Důležitým nástrojem** k řešení tohoto problému je **profesní orientace**.

Každá z těchto škol má svůj vlastní vzdělávací program, který **se zaměřuje na profesní orientaci žáků**. Pro úspěšnou profesní orientaci je důležité, aby proces byl **nepřetržitý - od 1. po 9. třídu**. Spolupráce pedagogů a odborníků v tomto procesu je nezbytná, stejně jako podpora a poradenství ze strany psychologa. Autorky uvádějí, že „všichni absolventi internátní školy, kteří získávali odborné vzdělání, pracují ve své

zvolené profesi“ (РОДИОНОВА, АРТЕМЬЕВА, Путь в успешную жизнь - ориентация на профессию, online, cit. 2014-12-09).

Profesní poradenství

Kvalitní informace, jejich dostupnost, srozumitelnost a aktuálnost jsou důležité předpoklady, které mají podíl na úspěšné volbě povolání. Žáci mají k dispozici informační zdroje jako je internet, brožury škol, veletrhy středních škol, dny otevřených dveří ve středních školách, informace rodičů, známých, kamarádů. Důležitým zdrojem informací při rozhodování o budoucím povolání je konzultace s třídním učitelem žáka. Třídní učitel v kontaktu s rodiči plní v řadě případů významnější roli než výchovný poradce, neboť je lépe obeznámen jak se studijními předpoklady žáka, tak rodinnými či sociálními poměry žáků.

Činitelem, který vstupuje do rozhodování žáků o volbě povolání, je systém poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. Poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních je vymezené v zákoně č. 561/2004 Sb. Školský zákon v platném znění a podrobněji vyhláškou MŠMT č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v platném znění.

Typem poradenských zařízení jsou:

- **Pedagogicko-psychologická poradna**
- **Speciálně pedagogické centrum**

Oba typy poradenských zařízení mají ve svých činnostech definovaných vyhláškou MŠMT č. 72/2005 Sb. v platném znění kariérové poradenství.

Ředitel základní školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole ve většině případů výchovným poradcem a metodikem školní prevence. Poskytování poradenských služeb může být ve škole zajišťováno školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem. Výchovný poradce provádí individuální a skupinová šetření k volbě povolání, poradenství zákonným zástupcům s ohledem na očekávání a předpoklady žáků, spolupracuje se školskými poradenskými zařízeními.

Úkolem kariérového poradenství je poskytování komplexních informačních a poradenských služeb k profesní orientaci žákům, studentům. **Cílem** poradenství je **poskytovat podporu a odbornou pomoc. Odborná pomoc** probíhá formou **diagnostiky, intervence, konzultace** nebo **podáváním informací**.

Samostatně působí **Informační a poradenská střediska při úřadech práce** (IPS). IPS poskytuje služby žákům základních, studentům a absolventům, rodičovské veřejnosti, školským zařízením a dalším zájemcům. IPS umožňuje prostřednictvím počítačového programu vyhledávání studijního nebo učebního oboru v celé ČR, včetně informací o nástavbovém, vyšším odborném (pomaturitním) a vysokoškolském studiu. Poskytuje podrobné popisy jednotlivých profesí, obsahující výčet pracovních činností, používaných pracovních prostředků, popis pracovního prostředí. Organizuje besedy s žáky k volbě prvního povolání. **Exkurzí do Informačního a poradenského střediska při úřadu práce**, si žáci pamatují především počítačové testování zájmového zaměření s využitím dotazníku zájmů. Návštěva informačního a poradenského střediska je pro žáky atraktivní, ale nemá v rozhodování o volbě povolání významnou roli. Možná je to zapříčiněno i tím, že exkurze se koná v období (osmý ročník), ve kterém žáci a jejich rodiče se otázkou volby povolání tolik nezabývají.

Pokud má docházet k naplnění co možná nejširší sociální interakce zdravotně postižených občanů, je třeba zlepšit spolupráci mezi institucemi a všemi resorty v této problematice participující. Je třeba vybudovat a podporovat propojení všech těchto zařízení a vyvinout odpovídající nástroje, aby byly splněny požadavky na kvalifikaci různých profesních oblastí a současně byla vytvořena možnost pracovního uplatnění zdravotně postižených občanů. **Integrační trendy**, které probíhají v naší společnosti, tak **přesahují oblast resortu školství a zasahují i do sféry zaměstnanosti, sociálních služeb a zdravotnictví** (Opatřilová, Zámečníková, 2005).

Snahou všech zainteresovaných je maximálně využít možností schopností a dovedností žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a zabezpečit optimální výběr budoucí profese.

2.5 Informační zdroje – podpora při volbě povolání žáků

Ve 21. století vystupují do popředí v celé Evropě informační a komunikační technologie, které rozvíjí myšlení a logické uvažování. Využíváme je k rychlému vyhledávání potřebných informací, k elektronické komunikaci, k prezentaci svých prací a podobně. Také **Internet** náleží k nejčastěji používanému informačnímu prameni při samostatné přípravě žáků na **volbu povolání**. Učitelé základních škol, kteří vzdělávají a vychovávají žáky intaktní nebo žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, mohou ve výuce tematického okruhu Svět práce internetové zdroje využívat

k **prohlubování již nabitých znalostí žáků**. Internet ovšem nabízí velké množství informací z celého světa.

Učitel vzdělávací oblasti tematického okruhu Svět práce by tak žákům měl zprostředkovat **ověřené** internetové odkazy, aby žáci **získali přehled o možnostech, které internet pro volbu povolání nabízí a naučili se získané informace kriticky hodnotit a samostatně s nimi pracovat**.

Vybrané internetové zdroje určené především pro žáky:

- **informační systém ISA** (<http://www.infoabsolvent.cz>) – jeho cílem je **podpora při rozhodování o volbě povolání**, výhodou je přehlednost a moderní grafický design. Obsahová stránka je garantována Národním ústavem odborného vzdělávání.
- **Start na trh práce** (<http://www.startnatrhprace.cz/>) – stránky jsou **komplexním informačním průvodcem volbou povolání** určeny pro žáky, rodiče a učitelé.
- **Průvodce světem povolání** (<http://www.occupationsguide.cz>) – poskytují **podrobné informace o více než 600 povoláních** v podobě textu a zvukových stránek. Uživatelskou nadstavbu tvoří moduly **volba povolání** a **Vstup na trh práce**. Je určený pro žáky ZŠ.
- **Atlas školství** (<http://www.atlassskolstvi.cz>) – k dispozici mají žáci **aktuální informace o středních školách**. Stránky jsou provozovány za spolupráce Ministerstva práce a sociálních věcí.
- **Kartotéka typových pozic** (<http://ktp.istp.cz>) – zde naleznou žáci, rodiče a učitelé podrobné informace o jednotlivých povoláních v kartotéce typových pozic. Kartotéka obsahuje kolem **1900 profilů pracovních pozic** a náleží tak k **nejpodrobnějšímu informačnímu systému o povoláních**.
- **Volba povolání** (<http://www.volbapovolani.cz>) – **placený portál** se zaměřuje na **pomoc při volbě povolání a podporu tematického okruhu Svět práce**. Je určen pro žáky, jejich rodiče, učitele výchovné poradce.

- **Test volby povolání** (<http://www.proskoly.cz>) – stránky nabízejí **zpoplatněný test volby povolání**.

Uvedené **informační zdroje mohou využívat činitelé, kteří ovlivňují profesní orientaci žáků** (rodiče žáků, výchovný poradce, školní psycholog, učitelé) i samotní žáci. Nejčastěji tyto informační zdroje, které **podpůrně působí při volbě povolání** žáků základních škol, využívají učitelé vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, kteří mají blízký vztah k profesím a využívají informační technologie pro zprostředkování přístupu k informacím (Hlad'o In Friedmann, 2007).

2.6 Koncepce integrovaného systému kariérového poradenství

Jednou z možností zkvalitnění kariérového poradenství na školách je návrh koncepce integrovaného systému kariérového poradenství, kterou zpracoval Národní ústav vzdělávání.

Cílem navrhované koncepce integrovaného systému kariérového poradenství (ISKP) je poskytnout klientům nabídku poradenských služeb, nástroje i zdroje jako podporu k volbě kariérové dráhy a dosáhnout propojení a návaznost resortu školství a zaměstnanosti na centrální a regionální úrovni.

Principy Návrhu koncepce ISKP lze shrnout do deseti základních okruhů.

1) Klient (žák) hledá, objevuje a rozhoduje se na základě doporučení profesních a vzdělávacích možností, vlastním objevováním a hodnocením těchto možností pokud možno samostatně.

2) Škola hraje v kariérovém poradenství pro mládež hlavní roli, je škola žákovi nejbližší a může ji využít každý žák. Škola by také měla poskytovat poradenství i žákům, kteří v ní **předčasně ukončili studium**.

3) Kariérové poradenství ve škole musí být provázáno se vzděláváním a to zejména s:

- motivací k přemýšlení o otázkách budoucnosti jedince,
- sebepoznáváním,
- orientací ve světě práce,
- vyhledáváním informací, jejich hodnocení a aplikace na vlastní představy, priority a zájmy.

4) Kariérové poradenství ve škole je svébytným uceleným okruhem činností odlišeným od výchovného poradenství

- Kariérové poradenství se svým obsahem od výchovného poradenství významně liší, proto jej nemůže provádět výchovný poradce, ale realizovat by jej měl tým pedagogů.
- Postavení kariérového poradenství je třeba řešit i **formálním předpisem** (např. vyhláškou), protože stávající snížení vyučovací povinnosti je vázáno na pozici výchovného poradce.

5) Kariérové poradenství ve škole by mělo mít svého hlavního koordinátora

Náplní jeho práce by mělo být především:

- metodická a informační podpora učitelů při realizaci tématu Člověk a svět práce,
- metodická a informační podpora třídních učitelů v otázkách volby studia,
- komunikace s jinými poradenskými subjekty – využívání jejich služeb,
- zajišťování skupinových návštěv IPS ÚP ČR a exkurzí ve firmách,
- komunikace s rodiči, poradenství pro rodiče,
- zajišťování propagace služeb kariérového poradenství ve škole.

6) Kariérové poradenství ve škole by mělo směřovat i k rodičům, pomáhat jim v postupech při hledání vhodné vzdělávací dráhy a motivování dětí k volbě povolání.

7) Kariérové poradenství v IPS Úřadu práce je nezastupitelné

- Osvědčenou formou je skupinové poradenství pro každou třídu nejméně jedenkrát, nejlépe v průběhu osmého ročníku, zaměřené na poskytování informací ze světa práce.
- V devátém ročníku návštěvy IPS ÚP ČR jednotlivými žáky, skupinkami, žáky s rodiči, s cílem vyhledávat konkrétní informace.

8) Pro zájemce by měly být k dispozici psychologické služby, jako je psychodiagnostika studijních a profesních předpokladů a podpora pro žáky se specifickými poruchami učení.

9) Síť služeb kariérového poradenství má klientovi umožnit nekomplikovaný průchod v souladu s jeho potřebami. Zajistit klientovi součinnost jednotlivých poradenských subjektů a informovanost. Nutná je kooperace poradců z různých rezortů.

10) Kariérové poradenství potřebuje systematickou centrální podporu

Podpora by měla mít tři základní složky:

- Podpora informační např. systém Infoabsolvent
- Podpora vzdělávací např. e-learning pro základní know-how v jednotlivých tématech a kurzy. Předpokladem je vysokoškolské vzdělávání pro kariérové poradce.
- Podpora metodická – podpora pro práci s informačními a diagnostickými produkty, získávání kompetencí pro kariérové rozhodování a metodická podpora pro specifika skupin klientů

Pro centrální podporu kariérového poradenství bude hrát významnou roli jeho propagace a neresortní spolupráce a její zastřešení ze strany MŠMT a MPSV (Burdová, Doležalová a Chamoutová, 2014).

Pokud bude realizován návrh koncepce integrovaného systému kariérového poradenství, bude mít **pozitivní dopad** nejen pro žáky intaktní, ale především **pro žáky se zdravotním postižením (žáci s lehkým mentálním postižením)** a mohlo by tak dojít ke **snížení počtu žáků, kteří předčasně ukončili vzdělávací dráhu**. Žáci s mentálním postižením a jejich profesní příprava je předmětem aplikační části disertační práce.

Kariérového poradenství představuje systém poradenských služeb s cílem pomáhat jednotlivcům při rozhodování o jejich individuálních profesních přání. Profesní vývoj žáka s mentálním postižením můžeme kategorizovat na čtyři profesní etapy, z nichž každá má své poslání a obsah. Významnou úlohu v kariérovém poradenství pro správnou volbu profese žáků představuje speciálně pedagogická diagnostika, výchovní činitelé, poradenská pracoviště a informační zdroje. Jednou z možností zkvalitnění kariérového poradenství na školách je „Návrh koncepce integrovaného systému kariérového poradenství“, kterou zpracoval Národní ústav vzdělávání.

3 EDUKACE OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM V ČR A V PL

Ve třetí kapitole jsou objasněny pojmy mentální retardace a stručně jsou charakterizovány jednotlivé klasifikace mentální retardace a stupně mentální retardace. Podrobněji se čtenáři v této kapitole seznámí se školským systémem, který zajišťuje edukaci osob s mentálním postižením (základní vzdělávání a profesní příprava žáků s lehkým mentálním postižením) v České republice i v Polské republice. Školský systém v České republice i v Polské republice (základní a střední školství) je značně odlišný, a proto bude v této kapitole popisována i současná platná legislativa (školské zákony a vyhlášky).

3.1 Podstata mentální retardace

Pojem mentální retardace nahradil celou řadu termínů, například slabomyslnost, rozumovou zaostalost, intelektovou abnormalitu, duševní opožděnost a další. Jeho správný výklad umožňuje na jedné straně vyčlenit podstatné znaky tohoto stavu, na straně druhé přispívá k rozhodování při volbě odpovídajícího způsobu speciálně pedagogické pomoci. Definování pojmu mentální retardace je složité, poněvadž je zapotřebí vzít v úvahu faktory biologické, psychické a sociální povahy. Definice mentální retardace pouze s vyjádřením IQ vychází z rozdělení jedinců podle výše inteligenčního kvocientu. Při zdůraznění IQ jako základního kritéria jsou pak za mentálně retardované považovány všechny osoby, jejichž rozsah IQ je nižší než pásmo označené jako hraniční. V současném chápání je mentální retardace vymezena rozsahem IQ 69 a níže.

Všechny pokusy definovat **pojem „mentální retardace“ – tento „fenomén“ vychází z původní „Heberovy“ definice**, kterou také uvádí ve své publikaci Požár (1987). *„Při mentální retardaci jde o celkové snížení intelektových schopností pod průměr, které nastalo v období vývoje a je doprovázeno jednou anebo více poruchami v oblasti zrání, učení a sociální přizpůsobivosti. Mentální retardaci je třeba chápat jako snížení intelektu pod průměr a současným zaostáváním schopností společenského přizpůsobení se.“*

Jakabčic a Požár (1995) zevšeobecnilí charakteristiku mentální retardace:

- jde o zaostávání duševního vývoje,
- je to trvalý stav,

- je to neměnný stav je to stav, který se nemůže zlepšit samostatným vývojovým procesem. Problematiku mentální retardace následně podrobněji rozpracovali uvedení autoři.

Matulay (1989) rozumí pod pojmem mentální retardace opožděný nebo poškozený všeobecně normální vývoj dítěte, a to po stránce rozumové, přičemž se často vyskytují i poruchy pohybové a narušené je i celkové chování.

Definice podle Vágnerové (2004, s. 289): *„Nejčastěji je mentální retardace definována jako neschopnost dosáhnout odpovídajícího stupně intelektového vývoje (méně než 70 % normy), přestože byl takový jedinec přijatelným způsobem výchovně stimulován. Nízká úroveň inteligence bývá spojena se snížením či změnou dalších schopností a odlišností ve struktuře osobnosti.*

Hlavními znaky jsou:

- *Nízká úroveň rozumových schopností, která se projevuje především nedostatečným rozvojem myšlení, omezenou schopností učení a následkem toho i obtížnější adaptací na běžné životní podmínky.*
- *Postižení je vrozené.*
- *Postižení je trvalé, přestože je v závislosti na etiologii možné určité zlepšení. Horní hranice dosažitelného rozvoje takového člověka je dána jak závažností a příčinou defektu, tak individuálně specifickou přijatelností působení prostředí, tj. výchovných a terapeutických vlivů“.*

Valenta, Müller (2003, s. 14) definují mentální retardaci jako *„Vývojovou duševní poruchu se sníženou inteligencí demonstrující se především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností s prenatální, perinatální i postnatální etiologií“.*

Z definice vyplývá složitost diagnostikování syndromu mentální retardace, kde nestačí pouze stanovení inteligenčního kvocientu (pod 70 IQ), ale zhodnocení celé řady dalších aspektů osobnosti, především to, zda klient selhává ve většině sociálních očekávání svého užšího i širšího prostředí.

„Za mentálně retardované (postižené) se považují takoví jedinci, u nichž dochází k zaostávání vývoje rozumových schopností, k odlišnému vývoji některých psychických vlastností a k poruchám v adaptačním chování. Hloubka a míra postižení jednotlivých funkcí je u nich individuálně odlišná“ (Švarcová, 2006, s. 28).

„Mentální retardace je vývojová porucha integrace psychických funkcí postihující jedince ve všech složkách jeho osobnosti – duševní, tělesné i sociální. Jde o stav trvalý, který je buď vrozený, nebo částečně získaný (do 2 let života dítěte).

Je nutno jej odlišovat od defektů získaných po druhém roce života. Tento stav je označován jako demence“ (Pipeková, 2006, s. 269).

Hartl, Hartlová v Psychologickém slovníku (2009, s. 507) definují mentální retardaci jako „stav charakterizovaný snížením intelektuálních schopností, přičemž organický původ zjišťován u stále rostoucího počtu jedinců, nikoliv však u většiny; zpomalení, zpoždění duševního vývoje jedince, někdy sociálním zanedbáním, někdy v důsledku somatického onemocnění.

Jednostranné chápání mentální retardace je oprávněně často předmětem kritiky. Širšímu chápání odpovídá objasnění popisu mentální retardace v publikaci Terminologie l'éducation speciále vydané UNESCO. Podle jejich autorů se pojem mentální retardace vztahuje k podprůměrnému obecně intelektuálnímu fungování osoby, které se stává zřejmým v období vývoje a je spojeno s poruchami adaptačního chování. Poruchy adaptace jsou zřejmé z nízkého tempa dospívání, ze snížené schopnosti se učit a z nepřiměřeného sociálního přizpůsobení (Franiok, Kysučan, 2002).

Změny v terminologii (**humanizační trend**) zaznamenáváme i při užívání termínu mentálně postižený, který se mění v termín osoba, člověk s mentální retardací. Upřednostňováním označení člověk, osoba s mentální retardací se vyjadřuje skutečnost, že **mentálně postižení jsou především lidské bytosti**, osobnosti, individuality, na druhém místě postižení (Černá, 1995).

Pojmem mentální retardace se souhrnně označuje výrazně podprůměrná úroveň všeobecné inteligence (IQ méně než 70), která se projevuje již v útlém věku a která způsobuje poruchy přizpůsobení. Etiologicky rezultuje z organické poruchy mozku (oligofrenie, demence), nebo je sociálně podmíněná (Vašek, 1996).

V současné době je velmi užíván ve (speciálně) pedagogické a poradenské praxi **pojem mentální postižení**, který je zakotven i v legislativě (**Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., ve znění vyhl. č. 116/2011 Sb., Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., ve znění vyhl. č. 147/2011 Sb., Zákon č. 561/2004 Sb. „školský zákon“ a Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání - příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením**). Orientačně zahrnuje všechny osoby s IQ 85 a méně, tedy jedince s mentální retardací i osoby, které se nacházejí v hraničním pásmu mentální retardace, což zahrnuje asi 16% populace.

*„**Mentální postižení** je širší a zastřešující pojem zahrnující kromě mentální retardace i takové hraniční pásmo kognitivně-sociální disability, které zvýhodňuje klienta především při vzdělávání na běžném typu škol a indikuje vyrovnávací*

či podpůrná opatření edukativního (popř. psychosociálního) charakteru“ (Valenta, Michalík, Lečbych a kol., 2012, s. 30).

Definice Klasifikace a Systémy Podpory a v roce 1994 *Diagnostický a statistický manuál* (DSM-IV) Americké psychiatrické asociace (Głodkowska, 1999, s. 34). Definice uvedená v DSM-IV určuje, že důležitou charakteristikou mentální retardace je výrazně nižší, než v obecné rovině, intelektuální funkce (kritérium A), která se překrývá s velkým omezením v adaptivním chování nejméně ve dvou oblastech, jako jsou:

- dorozumívání se (komunikace),
- péče o sebe,
- režim domácího života,
- sociální a interpersonální dovednosti,
- využití prostředků ze sociálního zabezpečení,
- nasměrování sama sebe,
- péče o zdraví a bezpečnost,
- školní schopnosti (dovednosti),
- způsob organizace volného času a práce (kritérium B),

Začátek tohoto stavu musí nastat před 18 rokem života (kritérium C).

3.2 Klasifikace mentální retardace

Klasifikace podle typu mentální retardace (Pipeková, 2006):

- typ eretický (hyperaktivní, verzatilní, neklidný),
- typ torpidní (hypoaktivní, apatický, netečný),
- typ nevyhraněný (procesy vzruchu a útlumu jsou relativně v rovnováze, popřípadě jeden z nich mírně převládá).

Členění se do značné míry vztahuje k charakteru prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá. Může mít také úzkou souvislost s deprivací, frustrací a stresovými vlivy (Valenta, Michalík, Lečbych a kol., 2012).

Klasifikace podle doby vzniku mentální retardace:

- **vrozená mentální retardace** (dříve oligofrenie, tj. slabomyslnost) je spojená s určitým poškozením, odchylnou strukturou, nebo odchylným vývojem nervového systému v období prenatálním, perinatálním, postnatálním asi do dvou let života dítěte,
- **získaná mentální retardace** – demence (**po druhém roce života**) je proces zastavení, rozpadu normálního mentálního vývoje, jehož příčinou je porucha,

nemoc, úraz mozku. Demence může mít progresivní tendenci, nebo se může zastavit a nevede k dalšímu zhoršení stavu. Naproti tomu pojem stařecká (senilní) demence je patologická porucha postihující stárnoucího člověka, není však nevyhnutelným a zákonitým procesem (Pipeková, 2006),

- **sociální příčinou** je působení vnějšího prostředí, kdy dochází k tzv. dříve nazývané pseudooligofrenii, v současné době nazíranou jako problematiku výchovy a vzdělávání jedinců ze sociokulturně znevýhodněného a nepodnětného prostředí (Franiok, Kysučan, 2002).

Termín, "**mentální retardace**" je považován za nadřizený v porovnání s termíny: mentální nezralost (oligofrenie) a demence. Mentální nezralostí (oligofrenie) J. Kostrzewski (2004) nazývá případy mentální retardace, které vznikly v průběhu vývoje (tj. v perinatálním období nebo později), a to i přes intenzivní stimulaci a rehabilitaci se odchyľují od normální úrovně mentálního nebo sociálního fungování. Demence je, kdy mentální retardace vzniká **po 3 roku života**, obecný intelektuální vývoj dítěte běžel v určité době více či méně správně, ale v důsledku určité nemoci, v procesu nastala regrese, tzn. postupné snižování úrovně intelektu.

Valenta, Michalík, Lečbych a kol., (2012) upozorňují ve své publikaci na **pojmy oligofrenie** (tj. slabomyslnost), a **pseudooligofrenie** (nesprávná oligofrenie, sociální debilita, sociální oligofrenie, pseudodebilita, sociální debilita a sociální zanedbanost), které dnes **náleží do historie terminologického aparátu**.

Sękowska (2004) ve své publikaci uvádí, že klasifikace mentálního postižení je složitou otázkou. Existují klasifikace mentální retardace na základě různých kritérií (např. vzdělávací, psychologické, lékařské, evoluční, sociální), která mají vliv na rozmanitost klasifikace. **Pedagogické kritérium** zohledňuje možnosti vzdělávání a výuky mentálně postižených dětí. Rozděľuje děti do čtyř skupin:

- děti nevychovatelné,
- děti téměř nevychovatelné,
- děti vychovatelné, ale nevzdělávatelné,
- děti vzdělávatelné.

Klasifikace podle stupně mentálního postižení: pro současnou speciálně-pedagogickou praxi je tato klasifikace nejpoužívanější. Stupeň mentální retardace je určen pomocí inteligenčního kvocientu (IQ), který vyjadřuje úroveň rozumových schopností.

Tabulka 3: Mentální retardace dle stupně postižení (Vítková, 2004, s. 297)

F 70	<p>Lehká mentální retardace</p> <p>IQ se pohybuje přibližně mezi 50 až 69 (u dospělých odpovídá mentálnímu věku 9 – 12 let). Stav vede k obtížím při školní výuce. Mnoho dospělých je ale schopno práce a úspěšně udržují sociální vztahy a přispívají k životu společnosti.</p>
F 71	<p>Středně těžká mentální retardace</p> <p>IQ dosahuje hodnot 35 až 49 (u dospělých odpovídá mentálnímu věku 6 – 9 let). Výsledkem je zřetelné vývojové opoždění v dětství, avšak mnozí se dokážou vyvinout k určité hranici nezávislosti a soběstačnosti, dosáhnout přiměřené komunikace a školních dovedností. Dospělí budou potřebovat různý stupeň podpory k práci a k činnostem ve společnosti.</p>
F 72	<p>Těžká mentální retardace</p> <p>IQ se pohybuje v pásmu 20 až 34 (u dospělých odpovídá mentálnímu věku 3 až 6 let). Stav vyžaduje trvalou potřebu podpory.</p>
F 73	<p>Hluboká mentální retardace</p> <p>IQ dosahuje nejvýše 20 (což odpovídá u dospělých mentálnímu věku pod 3 roky). Stav způsobuje nesamostatnost a potřebu pomoci při pohybu, komunikaci a hygienické péči.</p>
F 78	<p>Jiná mentální retardace</p> <p>Mentální retardaci nelze přesně určit pro přidružená postižení smyslová a tělesná, poruchy chování a artismus.</p>
F 79	<p>Nespecifikovaná mentální retardace</p> <p>Je určeno, že jde o mentální postižení, ale pro nedostatek znaků nelze jedince přesně zařadit.</p>

Zdroj: Desátá revize WHO 1993

Charakteristika jednotlivých stupňů mentální retardace

- Lehká mentální retardace (IQ 69–50):** lehká mentální retardace, v literatuře též zvaná „familiární“ je tvořena genetickou transmisí a nepříznivými zevními vlivy. Lehce mentálně retardovaní ve většině případů dosáhnou schopnosti užívat řeč účelně v každodenním životě, udržovat dialog, i když si mluvu osvojují opožděně. V předškolním a školním věku se projevuje citová labilita impulsivností, úzkostností a zvýšenou sugestibilitou. Výchovné působení a rodinné prostředí mají vliv na jejich socializaci. Školní docházka a její problémy: omezená schopnost logického myšlení, slabší paměť, vážnou myšlenkové operace, opožděná hrubá i jemná motorika, rozvoj sociálních

dovedností zpomalen, záleží na nárocích prostředí. Velká většina dospělých je schopná práce a úspěšného udržování sociálních vztahů. Lehká mentální retardace se vyskytuje u 2,5% populace.

- **Středně těžká mentální retardace (IQ 49–35):** u většiny těchto jedinců lze diagnostikovat organickou etiologii. Výrazné opoždění myšlení a řeči přetrvává do dospělosti. Lze vysledovat častý výskyt epilepsie, autismu a dalších neurologických a tělesných potíží. Řeč velmi jednoduchá, někteří jedinci se projevují pouze nonverbální komunikací. Hrubá, jemná motorika zpomalená, nekoordinované pohyby. Důraz ve vzdělávání a výchově je kladen na zdokonalování sebeobsluhy a jednoduchých praktických činností. Pracovní zařazení je často možné pouze v chráněných dílnách a chráněných pracovištích. Výskyt v populaci je 0,4% (Pipeková 2006).
- **Těžká (IQ 34–20) a hluboká mentální retardace (IQ 20 a níže):** tyto charakteristiky mentální retardace nebudu uvádět, protože se nevztahují k aplikační části disertační práce. Výskyt v populaci 0,3%.

Výše popisovanou obecně přijímanou klasifikaci jednotlivých stupňů mentální retardace včetně jejich charakteristických znaků nelze přijímat dogmaticky. Speciálně pedagogická i psychologická diagnostika mentálně retardovaných by měla být pojímána spíše jako hrubý rámec, kdy připouštíme, že dílčí nedostatek v jedné oblasti je nahrazován vyššími schopnostmi v oblasti jiné, které mohou být těžko měřitelné běžnými standardizovanými metodami a testy. Psychický vývoj mentálně retardovaných musí být proto chápán biodromálně do té míry, že my, v tomto pohledu jako majoritní část společnosti budeme schopni pojímat mentální retardaci i dekategoriálně (Franiok, Kysučan, 2002).

3.3 Základní vzdělávání žáků s mentálním postižením v ČR

Legislativní rámec pro edukaci osob s mentálním postižením

Právo na vzdělání patří podle Listiny základních práv a svobod mezi základní práva občanů. Cíle a hlavní strategické linie vzdělávací politiky v České republice jsou obsaženy v dokumentu nazvaném **Národní program rozvoje vzdělávání v České republice**, takzvaná **Bílá kniha**. Česká Bílá kniha je pojata jako systémový projekt, formující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu. Jedním z prioritních směrů Bílé knihy je zajištění **rovnosti příležitosti ke vzdělávání**

podle schopností každého jedince a překonávání znevýhodnění daného rozdílnou sociální, etnickou a kulturní úrovní rodiny či zdravotním znevýhodněním, podporuje i nadané jedince.

Legislativní zakotvení rovnosti příležitosti ke vzdělání všech osob bez rozdílu přinesl **zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon**. Zákon vymezuje pojem vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, který definuje § 16, odst. 1), který říká, že **za dítě, žáka či studenta se speciálními vzdělávacími potřebami je považována „osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním.“** Zdravotním postižením je podle zákona mimo jiné i mentální postižení. Specifiku vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami blíže řeší **vyhláška MŠMT č.73/2005 Sb. ve znění vyhl. č. 147/2011 Sb.** o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se v souladu s touto vyhláškou § 1, odst. 1) *„uskutečňuje s pomocí podpůrných opatření, která jsou odlišná nebo jsou poskytována nad rámec individuálních pedagogických a organizačních opatření spojených se vzděláváním žáků stejného věku ve školách, které nejsou samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením.“*

Formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením:

- formou individuální integrace,
- formou skupinové integrace,
- ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením,
- kombinací výše uvedených forem.

Ustanovení § 3 odstavce 4. školského zákona říká: **„Žák se zdravotním postižením se přednostně vzdělává formou individuální integrace v běžné škole, pokud to odpovídá jeho potřebám, podmínkám a možnostem školy.“**

Vágnerová (2004, s. 308) ve své publikaci popisuje, že *„speciální škola je přizpůsobena možnostem a potřebám mentálně postižených dětí, **integrace do běžné školy je náročnější.**“* I mentálně postižené dítě si může uvědomit svou odlišnost a může ji prožívat jako zátěž.

V § 5 vyhlášky MŠMT č.73/2005 Sb. ve znění vyhl. č. 147/2011 Sb. jsou uvedeny typy speciálních škol. Pro mentálně postižené děti v předškolním věku jsou zřizovány **speciální třídy v mateřských školách**, nebo může dítě navštěvovat **speciální mateřskou školu pro mentálně postižené**, v neposlední řadě může dítě

navštěvovat třídu v **běžné mateřské škole**. Povinnou školní docházku plní žáci s mentálním postižením **základní škole**, v **základní škole praktické**, v **základní škole speciální** a v **základní škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení**. Po ukončení povinné školní docházky odcházejí mentálně postižení žáci převážně na **střední školy** (typ školy - **odborná učiliště, střední odborná učiliště a praktické školy**). Jelikož je výchova postiženého dítěte mnohem obtížnější a náročnější ve srovnání s výchovou dítěte zdravého, je třeba proto poskytnout rodičům postižených dětí poradenskou péči v oblasti medicínské, psychologické a speciálněpedagogické. Oblastí speciálně pedagogickou se zabývají školská poradenská zařízení v případě mentálně postižených jedinců Speciálně pedagogická centra, která jsou zřizována na základě **vyhlášky MŠMT č. 72/2005 Sb. ve znění vyhl. č. 116/2011 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních**.

Základní vzdělávání žáků s mentálním postižením

Vzdělávání žáků s mentálním postižením se realizuje, podobně jako vzdělávání žáků s jinými druhy zdravotního postižení, buď v běžné škole, nebo samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (speciální škole). V závislosti na stupni postižení tak mohou žáci s mentálním postižením, v souladu s platnou legislativou (vyhláška č.73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných) plnit povinnou školní docházku v následujících typech škol:

- v **základní škole**, formou individuální nebo skupinové integrace,
- v **základní škole praktické**,
- v **základní škole speciální**,
- v **základní škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení, formou individuální nebo skupinové integrace**.

Individuální integrací se rozumí vzdělávání žáka v běžné základní nebo v případech hodných zvláštního zřetele ve speciální škole, určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

Skupinovou integrací se rozumí vzdělávání žáka ve třídě, oddělení nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

Vzdělávání žáků se zdravotním postižením se uskutečňuje s pomocí podpůrných opatření. Mezi podpůrná opatření podle vyhlášky patří využití speciálních

metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, zařazení předmětu speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, zajištění služeb asistenta pedagoga, snížení počtu žáků ve třídě, oddělení nebo studijní skupině nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciálně vzdělávací potřeby žáka.

Základní škola (praktická)

Typem školy samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením v našem případě pro žáky s lehkým mentálním postižením je **základní škola (praktická)**. Přijetí žáka s mentálním postižením do systému speciálního školství, do základní školy praktické, provádí ředitel školy na základě doporučení školského poradenského zařízení a **souhlasu zákonného zástupce žáka**. Základní školy praktické mají devět ročníků a žáci v nich plní povinnou školní docházku. Vzdělávají se pod vedením kvalifikovaných učitelů, speciálních pedagogů (Švarcová 2006).

U žáků v základní škole praktické, kteří jsou mentálně postižení, se často projevují i poruchy koncentrace pozornosti, hyperaktivita, psychická labilita či nemoc, specifické poruchy učení, poruchy emocí a chování, tělesné a smyslové vady a postižení více vadami. Tito žáci patří mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, a pokud nezvládají požadavky běžné základní školy, jsou v souladu se školským zákonem vzdělávání v základní škole praktické.

Posláním základní školy praktické je speciálními výchovnými a vzdělávacími prostředky a metodami umožnit žákům dosáhnout co nejvyšší úrovně znalostí, dovedností a osobnostních kvalit při respektování jejich individuálních zvláštností a možností. Konečným cílem je úplná integrace jedinců s mentálním postižením do běžného občanského života.

Základní školy praktické vzdělávají žáky podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Vzdělávací oblasti v tomto Rámcovém vzdělávacím programu jsou stejné jako pro žáky intaktní, ale jsou koncipovány tak, aby respektovaly **sníženou rozumovou úroveň**. Tomu odpovídá i rozsah učiva. Je chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů, které mají **podmíněnou formulaci**. Klíčové kompetence jsou modifikovány. Z hlediska **organizace školní docházky** přináší tento vzdělávací dokument ve srovnání se vzdělávacím programem zvláštní školy významnou změnu, jíž je rozdělení období devítileté školní docházky pouze do **dvou**

stupňů. Tato změna představuje přiblížení organizační struktury základní školy praktické členění běžné základní školy. Úspěšným ukončením vzdělávacího programu základního vzdělávání v základní škole praktické dosahuje žák stupeň **základního vzdělání.**

Atributem „**praktická**“ je tento typ základní školy označen proto, že škola je často vybavena cvičnými byty, kuchyněmi, dřevodílnami, kovodílnami, keramickými a textilními dílnami, výtvarnými ateliéry, pozemky, zahradami, popřípadě skleníky, kde se realizuje převážně praktická příprava žáků na rozdíl od více „akademické“ přípravy žáků na běžných základních školách (Valenta, Michalík, Lečbých a kol., 2012).

Cíle a úkoly vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“

Žáci s mentálním postižením se vzdělávají dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Vzdělávací obsah základního vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je rozdělen do **devíti vzdělávacích oblastí.** Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou koncipovány tak, aby respektovaly sníženou úroveň rozumových schopností žáků a rozvíjely tak jejich osobnost. Vzdělávací oblast Člověk a svět práce se v základních školách realizuje ve vyučovacím **předmětu pracovní vyučování,** který může mít v jednotlivých základních školách různý název například **pracovní činnosti, pracovní výchova, či technická výchova.**

Předmět pracovní vyučování je v současné české základní škole povinným předmětem na 1. a 2. stupni a dle RVP ZV je vymezen jako vzdělávací oblast Člověk a svět práce. *„Obsah této vzdělávací oblasti se zaměřuje na praktické pracovní dovednosti a návyky, jež jsou nezbytné pro životní činnosti člověka“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2013).

Cílem předmětu pracovní vyučování mentálně postižených žáků je podle Valenty a Müllera (2003):

- vytvářet základní pracovní vědomosti o materiálech, nástrojích, pracovních postupech a podobně,
- rozvíjet manuální, intelektové a pracovní dovednosti a návyky, připravovat žáky k účasti na výrobní praxi,

- pracovní výchova je také hlavním prostředkem profesní orientace (úkolem speciálního pedagoga v hodinách pracovní výchovy je přiblížit mentálně retardované jedince co nejvíce normě).

Pracovní vyučování ve výchově mentálně postižených žáků splňuje řadu konkrétních **úkolů**. **Specifickým úkolem** pracovního vyučování u mentálně postižených žáků **je snížení nedostatku jejich poznávací činnosti a deficitu v motorických výkonech**. Pracovní výchova plní i **úkoly terapeutické** v oblasti reedukace deficitu schopností a v oblasti kompenzace. V oblasti **reedukace** deficitu schopností zmírňuje motorické vady, zdokonaluje kognitivní funkce, stimuluje řeč a myšlení, snižuje nedostatky prostorové orientace. **Kompenzace** nahrazuje nedostatečnou schopnost mentálně postižených žáků v naukových předmětech tím, že mají možnost prožít úspěch formou výstav, soutěží, technických projektů.

Pracovní vyučování přispívá svým praktickým zaměřením i k **sociální rehabilitaci** mentálně retardovaných osob (Valenta, Müller, 2003). Pracovní vyučování plní i **úkol diagnostický**, protože poskytuje mnoho informací pro získávání diagnostických údajů o žákovi - metodou pozorování a vedení pozorovacích (kumulativních) karet, které umožňují systematické a všestranné poznání osobnosti žáka (Kysučan, Kuja, 1996).

Vzdělávací oblast „Člověk a svět práce“ je jednou ze stěžejních vzdělávacích oblastí v základním vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Patří sem nejen manuální činnosti, ale i činnosti rozvíjející klíčové kompetence, pomocí kterých žáci získávají soubor vědomostí, základních pracovních dovedností a návyků v různých oblastech lidské činnosti. **Přispívá k rozvíjení komunikačních, motorických a tvořivých schopností, zmírňuje motorické vady, zlepšuje kognitivní funkce, rozvíjí a obohacuje řeč a myšlení**. Vede žáky k pozitivnímu vztahu k práci a **přispívá k profesní orientaci a profesní přípravě žáků, k budoucímu pracovnímu zařazení a k uplatnění v dalším životě a integraci ve společnosti**. Žáci se učí pracovat samostatně i v **týmu**.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- rozvoji motoriky, získání základních manuálních zručností a vytváření pracovních dovedností a návyků z různých pracovních oblastí,
- pozitivnímu vztahu k práci a jejím výsledkům,

- porozumění pojmům, návodům, orientaci v jednoduché technické dokumentaci, zvládnutí pracovních postupů a dovednosti řešit nejrůznější praktické situace,
- práci v kolektivu a odpovědnosti za své i společné výsledky práce,
- osvojení dovedností při používání a zacházení s vhodně zvolenými nástroji, pomůckami a drobným nářadím,
- přesnosti, systematičnosti a vytrvalosti při plnění pracovních úkolů,
- poznávání pracovních činností, které napomáhají vytváření možných zálib a využití volného času,
- orientaci v různých oborech lidské činnosti a osvojení potřebných poznatků a dovedností pro uplatnění při volbě povolání a společenském uplatnění,
- dodržování hygienických a bezpečnostních pravidel při práci (Brychnáčová, Zahradníková, 2005).

Cílem vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je získání souboru klíčových kompetencí na úrovni schopností, která je pro ně dosažitelná a umožní jim efektivním způsobem jednat v různých situacích ve společnosti. **Významnými klíčovými kompetencemi pro žáky s lehkým mentálním postižením jsou kompetence pracovní, sociální a personální a kompetence komunikativní** (Bartoňová, Vítková, 2007).

Čáp, Mareš, (2001, s. 235) ve své knize *„Psychologie pro učitele“* uvádí, že **při směřování mladistvých k budoucí profesi** *„Lze využít dosavadních zkušeností a výsledků mladistvého v různých učebních předmětech a také v zájmových činnostech, v nichž se projevují a formují zájmy i další předpoklady pro budoucí práci.“*

Lazarová, Friedmann (2007) popisují **rizika**, která mohou nastat **u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami** při přijímání na střední školy:

- handicap horšího prospěchu žáka při přijímacím řízení,
- riziko horšího výkonu žáka u přijímacích zkoušek,
- riziko, že žáci budou častěji přijímány pouze na takové učební obory, po jejichž ukončení se jen stěží uplatní na trhu práce,
- nízká motivace a podpora rodiny dítěte,
- nedostatečná informovanost o vhodných učebních oborech a o kontraindikacích učebních oborů.

Základní škola speciální

V základní škole speciální se vzdělávají žáci především se **středně těžkým mentálním postižením, ale i s těžkým mentálním postižením a souběžným postižením více vadami**. Od roku 2010 se žáci v základní škole speciální vzdělávají podle zpracovaného rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání základní škola speciální (RVP ZŠS). Tento vzdělávací program je zaváděn postupně, v současné době dobíhá poslední ročník vzdělávacího programu pomocné školy.

Rámcový vzdělávací program pro vzdělávání žáků v základní škole speciální, obsahuje dva díly:

- I díl – Vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením,
- II díl – Vzdělávání žáků s těžkým mentálním postižením a souběžným postižením více vadami (Bartoňová, Vítková 2007).

Tito žáci nejsou schopni zvládat požadavky kurikula běžné základní školy ani požadavky základní školy praktické. Jsou však schopni osvojit si **elementární vzdělávání**. Cílem vzdělávání v základní škole speciální je rozvíjet psychické i fyzické schopnosti a vybavit je takovými vědomostmi, dovednostmi a návyky, které jim umožní, aby se v maximální možné míře zapojili do společenského života.

Přijetí žáka se speciálními vzdělávacími potřebami do základní školy speciální provádí ředitel školy na základě doporučení školského poradenského zařízení a **souhlasu zákonného zástupce**. Vzdělávání v základních školách speciálních je **desetileté** a žáci v nich plní povinnou školní docházku. Základním vzděláváním v základní škole speciální dosahuje žák stupeň vzdělání - **základy vzdělání** (Švarcová 2006).

3.4 Profesionální příprava žáků s mentálním postižením v ČR

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve střední škole se řídí **vyhláškou MŠMT č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři**. Po ukončení povinné školní docházky mají žáci s mentálním postižením možnost získat své budoucí profesní vzdělání tradičně v **odborných učilištích a praktických školách**, které spadají do oblasti středního vzdělávání. Pro absolventy základních škol praktických jsou zřizována odborná učiliště a praktické školy. Pro absolventy základních škol speciálních pak praktické školy. Tyto střední

školy jsou většinou pod společným ředitelstvím středního odborného učiliště. Mohou se však přihlásit i na **střední odborná učiliště** v případě úspěšného přijímacího řízení.

Odborná učiliště

Odborná učiliště připravují **absolventy základní školy (praktické)**. Délka studia na těchto učilištích je dva nebo tři roky a studium je ukončeno **závěrečnou zkouškou s výučním listem**. Odborná učiliště navazují v teoretické části vzdělávání na vzdělávání v základní škole praktické, jejíž učivo doplňují a prohlubují. Výběr učebních oborů v současné době je poměrně široký, takže poskytuje možnost uplatnění zájmů většině absolventů základních škol praktických (**Nařízení vlády č. 367/2012 Sb.**, o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání). **Těžiště** jejich **práce** však **spočívá v přípravě žáků na profesní uplatnění** s akcentem na předávání praktických dovedností. Úspěšným absolvováním odborného učiliště či středního odborného učiliště získávají žáci **stupeň vzdělání - střední vzdělání s výučním listem**. Dokladem o dosažení středního vzdělání s výučním listem je vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list (Bartoňová, Bazalová, Pipeková 2007).

Rámcové vzdělávací programy (RVP) pro učební obory s výučním listem kategorie (E) jsou realizovány od školního roku 2011/2012. Obory kategorie E jsou koncipovány s nižšími nároky v oblasti všeobecného a obecně odborného vzdělávání. Jejich absolventi jsou připraveni pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání.

Koncepce středního vzdělávání (odborného), vychází z celoživotně pojatého a na principu znalostní společnosti vybudovaného konceptu vzdělávání, ve kterém je vzdělávání cestou i nástrojem rozvoje lidské osobnosti. Jako teoretické východisko pro koncipování struktury cílů středního vzdělávání byl použit známý a respektovaný koncept čtyř cílů vzdělávání pro 21. století.

Záměrem středního odborného vzdělávání je připravit žáka, na úrovni odpovídající jeho vstupním učebním předpokladům, osobním schopnostem a v návaznosti na předchozí vzdělávání, na úspěšný, smysluplný a odpovědný osobní, občanský i pracovní život v podmínkách měnícího se světa.

Cíle středního odborného vzdělávání:

- **Učit se poznávat**, tj. osvojit si nástroje pochopení světa a rozvinout dovednosti potřebné k učení se, prohloubit si v návaznosti na základní vzdělání poznatky o světě a dále je rozšiřovat.

Vzdělávání směřuje k:

- rozvoji základních myšlenkových operací žáků, jejich paměti a schopnosti koncentrace,
  - osvojení obecných principů a strategií řešení problémů (praktických i teoretických), stejně jako dovedností potřebných pro práci s informacemi,
  - vytvoření – na základě osvojení podstatných faktů, pojmů a generalizací – takové struktury poznání žáků v jednotlivých oblastech středoškolského odborného vzdělávání, na jejímž základě lépe porozumí světu, ve kterém žijí a pochopí nezbytnost udržitelného rozvoje,
  - k prohloubení a rozšíření vědomostí žáků o světě, který je obklopuje,
  - vytvořit předpoklad pro porozumění potřebným technickým a technologickým metodám, nástrojům a pracovním postupům ze základních oborů lidské činnosti.
  - osvojení poznatků, pracovních postupů a nástrojů potřebných pro kvalifikovaný výkon povolání, popř. i pracovních činností, a pro uplatnění se na trhu práce,
  - rozvoji dovednosti žáků učit se a být připraven celoživotně se vzdělávat.
- **Učit se pracovat a jednat**, tj. naučit se tvořivě zasahovat do prostředí, které žáky obklopuje, vyrovnávat se s různými situacemi a problémy, umět pracovat v týmech, být schopen vykonávat povolání a pracovní činnosti, pro které byl připravován.

Vzdělávání směřuje k:

- formování aktivního a tvořivého postoje žáků k problémům, k hledání různých variant řešení a ke zvažování správnosti uvažovaných řešení,
- adaptabilitě žáků na nové podmínky, k jejich schopnosti tvořivě do těchto podmínek zasahovat, tj. k flexibilitě a kreativitě žáků,
- rozvoji aktivního přístupu žáků k pracovnímu životu a profesní kariéře, včetně schopnosti přizpůsobovat se změnám na trhu práce,

- vytváření odpovědného přístupu žáků k plnění povinností a k respektování stanovených pravidel,
  - tomu, aby žáci uměli správně odhadovat své možnosti a schopnosti, zvažovali a respektovali možnosti a schopnosti jiných lidí,
  - rozvoji dovedností potřebných k jednání, diskusi, případnému kompromisu, k obhájení svého stanoviska i přijímání stanoviska jiných,
  - tomu, aby chápali práci a pracovní činnosti jako příležitost k seberealizaci.
- **Učit se být**, tj. porozumět vlastní rozvíjející se osobnosti a jejímu utváření v souladu s obecně přijímanými morálními hodnotami, samostatným úsudkem a osobní zodpovědností.

Vzdělávání směřuje k:

- rozvoji tělesných i duševních schopností a dovedností žáků,
  - prohlubování dovedností potřebných k sebepoznání a sebehodnocení,
  - utváření adekvátního sebevědomí žáků,
  - utváření a kultivaci svobodného myšlení žáků, k rozvoji jejich úsudku a rozhodování,
  - přijímání odpovědnosti žáků za vlastní myšlení, rozhodování, jednání, chování a cítění,
  - kultivaci emočního prožívání žáků, včetně prožívání a vnímání estetického,
  - k rozvoji kreativity a fantazie žáků,
  - k rozvoji volných vlastností žáků,
  - k rozvoji specifických schopností a nadání žáků.
- **Učit se žít společně**, učit se žít s ostatními, tj. umět spolupracovat s ostatními, být schopen podílet se na životě společnosti a nalézt v ní své místo.

Vzdělávání směřuje k:

- tomu, aby žáci respektovali lidský život a jeho trvání jako vysokou hodnotu,
- vytváření úcty k živé i neživé přírodě, k ochraně a zlepšování životního prostředí a k chápání globálních problémů světa,
- prohlubování osobnostní, národnostní a občanské identity žáků, jejich připravenosti tuto identitu chránit, ale současně také respektovat

- identitu jiných lidí,
- tomu, aby se žáci ve vztahu k jiným lidem oprostili od předsudků, xenofobie, intolerance, rasismu, agresivního nacionalismu, etnické, náboženské a jiné nesnášenlivosti,
  - utváření slušného a odpovědného chování žáků v souladu s morálními zásadami a pravidly společenského chování,
  - tomu, aby žáci cítili potřebu se zapojit do občanského života a jednali v souladu se strategií udržitelného rozvoje,
  - rozvoji komunikativních dovedností žáků a dovedností potřebných pro hodnotný partnerský život i život v širším (pracovním, rodinném, zájmovém aj.) kolektivu.

Švarcová (2006, s. 96) ve své publikaci uvádí že „*Pracovní činnost lidí s lehkým mentálním postižením může být velmi **produktivní** a společensky efektivní.*“

Praktické školy

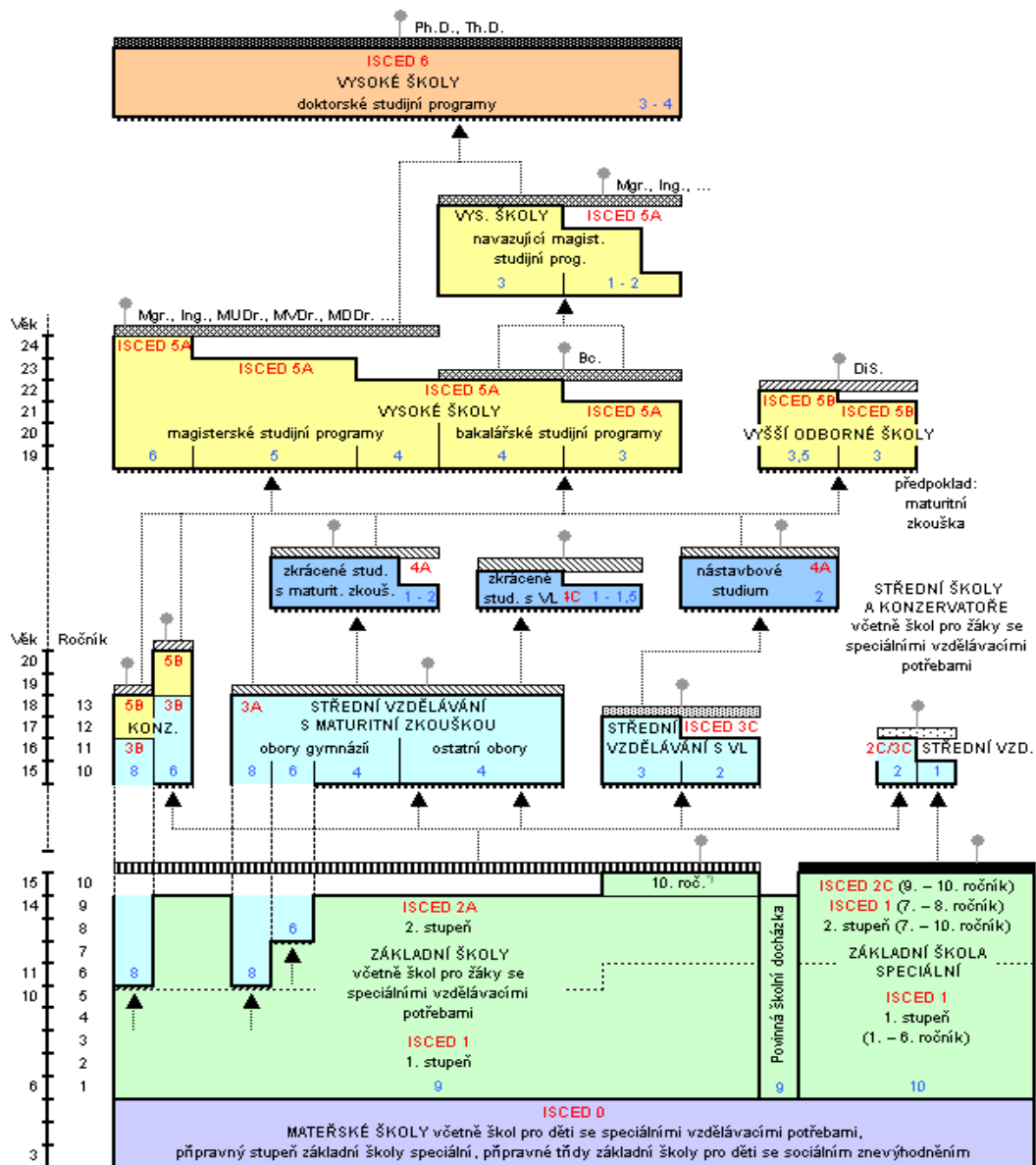
Praktická škola dvouletá byla schválena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR dne 9. prosince 2004, č. j. 32 090/2004-24 s platností od 1. září 2005 počínaje 1. ročníkem. Je určena žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, plynoucími ze snížené úrovně rozumových schopností, případně žákům s více vadami, kteří ukončili povinnou školní docházku v základní škole praktické, v základní škole speciální, v nižším než devátém ročníku základní školy a v odůvodněných případech v devátém ročníku základní školy. Délka vzdělávacího programu je dva roky. **Edukace v praktické škole umožňuje žákům** doplnění a rozšíření všeobecného vzdělání, klade důraz na upevňování kladného vztahu k práci, na rozvoj sociálních a komunikačních dovedností, na rozvoj osobnosti a podpoře zdravého životního stylu.

Praktická škola jednoletá byla schválena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR dne 9. prosince 2004, č. j. 32 089/2004-24 s platností od 1. září 2005 počínaje 1. ročníkem. Vzdělávací program mohou absolvovat žáci s těžkým zdravotním postižením, zejména s těžkým stupněm mentálního postižení, žáci s postižením více vadami a diagnózou autismus, kteří ukončili vzdělání na úrovni základní školy speciální, případně základní školy praktické. Tento jednoletý obor praktické školy **umožňuje cílenou profesní přípravu na určité konkrétní pracovní činnosti** pro žáky těžším mentálním postižením. Žáci mohou najít uplatnění na chráněných pracovištích. Úspěšným absolvováním praktické školy dvouleté nebo jednoleté

získávají žáci **stupeň vzdělání – střední vzdělání**. Dokladem o dosažení středního vzdělání je vysvědčení o závěrečné zkoušce (Pipeková, 2006).

„Práce lidí se středním a těžkým mentálním postižením má především **funkci rehabilitační** a teprve na druhém místě lze sledovat její produktivní efekt“ (Švarcová 2006 s. 105).

Obrázek 3: Schéma vzdělávací soustavy v České republice

Zdroj: Český statistický úřad. Schéma vzdělávacího systému České republiky ve školním/akademickém roce 2008/2009.

Střední vzdělávání žáků s mentálním postižením v České republice zahrnuje tyto kategorie vzdělání:

- **Praktická škola - kategorie C** - jedno a dvouleté programy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Příprava je neprofesní, zaměřená na poskytování základních dovedností pro život. Úspěšným absolvováním praktické školy dvouleté nebo jednoleté získávají žáci **stupeň vzdělání – střední vzdělání**. Dokladem o dosažení středního vzdělání je **vysvědčení o závěrečné zkoušce**.
- **Střední vzdělávání s výučním listem - kategorie E** – obory jsou koncipovány s nižšími nároky v oblasti všeobecného a obecně odborného vzdělání. Absolventi jsou připraveni pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání. **V této kategorii se vzdělávají převážně žáci se zdravotním postižením (z hlediska struktury žáků se zdravotním postižením jsou nejvíce zastoupeni žáci s lehkým mentálním postižením)**.
- **Střední vzdělávání s výučním listem - kategorie H** - umožňuje dosáhnout středního vzdělání s výučním listem. Úspěšným absolvováním střední školy (odborného učiliště či středního odborného učiliště) získávají žáci **stupeň vzdělání - střední vzdělání s výučním listem**. Dokladem o dosažení **středního vzdělání s výučním listem** je vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list. **Schéma** vzdělávací soustavy v České republice ukazuje, že dle stupňů vzdělávacího systému ISCED se jedná o střední vzdělávání **ISCED 3C**.

3.5 Základní vzdělávání žáků s mentálním postižením v PL

Legislativní rámec pro edukaci osob s mentálním postižením

Zákon ze dne 7. září 1991 o soustavě výchovy a vzdělávání, Kapitola 2 s názvem Předškolní vzdělávání, povinné vzdělávání a povinná školní docházka, **článek 15 odst. 1** uvádí, že **v Polské republice je pro všechny žáky školní docházka povinná do ukončení 18 let** (Ustawa o systemie oświaty, online, 2014 cit. 2014-02-22).

Žáci s lehkým mentálním postižením mají možnost **dle uvedené legislativy** se vzdělávat v rámci integrace v **hlavním proudu** škol s intaktními žáky, nebo ve **speciálních školách**.

NAŘÍZENÍ MINISTRA NÁRODNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

ze dne 17. listopadu 2010

ve věci podmínek organizace vzdělávání, výchovy a péče **o postižené děti a mládež a sociálně nepřízpůsobivých v speciálních mateřských školách, školách a odděleních a v centrech**

§1. Určuje podmínky organizace vzdělávání, výchovy a péče o postižené děti a mládež, děti a mládež společensky nepřizpůsobené nebo ohrožené společenským vyloučením, které vyžadují použití speciální organizaci výuky a metod práce v:

- **speciálních mateřských školách a ve speciálních odděleních mateřských škol,**
- **speciálních školách všech typů, rovněž školách přizpůsobujících k práci, a speciálních odděleních škol,**
- **vzdělávacích centrech pro mládež,**
- **socioterapeutických centrech pro mládež,**
- **speciálních školně-vzdělávacích centrech,**
- **speciálních výchovných centrech,**
- **centrech, které umožňují dětem a mládeži s těžkým mentálním postižením, a také dětem a mládeži s mentálním postižením s kombinovaným postižením realizaci vhodné formy:**
  - **povinné roční předškolní přípravy,**
  - **povinné školní docházky,**
  - **povinného vzdělávání.**

§2 1. Speciální mateřské školy, speciální oddělení v mateřských školách, speciální školy a oddělení ve školách jsou zřizovány pro děti a mládež:

- neslyšící,
- sluchově postižené,
- nevidomé,
- zrakově postižené,
- tělesně postižené,
- **mentálně postižené – lehký stupeň,**
- mentální postižené – střední a těžké postižení,
- autistické, včetně Aspergerova syndromu,

- kombinované postižení.

§3. Vzdělávání postižených dětí a mládeže, sociálně nepřizpůsobivých a ohrožených sociálním vyloučením ve speciálních školách a odděleních ve všeobecných školách **může** být vedeno do konce školního roku v tom i kalendářního roku, ve kterém žák bude mít:

1) 18 let – v případě základní školy,

2) 21 let – v případě gymnázium,

3) 23 let – v případě střední školy (Rozporządzenie ministra edukacji narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach, online, 2014 cit. 2014-02-22).

ZÁKON POLSKÉ REPUBLIKY

Varšava, dne 31. srpna 2012

Položka 981

NAŘÍZENÍ MINISTRA NÁRODNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

ze dne 28. srpna 2012

1) v §3. odst. 3 se mění znění na:

2) „3) 24 let – v případě střední školy“ (Rozporządzenie ministra edukacji narodowej z dnia 28 sierpnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach, online, 2014 cit. 2014-02-22).

1490

NAŘÍZENÍ MINISTRA NÁRODNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

ze dne 17. listopadu 2010

ve věci podmínek organizace vzdělávání, výchovy a péče o postižené děti a mládež a sociálně nepřizpůsobivých v mateřských školách, školách a odděleních všeobecně dostupných nebo integračních

§1. Nařízení určuje podmínky organizace vzdělávání, výchovy a péče o postižené děti a mládež: neslyšící, nedoslýchavé, nevidomé, zrakově postižené, s tělesným postižením, rovněž i s afázií, **s mentálním postižením**, s autismem, i s Aspergerovým syndromem a s kombinovaným postižením, dále jen „postižení žáci“, a rovněž i pro nepřizpůsobivé žáky nebo ohrožené sociálním vyloučením, kteří vyžadují použití speciální organizace vzdělávání a metod práce, v:

- 1) mateřských školách a všeobecných školách,**
- 2) mateřských školách a všeobecných školách s integračními odděleními,**
- 3) integračních mateřských školách a školách.**

§ 3. Vzdělávání postižených dětí a mládeže, sociálně nepřizpůsobivých a ohrožených sociálním vyloučením ve školách a odděleních, o kterých se zmiňuje **§1**, **může** být vedeno do konce školního roku v tom i kalendářního roku, ve kterém žák bude mít:

- 1) 18 let – v případě základní školy,**
- 2) 21 let – v případě gymnázium,**
- 3) 23 let – v případě střední školy** (Rozporządzenie ministra edukacji narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych, online, 2014 cit. 2014-02-22).

ZÁKON POLSKÉ REPUBLIKY

Varšava, dne 31. srpna 2012

Položka 981

NAŘÍZENÍ MINISTRA NÁRODNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

ze dne 28. srpna 2012

- 1)** v §3. odst. 3 se mění znění na:
- 2) „3) 24 let – v případě střední školy“** (Rozporządzenie ministra edukacji narodowej z dnia 28 sierpnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych, online, 2014 cit. 2014-02-22).

Základní vzdělávání žáků s mentálním postižením

Dle uvedené legislativy v **Polské republice, mají žáci s lehkým mentálním postižením v rámci integrace možnost vzdělávat se v hlavním proudu škol s intaktními žáky.** Jestliže se žáci vzdělávají ve speciálních školách (**Základní speciální škola, Speciální gymnázium**) nebo v hlavním proudu škol (formou skupinové či individuální integrace) vzdělávají se dle stejného vzdělávacího programu s názvem ***Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*** „Základní všeobecný vzdělávací program pro základní školy“.

Obecné vzdělávání v základní škole tvoří základ vzdělávání – škola vlídně provází žáka světem vzdělání, dbá o jeho harmonický intelektuální, etický, společenský a fyzický rozvoj. Toto vzdělávání se dělí na **dvě vzdělávací části**:

- 1. I vzdělávací část, která obsahuje tři třídy 1. až 3. ročník základní školy – základní vzdělávání.**
- 2. II vzdělávací část, která obsahuje tři třídy 4. až 6. ročník základní školy**
Základní školu navštěvují žáci do 18 let věku.

Cílem obecného vzdělávání v základní škole je:

- seznámení žáků se základními vědomostmi na téma faktů, pravidel, teorie a praxe, týkající se především témat a jevů, které jsou blízké zkušenostem žáků,
- získání dovednosti využití získaných znalostí při výkonu úkolů a řešení problémů,
- formování pozic u žáků, které podmiňují správné a zodpovědné fungování v současném světě.

K nejdůležitějším dovednostem získaným žákem v období obecného vzdělávání v základní škole patří:

- čtení – umění rozumění, využití a reflexní přetvoření textu, zahrnuje rovněž text o kultuře, která vede k získání vlastních cílů, osobnostního rozvoje a také aktivní účasti ve společenském životě,
- matematické myšlení – umění využití matematických potřeb v každodenním životě, a také tvoření úsudků, které jsou základem matematické myšlení,
- vědecké (školní) myšlení – umění využití znalosti, které mají vědecký charakter k identifikaci a řešení problémů, a také k formulaci výsledků, které jsou výsledkem empirické observace týkající se přírody nebo společnosti,

- umění vhodného použití moderních informačních a komunikačních technologií,
- umění vyhledávání, selekce a kritické analýzy informací,
- umění rozpoznávání vlastních vzdělávacích potřeb a sebevzdělávání,
- umění práce v týmu.

3. III vzdělávací částí základního vzdělávání je Gymnázium, které má další tři třídy 7. až 9. ročník. Speciální gymnázium mohou žáci navštěvovat do 21 let věku.

Gymnázium tvoří povinný stupeň základního vzdělávání po základní škole. Tříleté vzdělávání má připravit žáky k výběru dalšího vzdělávání, dle jejich percepčních schopností, nadání, úspěchů a probudit u žáků jejich vzdělávací aspirace. Na gymnáziu učitelé seznamují žáky se světem vědeckých poznatků, směřují žáky k samostatnosti a pomáhají jim v rozhodování v jejich dalším vzdělávání. Připravují žáky k aktivnímu zapojení se do jejich společenského života. **Po absolvování každé etapy vzdělání vykonávají žáci na škole zkoušku.** (Ministerstwo edukacji narodowej, *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*, online, 2014 cit. 2014-02-18).

Cíle a obsah vyučovacího předmětu „Technické činnosti“ v Základní speciální škole a na Speciálním gymnáziu

Jak již bylo uvedeno, žáci s lehkým mentálním postižením i intaktní žáci v Polské republice se vzdělávají v Základní speciální škole a na Speciálním gymnáziu dle totožného programu s názvem *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych* „Základního všeobecného vzdělávacího programu pro základní školy“. **Předmět „Technické činnosti“ tak nemá vyšší hodinovou dotaci pro žáky s lehkým mentálním postižením**, jako je tomu u nás v České republice v základních školách (praktických), kde se žáci vzdělávají dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

Předmět „Technické činnosti“ ve 4. – 6. ročníku Základní školy

Cíle vzdělávání – obecné požadavky:

- rozpoznávání a opis technických činností,
- plánování a realizace praktických technických činností (od nápadu k výtvoru),
- správné a bezpečné používání technického nářadí.

Obsahy výuky – společné požadavky:

- popis techniky v bližším i vzdálenějším okolí. Žák:
  - popisuje technické nářadí z okolí, rozlišuje jeho funkce,
  - uvádí klady a nedostatky použitých řešení materiálních a konstruktivních.
- Vypracování koncepce řešení technických problémů. Žák:
  - poznává konstrukční materiály: papír, dřevo, kovy, umělé hmoty, zkoumá a srovnává jejich základní vlastnost: tvrdost a vytrvalost, určuje možnosti využití různých materiálů v technice podle jejich vlastnosti,
  - zapisuje technické řešení v grafické formě, vykonává ručně technické náčrty i jednoduché projekční obrázky (obdélníkové a axonometrické), analyzuje technické obrázky zobrazené v katalogu a návodech k použití,
  - konstruuje modely technických zařízení, používá hotové sestavy k elektronické a mechanické montáži.
- Plánuje a realizuje praktické technické činnosti. Žák:
  - vypisuje postup činnosti (technických činností), odhaduje čas jejich trvání, organizuje místo práce,
  - používá základní nářadí určené pro ruční opracování (řezání, broušení, vrtání) různých materiálů a montáže.
- Vhodné a bezpečné použití technického nářadí. Žák:
  - dokáže obsluhovat a používat technické nářadí, které má doma, ve škole a na veřejnosti, s dodržováním bezpečnostních pravidel, čte a rozumí návodům,
  - bezpečně se dokáže orientovat k provozu – chodec, pasažér a cyklista.
- Poukazuje na řešení problémů vývoje technického prostředí. Žák:
  - popisuje zásady třídění a možnosti zpracování odpadů s různých materiálů: papír, dřevo, umělých hmot, kovů a skla,
  - vypracovává projekty racionálního hospodaření s druhotnými surovinami v nejbližším okolí: doma, na sídlišti, ve městě.

Počet vyučovacích hodin předmětu „**Technické činnosti**“ je stanoven **týdně** pro **4. ročník 1 vyučovací hodina, 5. a 6. ročník 2 vyučovací hodiny** (Ministerstwo edukacji narodowej, *Ramowe plany nauczania*, online, 2014 cit. 2014-02-22).

Předmět „Technické činnosti“ v Gymnáziu (7. – 9. ročník)

Cíle vzdělávání – obecné požadavky

- rozpoznávání technických nářadí a chápaní principů jejich fungování,
- vypracování koncepce řešení typických technických problémů a ukázkové řešení konstrukce,
- plánování práce s různou složitostí, s různými formami organizace práce,
- bezpečné použití nářadí a zařízení,

Vzorové činnosti: Modelářské činnosti

Obsah výuky – podrobné požadavky

Žák:

- rozeznává a chápe potřebu stavění různých typů modelů:
  - zná možnosti využití modelů a představuje velikost, tvar a konstrukční řešení skutečných technických zařízení pro sportovní, vzdělávací a výstavní cíle,
  - provádí měření a verifikuje modelové řešení ve vztahu ke skutečným řešením – vysvětluje nezbytnost použití škály v modelářské činnosti,
- vypracovává nápady (koncepce) řešení typických technických problémů, které se objevují v projektování modelů:
  - rýsuje vývojový diagram (funkční) a srovnává funkce stavěných modelů, např. lodí, letadel, kolejových vozidel, raket, průmyslových zařízení,
  - vypracovává koncepci modelů ve formě technických náskresů,
- vypracovává podrobné konstrukce stavěných modelů:
  - vybírá materiály na základě konstrukčních požadavků modelů,
  - provádí technickou dokumentaci létacích, plovoucích, kruhových a stavebních modelů, realizuje technické obrázky s využitím počítačových grafických editorů,
- umí naplánovat provedení modelářských prací s různým stupněm složitosti, při různých formách organizace práce:
  - dodržuje zásady organizace práce v modelářské dílně,
  - zná zásady popisu, kategorizace a úschovy modelářských materiálů, jakými jsou: lepidla a laky, dřevěný materiál, papír, kov, plátno, elektrické části,
- bezpečně používá modelářské nářadí a zařízení:
  - používá nářadí k preciznímu ručnímu opracování: dřeva, kovu, umělých hmot, papíru,

- provádí montáž modelů ze dřeva, papíru, umělých hmot a kovu,
- spouští modely při dodržení bezpečnostních zásad a pravidel
  - kontroluje, reguluje a uschovává modely podle určení a druhu použitých materiálů, čte a rozumí návodům k použití,
  - určuje nejčastější vyskytující se vady stavěných modelů,
  - zná zásady řešení zužitkování nehodících se modelů a jejich opětovného využití a využití odpadů, které vzniknou při stavbě modelů (Ministerstwo edukacji narodowej, *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*, online, 2014 cit. 2014-02-18).

Počet vyučovacích hodin předmětu „Technické činnosti“ je stanoven týdně **pro všechny tři ročníky (7 – 9.) 2 hodiny** (Ministerstwo edukacji narodowej, *Ramowe plany nauczania*, online, 2014 cit. 2014-02-22).

3.6 Profesionální příprava žáků s mentálním postižením v PL

Po absolvování Gymnázia se **žáci s lehkým mentálním postižením** vzdělávají na „**středních**“ **odborných školách** (formou integrace – **Odborná učiliště** nebo **Speciální odborná učiliště**). Jelikož je v **Polské republice povinná školní docházka pro všechny žáky do ukončení 18 let, nastupují všichni žáci na tyto odborné školy**. Na tomto typu školy se **mohou žáci vzdělávat do 24 let věku**. **V Polské republice vzdělávání na odborných školách náleží stále do základního vzdělávání**.

V tomto typu školy získávají žáci znalosti nejen z obecných předmětů, ale i z odborných předmětů. Na Speciálním odborném učilišti probíhá také doučování žáků, aby na konci vzdělání mohli žáci absolvovat státní závěrečnou zkoušku, kterou pořádá „**cech**“. Odborné učiliště je ukončené státní závěrečnou zkouškou, **absolvent obdrží** vysvědčení potvrzující odbornou kvalifikaci (**výuční list**).

Cílem vzdělávání na základní **odborné škole** je příprava žáků k dosažení odborných kvalifikací, a také, jak v případě jiných typů škol, k práci a k životu v podmínkách současného světa. Kromě odborného vzdělávání, úkolem odborné školy je poskytnout žákům příslušný fond obecného vzdělání, který je základem vzdělávání, při dalším vzdělávání v různých odborných kvalifikacích, a následně při jejich pozdější zdokonalování nebo modifikaci. **Obecné vzdělávání v gymnázium**

a na střední škole, rovněž i v základní odborné škole, otevírá proces celoživotního vzdělávání.

Cílem obecného vzdělávání **na základní odborné škole** je:

- seznámit žáky s určitým fondem znalosti na téma skutečnosti, zásad, teorii a praxe,
- žáci získají dovednosti při vykonávání úkolů a řešení problémů,
- formovat základy, které jsou nutné při způsobilém a zodpovědném fungování v současném světě.

Mezi **nejdůležitější znalosti** získané v období základního vzdělávání **v odborné škole** patří:

- čtení – umění rozumění, využití a reflexního přetvoření textu, zahrnuje rovněž textu o kultuře, která vede k získání vlastních cílů, osobnostního rozvoje a také aktivní účasti ve společenském životě,
- matematické myšlení – umění využití matematických potřeb v každodenním životě, a také tvoření úsudků, které jsou základem matematického myšlení,
- vědecké (školní) myšlení – umění využití znalosti, které mají vědecký charakter k identifikaci a řešení problémů, a také k formulaci výsledků, které jsou výsledkem empirické observace týkající se přírody nebo společnosti,
- umění komunikace v rodném jazyce a v cizích jazycích,
- umění vhodného použití moderních informačních a komunikačních technologií,
- umění vyhledávání, selekce a kritické analýzy informací,
- umění rozpoznávání vlastních vzdělávacích potřeb a sebevzdělávání,
- umění práce v týmu.

Předměty výuky z rozsahu základního vzdělávání v základní odborné škole:

- polský jazyk,
- současný cizí jazyk,
- dějepis,
- nauka o společnosti,
- základy podnikání,
- zeměpis,
- chemie,
- biologie,

- fyzika,
- matematika,
- informatika,
- tělesná výchova,
- bezpečnostní vzdělávání,
- výchova pro život v rodině,
- etika,
- jazyk národnostní nebo etnické menšiny – pouze ve školách, které mají výuku tohoto jazyka, jedná se o specializované školy.

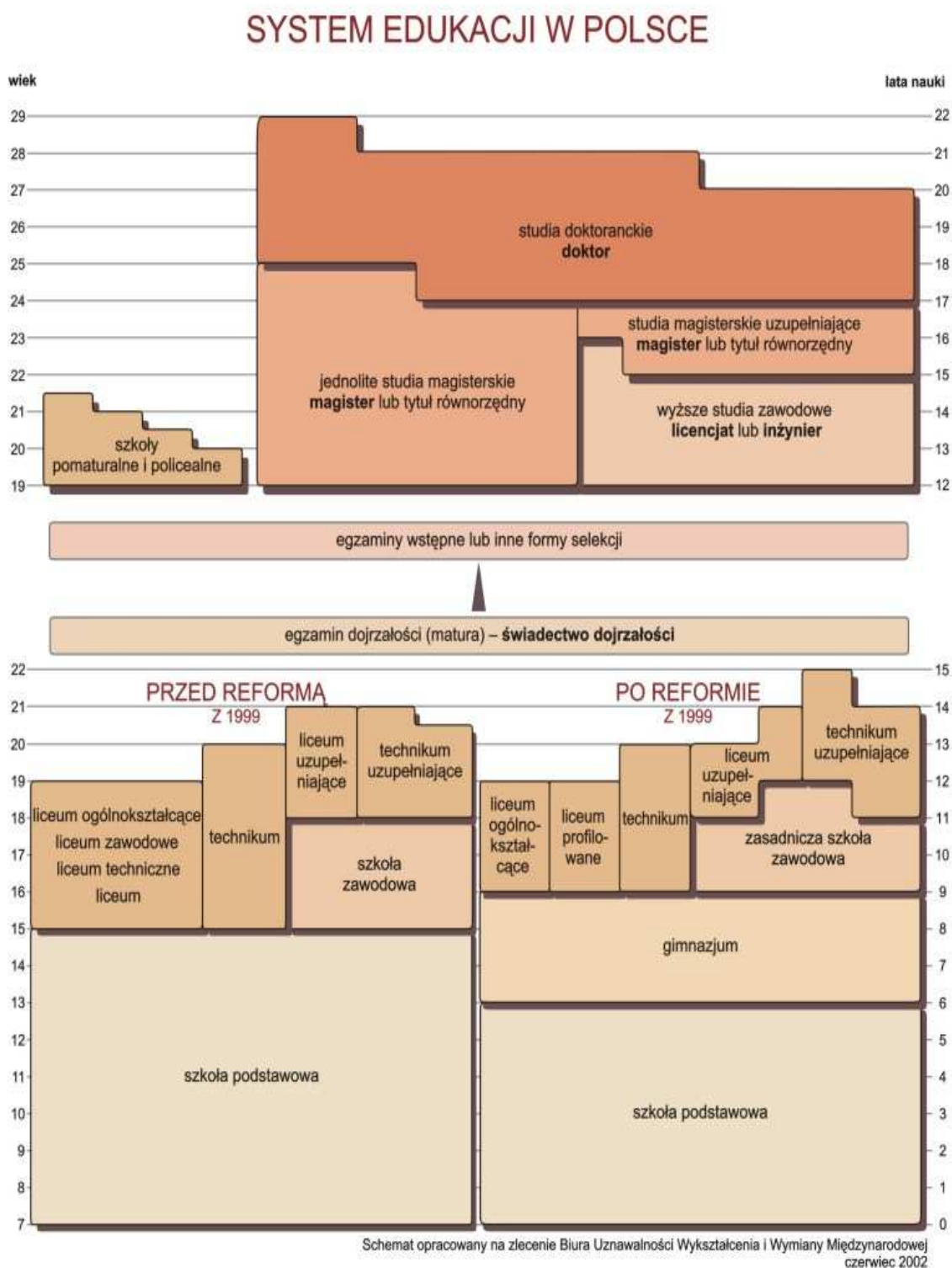
Výuka praktického vyučování je zajišťována již od prvního ročníku pod vedením instruktorů v soukromých provoznách a sektorech, s nimiž mají odborné školy uzavřeny smlouvy. V odborných učilištích tvoří **praktická příprava 50% z hodin určených pro odborné předměty**. (Ministerstwo edukacji narodowej, *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla zasadniczych szkół zawodowych*, online, 2014 cit. 2014-02-18).

Přehledné Schéma vzdělávací soustavy v **Polské republice** ukazuje stav před reformou z roku 1999 a důsledky reformy. Současný systém vzdělávání v Polské republice se od roku 2011 postupně odzdoila mění. Předškolní vzdělávání, do kterého dříve vstupovaly 6leté děti, navštěvují od roku 2011 již děti 5leté. Pravá část schématu se nemění, jen se věková stupnice posouvá o stupeň níže.

Odborné vzdělávání **žákům s mentálním postižením** v Polské republice poskytují:

- dvou a tříleté **Odborná učiliště** a **Speciální odborná učiliště**, kde se realizuje „učňovství“ jako **profesní příprava (ISCED 3)** vedoucí ke **kvalifikaci tovaryše** nebo **kvalifikovaného dělníka**. **Ukončuje se státní závěrečnou zkouškou, kterou pořádá „cech“**.
- Tříleté **Speciální školy**. Kurikula a organizace vzdělávání jsou uzpůsobeny potřebám a možnostem těchto žáků. Absolventi získají **„certifikát“**, který je opravňuje k výkonu určité práce, není však plnohodnotnou profesní kvalifikací (Cedefop, 2011).

Obrázek 4: Schéma vzdělávací soustavy v Polské republice

Zdroj: Cedefop. Vocational education and training in Poland: shor description. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2011.

Mentální retardace je chápána z více pohledů a může být klasifikována podle doby vzniku postižení, podle typu chování a podle stupně postižení. Současný školský systém v České republice upřednostňuje integrovanou edukaci v hlavním proudu, umožňuje i skupinové vzdělávání a segregované ve speciálních třídách u žáků s mentálním postižením. Nejfrekventovanějším zařízením edukačního systému pro žáky s mentálním postižením je **základní škola (praktická)**. V současné době mají možnost mladiství s mentálním postižením se ucházet o přijetí na všech středních školách, ale již tradičně volí způsob přípravy pro své budoucí profesní vzdělání v **odborných učilištích**. Edukace žáků s lehkým mentálním postižením v Polské republice je realizována dle legislativy buď v hlavním proudu škol, nebo ve speciálních školách. **Základní vzdělávání žáků v Polské republice je povinné na rozdíl od České republiky do 18 roku**, a proto profesní příprava žáků na odborných školách je ještě realizována v rámci základního vzdělávání.

4 HISTORIE A SOUČASNOST MĚST OSTRAVY A WODZISŁAW ŚLĄSKI

Cílem čtvrté kapitoly je seznámit čtenáře s historií a současností města Ostravy, města v České republice a města v Polské republice Wodzisław Śląski. Uvedeny jsou především ty oblasti, které měly nebo mají vliv na výběr učebních oborů, profesní přípravu a možnosti pracovního uplatnění žáků s lehkým mentálním postižením (včetně míry nezaměstnanosti) v obou městech. Jedná se o oblast školství (řemesla, cechy), strojírenský, hutnický a hornický průmysl v obou městech.

4.1 Historie města Ostravy

Město Ostrava (polsky Ostrawa) je rozděleno na dvě části, na část moravskou a část slezskou. Město rozděluje na tyto dvě části řeka Ostravice. Osídlení území je poprvé doloženo už ve starší době kamenné. Asi před 25 tisíci lety měli na vrch Landek svá tábořiště lovci mamutů, což potvrzují archeologické nálezy. Nejznámější nález z této doby je soška-torzo ženské postavy z krevele známá pod jménem Petřkovická venuše. Český král Přemysl Otakar II zde založil asi ve 13. století n.l. kamenný hrad.

Povýšení Moravské Ostravy na město je datováno před rokem 1279. Nově budované město se stalo střediskem pro biskupské vesnice v okolí. Jádro města tvořilo čtyřúhelníkové náměstí (dnešní Masarykovo náměstí). Na konci 14. století n. l. bylo město obehnané hradbami se třemi branami. Ve městě se rozvíjela **řemesla, především řeznictví, pekařství a ševcovství**. Město se stalo obchodním střediskem regionu a převzalo i výkon soudní moci pro okolní obce poté, co městu král a císař Karel IV. udělil právo konání 16 denního výročního trhu.

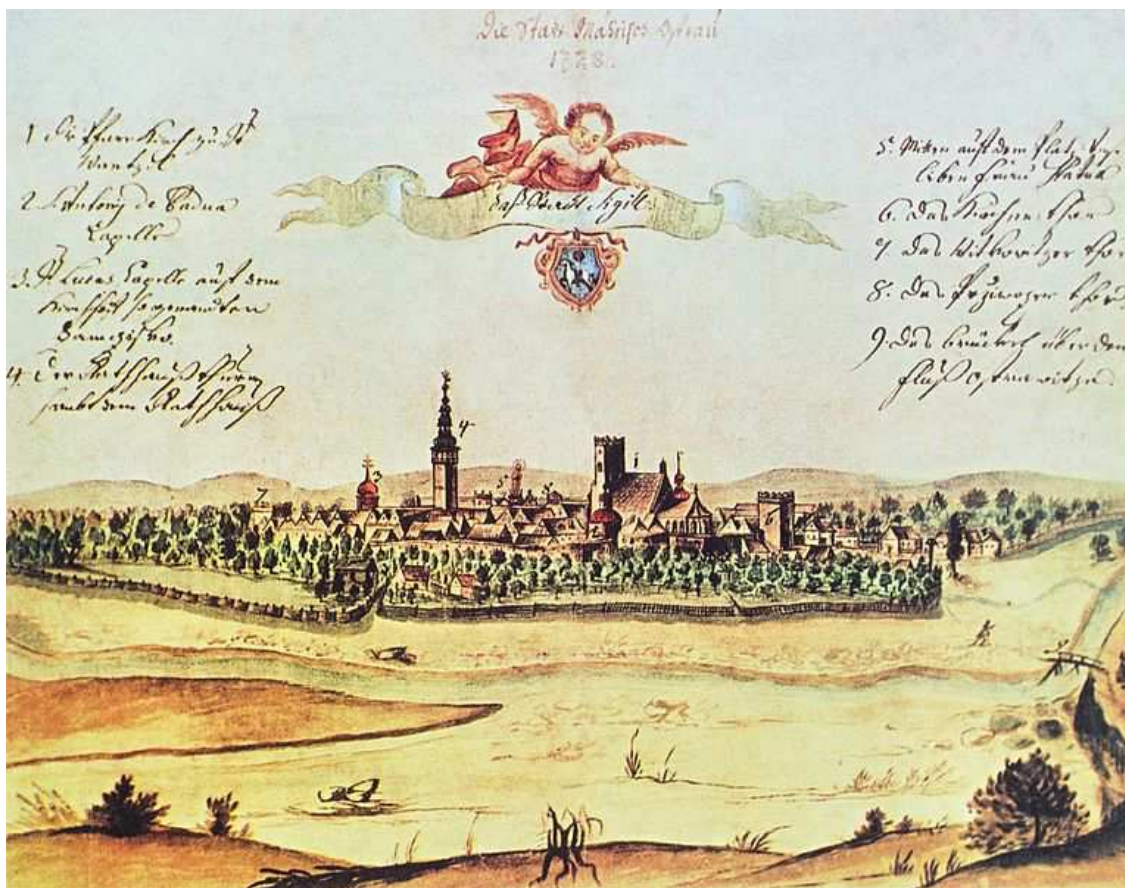
V 16. století se Moravská Ostrava dostala do přímého vlastnictví olomouckého biskupství. Tato doba znamenala pro Moravskou Ostravu jednu z nejpříznivějších etap svého vývoje. Dochází k **rozvoji řemesel**, jako je **tkalcovství, soukenictví, krejčovství**. O existenci různých druhů řemesel ve středověké Ostravě svědčí staré, dnes většinou nepoužívané názvy ulic, uliček v historickém centru města. Například Rybářská, Kovářská, Hrnčířská, Krejčovská, Mlýnská, Valchařská. Byly ustanoveny „cechy“ a město obdrželo výsadu dalších výročních trhů. Rozvoj zažívá i **rybníkářství**.

V roce 1556 vypukl požár, který město zničil, protože stavby byly ze dřeva. Město bylo potom vystavěno z kamene a cihel. Prosperita byla přerušena třicetiletou válkou, morem a dalším požárem. Nový rozvoj Moravská Ostrava zažívá po objevu

kamenného uhlí, po výstavbě železáren ve Vítkovicích (Rudolfova huť, pozdější vítkovické železářny).

V roce 1900 byla Moravská Ostrava vyjmuta z okresu Místek a stala se okresním městem. V roce 1924 byly k Moravské Ostravě připojeny obce Přívoz, Vítkovice, Mariánské Hory, Zábřeh, Nová Ves a Hrabůvka. Rozmach ve výstavbě města začal po roce 1918 a do dvaceti let se Moravská Ostrava proměnila ve velkoměsto. V roce 1930 byla postavena Nová radnice, banky, obchodní domy, úřady, školy. V roce 1941 bylo k Moravské Ostravě připojeno osm slezských a čtyři moravské obce. Sjednocující název Ostrava dostalo město v roce 1946 (Wikipedia, Ostrava, online, 2014 cit. 2014-02-03).

Obrázek 5: Ostrava v roce 1728, tehdy Moravská Ostrava

Zdroj: cs.wikipedia.org/wiki/Ostrava

4.2 Současnost města Ostravy

Po 2. světové válce se Československo začalo orientovat na rozvoj hornictví, hutnictví a dalších oborů těžkého průmyslu. V Ostravě se v roce 1949 buduje hutnický komplex Nová Huť v Ostravě – Kunčicích. Ostravě se začíná přezdívat „ocelové srdce republiky“. Rozvoj těžkého průmyslu znamenal příchod nových pracovních sil do Ostravy a okolí z celého Československa. Dalším důsledkem rozvoje průmyslu a přílivu nových pracovníků byla výstavba nových čtvrtí města. Byla postavena nová sídliště - Poruba, Zábřeh, Hrabůvka, později Výškovice a Dubina.

Kulturní a společenský život zajišťovaly dvě stálé scény - dnešní Divadlo Antonína Dvořáka (od r. 1945 Zemské divadlo, 1949-1990 Divadlo Zdeňka Nejedlého) a Divadlo Jiřího Myrona (Národní dům, 1945-1954 Lidové divadlo). V roce 1948 vzniklo Divadlo Petra Bezruče (založené r. 1948 jako Divadlo mladých) a Komorní scéna Aréna (od roku 1951 Divadlo hudby). Pro děti byla v roce 1946 otevřena amatérská loutková scéna s názvem Dřevěné království, od roku 1953 profesionální Divadlo loutek. V roce 1954 začala svou koncertní činnost dnešní Janáčkova filharmonie Ostrava. Ostrava je od roku 2002 pořadatelem mezinárodního hudebního festivalu Colours of Ostrava. Ve městě se nachází řada muzeí a sakrálních památek.

Po roce 1989 se stala Ostrava statutárním městem v čele s primátorem, městskou radou a zastupitelstvem voleným ve svobodných a demokratických volbách. Ostrava je dnes třetím největším městem v České republice s počtem obyvatel asi 300 000. V důsledku restrukturalizace průmyslu byla do roku 1994 razantním způsobem utlumena důlní činnost. Vítkovické vysoké pece, které tvoří výraznou městskou dominantu, vyhasly v roce 1998. **Ve Vítkovicích se začali orientovat více na strojírenskou výrobu. Ocelářství se soustředilo do Nové huti (dnes Arcelor Mittal).** Vzhledem k strojírenské a ocelářské výrobě má Ostrava dlouhodobě **znečištěné životní prostředí.** Město patří podle měření hydrometeorologického ústavu k nejzamořenějším oblastem České republiky.

Od roku 2000 se Ostrava stala sídelním městem nově vzniklého Ostravského, dnes Moravskoslezského kraje. Pro rozvoj města i kraje je důležitá doprava, silniční, železniční i letecká. V městě funguje městská hromadná doprava (tramvaje, trolejbusy, autobusy). Doprava umožňuje občanům města i okolí navštěvovat turistické regiony především Beskydy a Jeseníky (Wikipedia, Ostrava, online, 2014 cit. 2014-02-03).

4.3 Historie města Wodzisław Śląski

Město Wodzisław Śląski (śląski = slezský), německy „Loslau“, česky Vladislav je město v jižním Polsku ve Slezském vojvodství asi 20km od Ostravy.

Od roku 990 Slezsko patřilo ke státu prvních Piastovců a také k dynamicky se strukturálně a teritoriálně rozvíjející Wroclavské diecézi. V XI století se oblast Wodzisław nacházela pod vlivem českého státu, avšak zůstala v kostelní jurisdikci Wroclavského biskupa, což způsobilo spor s biskupem olomouckým. Tato oblast byla opět navrácena ke státu Piastovců ve XII století. V souladu s poslední vůlí Boleslava Krzywoustego z 1138 roku se tyto země staly součástí regionu pařicímu Vladislavovi, zvaným Wygnańcem (1105 – 1159), který v této době formoval ratibořské knížectví.

V roce 1281 byla oblast Wodzisław částí opolsko-ratibořského knížectví, které od roku 1327 zůstávalo v závislosti ke Koruně České. Po smrti ratibořského knížete Leszka (1290/1291 – 1336), který neměl dědice, se město stalo součástí opavsko-ratibořského knížectví Mikuláše II (kolem 1288 – 1382). Jeho nástupcem a majitelem ratibořského knížectví se stal Jan (kolem 1332 -1380 a 1382), který v dokumentu, určujícím mocenské teritorium, vystaveném v roce 1336, se stal rovněž majitelem Wodzisławi. Výsledkem dalšího dělení ratibořského knížectví, které proběhlo v roce 1437 mezi Mikulášem V (kolem 1409 – 1452) a Václavem II (1397-1445 a 1449) se Wodzisław stala částí karniovského knížectví. Snahy izolovat Wodzisław koncem XV století, jako knížectví byly ukončené vznikem menšího volného státu se sídlem ve Wodzisławi (Status Minor Loslensis). Na začátku byla součástí Českého Království, od roku 1526 Habsburského císařství, kde byla součástí opavské slezské provincie. Výsledkem slezských válek v roce 1742, Wodzisław jako soukromé město, bylo připojeno k pruskému státu. Navrácení k polskému státu proběhlo teprve v roce 1922.

Z výše uvedených faktů vyplývá, že město během let často měnilo svou náležitost a to Německou, Českou a Polskou (Furmanek, Kulpa, Witosz, 2006).

Obrázek 6: Wodzisław Śląski v roce 1874 tehdy, „Loslau“

Zdroj: Furmanek, Kulpa, Witosz (2006)

Město tvořilo centrum **vývoje řemesla** a obchodu. Velká část obyvatel pracovala v zemědělské oblasti. Zemědělství bylo základem pro udržení většiny obyvatel Wodzislawi. Zemědělská činnost se rozvíjela rovněž v městských usedlostech na území, které byly v sousedství s městem, zejména z jižní strany. Důležitou část hospodářství tvořil **chov ryb**. Početné stavy se nacházely v tocích poblíž města. Na jejich rozmístění poukazují archivační plány a mapy Wodzislawi, a pozůstatky hrázi jsou viditelné dodnes v okolí Jadlowniku.

O **vývoji řemesla** svědčí rovněž psané dokumenty i archeologické údaje. Málo početné odkazy informují o existenci **ševců, koželuhů, pekařů a řezníků**. Dokumenty z XVI. a XVII. století potvrzují vzrůst počtu wodzislawských řemeslníků. S obchodem byl spojen týdenní trh, který se konal obvykle na náměstí a jarmarky. Na vývoj města a na monopolizaci řemeslné produkce příznivě působilo „právo míle“, které zakazovalo založení krčmy, masných a chlebových obchodů poblíž města (Furmanek, Kulpa, Witosz, 2006).

4.4 Současnost města Wodzisław Śląski

Od roku 1945 po Postupimské dohodě spadlo prakticky celé Slezsko pod Polsko a v menší části pod Českou republiku (české Slezsko).

Od 19. století patřilo město Wodzisław Śląski k nejrychleji se rozvíjejícím průmyslovým městům ve Slezsku. V 80 letech 20. století vzrostl objem těžby uhlí, které se stalo základem rozvoje průmyslu na celém Slezsku. Vznikaly velkodoly jako důsledek slučování menších šachet (Důl Marcel, Důl Anna, Důl Rydultowy, Důl 1. Maja). V 90 letech 20. století pak došlo k útlumu těžby.

Město Wodzisław Śląski má dnes asi 50 tisíc obyvatel. V současné době se v okolí města nachází **pět fungujících dolů a koksovna**. Dlouhodobě **znečištěné životní prostředí** je velkým problémem i ve Vojvodství slezském. V Polské republice neplatí během smogových situací žádná regulační opatření jako v České republice.

Mimo dolů ve městě sídlí řada podniků a firem např. „**Agro – Wodzilaw**“, která vyrábí hotová jídla, tradiční recepty, koncentráty, dezerty, pečivo, polévky a těstoviny. Další firmou je „**POL – EKO – PŘÍSTROJE**“, která se zabývá měřením a čištěním odpadních a průmyslových vod. Firma „**ITUM**“ je velkoobchod ovoce a zeleniny, firma „**PRESTIGE**“ se zabývá montáží oken a dveří a firma „**ARKON**“ realizuje výstavbu rodinných domů.

V životě obyvatel města zaujímá významné místo sport, zejména prvotřídní fotbalový tým. Obyvatelé mají k dispozici krytý plavecký bazén, koupaliště, tenisové kurty, minigolf. Ve městě můžete navštívit Městské muzeum a expozici důlní techniky, dále dny Wodzisława Śląskiego, festival Raggae a Loučení s létem. K významným objektům patří i sakrální památky např.: farní kostel Nanebevzetí Nejsvětější Panny Marie, palác Dietrichsteinů nyní sídlo Městského muzea (Wikipedia, Wodzisław Śląski, online, 2014 cit. 2014-02-11).

4.5 Vzdělávací instituce ve městě Ostrava a Wodzisław Śląski

Město Ostrava je nejen kulturním centrem, ale také univerzitním městem. Ve městě jsou předškolní zařízení, základní školy a řada středních škol. Dále jsou zde čtyři vyšší odborné školy a čtyři vysoké školy.

Žáci s lehkým mentálním postižením se v městě Ostrava mohou vzdělávat formou integrace ve všech **mateřských, základních a středních školách** běžného typu. Další možností pro tyto žáky je, plnit **povinnou školní docházku v pěti speciálních školách (základní školy - praktické)**. Ve třech těchto školách byl

autorem proveden výzkum - výběr učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání. Jedná se o tyto základní školy (praktické):

- **Základní škola (praktická), U Haldy 66, Ostrava-Hrabůvka.**
- **Základní škola (praktická) Kpt. Vajdy 1a, Ostrava-Zábřeh.**
- **Základní škola (praktická), Čkalovova 942, Ostrava-Poruba.**

Profesní přípravu, kde byl proveden autorem výzkum, žáci s lehkým mentálním postižením z města Ostravy vykonávají na těchto na středních školách:

- **Střední škola stavební a dřevozpracující, U Studia 2654/33, Ostrava-Zábřeh.**
- **Vítkovická střední průmyslová škola a gymnázium, Hasičská 1003/49, Ostrava-Hrabůvka.**
- **Střední škola prof. Zdeňka Matějčka, 17. listopadu 1123, Ostrava-Poruba.**
- **Střední škola společného stravování, Krakovská 1095/33, Ostrava-Hrabůvka.**
- **Střední škola řemesel a služeb, Školní 2/601, Havířov – Šumbark.**
- **Střední odborná škola, Odborné učiliště a Praktická škola, ČSA 55/4a, Hlučín.**

Město Wodzisław Śląski je dnes především historickým a kulturním městem a významné místo zaujímá i sport. Ve městě jsou podobně jako v Ostravě předškolní zařízení, základní školy a středních školy. Vysoká škola - VŠ Akademie humanitně-ekonomické v Lodži je zde zastoupena pobočkou na ul. 1 Maja 23B, 44-304.

Žáci s lehkým mentálním postižením podobně jako v Ostravě se mohou vzdělávat formou integrace ve všech **mateřských, základních a středních školách**. **Ve Wodzisławiu Śląskim se nachází pouze jedna instituce**, která zahrnuje komplex čtyř typů škol, ve které autor prováděl také výzkum.

Název školy: Integrovaná výchovně-rehabilitační škola

Typy instituce:

- Speciální školní a výchovné středisko MUDr. Alojze Pavelce,
- Rehabilitačně-výchovné středisko,
- Raná podpora výchovy dítěte.

Typy škol:

- Základní speciální škola,
- Speciální gymnázium,
- Speciální odborné učiliště,
- Speciální škola

Adresa školy: ul. Koperníka 71, 44-300 Wodzisław Śląski.

4.6 Míra nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji a ve Slezském vojvodství

Míra nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji (ČR) činila podle Českého statistického úřadu (online, cit. 2014-12-23):

- **k 31. 1. 2014** činil podíl nezaměstnaných osob **v Moravskoslezském kraji 10,92 %**. Moravskoslezský kraj zaujímá, po Ústeckém kraji (11,93 %), **druhé místo s nejvyšší mírou nezaměstnanosti** v České republice. Nejnižší míru nezaměstnanosti v České republice tradičně zaujímá hlavní město Praha (5,36 %),
- k dubnu 2013 činila míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem kategorie vzdělání (E) v České republice 35,6%. Ale **k dubnu 2014** činila **míra nezaměstnanosti absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem (kategorie E) 26%**. Z hlediska meziročního srovnání došlo v této kategorii vzdělání k poklesu o 9,6%. Pro srovnání míra nezaměstnanosti činila k dubnu 2014 u:
  - absolventů středního odborného vzdělání s výučním listem kategorie vzdělání H – 16,5%,
  - absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou – 11,6 %,
  - absolventi gymnaziálního vzdělání – 4,4 % (Úlovec, Vojtěch, 2014, s. 23).

Přesné informace mohou absolventi středních škol nalézt na stránkách: **www.infoabsolvent.cz**. Studenti zde naleznou velmi přehledně nejen veškeré informace o studovaném učebním oboru, ale i informace o trhu práce i „**míru nezaměstnanosti absolventů**“ **v ČR dle učebního oboru** (včetně grafického znázornění).

Získaná data ukazují na skutečnost, že **absolventi středních škol z města Ostravy nacházejí pracovní uplatnění jen velmi obtížně**, vzhledem k „**míře nezaměstnanosti**“ v **Moravskoslezském kraji** (ve kterém se nachází i město Ostrava a **vzhledem ke svému „dosaženému vzdělání“** - nižší střední vzdělání s výučním listem kategorie vzdělání (E). Na druhé straně **na trhu práce – ve městě Ostrava ve strojírenském a hutním průmyslu je stále poptávka po kvalifikovaných dělnických profesích**. Jedná se například o podniky a firmy, jako jsou Vítkovice Machinery group či ArcelorMittal Ostrava.

Z pohledu „míry nezaměstnanosti“ absolventů středních škol, tak náleží **absolventi středního vzdělání s výučním listem kategorie vzdělání (E) v České republice k ohrožené skupině na trhu práce**.

Míra nezaměstnanosti ve Slezském vojvodství (PL) činila dle (Powiatowy Urząd Pracy w Wodzisławiu Śląskim, online, cit. 2014-12-23):

- **k 31. 4. 2014 ve Slezském vojvodství činila míra nezaměstnanosti 11%**. Slezské vojvodství (územně samosprávný celek) je jedno z 16 vojvodství Polské republiky.

Popisovaná „**míra nezaměstnanosti**“ **ve Slezském vojvodství (PL) je stejně vysoká, jako v Moravskoslezském kraji (ČR)**. Dlouhodobá vysoká **nezaměstnanost** tedy **provází** nejen Moravskoslezský kraj (kde se nachází město Ostrava), ale i Slezské vojvodství (kde se nachází město Wodzisław Śląski). Na trhu práce - ve městě Wodzisław Śląski mají absolventi možnost získat práci převážně **v soukromém sektoru** (hypermarkety, privátních hotely, restaurace, malé soukromé firmy (stavební, stolařské, zámečnické, svářečské...))

Orientační průzkum (porovnání) pracovního uplatnění bývalých absolventů středních škol z města Ostravy (ČR) a z města Wodzisław Śląski (PL)

V této souvislosti uvedu orientační průzkum, který analyzoval pracovní uplatnění bývalých absolventů středních škol a který byl autorem realizován v roce 2013 (v měsících únor, březen a duben). **Cílem** tohoto průzkumu bylo zmapovat **pracovní uplatnění bývalých absolventů škol po ukončení studia ve městech Ostrava (ČR) a Wodzisław Śląski (PL)**. Při vlastním šetření byla použita technika rozhovor, který byl koncipován jako částečně strukturovaný s otevřenými otázkami. Jednotlivý rozhovor s každým bývalým absolventem školy trval asi 20 minut. Průzkum zahrnoval celkem **24 bývalých absolventů** (11 mužů a 13 žen) středních škol

z města Ostravy a 21 bývalých absolventů (6 mužů a 15 žen) Speciálního odborného učiliště **z města Wodzisław Śląski**. Věkové rozložení bývalých absolventů škol bylo od 18-ti let do 25-ti let. I když realizovaný průzkum zahrnoval jen nízký počet bývalých absolventů škol (celkem 45 bývalých absolventů) byl závěr průzkumu šetření v obou městech velmi zajímavý.

Práci ve městě Ostrava získalo po vystudování střední školy 11 bývalých absolventů tj. 46%. Nejčastěji nacházeli bývalí absolventi (chlapci) pracovní uplatnění v těchto podnicích a firmách: Asus Czech, s.r.o. Ostrava – Servis výpočetní techniky, Vítkovice Machinery group, a ArcelorMittal Ostrava a.s. Bývalé absolventky (dívky) nalézají pracovní uplatnění nejčastěji v hypermarketech (Interspar, Albert...) a v sociálních službách (Domovy pro seniory). Dvě bývalé absolventky studovaly další (jiný) učební obor na střední škole, protože nezískaly práci ve městě Ostrava. Z rozhovoru s bývalými absolventy škol bylo také zjištěno, že většina bývalých absolventů, která získala práci, má uzavřené pracovní **smlouvy se zaměstnavatelem jen na dobu určitou a to jeden rok.**

Naproti tomu **práci ve městě Wodzisław Śląski získala po vystudování střední školy jen 1 absolventka** (žena) tj. **5%.** Tato bývalá absolventka pracuje ve svém vystudovaném učebním oboru „Kuchař jednoduché gastronomie“ v restauraci. Město Wodzisław Śląski je dnes především historickým a kulturním městem. Bývalí absolventi Speciálního odborného učiliště tak nalézají pracovní uplatnění jen velmi stěží. Z rozhovoru s bývalými absolventy školy vyplynulo, že většina bývalých absolventů (ženy i muži) si hledalo práci i v jiných městech Polské republiky – ve Slezském vojvodství jako jsou například Jastrzębie-Zdrój a Rybnik, které nejsou příliš vzdáleny od města Wodzisław Śląski.

Čtvrtá kapitola byla věnována historii a současnosti měst Wodzisław Śląski v Polské republice a městě Ostrava v České republice. Obě města mají podobný vývoj a nacházejí se ve Slezsku. Rozvoj průmyslu byl z velké části ovlivněn těžbou kamenného uhlí. Svůj vývoj zaznamenaly i řemesla. V obou městech se v oblasti školství věnují výchově a vzdělávání žáků s mentálním postižením a jejich profesní přípravě. Dlouhodobá vysoká nezaměstnanost provází jak Moravskoslezský kraj (kde se nachází město Ostrava), tak i Slezské vojvodství (kde se nachází město Wodzisław Śląski).

5 APLIKAČNÍ ČÁST

5.1 Charakteristika a zaměření výzkumu – cíl výzkumu

Ústředním cílem disertační a vědeckovýzkumné práce je nové poznání, které nebylo zkoumáno a porovnáváno, **komparovat profesní přípravu žáků s lehkým mentálním postižením na středních školách ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL)**. Poměr žáků s lehkým mentálním postižením, kteří získají střední vzdělání s výučním listem (**vyšší sekundární vzdělání**) na středních školách **v Ostravě a ve Wodzisławiu Śląskim. Faktory, které mají vliv** na profesní přípravu těchto žáků.

Parciálními cíli vědecky výzkumného šetření je:

- analyzovat zájem žáků základních škol (praktických) o učební obory středních škol v Ostravě. Výběr učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením **a skutečný počet nenastoupených žáků na střední školy**.
- Analyzovat profesní přípravu žáků s lehkým mentálním postižením na středních školách ve městě Ostrava. Počet žáků, kteří vystudují učební obory na středních školách a získají střední vzdělání s výučním listem.
- Analyzovat zájem žáků Základní speciální školy a Speciálního gymnázia o učební obory Speciálního odborného učiliště ve Wodzisławiu Śląskim. Výběr učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením.
- Analyzovat profesní přípravu žáků s lehkým mentálním postižením Speciálního odborného učiliště ve městě Wodzisław Śląski. Počet žáků, kteří vystudují střední školu a získají střední vzdělání s výučním listem.
- **Navrhnout konkrétní doporučení pro profesní přípravu žáků s lehkým mentálním postižením** na středních školách ve městě Ostrava a ve městě Wodzisław Śląski.

5.2 Výzkumné problémy, hypotézy a indikátory

Výzkumné problémy

Gavora (2010) ve své publikaci uvádí tři typy výzkumných problémů:

- deskriptivní,
- relační,
- kauzální.

V rámci výzkumných problémů autorovy disertační práce byly autorem položeny tyto otázky:

- **jaký je skutečný počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří získají střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) ve městě Ostrava ve městě Wodzislawi Śląski?**
- **Jaké faktory, mají vliv na profesní přípravu žáků s lehkým mentálním postižením ve městě Ostrava ve městě Wodzislawi Śląski?**
- **O jaké učební obory středních škol mají žáci s lehkým mentálním postižením největší zájem ve městě Ostrava ve městě Wodzislawi Śląski?**
- **Jaký je skutečný počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří nenastoupí na střední školy ve městě Ostrava ve městě Wodzislawi Śląski?**
- **Volí si žáci s lehkým mentálním postižením žádané technické učební obory středních škol více ve městě Ostrava nebo ve městě Wodzislawi Śląski?**

Výzkumné hypotézy

„Hypotéza je vědecký předpoklad. To znamená, že byla vyvozena z vědecké teorie – z toho co je o daném problému teoreticky zpracováno“ (Gavora, 2010, s. 63).

„Hypotézu chápeme jako podmíněný výrok (předběžnou domněnku) o vztahu mezi jevy nebo jejich určitými stránkami“ (Klugerová, Prázová, Vacínová, 2010, s. 27).

Správně nastavená hypotéza má dvě proměnné, buď platí, nebo neplatí.

V hypotézách se mezi proměnnými vyjadřují: **rozdíly, vztahy** nebo **následky**.

- Hypotéza je tvrzení – vyjádření oznamovací větou,
- hypotéza vyjadřuje vztah mezi dvěma proměnnými,
- hypotéza se musí dát testovat (zkoumat). Její proměnné se musí dát měřit nebo kategorizovat (Gavora, 2000).

Pro splnění **ústředního cíle** byly stanoveny následující **hypotézy (H)**:

H3 - Počet žáků, kteří získají střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) v Ostravě, je vyšší, než počet žáků ve Wodzislawiu Śląskim.

V České republice mají možnost studovat žáci s lehkým mentálním postižením na odborných učilištích učební obory (kategorie E). V těchto tříletých učebních oborech je ve výuce ve větší míře zastoupena odborná výchova (praxe). V Polské republice odborné školy tyto učební obory žákům nenabízejí. Domnívám se proto,

že počet žáků, kteří získají vyšší sekundární vzdělání v Ostravě, bude vyšší, než počet žáků ve Wodzisławiu Śląskim.

H4 - Žáci (chlapci) z města Ostravy mají větší zájem o technické učební obory než žáci (chlapci) z města Wodzisław Śląski.

Na výběr určitého učebního oboru žáků s lehkým mentálním postižením má vliv i „trh práce“ v daném regionu. Ve městě Ostrava ve strojírenském a hutním průmyslu je stále poptávka po kvalifikovaných dělnických profesích, kde mohou žáci následně nalézt pracovní uplatnění. Ve městě Wodzisław Śląski mají žáci možnost získat práci převážně v soukromém sektoru. Předpokládám tedy, že žáci (chlapci) z města Ostravy mají větší zájem studovat na středních školách technické učební obory než žáci (chlapci) z města Wodzisław Śląski.

Pro splnění **parciálních cílů** v ČR byly stanoveny následující **hypotézy** (H):

H1 – Žáci (chlapci) z města Ostravy si více volí technické učební obory, než pěstitelské učební obory.

Jelikož je ve městě Ostravě tradičně rozvinutý strojírenský a hutní průmysl, předpokládám, že žáci (chlapci) mají větší zájem o technické učební obory, ve kterých mohou nalézt pracovní uplatnění. Pokud by byl realizován výzkum v jiné lokalitě, například v Jihomoravském kraji, zájem žáků s lehkým mentálním postižením o pěstitelské učební obory by byl vyšší.

H2 - Počet žáků, kteří získají střední vzdělání s výučním listem na střední škole v Ostravě je vyšší, než počet žáků, kteří nezískají střední vzdělání s výučním listem.

Na středních školách v Ostravě mají možnost studovat žáci s lehkým mentálním postižením na odborných učilištích učební obory (kategorie E), kde je ve výuce ve větší míře zastoupena odborná výchova (praxe). O absolventy, kteří dostudují učební obor na střední škole, mají zájem některé firmy v Ostravě, kde žáci nalézají profesní uplatnění. Domnívám se proto, že počet žáků, kteří získají střední vzdělání s výučním listem na střední škole v Ostravě je vyšší.

Pro splnění **parciálních cílů** v PL byly stanoveny totožné následující **hypotézy** (H):

H1 – Žáci (chlapci) z města Wodzisław Śląski si více volí technické učební obory, než pěstitelské učební obory.

Město Wodzisław Śląski je dnes především historickým, kulturním a sportovním městem. Mimo dolů ve městě sídlí řada podniků a firem. Předpokládám, že i žáci (chlapci) z města Wodzisław Śląski mají větší zájem o technické učební obory, než pěstitelské učební obory.

H2 - Počet žáků, kteří získají střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti ve Wodzisławiu Śląskim je vyšší, než počet žáků, kteří nezískají střední vzdělání s výučním listem.

Jelikož je v Polské republice povinná školní docházka pro všechny žáky do ukončení 18 let, nastupují všichni žáci s lehkým mentálním postižením na „odborné školy“ (Odborná učiliště nebo Speciální odborné učiliště). Domnívám se proto, že počet žáků, kteří získají střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti ve Wodzisławiu Śląskim je vyšší.

Výzkumné indikátory, které byly předmětem komparace, definice pojmů a vymezení

V aplikační části disertační práce byla porovnávána získaná data o absolventech (žáci s lehkým mentálním postižením) středních škol z města Ostravy (ČR) a absolventech (žáci s lehkým mentálním postižením) z města Wodzisław Śląski (PL), kteří získali střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání ISCED 3C).

Vzdělanostní struktura žáků se zdravotním postižením je ve srovnání s běžnou strukturou odlišná a poněkud vychýlená směrem k nižším stupňům vzdělávání. Podíl žáků ve středním vzdělávání je z hlediska celé populace žáků velmi nízký, ve skupině žáků se zdravotním postižením je ale jejich zastoupení poměrně významné.

- Dosažená **vzdělanost** populace (educational attainment) je podíl osob s určitou úrovní vzdělání. Je považován za jeden z indikátorů vzdělávání a měřena v mezinárodních komparacích OECD, UU aj. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 362).
- **Vyšší sekundární vzdělání** se v českých podmínkách vztahuje k středoškolskému vzdělání. **Pro komparativní a odborné pedagogické účely je tento termín vhodnější.** Z hlediska obsahu se vyšší sekundární vzdělávání dělí na: všeobecné a odborné profesní vzdělávání včetně přípravy učňů (Průcha 2012, s. 128).

- **Střední vzdělání/vzdělávání** školský zákon rozlišuje tyto stupně vzdělání: střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou. Z hlediska mezinárodního srovnání jde o **vyšší sekundární vzdělávání - ISCED 3A-3C** (Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání).
- **Střední vzdělávání s výučním listem - kategorie E** – jde o odborné (profesní) vzdělání v oborech s nižšími nároky na všeobecnou a odbornou přípravu. Absolventi získají výuční list a jsou připraveni pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání. Podíl žáků vstupujících do oborů kategorie E je velmi malý z celku žáků nově přijatých do středního vzdělávání, naopak **ve skupině žáků se zdravotním postižením je tato kategorie zastoupena nejvýrazněji.**
- **Střední vzdělávání s výučním listem - kategorie H** - jde o profesní přípravu v tradičních učebních oborech středních odborných učilišť. Absolventi získají výuční list.
- **Profesní příprava** (odborná příprava) **je způsob přípravy v učilišti, ukončuje se v učebních oborech úspěšným vykonáním závěrečné zkoušky,** ve studijních oborech úspěšným vykonáním maturity (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 177).
- **Odborné vzdělávání (vocational education and training)** v ČR také (**profesní vzdělávání**). Ve shodně s mezinárodním pojetím nyní rozlišuje: 1. **počáteční odborné vzdělávání zahrnující profesní přípravu učňů a jinou přípravu na povolání.** 2. Další odborné vzdělávání, které probíhá po profesní přípravě a je součástí vzdělávání dospělých (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 178).
- **Absolvent** je ten, kdo ukončil studium předepsaným způsobem na střední či vysoké **škole**, v kurzu či jiném vzdělávacím programu získal patřičné osvědčení (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 11).
- **Odborné učiliště** je speciální škola pro mentálně postižené žáky, kteří úspěšně ukončili základní vzdělávání. Připravuje pro výkon dělnických povolání formou odborné přípravy v učebních oborech s upravenými učebními plány. Ukončuje se závěrečnou zkouškou (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 178).
- **Střední odborné učiliště** je součást středního školství, škola poskytující vyšší sekundární vzdělávání v úrovni ISCED 3A ukončené maturitou nebo ISCED 3C závěrečnou zkouškou (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 289).

- **Speciální škola** je škola určená pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami vyžadující speciální vzdělávání. Speciální školy jsou učeny mimo jiné i pro žáky s mentálním postižením (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 278).
- **Základní škola (praktická)** je typem školy samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením v našem případě pro žáky s lehkým mentálním postižením.
- **Nižší sekundární vzdělání** se v českých podmínkách vztahuje k druhému stupni základní školy.
- **Žák se zdravotním postižením** dle školského zákona je dítě, žák či student se speciálními vzdělávacími potřebami (Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání).
- **Žák s mentálním postižením** je osoba se zdravotním postižením podle školského zákona dítě, žák či student se speciálními vzdělávacími potřebami (Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání).

Porovnáván byl i zájem žáků (s lehkým mentálním postižením) základních škol (praktických), **z města Ostravy (ČR) a žáků** (s lehkým mentálním postižením) Základní speciální školy a Speciálního gymnázia **z města Wodzisław Śląski (PL), o učební obory** vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání. Pro mezinárodní pojetí, jednotlivé učební obory, o které mají žáci zájem, autor seřadil **do nosných učebních oborů** a nikoli dle skupin oborů (dle NÚOV v ČR).

- **Učební obor** je forma přípravy pro povolání ve všech typech učilišť a v některých středních odborných školách. Studium v délce dvou nebo tří let se ukončuje závěrečnou zkouškou (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 321).
- **Technické učební obory** vyžadují přesnost a kvalitu vykonané práce, čtení ve výkresové technické dokumentaci, zhotovování jednoduchých výkresů a náčrtů zvládání technologických operací, správnou manipulaci s nářadím, nástroji a stroji, ruční opracovávání a strojní obrábění materiálů (dřevozpracující učební obory, kovoobráběcí učební obory a stavební učební obory).
- **Pěstitelské učební obory** vyžadují především znalost pěstování rozličných rostlin a zahradnických plodin ve sklenících i volné půdě.
- **Kariérové poradenství** (profesní poradenství) je systém poradenských služeb, jejichž cílem je pomáhat jednotlivcům jakéhokoliv věku při rozhodování v otázkách vzdělávání, profesní přípravy, volby zaměstnání a rozvoji kariery.

Činnosti kariérového poradenství **vykonává výchovný poradce** (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 222)

- **Výchovný poradce** je učitel, který absolvoval specializační studium a působí v rámci systému výchovného poradenství na základních, středních a speciálních školách. Působí na škole jako poskytovatel poradenských služeb školního poradenského pracoviště. Věnuje se zejména problematice kariérového poradenství. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 347).
- **Eurostat** je statistický úřad Evropské unie. Svá data o předčasných odchodech ze vzdělávání získává a publikuje na základě metodiky a výsledků Labour Force Survey (LFS), od organizací pověřených jednotlivými členskými státy ke shromažďování statistických dat na jejich území. V České republice je touto autoritou Český statistický úřad (ČSÚ).
- **Český statistický úřad (ČSÚ)** je ústřední orgán státní správy České republiky. Zabezpečuje získávání a zpracování údajů pro statistické účely a poskytuje statistické informace a data státním orgánům, orgánům územní samosprávy, veřejnosti a do zahraničí. Údaje o předčasných odchodech ze vzdělávání sbírá dle metodiky Labour Force Survey (LFS) a průměrnou hodnotu poskytuje jednou ročně Eurostatu.
- **Předčasné odchody ze vzdělávání** (anglicky early school leaving, ESL) představují jeden ze dvou indikátorů benchmarku Eurostat, který hovoří o vzdělanosti jednotlivých zemí v Evropské unii. Předčasný odchod ze vzdělání je procento mladých lidí mezi 18 a 24 rokem života s nižším než středoškolským vzděláním, kteří již ve vzdělávání nepokračují. V českých podmínkách hovoříme o podílu mladých lidí se základním vzděláním. Druhý indikátor Eurostatu udává podíl dospělé populace s terciárním vzděláním.
- **Předčasné odchody ze škol** (anglicky school **drop-out**) se vztahují k odchodu ze škol před koncem povinné školní docházky, odchodu před dosažením minimální kvalifikace nebo před dokončením střední školy. Jednotlivé země v Evropské unii je rozlišují a měří různými způsoby. V českém prostředí se jedná o předčasné odchody před ukončením devátého ročníku základní školy a k jakémukoliv dalšímu přerušení školní docházky, např. uprostřed školního roku na střední škole. Sběru těchto dat se věnují **školní matriky. Data monitorující předčasné odchody ze škol jsou odlišná.** Hlavním důvodem je postupné znovu začleňování dropoutů zpět do vzdělávání, a to ještě před tím, než se jejich počet objeví ve statistikách Českého statistického úřadu (ČSÚ).

5.3 Metodologie výzkumu

5.3.1 Místo, doba, výzkumné soubory, analytické jednotky

Místo

Vědecko výzkumné šetření bylo realizováno ve městech **Ostrava (ČR)** a **Wodzisław Śląski (PL)** začátkem akademického roku 2011/2012 a vyhodnoceno v akademickém roce 2013/2014.

Časový harmonogram postupu

- **Přípravná fáze:** v akademickém roce 2011/2012 byl **zpracován výzkumný projekt vědecké disertační práce**. Rovněž byl analyzován výběr učebních oborů žáků ze třech základních škol (praktických) ve městě Ostrava a profesní příprava žáků s lehkým mentálním postižením ze středních škol ve městě Ostrava.
- **Realizační fáze:** v akademickém roce 2012/2013 byl analyzován výběr učebních oborů žáků ze základní školy ve městě Wodzisław Śląski a profesní příprava žáků s lehkým mentálním postižením ze střední školy ve Wodzisławiu Śląskim. **Shromáždění informací, zpracování výsledků a jejich interpretace.**
- **Vyhodnocovací fáze:** v akademickém roce 2013/2014 **byla dokončena aplikační část** vědeckovýzkumného projektu disertační práce. Byla vyhodnocena **komparace analýz výběru technických učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením ze základních škol ve městech Ostrava a Wodzisław Śląski, komparace analýz profesní přípravy žáků s lehkým mentálním postižením na středních školách v městech Ostrava a Wodzisław Śląski. Pro ověření pravdivosti stanovených hypotéz byl použit software Microsoft Excel 2013. Zpracování výzkumné zprávy, závěry výzkumu, doporučení, prognóza a možnosti využití.**

Charakteristika zkoumaného souboru:

Výzkumné soubory žáků základních škol

- **Výzkumný soubor N = 700 žáků (100%)** ze tří **základních škol z města Ostravy**. Z toho jsou tvořeny 4 podsoubory N_1, N_2, N_3, N_4 .
  - Podsoubor **chlapců je $N_1 = 414$** a podsoubor **dívek $N_2 = 286$,**
  - Podsoubor **chlapců $N_3 = 315$** a podsoubor **chlapců $N_4 = 18$.**

- **Výzkumný soubor N = 208 žáků (100%) z Integrované výchovně-rehabilitační školy (Základní speciální škola a Speciální gymnázium) z města Wodzisław Śląski.** Z toho jsou tvořeny 4 podsoubory N_1, N_2, N_3, N_4 .
  - Podsoubor **chlapců je $N_1 = 104$** a podsoubor **dívek $N_2 = 104$,**
  - Podsoubor **chlapců $N_3 = 44$** a podsoubor **chlapců $N_4 = 11$.**

Věkové rozložení: od 15-ti let do 17-ti let, nejčastější věk – průměr je 15 let.

Výzkumné soubory žáků středních škol

- **Výzkumný soubor N = 130 žáků (100%) ze šesti středních škol z města Ostravy.** Z toho jsou tvořeny 2 podsoubory N_1, N_2 .
  - Podsoubor **žáků je $N_1 = 54$** a podsoubor **žáků $N_2 = 76$.**
- **Výzkumný soubor N = 176 žáků (100%) z Integrované výchovně-rehabilitační školy (Speciální odborné učiliště) z města Wodzisław Śląski.** Z toho jsou tvořeny 2 podsoubory N_1, N_2 .
  - Podsoubor **žáků je $N_1 = 155$** a podsoubor **žáků $N_2 = 21$.**

Věkové rozložení: od 16-ti let do 18-ti let, nejčastější věk – průměr je 17 let.

Analytická jednotka absolventů základních škol:

- **absolvent Základní školy (praktické), U Haldy 66, Ostrava-Hrabůvka** ve školních letech **1993/1994 - 2010/2011** (za osmnáct školních let),
- **absolvent Základní školy (praktické), Kpt. Vajdy 1a, Ostrava-Zábřeh** ve školních letech **2001/2002 - 2010/2011** (za deset školních let),
- **absolvent Základní školy (praktické), Čkalovova 942, Ostrava-Poruba** ve školních letech **2001/2002 - 2010/2011** (za deset školních let),
- **absolvent Integrované výchovně-rehabilitační školy (Základní speciální škola a Speciální gymnázium), ul. Koperníka 71, 44-300 Wodzisław Śląski** ve školních letech **2002/2003 - 2009/2010** (za osm školních let).

Analytická jednotka absolventů středních škol:

- **absolvent Střední školy stavební a dřevozpracující, U Studia 2654/33, Ostrava-Zábřeh** ve školních letech **2009/2010 - 2011/2012,**
- **absolvent Vítkovické průmyslové školy a gymnázia, Hasičská 1003/49, Ostrava-Hrabůvka** ve školních letech **2009/2010 - 2011/2012,**

- **absolvent Střední školy** prof. Zdeňka Matějčka, 17. listopadu 1123, Ostrava-Poruba ve školních letech **2009/2010 - 2011/2012**,
- **absolvent Střední školy** společného stravování, Krakovská 1095/33, Ostrava-Hrabůvka ve školních letech **2009/2010 - 2011/2012**,
- **absolvent Střední školy** řemesel a služeb, Školní 2, Havířov – Šumbark ve školních letech **2009/2010 - 2011/2012**,
- **absolvent Střední odborné školy**, Odborného učiliště a Praktické školy, ČSA 55/4a, Hlučín ve školních letech **2009/2010 - 2011/2012**,
- **absolvent Integrované výchovně-rehabilitační školy (Speciální odborné učiliště)**, ul. Koperníka 71, 44-300 Wodzisław Śląski ve školních letech **2005/2006 - 2011/2012**.

5.3.2 Použité metody a techniky výzkumu

Výzkumná metoda je prostředek k určení cíle, cesta, jak se dostat k cíli. Gavora (2000, s. 70) definuje výzkumnou metodu „*jako všeobecný název pro proceduru, se kterou se pracuje při výzkumu. Má jisté vlastnosti, které je potřeba při jejím používání dodržet – validitu a reliabilitu.*“

Technika je nástroj ke zjišťování empirických dat, který můžeme vytvořit v rámci každé výzkumné metody (Gavora, 2000).

„*Technika je souhrn postupů na efektivní využívání některé procedury, jde vlastně o způsob sběru empirických dat*“ (Klugerová, Prázová, Vacínová, 2010, s. 27).

Při vlastním šetření bylo použito následujících metod a technik výzkumu, které jsou kategorizovány (Pelikán, 1998):

- **procedura (zpracování dat) statistická – šetření výběrové,**
- **hlavní metoda:**
  - **obsahová analýza – analýza školské a školní dokumentace.**
- **vedlejší metody:**
  - **explorativní metoda – rozhovor (částečně strukturovaný).**

5.3.3 Metodika výzkumu (postup)

Obsahová analýza – analýza školské a školní dokumentace.

„*Analýza dokumentů je analýza jakýchkoliv dokumentů, které nebyly vytvořeny za účelem našeho průzkumu*“ (Klugerová, Prázová, Vacínová, 2010, s. 27).

Data o výběru učebních oborů a data o profesní přípravě žáků byla vyhledána z dostupné školní dokumentace (třídní kniha, třídní výkaz, PC – školní matrika) základních a středních škol ve městech Ostrava a Wodzisław Śląski. **Vyhledaná data, byla následně zpracována, analyzována a komparována** v **páté kapitole** empirické části disertační práce **do kontingenčních tabulek a prostorových grafů** za využití **softwaru Microsoft Excel 2013** dle stanovených hypotéz a vyhodnocena.

Tato metoda byla autorem vybrána, jako vhodná, jelikož (komparace analýzy dat o výběru učebních oborů žáků a dat o profesní přípravě žáků) ve městech Ostrava (ČR) a Wodzisław Śląski (PL) zahrnuje uvedený vysoký počet žáků základních a středních škol. Pro procentuální vyjádření z výzkumných souborů byl použit software Microsoft Excel 2013, který přehlednými grafickými výstupy – pomocí prostorových grafů a kontingenčních tabulek analyzuje a komparuje stanovené hypotézy.

Explorativní metoda – rozhovor

„Rozhovor je zjišťování informací rozhovorem s lidmi. Vyžadované informace jsou získávány v přímé interakci s respondentem.“ (Klugerová, Prázová, Vacínová, 2010, s. 28).

„Interview je velmi dobrým explorativním nástrojem – nástrojem pro zmapování problematiky, se kterou výzkumník dosud neměl zkušenosti anebo, která není zpracována v literatuře.“ (Gavora, 2000, s. 111).

Při vlastním šetření byla použita jako vedlejší technika rozhovor (částečně strukturovaný). Realizován byl:

- **orientační průzkum (porovnání) pracovního uplatnění bývalých absolventů** středních škol z města Ostravy a z města Wodzisław Śląski (součást subkapitoly 4.6),
- **průzkum kariérového poradenství na středních školách** ve městě Ostrava a ve městě Wodzisław Śląski **pro vytvoření prognózy** disertační práce (viz.kapitola 5.4.4). Tato technika je **vhodná, jelikož důvodů, proč žáci nedostudují a předčasně opouštějí střední školu je mnoho a na příčinách se podílí více faktorů.**

5.4 Získané údaje a jejich zpracování (kvantitativní analýza)

Tato kapitola obsahuje nejen kvantitativní analýzu, ale zahrnuje i **kvalitativní pasáže**. Jedná se o **popis charakteristik základních a středních škol** v městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL). Kvantitativní šetření je rovněž doplněno **kvalitativní analýzou** (vedlejší metoda - rozhovor) - **průzkumem kariérového poradenství na středních školách** ve městě Ostrava a ve městě Wodzisław Śląski **pro vytvoření prognózy** disertační práce (viz.kapitola 5.4.4).

5.4.1 Výběr učebních oborů žáků základních škol v Ostravě (ČR)

Charakteristika základních škol (praktických) v Ostravě

- **Základní škola, Ostrava-Hrabůvka, U Haldy 66, příspěvková organizace**

Typem speciální školy, kde bylo prováděno podrobné šetření výzkumné části disertační práce, a kde probíhá edukace žáků s lehkým mentálním postižením a také žáků se syndromem ADHD/ADD je Základní škola (praktická) U Haldy 66 v Ostravě – Hrabůvce. V této škole autor pracuje jako učitel šestnáct let. Vyučuje technické předměty, zejména vzdělávací oblast Člověk a svět práce a současně se taktéž zabývá profesní orientací a profesní přípravou žáků s lehkým mentálním postižením. **Ve školním roce 2011/2012 měla škola jedenáct tříd s devadesáti čtyřmi žáky.** Třídy tak tvořilo: osm tříd základní školy praktické, které byly vzdělávány dle ŠVP vycházejícího z přílohy RVP ZV upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Dvě třídy základní školy speciální, kde se žáci vzdělávali podle ŠVP vycházející z RVP pro obor vzdělávání základní škola speciální a dle Vzdělávacího programu pomocné školy a přípravného stupně pomocné školy a jedna třída žáků se syndromem ADHD/ADD, která se vzdělávala dle RVP ZV. Škola je velmi kvalitně vybavena demonstračními učebními pomůckami, multiplikáty a didaktickou technikou a vytváří žákům příjemné estetické prostředí. Pro vzdělávací oblast Člověk a svět práce je vybavena odbornými učebny: kovodílnou a dřevodílnou, kde žáci (chlapci) vyrábějí rozličné výrobky z kovů, dřeva a organického skla. Dívky mají v této základní škole k dispozici dvě pracovny pro šití a pletení a cvičnou kuchyni pro přípravu pokrmů. Univerzální dílnu využívají žáci 1. stupně. Dále mají žáci k dispozici dvě tělocvičny, školní hřiště, počítačovou učebnu, žákovskou knihovnu, učebnu výtvarné výchovy, relaxační a stimulační místnost (místnost vybavená pomůckami stimulující smysly – zrak, sluch, hmat). V atriu školy je zabudované prolézadlo, tabule a lavice, které jsou žáky rovněž využívány. Základní škola mezinárodně spolupracuje se Speciální

základní školou a Speciální mateřskou školou J. Vojšaška 13, Žilina, Slovenská republika. Žákům nabízí tato základní škola řadu zájmových kroužků, soutěží a aktivit i mimo vyučování. Nabízené zájmové kroužky jsou například: jóga, stolní tenis, keramika, sportovní hry, šikovné ruce, Zumba. Svou tradici si získala i Výstava prací žáků, na které žáci prezentují své rozličné výrobky z pracovního vyučování. Každoročně je zaměřena nejen na jiný materiál, ale i na jiný námět. Ke konci školního roku je organizována Soutěž zručnosti a dovednosti pro chlapce, která má nejen zvýšit sebevědomí žáků, ale prověřit jejich úspěšný přechod na odborná učiliště. Pro mladší chlapce je organizován Den nové techniky, který má motivační hodnotu. Estetické prostředí školy, které je cílem všech zaměstnanců, ovlivňuje nejen kultivaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, ale i samotný výchovně vzdělávací proces na této základní škole.

- **Základní škola, Ostrava-Zábřeh, Kpt. Vajdy 1a, příspěvková organizace**

Budova Základní školy se nachází v městské části v Ostravě-Zábřehu na ulici Kap. Vajdy 1a. K této základní škole náleží tři pracoviště: v Ostravě-Třebovicích, v Ostravě Pískových dolech. **Ve školním roce 2011/2012 Základní škola (praktická) Kpt. Vajdy vzdělávala celkem sto padesát osm žáků ve dvaceti třech třídách.** Z toho jedna třída přípravného stupně, devět tříd základní školy praktické, dvanáct tříd základní školy speciální. Ze dvanácti tříd základní školy speciální byly dvě třídy pro žáky s autismem a pět tříd s rehabilitačním vzdělávacím programem. Jelikož tato základní škola vzdělává a vychovává i žáky těžším postižením a kombinací vad vyžadujících vysokou míru podpůrných opatření, jsou ve třídách základní školy speciální zaměstnání asistenti pedagogů, kteří napomáhají vzdělávání těchto žáků. Součástí této základní školy je i Speciálně pedagogické centrum pro žáky s vadami řeči a poruchou autistického spektra, které se nachází v budově A na ulici Kpt. Vajdy. Základní škola spolupracuje s Pedagogickou fakultou OU v rámci statutu fakultní školy, a PdF Olomouc, středními školami a vyššími odbornými školami. K tomuto účelu byla na škole zřízena monitorovací místnost umožňující studentům pozorování žáků bez přímého styku, čímž se dosahuje větší autenticity projevu žáků. Škola je velmi kvalitně vybavena učebními pomůckami, didaktickou technikou a disponuje těmito odbornými učebnami: cvičnou kuchyní, dívčí pracovnou, jednou učebnou hudební výchovy, přírodopisu, dějepisu, cvičným bytem, kreslírnu, keramickou dílnou, počítačovou učebnou, zeměpisu, matematicko-fyzikální-chemickou, prostorové orientace, rozvoje smyslů, žákovskou knihovnou, dřevodílnou, kovodílnou a dvěma tělocvičnami s rehabilitačním sálem. Ke škole přináleží školní zahrada s hřištěm. Škola

je také vybavena dvěma interaktivními tabulemi. Základní škola mezinárodně spolupracuje se školami v Polsku, Francii a na Slovensku. Pedagogičtí pracovníci a žáci základních škol jednotlivých států se navzájem pravidelně navštěvují. Žáci základních škol mezi sebou soutěží a seznamují se kulturou navštívené země a speciální pedagogové si vyměňují své zkušenosti s výchovně vzdělávací činností žáků. Ze zájmových kroužků, žáci navštěvují flétnu, keramiku, vaření, sportovní hry, zdravotní tělesnou výchovu, individuální logopedickou péči, rytmiku, cyklistiku a počítačové hry. Základní škola Kpt. Vajdy se velmi dobře prezentuje na veřejnosti mimoškolními akcemi.

- **Základní škola, Ostrava – Poruba, Čkalovova 942, příspěvková organizace**

Tato základní škola se nachází v klidném a pěkném prostředí starší části Ostravy-Poruby na Jilemnického náměstí mezi ulicemi Čkalovova a Španielova. **Ve školním roce 2011/2012 základní škola (praktická) Čkalovova vzdělávala celkem devadesát žáků v deseti třídách.** Z toho: dvě třídy základní školy speciální, šest tříd základní školy praktické a dvě třídy základní školy vývojové poruchy chování. Základní škola se skládá se ze tří pavilonů, které představují dvě hlavní dvoupatrové budovy spojené spojovací chodbou, na kterou navazuje poměrně velká tělocvična. Součástí školy je jídelna, stojí samostatně nedaleko hlavní budovy školy. Do jídelny i hlavní budovy školy je umožněn bezbariérový přístup pro imobilní žáky. Imobilní žáci se mohou bez problémů pohybovat ve všech přízemních prostorách hlavní budovy školy. Součástí základní školy je prostorná tělocvična, rozlehlé hřiště, atrium, sad a okrasná zahrada. Ve škole se také nachází čtyři odborné učebny pro předmět pracovní výchova, počítačová učebna s internetem, učebna pro výuku hudební výchovy, promítání videa, knihovna, odborné učebny přírodopisu, dějepisu a zeměpisu. V prostorných chodbách školy mohou žáci hrát stolní tenis. V budově školní jídelny se nachází dobře zařízená posilovna, která se využívá v hodinách tělesné výchovy. Základní škola nabízela ve školním roce 2011/2012 žákům tyto zájmové kroužky: čtenářský, logopedický, počítačový, výtvarný a kreativní a mimoškolní akce mimo výchovně vzdělávací proces. Spolupracuje s Kulturním centrem v Ostravě-Porubě (divadelní a filmová představení, diskotéka pro žáky základní školy, výstava věnovaná vánočním svátkům a výstava starých řemesel, přednášky a naučné pořady), Centrem volného času na ul. Vietnamská v Ostravě – Porubě a Domem kultury v Ostravě – Zábřehu, kde se tělesně postižení žáci školy účastní mikulášských besídek pro handicapované žáky.

- **Univariační analýza**

Analýza dokumentů byla zpracována z dostupných spisů jednotlivých výchovných poradců a z dostupné školní dokumentace (třídní kniha, třídní výkaz, PC – školní matrika) **tří základních škol (praktických) v Ostravě.**

Jelikož autor pracuje v základní škole U Haldy 66 v Ostravě – Hrabůvce již osmnáct let a zabývá se profesní orientací žáků s lehkým mentálním postižením, vypracoval velmi podrobné přehledy o přijetí žáků do učebních oborů a zaznamenal je od školního roku 1993/1994 do školního roku 2010/2011. **Jedná se o výběr učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením Základní školy U Haldy 66 v Ostravě-Hrabůvce v učebních oborech za posledních osmnáct let** vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání. **V dalších dvou základních školách (praktických) v Ostravě byly** zaznamenány a **zpracovány přehledy o přijetí žáků do učebních oborů** od školního 2001/2002 – 2010/2011. Jedná se o výběr učebních oborů žáků základních škol praktických v učebních oborech **za posledních deset let** vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání.

Celkový přehled výběru učebních oborů žáků z Ostravy je zpracován za využití softwaru **Microsoft Excel 2013 do kontingenční tabulky č. 4, která je součástí následné bivariační analýzy č. 1 disertační práce.** Jednotlivé přehledy o přijetí žáků do učebních oborů na střední školy jsou zpracovány do tabulek a tvoří přílohu disertační práce.

Celkový počet žáků ze třech základních škol (praktických) vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v Ostravě je:

N = 700 žáků (414 chlapců a 286 dívek):

- ze Základní školy praktické, U Haldy 66, Ostrava-Hrabůvka je **369 žáků** 243 chlapců a 126 dívek (viz. Příloha A),
- ze Základní školy praktické, Kpt. Vajdy 1a, Ostrava-Zábřeh je **179 žáků** 93 chlapců a 86 dívek (viz. Příloha B),
- ze Základní školy praktické, Čkalovova 942, Ostrava-Poruba je **152 žáků** 78 chlapců a 74 dívek (viz. Příloha C).

- **Bivariační analýza**

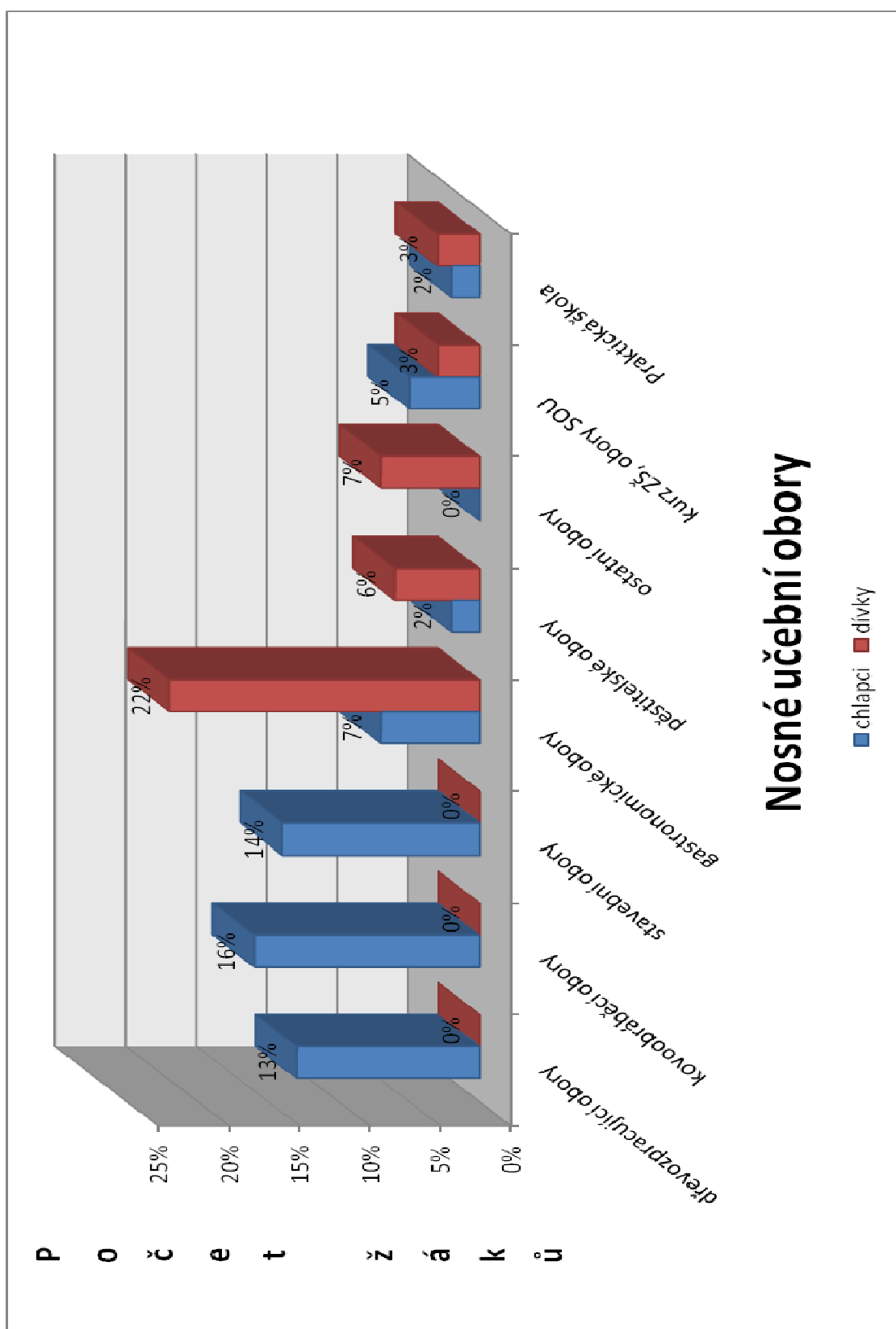
Bivariační analýza č. 1 zpracovává ucelený přehled přijatých žáků s lehkým mentálním postižením do jednotlivých nosných učebních oborů. Celkový počet žáků **N = 700** je dále rozdělen dle pohlaví žáků (podsoubor **N₁ = 414**, **N₂ = 286**). Současně byl vytvořen celkový a přehledný prostorový graf. Dle znaků významných pro hypotézu vznikly dvě bivariační analýzy, které byly zpracovány za využití softwaru Microsoft Excel 2013 do dvou kontingenčních tabulek a pěti prostorových grafů.

Tabulka 4: Ucelený přehled výběru učebních oborů žáků z Ostravy
vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v letech 1993 – 2011

Nosné učební obory	Chlapci/podsoubor N ₁	Dívky/podsoubor N ₂
Dřevozpracující obory		
Tesařské práce	20	0
Truhlářské práce	60	0
Stolařské práce	8	0
Zpracování dřeva	1	0
Celkem	89 žáků (13%)	0 žáků (0%)
Kovoobráběcí obory		
Zámečnické práce	59	0
Automontážní práce	30	0
Opravařské práce	6	0
Hutnické práce	2	0
Elektrotechnické práce	11	0
Klempířské práce	1	0
Celkem	109 žáků (16%)	0 žáků (0%)
Stavební obory		
Malířské práce	34	0
Zednické práce	47	0
Čalounické práce	17	1
Sklenářské práce	2	0
Stavební výroba	0	0
Celkem	100 žáků (14%)	1 žáků (0%)

Nosné učební obory	Chlapci/podsoubor N ₁	Dívky/podsoubor N ₂
Gastronomické obory		
Kuchařské práce	48	103
Cukrářské práce	1	42
Pekařské práce	1	10
Celkem	50 žáků (7%)	155 žáků (22%)
Pěstivelské obory		
Zahradnické práce	12	4
Farmářské práce	1	0
Zpracovatel pletiv	1	3
Květinářské a aranžérské práce	3	33
Celkem	17 žáků (2%)	40 žáků (6%)
Ostatní obory		
Šití oděvů	0	15
Pečovatelské práce	2	21
Prodavačské práce	0	8
Obchodní provoz	1	2
Celkem	3 žáků (0%)	46 žáků (7%)
Absolventi kurzu pro získání základního vzdělání a obory Středního odborného učiliště středních škol		
Kurz pro získání zákl. vzdělání	11	9
Přímý vstup na obory SOU SŠ	22	13
Celkem	33 žáků (5%)	22 žáků (3%)
Praktická škola středních škol	13 žáků (2%)	22 žáků (3%)
Celkem přijatých žáků	414 žáků (59%)	286 žáků (41%)

Graf 3: Ucelený přehled výběru učebních oborů žáků z Ostravy vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v letech 1993 – 2011

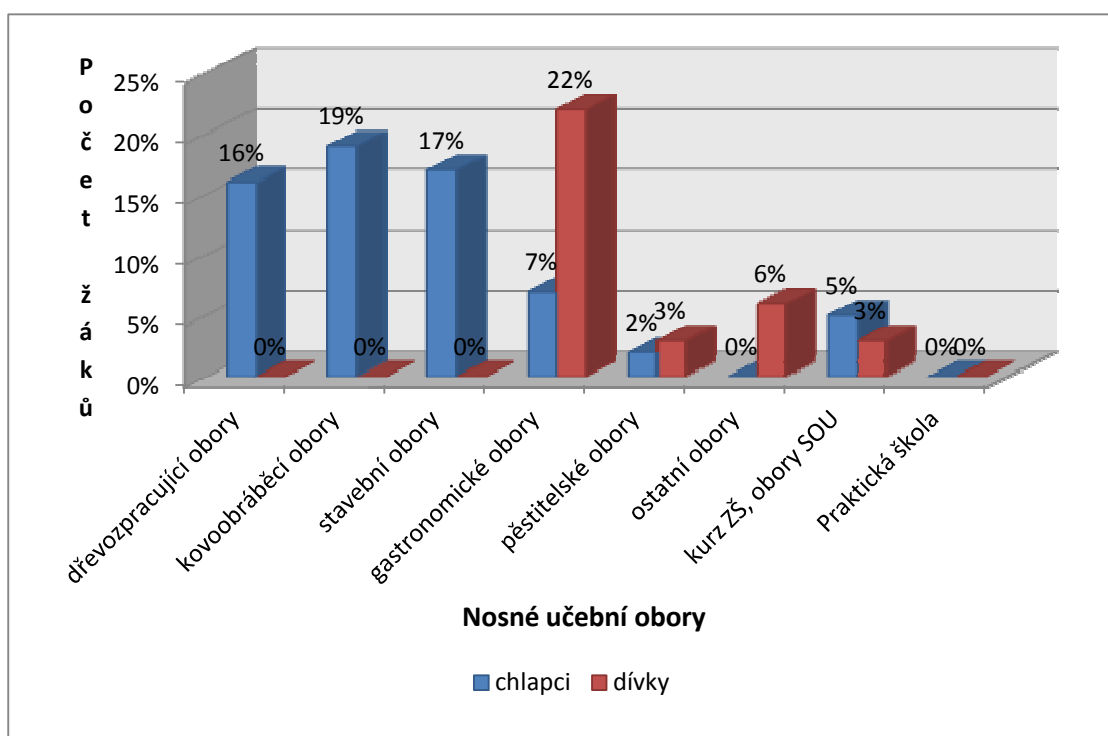

Pro přehlednost byly zpracovány následující učební obory do prostorových grafů. Z grafu 3 lze konstatovat, že **největší zájem mají chlapci o kovoobráběcí učební obory 16%**, následují **stavební učební obory 14%** a **dřevozpracující učební obory 13%**. Jedná se o technické učební obory, které vyžadují přesnost a kvalitu vykonané práce, orientaci ve výkresové dokumentaci, zvládnutí technologických operací a správnou manipulaci s nářadím, nástroji a stroji. V těchto učebních oborech si chlapci zdokonalují na středních školách vědomosti, dovednosti a návyky, získané v základních školách (praktických) při práci s technickými materiály ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, které tak mají mimořádný vliv na jejich profesní orientaci. **Dívky mají největší zájem o gastronomické učební obory 22%**. Základní vědomosti, dovednosti a návyky získaly dívky v základních školách (praktických) při přípravě pokrmů ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Vysoký zájem o gastronomické učební obory je dán nejen zájmem dívek o přípravu pokrmů, ale též nižší nabídkou učebních tříletých oborů odborných učilišť na středních školách pro dívky. **V letech 1993 – 2011 nenastoupilo na žádnou střední školu 43 (6%) žáků s lehkým mentálním postižením.**

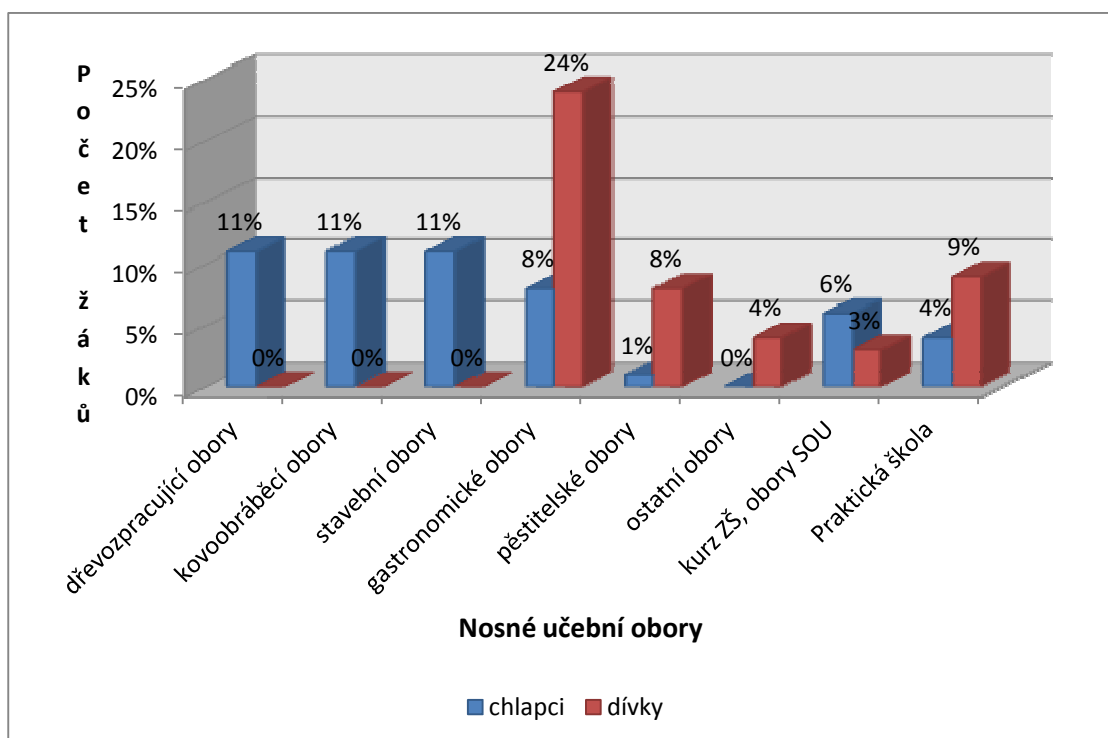
Podrobnější grafy: výběr učebních oborů žáků základních škol (praktických) v letech 1993 – 2011 ve městě Ostravě vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání.

Z následujícího **grafu 4** vyplývá, že **chlapci Základní školy, U Haldy 66, Ostrava-Hrabůvka mají největší zájem o technické učební obory: dřevozpracující učební obory (16%), kovoobráběcí učební obory (19%), a stavební učební obory (17%), o ostatní učební obory mají nižší zájem: gastronomické učební obory (7%) a kurz pro doplnění základního vzdělání (5%). Dívky mají největší zájem o gastronomické učební obory (22%) a ostatní učební obory (6%), zejména pečovatelské práce.**

Graf 4: Výběr učebních oborů žáků ZŠ, U Haldy 66, Ostrava-Hrabůvka vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v letech 1993 – 2011

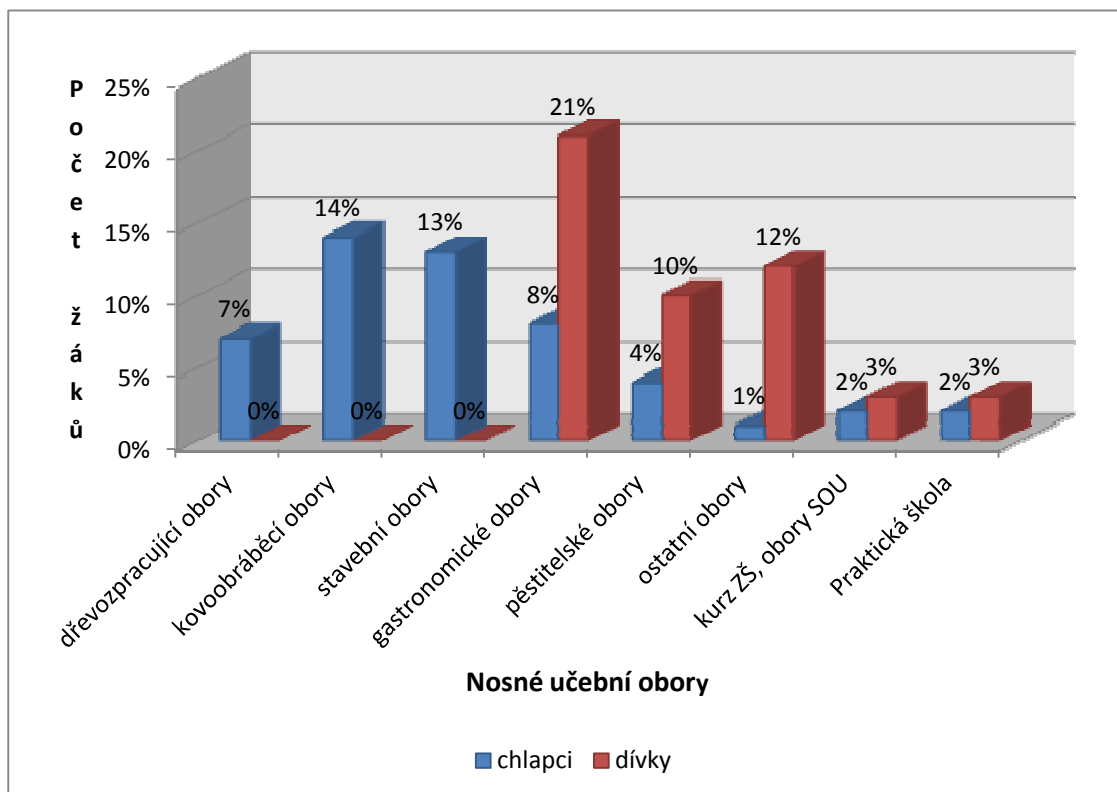

Graf 5: Výběr učebních oborů žáků ZŠ, Kpt. 1a, Ostrava-Zábřeh vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v letech 2001 – 2011

Z grafu 5 je patrné, že v Základní škole, Kpt. Vajdy 1a, Ostrava-Zábřeh je zájem žáků o učební obory odlišný. Chlapci této školy mají největší zájem také o technické učební obory dřevozpracující učební obory (11%), kovoobráběcí učební obory (11%), a stavební učební obory (11%), ale jejich zájem již není tak vysoký, jako je tomu v Základní škole, U Haldy 66 Ostrava-Hrabůvka. V Základní škole, Kpt. Vajdy 1a, Ostrava-Zábřeh mají chlapci také vysoký zájem o gastronomické učební obory (8%) a učební obory středního odborného učiliště střední školy (6%). **Dívky této základní školy mají největší zájem o gastronomické učební obory (24%), který je nejvyšší ze všech uvedených základních škol (praktických).** Dále mají dívky zájem o pěstitelské učební obory (8%), zejména květinářské a aranžérské práce. Do Praktické školy středních škol vstupují žáci z této základní školy: chlapci (4%) a dívky (9%), protože, by nezvládli vzdělávací program odborných učilišť středních škol. **Do Praktické školy středních škol tak nastupuje ze základní školy, Kpt. Vajdy 1a, Ostrava-Zábřeh nejvyšší počet žáků ze všech uvedených základních škol (praktických).**

Graf 6: Výběr učebních oborů žáků ZŠ, Čkalovova 942, Ostrava-Poruba vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v letech 2001 – 2011

Z grafu 6 lze konstatovat, že v Základní škole, Čkalovova 942, Ostrava-Poruba je zájem žáků o učební obory odlišný, než u uvedených předcházejících základních škol. **Chlapci této školy mají největší zájem také o technické učební obory** dřevozpracující učební obory (7%), kovoobráběcí učební obory (14%), a stavební učební obory (13%), ale **jejich zájem již není tak vysoký jako je tomu v Základní škole, U Haldy 66 Ostrava-Hrabůvka**. V Základní škole, Čkalovova 942, Ostrava-Poruba mají chlapci také vysoký zájem o gastronomické učební obory (8%) a pěstitelské obory (4%), zejména zahradnické práce. **Dívky mají největší zájem o gastronomické učební obory (21%), o pěstitelské učební obory (10%)**, zejména květinářské a aranžérské práce, a o ostatní obory (12%), převážně pečovatelské práce. Do Praktické školy středních škol vstupuje z uvedené základní školy jen zanedbatelné procento žáků: chlapci (2%) a dívky (3%), protože by nezvládli vzdělávací program odborných učilišť středních škol.

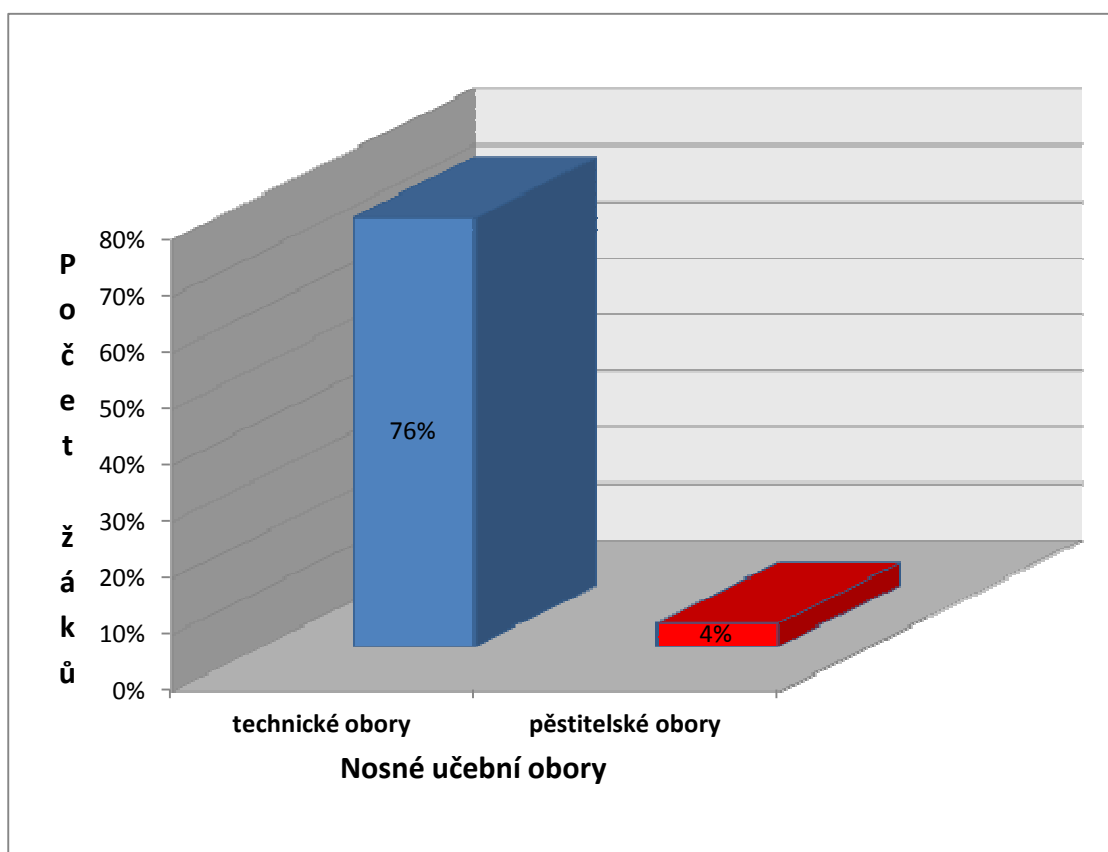
Následující bivariační analýza č. 2 pracuje s podsoubory chlapců $N_3 = 315$ a $N_4 = 18$ rozdělených podle nosných učebních oborů (**technický** nebo **pěstitelský**) středních škol. Procentuální vyjádření celku, kontingenční tabulka a prostorový graf byly zpracovány **softwarem Microsoft Excel 2013**.

Tabulka 5: Výběr technických a pěstitelských učebních oborů žáků (chlapců) z Ostravy vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v letech 1993 – 2011

Nosné učební obory	Volba chlapců	Počet chlapců	Celkem chlapců
Technické/podsoubor N_3			
Dřevozpracující obory	Tesařské práce	20	
	Truhlářské práce	60	
	Stolařské práce	8	
	Zpracování dřeva	1	
			89
Kovoobráběcí obory	Zámečnické práce	59	
	Automontážní práce	30	
	Opravařské práce	6	
	Hutnické práce	2	
	Elektrotechnické práce	11	
	Klempířské práce	1	
			109
Stavební obory	Malířské práce	34	
	Zednické práce	47	
	Čalounické práce	17	
	Sklenářské práce	2	
			100
Tříleté obory SOU	Automechanik,	6	
	Autoelektrikář,	2	
	Zedník	2	
	Podlahář	1	
	Elektrikář silnoprůd	2	
	Klempíř	1	
	Obráběč kovů	1	
	Strojní mechanik	1	
	Instalatér	1	
			17
			Celkem 315 (76%)

Nosné učební obory	Volba chlapců	Počet chlapců	celkem chlapců
Pěstitelské/podsoubor N ₄	Zahradnické práce	12	
	Farmářské práce	1	
	Zpracovatel pletiv	1	
	Květinářské a aranžér. práce	3	
Tříleté obory SOU	Zemědělec	1	
			Celkem 18 (4%)

Graf 7: Poměr volby technických a pěstitelských učebních oborů (chlapců) z Ostravy vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v letech 1993 – 2011

Hypotéza H 1 – stanovená na počátku „Žáci (chlapci) z města Ostravy si více volí technické učební obory, než pěstitelské učební obory“ je verifikována.

Z celkového počtu 414 chlapců (100%) si technické učební obory zvolilo 315 chlapců a z celkového počtu 414 chlapců (100%) si pěstitelské učební obory zvolilo 18 chlapců. **Technické učební obory si zvolilo 76% chlapců a pěstitelské učební obory 4% chlapců.** Chlapci si nejčastěji volí kovoobráběcí učební obory (109

chlapců), stavební učební obory (100 chlapců) a dřevozpracující učební obory (89 chlapců) na středních školách. Tyto technické učební obory vyžadují přesnost a kvalitu vykonané práce, orientaci ve výkresové dokumentaci, zvládnání technologických operací a správnou manipulaci s nářadím, nástroji a stroji. V těchto učebních oborech si chlapci zdokonalují dovednosti a návyky získané při práci s technickými materiály ve vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“. V této vzdělávací oblasti se chlapci seznamují s různými materiály (kov, dřevo, stavební materiál), které ručně opracovávají a získávají tak zájem o určitý technický učební obor. **Práce s technickými materiály ve vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“ v základních školách (praktických) v Ostravě tak mají mimořádný vliv na výběr učebních oborů chlapců.**

Naproti tomu **pěstitelské učební obory si chlapci volí jen velmi málo** (18 chlapců) a podstatnou část tvoří chlapci, kteří si nemohou volit učební obor dle svého zájmu, protože jim v tom brání zdravotní stav (epilepsie, zrakové postižení apod.), a proto si volí pěstitelské učební obory na středních školách. Tříleté učební obory středního odborného učiliště střední školy si zvolilo (18 chlapců), z toho (17 chlapců) technické učební obory a (1 chlapec) pěstitelský učební obor. Tyto učební obory (H) jsou však vhodné pro intaktní populaci a žáci s lehkým mentálním postižením většinou následně selhávají na středních školách v teoretické výuce.

Autor měl jako učitel vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“ (7. – 9. třídy) možnost nejen přímo a dlouhodobě pozorovat chlapce při výrobě jednotlivých výrobků, ale taktéž vést rozhovor navozený z jednotlivých pracovních situací. Bylo tak možné vystihnout nejen náklonnost či směr chlapců k určitým učebním oborům, ale také trvalost jejich profesních zájmů. Také na uvedených dvou základních školách (praktických) v Ostravě je velmi pravděpodobné, že učitelé vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“ a výchovní poradci mohou vystihnout směr (zájem) chlapců k určitým učebním oborům.

Na zájem chlapců o technické učební obory má vliv i tradičně rozvinutý strojírenský a hutní průmysl ve městě Ostravě, ve kterém mohou nalézt pracovní uplatnění.

5.4.2 Profesní příprava žáků a kariérové poradenství na středních školách (ČR)

Charakteristika středních škol

Ve školním roce 2011/2012 zajišťovaly střední školy tuto nabídku vzdělávacích programů žákům vycházejícím ze základních škol a škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami:

Učební obory Odborného učiliště:

- tříleté učební obory (E), kde jsou přednostně přijímáni absolventi speciálních škol. V těchto tříletých učebních oborech je ve výuce ve větší míře zastoupena odborná výchova (praxe), výuka všeobecných předmětů navazuje na učivo speciálních škol. Výstupním dokladem o studiu je výuční list.

Obory Středního odborného učiliště:

- tříleté učební obory (H), kde odborná a teoretická výuka je rovnoměrně rozdělena a navazuje na výuku všeobecných předmětů učiva běžné základní školy včetně cizího jazyka. Výstupním dokladem o studiu je výuční list,
- čtyřleté studijní obory (L, M), které jsou zakončeny maturitní zkouškou,
- nástavbové studia (H, L) navazující na tříleté učební obory SOU a studijní obory denní, dálkové i večerní formy zakončené výučním listem a maturitním vysvědčením, dvouступňové nástavbové studium (J, M) dálkové formy, přičemž po absolvování 2. stupně studia, získají žáci střední vzdělání s maturitní zkouškou
- dvouleté učební obory (E), kde je ve větší míře zastoupena odborná výchova (praxe), výuka všeobecných předmětů navazuje na učivo běžné základní školy. Studium je vhodné pro žáky, kteří ze základní školy vycházejí z nižší než 9. třídy, ale také pro žáky, kteří absolvovali 9. ročník ZŠ se slabším prospěchem Výstupním dokladem o studiu je výuční list.

Praktická škola:

- jednoletý (C) a dvouletý obor (C), jejímž úspěšným ukončením žáci získají doklad o středním vzdělání.

Vzdělávací program:

- kurz pro získání základního vzdělání zájemcům, kteří ukončili obor vzdělání v základní škole v nižším než v devátém ročníku a v základní škole praktické.

Střední škola stavební a dřevozpracující, Ostrava, příspěvková organizace

Se sídlem

700 30 Ostrava – Zábřeh, U Studia 33/2654

Střední škola je nástupnickou organizací SOU stavebního a dřevozpracujícího, OU a U, Ostrava – Zábřeh, U Studia 33. **Škola poskytuje komplexní výchovu a vzdělávání mládeže v oblasti stavebnictví, zpracování dřeva a služeb.**

Ve školním roce 2011/2012 byla zajišťována tato nabídka vzdělávání žákům:

Učební obory Odborného učiliště:

- pět tříletých učebních oborů (E).

Obory Středního odborného učiliště:

- sedm tříletých učebních oborů (H),
- jeden studijní obor čtyřletý (L),
- dvě nástavbové studium – denní a dálková forma (L),
- jeden dvouletý učební obor (E).

Ve školním roce 2011/2012 zajišťovala škola výuku 550 žákům. Tři třídy tvořili žáci studijního čtyřletého oboru, dvě třídy žáci nástavbového studia, čtyři třídy dálkového studia a ostatní třídy této školy tvořili žáci tříletých učebních oborů. Na této střední škole dříve působil autor sedm let jako učitel odborného výcviku.

Teoretická výuka žáků probíhá ve dvou objektech, a to v objektu U Studia 33 v Ostravě – Zábřehu a v objektu na ul. Mojmírovců v Ostravě - Mariánských Horách. Škola zajišťuje pro výuku žáků odbornou literaturu, učební pomůcky, videoprogramy, didaktickou techniku a programové vybavení. Žáci mají možnost se učit ve čtyřech odborných učebnách výpočetní techniky napojených na síť Internetu a ve dvou multimediálních učebnách. Vyučující mají možnost využívat připojení k Internetu ve všech třídách, kabinetech a sborovně školy. Dále jsou ve třídách k dispozici dataprojektory, ve dvou třídách jsou interaktivní tabule, které jsou využívány k výuce

všeobecných i odborných předmětů. Všichni vyučující vlastní notebooky pro využití ve výuce.

Výuka odborného výcviku je prováděna v dílnách školy nebo na pracovištích smluvních podniků pod vedením učitelů odborného výcviku nebo instruktorů, vybraných z řad zkušených pracovníků firem, s nimiž jsou uzavřeny smlouvy. Za produktivní práci jsou žáci odměňováni z prostředků získaných produktivní činností v rámci odborného výcviku. V areálu dílen je postavena z fondu EU víceúčelová hala.

Ve škole bylo zřízeno **Školní poradenské pracoviště**, které zajišťuje **kariérové poradenské služby** žákům, rodičům a pedagogickým pracovníkům přímo v prostorách školy. S ohledem na značné množství žáků, organizaci výuky **na dvou pracovištích** a zvýšeného množství problémových žáků, poskytují poradenské služby **výchovná poradkyně, metodik školní prevence a školní speciální pedagog**. Školní poradenské pracoviště úzce a pravidelně spolupracuje **s psychologem**. Střední škola také poskytuje vzdělávací aktivity v jednotlivých formách dalšího vzdělávání: **rekvalifikační kurzy** pro výrobu svařovaných konstrukcí, poradenské motivační programy se zaměřením na řemesla a služby apod. Žáci školy se účastní různých odborných soutěží dovedností, sportovních soutěží, matematické olympiády, výstav, odborných přednášek se zaměřením na prevenci patologických jevů.

Personalisté některých stavebních firem nabízejí ihned žákům (učební obory: zednické práce, tesařské práce, zámečnické práce) **po vykonání závěrečné zkoušky pracovní smlouvy včetně tzv. náborového finančního příspěvku.**

Vítkovická střední průmyslová škola a gymnázium

Se sídlem

700 30 Ostrava – Hrabůvka, Hasičská 49.

Tato střední škola je první specializovanou firemní školou, která umožňuje žákům získat v technických oborech střední vzdělání s výučním listem, maturitní zkoušku a gymnaziální vzdělání. Vznik školy tak reaguje na **zájem zaměstnavatelů** ve městě Ostrava o mladé lidi, kteří budou připraveni pracovat v náročných povoláních, především ve **strojírenství, hutnictví a elektrotechnice.**

VÍTKOVICKÁ STŘEDNÍ vznikla 1. září 2008 na základě zřizovatelské smlouvy školské právnické osoby. Nová škola vznikla přeměnou dosavadní školy LINGVA – soukromé gymnázium, s.r.o., Čs. exilu 491, 708 00 Ostrava – Poruba na školskou

právníckou osobu s výše uvedeným názvem a se sídlem na ul. Hasičská 1003/49, 700 30 Ostrava – Hrabůvka a s odloučeným pracovištěm na ul. Čs. exilu 491, 708 00 Ostrava – Poruba.

Zřizovatelem školy je společnost VÍTKOVICE, a.s., Ruská 2887/101, 706 02 Ostrava – Vítkovice, a AHOL – Střední odborná škola, s.r.o., náměstí Jiřího z Poděbrad 301/26, 703 00 Ostrava – Vítkovice,

Od 1. 9. 2009 přešli všichni žáci Střední školy technické v Ostravě – Hrabůvce a všichni pedagogičtí i nepedagogičtí zaměstnanci na VÍTKOVICKOU STŘEDNÍ PRŮMYSLOVOU ŠKOLU A GYMNÁZIUM.

Výuka žáků v současné době navazuje na mnohaletou tradici přípravy učňů ve firmě VÍTKOVICE, a. s., která byla v této organizaci zahájena v roce 1883 otevřením první třídy (odborné školy) pro učně Vítkovických železáren. Příprava učňů byla vždy zaměřena především na potřeby mateřské organizace, postupně však nabývala na významu i příprava učňů pro jiné organizace, která vyvrcholila v 80. letech minulého století, kdy střední škola připravovala více než 4 000 žáků. Dnes se střední škola technická snaží zachovat strukturu vyučovacích strojírenských, elektrotechnických a hutních oborů a rozšířit jejich nabídku, kde žáci základních škol mohou v daleko širších i hlubších souvislostech nabývat vědomosti a dovednosti.

Ve školním roce 2011/2012 Vítkovická střední průmyslová škola a gymnázium nabízela výchovu a vzdělávání žákům a zajišťovala tuto nabídku:

Obory Středního odborného učiliště a Gymnázia:

- jedenáct tříletých učebních oborů (H),
- devět čtyřletých studijních oborů (M, L, K),
- tři nástavbová studia – denní, dálkové i večerní studium (L).

Ve školním roce 2011/2012 zajišťovala škola výuku 1 208 žákům denního studia, sto devatenáct žákům večerního studia a sto čtyřiceti žákům dálkového studia. Na této střední škole dříve působil autor pět let jako učitel odborného výcviku.

Teoretická výuka žáků Vítkovické střední průmyslové školy probíhá ve velkém objektu na ulici Hasičská 49, Ostrava - Hrabůvka, žáků gymnázia na ul. Čs. exilu 491 Ostrava – Poruba. Vítkovická střední průmyslová škola je velmi dobře vybavena didaktickou a výpočetní technikou. Snahou této střední školy je stále modernizovat materiálně technické vybavení pro teoretické vyučování žáků.

Výuka odborného výcviku je prováděna v dílnách, které se nachází vedle budovy střední školy. Odborný výcvik probíhá pod vedením učitelů odborného výcviku. Tyto dílny jsou velmi kvalitně vybaveny i počítači řízenými statickými stroji, na kterých žáci získávají vědomosti a dovednosti z rozličných oborů. Za produktivní práci jsou žáci odměňováni z prostředků získaných produktivní činností v rámci odborného výcviku.

Kariérové poradenské služby žákům, rodičům a pedagogickým pracovníkům přímo v prostorách Vítkovické střední průmyslové školy poskytuje **školní psycholožka, výchovná poradkyně a metodička školní prevence, v prostorách gymnázia pak další výchovná poradkyně**. Střední škola disponuje i bazénem, saunou, svářečskou školou, autodílnou, truhlářskou dílnou, dílnou pro obrábění a zámečnictví, dvěma sportovními halami a dvěma posilovnami. Žáci střední školy se účastní různých odborných soutěží dovedností v oboru a sportovních soutěží.

Tato střední škola již nenabízí tříleté učební obory (E), kde jsou přednostně přijímáni absolventi speciálních škol a kde je ve výuce ve větší míře zastoupena odborná výchova (praxe) a výuka všeobecných předmětů navazuje na učivo speciálních škol. Na této střední škole žáci studují jen tříleté obory (H) středního odborného učiliště střední školy, které jsou určené pro intaktní žáky a někteří žáci s lehkým mentálním postižením následně v teoretické výuce selhávají a studium tak nedokončí.

Střední škola prof. Zdeňka Matějčka, Ostrava-Poruba, 17. listopadu 1123, příspěvková organizace

Se sídlem

708 00 Ostrava – Poruba, 17. listopadu 1123.

Výchovně vzdělávací program školy zahrnuje obory středního vzdělávání s výučním listem a obory středního vzdělání s maturitní zkouškou, nejen pro žáky intaktní, ale i pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v denní i dálkové formě vzdělávání. **Střední škola nabízí výchovu a vzdělávání mládeže v oblasti elektrotechniky a služeb a od 1. 1. 2010, kdy došlo ke sloučení se STŘEDNÍ ŠKOLOU ODBORNOU A SPECIÁLNÍ, Klimkovic, Komenského 215 nabízí také výchovu a vzdělávání žáků ve studijních a učebních oborech zahradnické a potravinářské orientace. Svým moderním vybavením střední škola zdárně plní náročné úkoly spojené s výchovou a vzděláváním zdravotně postižené mládeže.**

Ve školním roce 2011/2012 střední škola nabízela výchovu a vzdělávání žákům běžných základních škol i žákům se speciálními vzdělávacími potřebami a zajišťovala tuto nabídku:

Učební obory Odborného učiliště:

- dvanáct tříletých učebních oborů (E).

Obory Středního odborného učiliště:

- šest tříletých učebních oborů (H),
- jedenáct čtyřletých studijních oborů (L, M),
- jedno nástavbové studium - dálková forma (J),
- tři nástavbové studijní obory - dálková forma (M).

Praktická škola

- jednoletý (C) a dvouletý obor (C).

Ve školním roce 2011/2012 zajišťovala střední škola výuku 1 025 žákům denního, dálkového studia a žákům odborného učiliště. Výuka probíhala celkem v šedesáti třídách integrovaných i speciálních třídách, které jsou výhradně pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Teoretická výuka žáků probíhá ve velkém objektu na ulici 17. listopadu 1123. Budova střední školy je vybavena kompenzačními pomůckami a technikou. Pro účelné využití volného času a regeneraci sil slouží žákům tělocvična, hřiště a bazén, který je uzpůsoben i pro imobilní žáky. Pro zájemce o kulturní činnost jsou k dispozici klubovny, knihovna, čítárna, společenský sál atd. Teoretická výuka žáků se středně těžkým mentálním postižením (Praktická škola) je realizována na odloučeném pracovišti K. Pokorného 1742, v Ostravě-Porubě.

Výuka odborného výcviku je prováděna v dílnách v budově střední školy, ale i na pracovištích smluvních podniků pod vedením učitelů odborného výcviku nebo instruktorů, vybraných z řad zkušených pracovníků firem, s nimiž má střední škola uzavřeny smlouvy. Jednotlivé odborné dílny a učebny jsou kvalitně vybaveny například PC, novou cvičnou kuchyní, kde žáci získávají vědomosti a dovednosti z rozličných oborů. Za produktivní práci jsou žáci odměňováni z prostředků získaných produktivní činností. Výuka odborného výcviku je realizována také na odloučených pracovištích střední školy. Pro zahradnické obory je výuka realizována v prostorách školního zahradnictví v Ostravě-Nové Vsi, výuka odborného výcviku potravinářských

oborů má k dispozici pracoviště – cukrářskou výrobu v Klimkovicích, Čs. Legií 42 a výuka učebního oboru Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních probíhá v Ostravě – Porubě, Pokorného 1742. **V rámci projektu Kariéra zahájilo svou činnost ve střední škole Školní poradenské pracoviště, které slouží k poskytování poradenských a kariérových služeb pro žáky, jejich zákonné zástupce a pedagogy. Poradenské služby poskytují čtyři výchovné poradkyně, dva metodici školní prevence, školní speciální pedagog a školní psycholog.**

Střední škola pokračuje v partnerství s dánskou školou v Hjoerringu dle smlouvy, která byla uzavřena v dubnu 1996 a spolupracuje s Asociací Zlatý déšť ve francouzském městě Morlaix. Škola realizuje rekvalifikační kurzy a profesní kvalifikace pro studenty škol a veřejnost, organizuje rekreačně rehabilitační pobyty pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a účastní různých odborných soutěží, dovedností v oborech a sportovních soutěží.

Střední škola společného stravování, Ostrava-Hrabůvka, příspěvková organizace

Se sídlem

700 30 Ostrava – Hrabůvka, Krakovská 1095/33

Střední škola společného stravování, Ostrava-Hrabůvka, Krakovská 1095 byla založena v roce 1956. **Po celou dobu své existence se zaměřuje na vzdělávání a výchovu žáků v oblasti gastronomie a cestovního ruchu.**

Ve školním roce 2011/2012 zajišťovala střední škola společného stravování tuto nabídku vzdělávání žákům:

Učební obory Odborného učiliště

- jeden tříletý učební obor (E).

Obory Středního odborného učiliště

- čtyři tříleté učební obory (H),
- tři čtyřleté studijní obory (L, M),
- tři nástavbová studia – dálková (H, L).

Ve školním roce 2011/2012 zajišťovala střední škola vzdělávání a výchovu 856 žákům denního studia (z toho 33 žákům odborného učiliště) ve třiceti pěti třídách a 175 žákům dálkového studia v sedmi třídách v gastronomických

oborech. Výuka na střední škole společného stravování je tvořena praktickým a teoretickým vyučováním.

Teoretická výuka probíhá v objektu Krakovská 1095/33 v Ostravě-Hrabůvce. V teoretické výuce jsou vyučovány všeobecně vzdělávací předměty a odborné předměty. Výuka probíhá jednak v klasických a jednak ve specializovaných učebnách. Střední škola má k dispozici učebny pro technologii, stolničení, výpočetní techniku, cizí jazyky, techniku administrativy, výcvik barmanů a sommeliérů, tělesnou výchovu a multimediální učebnu.

Výuka praktického vyučování je prováděna pod dohledem učitele odborného výcviku, ve vyšších ročnících může být vedena instruktorem. Je zajišťována v ubytovacích a gastronomických provoznách (vybraná restaurační zařízení, hotely, EUREST – Městská nemocnice Ostrava – Fifejdy, EUREST - Akcelor Mittal...) u cestovních kanceláří i agentur, také v informačních a kongresových centrech na území města Ostravy a v blízkém okolí formou skupinové a individuální výuky. **Žáci mají možnost využít konzultace Školního poradenského pracoviště, které zajišťuje odborné poradenské služby žákům, rodičům a pedagogickým pracovníkům přímo v prostorách střední školy. Poradenské služby poskytují žákům výchovný poradce, školní metodik prevence a školní psycholog včetně kariérového poradenství.**

Střední škola také nabízí žákům možnost **rozšíření kvalifikace** prostřednictvím specializovaných kurzů (barmanské, sommeliérské, studené a teplé kuchyně). Žáci střední školy se mají možnost účastnit mezinárodních vzdělávacích programů Leonardo da Vinci a Sokrates (tří týdenní stáže v Itálii, Francii a Španělsku), v rámci střední školy pak odborných gastronomických soutěží (Gastro festival Ostrava – Vítkovice, Gastro junior bidvest cup Ostrava - Vítkovice, turnaj o čokoládový míč, Mistr kávy junior, Zlatá vařečka...) sportovních soutěží, adaptačních pobytů, lyžařských a vodáckých kurzů.

Střední škola řemesel a služeb, Havířov-Šumbark, Školní 2/601, příspěvková organizace

Se sídlem

736 01 Havířov - Šumbark, Školní 2/601

Střední škola řemesel a služeb Havířov – Šumbark, Školní 2 vznikla k 1. 7. 2003. K uvedenému datu byly sloučeny příspěvkové organizace Učiliště služeb a Odborné učiliště, ul. Školní a Odborné učiliště a Praktická škola ul. Opletalova s tím, že přijímací organizací se stala US a OU, ul. Školní 2, Havířov – Šumbark. Střední škola zabezpečuje komplexní výuku žákům v okrese Karviná ve dvouletých oborech vzdělání, ve tříletých oborech vzdělání a v praktické škole dvouleté. Představuje tak pro střední školy v Ostravě konkurenci nejen v nabídce učebních oborů, ale též nabízí vzdělávací program v jednoletém kurzu pro získání základního vzdělání, který není pro nedostatek zájemců v Ostravě otevřen. Někteří žáci s lehkým mentálním postižením ze základních škol (praktických) v Ostravě na tuto střední školu nastupují k dalšímu vzdělání.

Od 1. ledna 2012 došlo u této střední školy ke změně názvu: "**Střední škola a Základní škola, Havířov - Šumbark, příspěvková organizace**"

Ve školním roce 2011/2012 Střední škola řemesel a služeb zajišťovala tuto nabídku žákům:

Učební obory Odborného učiliště:

- deset tříletých učebních oborů (E).

Obory Středního odborného učiliště:

- jeden dvouletý učební obor (E).

Praktická škola:

- dvouletý obor (C).

Vzdělávací program:

- Kurz pro získání základního vzdělání (KZZV).

Ve školním roce 2011/2012 zajišťovala střední škola výuku 294 žákům ve 22 třídách. Z toho 237 žákům odborného učiliště, 23 žákům středního odborného učiliště a 34 žákům praktické školy.

Teoretická výuka žáků probíhá ve dvou objektech na ulici Školní 2 a ulici Opletalova. K dispozici je celkem 28 učeben, z toho šest odborných (dvě učebny výpočetní techniky s přístupem do sítě Internet, učebna obchodního provozu, učebna stolničení, odborná učebna laboratorních kuchařských prací).

Výuka odborného výcviku je realizována ve 28 dílnách areálu školy a více než ve 225 provozních pracovištích u nejrůznějších firem a podniků v regionu. Za produktivní práci jsou žáci odměňováni z prostředků získaných produktivní činností v rámci odborného výcviku. Součástí zařízení je rovněž sportovní komplex (tělocvična, krytý bazén, sauna a posilovna), domov mládeže a školní jídelna. Střední škola pořádá odborné kurzy, školení a jiné vzdělávací akce. Žáci této střední školy se účastní různých sportovních akcí soutěží a aktivit.

Střední odborná škola, Odborné učiliště a Praktická škola, Hlučín, příspěvková organizace

Se sídlem

748 01 Hlučín, Čs. armády 336/4a

Střední speciální škola poskytuje pomocí výchovných a vyučovacích strategií výchovu a edukaci žákům se speciálními vzdělávacími potřebami a s tělesným postižením pro jejich plnohodnotné začlenění do pracovního procesu a do života ve společnosti. Střední škola se zaměřuje na vzdělávání a výchovu žáků především v oblasti gastronomie a stavebnictví. Představuje tak pro střední školy v Ostravě, které zaměřují na výchovu a vzdělávání žáků v oblasti gastronomie a stavebnictví konkurenci v nabídce svých učebních oborů.

Ve školním roce 2011/2012 zajišťovala střední škola tuto nabídku vzdělávání žákům vycházejících ze základních škol a škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami:

Učební obory Odborného učiliště:

- šest tříletých učebních oborů (E).

Obory Středního odborného učiliště:

- jeden dvouletý učební obor (E).

Praktická škola:

- dvouletý obor (C).

Ve školním roce 2011/2012 zajišťovala střední škola vzdělávání a výchovu 225 žákům odborného učiliště a středního odborného učiliště denního studia především v gastronomických a stavebních oborech a 11 žákům praktické školy.

Teoretická výuka probíhá v prostorách školní budovy. Škola je relativně nová budova, jejíž interiéry odpovídají nejnovějším estetickým a hygienickým normám. Ve škole se nachází školní jídelna, kde někteří žáci vykonávají svou praxi. Dále je vybavena posilovnou, učebnou PC a videoučebnami. Pro hodiny tělesné výchovy využívají žáci místní sportovní halu a za příznivého počasí školní hřiště.

Výuka praktického vyučování je prováděna pod dohledem učitele odborného výcviku ve školních dílnách (prostory školních malířských a zednických dílen), cvičné kuchyně, cvičné pekárně, cvičné prádelně, cvičné prodejně a školní jídelně. Ve vyšších ročnících je vedena instruktorem na smluvně zajištěných pracovištích, závodních kuchyních, soukromých restauracích a pekárnách v Hlučíně a Opavě formou individuální výuky. Žáci střední školy se účastní různých odborných soutěží dovedností (Voňavé pečení, PRIMALEX, GASTROMÁNES, soutěž Zlatá jehla).

U ostatních středních škol nebyla popisována jejich charakteristika, protože na tyto střední školy vstupuje jen velmi nízký počet žáků s lehkým mentálním postižením (10 žáků).

Uvedené střední školy nenabízejí **tříleté učební obory (E), kde jsou přednostně přijímáni absolventi speciálních škol a kde je ve výuce ve větší míře zastoupena odborná výchova (praxe)**, ale jen učební obory (H), které jsou však určeny pro intaktní populaci a žáci s lehkým mentálním postižením většinou následně selhávají na těchto středních školách zejména v teoretické výuce.

Jedná se tyto střední školy:

- Střední škola, Vyšehrad, Praha 2,
- Střední škola elektrotechnická, Ostrava, Na Jízdárně 30,
- Střední škola technická a dopravní, Ostrava – Vítkovice, Moravská 2,
- Střední škola, Ostrava – Přívoz, Na Mlýnici 36,
- Střední škola Masarykova, zemědělská a VOŠ, Opava, Purkyňova 12,
- Střední škola Bohumín, Husova 283.

- **Univariační analýza**

Analýza jednotlivých položek byla zpracována ze záznamových archů a z dostupné školní dokumentace (třídní kniha, třídní výkaz, PC – školní matrika) jednotlivých výchovných poradců, třídních učitelů a personálních pracovníků středních škol.

Jedná se o první třídění žáků s lehkým mentálním postižením, kteří nastoupili ze třech ostravských základních škol (praktických) na střední školy ve školních letech 2007/2008 – 2009/2010. Tito žáci nastoupili na střední školy s cílem získat střední vzdělání s výučním listem v letech **2009/2010 – 2011/2012**. Žáci s lehkým mentálním postižením studují nejčastěji na šesti středních školách tříleté učební obory (E) odborného učiliště, dvouleté učební obory (E) středního odborného učiliště a tříleté obory (H) středního odborného učiliště středních škol. **Celkový přehled o žácích, kteří nastoupili do učebních oborů na jednotlivé střední školy, je zpracován do tabulky č. 6, který je součástí následné bivariační analýzy č. 1 disertační práce. Podrobné přehledy o žácích, kteří získali nebo nezískali střední vzdělání s výučním listem na jednotlivých středních školách, jsou zpracovány do tabulek a tvoří přílohu disertační práce.**

Celkový počet žáků, kteří nastoupili na střední školy s cílem získat střední vzdělání s výučním listem v letech 2007 – 2009 je N = 130 žáků.

- na Střední školu stavební a dřevozpracující, U Studia 2654/33, Ostrava-Zábřeh nastoupilo **39 žáků** (viz. Příloha D),
- na Vítkovickou střední průmyslovou školu a gymnázium, Hasičská 1003/49, Ostrava-Hrabůvka nastoupilo **6 žáků** (viz. Příloha E),
- na Střední školu společného stravování, Krakovská1095/33, Ostrava-Hrabůvka nastoupilo **17 žáků** (viz. Příloha F),
- na Střední školu prof. Zdeňka Matějčka, 17. listopadu 1123, Ostrava-Poruba nastoupilo **44 žáků** (viz. Příloha G),
- na Střední školu řemesel a služeb, Školní 2/601, Havířov – Šumbark nastoupilo **9 žáků** (viz. Příloha H),
- na Střední odbornou školu, Odborné učiliště a Praktickou školu, ČSA 55/4a, Hlučín nastoupilo **5 žáků** (Příloha CH),
- na ostatní střední školy nastoupilo jen **10 žáků** (viz. Příloha I).

- **Bivariační analýza**

Bivariační analýza č. 1 zpracovává ucelený přehled žáků s lehkým mentálním postižením, kteří nastoupili na jednotlivé střední školy do učebních oborů. Celkový počet žáků **N = 130** je dále rozdělen na podsoubory **N₁ = 54** žáků (kteří **nezískali výuční list**) a **N₂ = 76** žáků (kteří **získali výuční list**). Bivariační analýza byla zpracována za využití softwaru **Microsoft Excel 2013**.

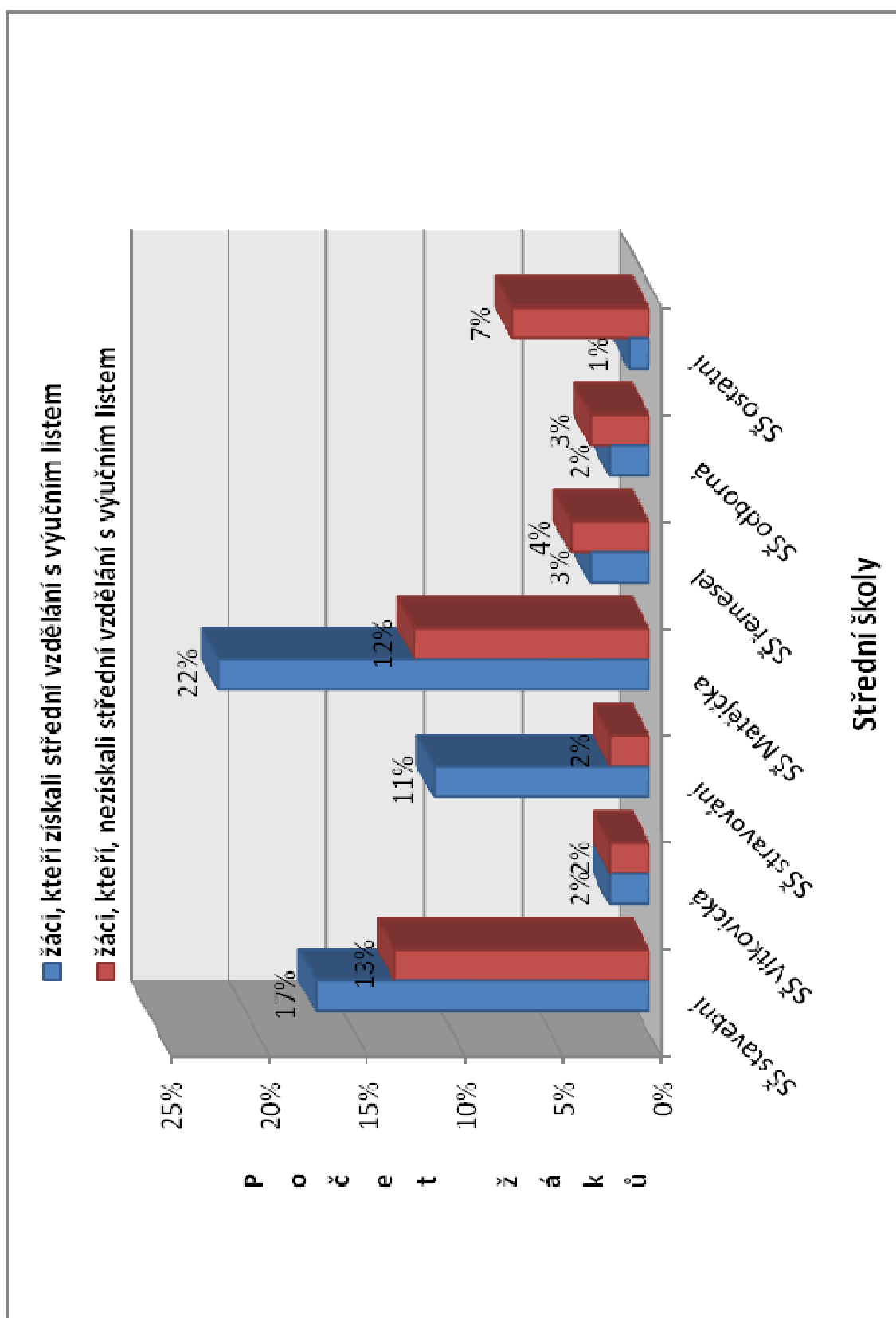
Tabulka 6: Ucelený přehled o žácích, kteří nezískali a získali střední vzdělání s výučním listem na středních školách v Ostravě v letech 2009 – 2011

Střední škola stavební a dřevozpracující, U Studia 33/2654, Ostrava-Zábřeh, příspěvková organizace			
Název oboru	Počet žáků, kteří nastoupili na střední školu v letech 2007 - 2008	Počet žáků, kteří nezískali na střední škole výuční list podsoubor N ₁	Počet žáků, kteří získali na střední škole výuční list podsoubor N ₂
Truhlářské práce	9	1	8
Malířské práce	7	6	1
Zednické práce	10	3	7
Zámečnické práce	12	5	7
Instalatér	1	1	0
Celkem	39 (30%)	16 (13%)	23 (17%)
Vítkovická střední průmyslová škola a gymnázium, Hasičská 49, Ostrava-Hrabůvka			
Obráběč kovů	1	1	0
Elektrikář silnoproud	1	0	1
Operátor skladování	2	1	1
Autoelektrikář	1	1	0
Strojní mechanik	1	0	1
Celkem	6 (4%)	3 (2%)	3 (2%)
Střední škola společného stravování, Krakovská 1095/33, Ostrava-Hrabůvka příspěvková organizace			
Kuchař. práce	17	3	14
Celkem	17 (13%)	3 (2%)	14 (11%)

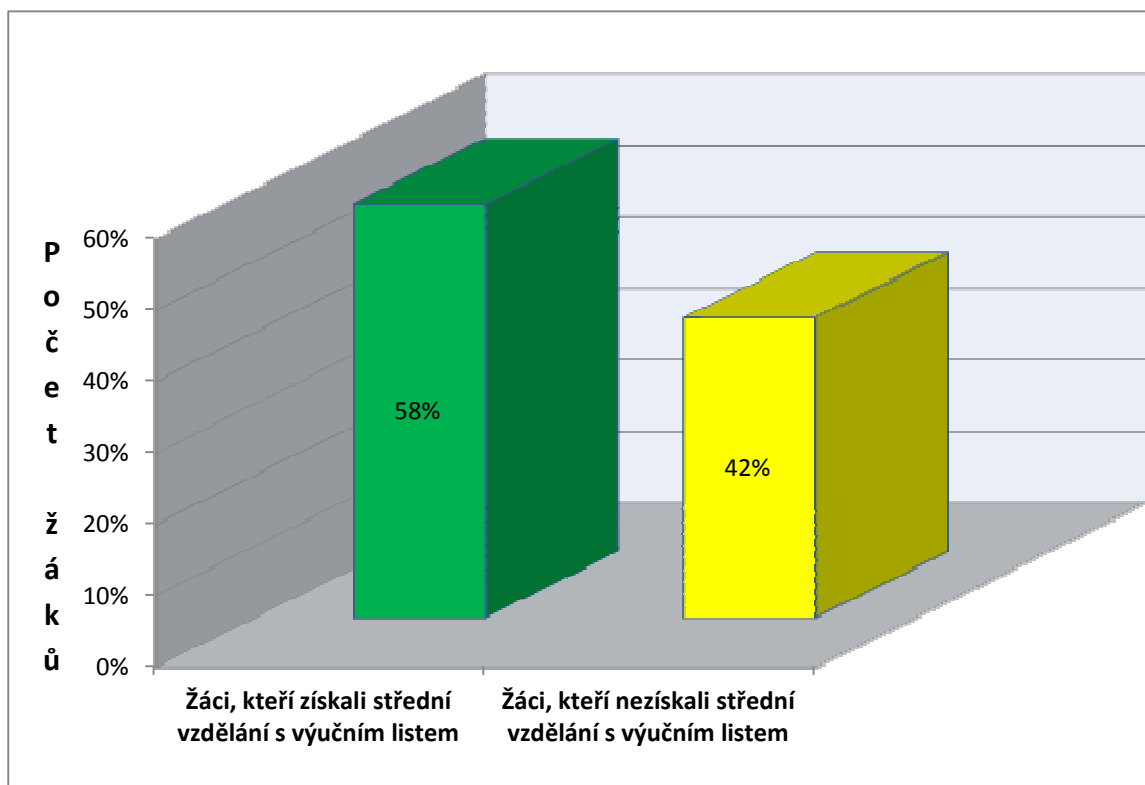
Střední škola prof. Zdeňka Matějčka, 17. listopadu 1123, Ostrava-Poruba příspěvková organizace			
Pečovatelské práce	12	6	6
Květinářské a aranžér. práce	11	2	9
Prodavač a výroba lahůdek	1	0	1
Zahradnické práce	4	0	4
Cukrářské práce	8	3	5
Prodavačské práce	1	1	0
Kuchařské práce	7	3	4
Celkem	44 (34%)	15 (12%)	29 (22%)
Střední škola řemesel a služeb, Školní 2/601, Havířov – Šumbark příspěvková organizace			
Zámečnické práce	5	3	2
Tesařské práce	1	0	1
Kuchařské práce	1	1	0
Prodavačské práce	2	1	1
Celkem	9 (7%)	5 (4%)	4 (3%)
Střední odborná škola, Odborné učiliště a Praktická škola, ČSA 55/4a, Hlučín příspěvková organizace			
Kuchařské práce	2	1	1
Pekařské práce	1	0	1
Malířské práce	2	2	0
Celkem	5 (4%)	3 (2%)	2 (2%)
Ostatní střední školy			
Celkem	10 (8%)	9 (7%)	1 (1%)
Celkem	Počet nastoupených žáků 130 (100%)	Žáci, kteří, nezískali na SŠ výuční list 54 (42%)	Žáci, kteří, získali na SŠ výuční list 76 (58%)

Graf. 8: Ucelený přehled o žácích (100%), kteří nezískali a získali střední vzdělání s výučním listem na středních školách v Ostravě v letech 2009 – 2011

Autor vypracoval následující celkový přehled o žácích, kteří získali a nezískali na jednotlivých středních školách střední vzdělání s výučním listem v letech 2009 – 2011 do prostorových grafů. Z grafu 8 lze konstatovat, že na všech čtyřech středních školách v Ostravě je počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří vystudovali učební obory vyšší nebo stejný, než žáků, kteří nedostudovali střední školu. Na těchto středních školách žáci s lehkým mentálním postižením studují především tříleté učební obory (E) odborného učiliště a dvouleté učební obory (E) středního odborného učiliště. Na středních školách v městech Havířov a Hlučín je počet žáků, kteří vystudovali střední školu nepatrně nižší. Ale nejvíce žáků nedostudovala učební obory na ostatních středních. Na těchto středních školách žáci studují jen tříleté obory (H) středního odborného učiliště středních škol, které jsou vhodné pro intaktní žáky a žáci s lehkým mentálním postižením následně v těchto oborech selhávají, zejména v teoretické výuce.

Graf 9: Poměr žáků, kteří získali a nezískali střední vzdělání s výučním listem na středních školách v Ostravě v letech 2009 – 2011

Hypotéza H 2 – „Počet žáků, kteří získají střední vzdělání s výučním listem na střední škole v Ostravě je vyšší, než počet žáků, kteří nezískají střední vzdělání s výučním listem“ je verifikována.

Z celkového počtu 130 žáků, kteří nastoupili na střední školu, s cílem získat střední vzdělání s výučním listem vystudovalo 76 žáků a nevystudovalo 54 žáků. **Střední vzdělání s výučním listem na střední škole získalo 58% žáků a nezískalo 42% žáků.** Počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří vystudovali učební obory na střední škole je vyšší. Do výzkumného souboru N=130 a procentuálního vyjádření celku, který byl zpracován na softwaru Microsoft Excel 2013 nebyli zahrnuti žáci, kteří nastoupili na praktickou střední školu. Tabulka č. 6 tak neobsahuje třináct žáků (9%), kteří nastoupili na praktickou školu střední školy, protože by nezvládlo vzdělávací program odborných učilišť středních škol. Jelikož hypotéza H 2 zkoumá jen žáky, kteří získali na středních školách střední vzdělání s výučním listem, autor nezkoumal, zda všech třináct žáků získalo střední vzdělání na střední škole.

Ve školních letech 2007/2008 – 2009/2010 nenastoupilo na žádnou střední školu ze třech základních škol (praktických) v Ostravě 27 žáků (17%). Počet nevzdělávaných žáků s lehkým mentálním postižením na středních školách v letech 2009 – 2011 tak ovlivňuje profesní přípravu absolventů středních škol.

Autor realizoval **průzkum kariérového poradenství na zkoumaných středních školách** s výchovnými poradci a řediteli pro vytvoření **prognózy** disertační práce (viz. rozhovor str. 147 - 151). K nejčastějším **rizikovým faktorům** předčasných odchodů žáků ze středního vzdělávání uváděli experti „**vliv rodiny**“ na **výchovu dítěte**, k méně častým rizikovým faktorům pak **nevhodně zvolený učební obor**. **Důvody ukončení vzdělávání** na středních školách je dle oslovených respondentů **vyšší neomluvená absence** žáků na střední škole (záškoláctví) a **porucha emocí a chování žáka**, méně častým důvodem je **nevhodně zvolený učební obor žáků**.

Naproti tomu na větším zájmu chlapců o dostudování technických učebních oborů se podílí i **zájem některých firem o absolventy technických středních škol** a ve kterých žáci nalézají profesní uplatnění. Ve strojírenském průmyslu v Ostravě je stále poptávka po kvalifikovaných dělnických profesích. Na středních školách technické učební obory studují převážně chlapci. Dívky, které převážně studují gastronomické učební obory na středních školách v Ostravě, nalézají uplatnění zejména v potravinářském průmyslu, hotelích a restauracích, ale o absolventy gastronomických středních škol je zájem ve městě Ostrava nižší.

5.4.3 Výběr učebních oborů žáků Základní speciální školy a Speciálního gymnázia ve Wodzisławiu Śląskim (PL)

Charakteristika Základní speciální školy a Speciálního gymnázia ve Wodzisławiu Śląskim

Název školy: Integrovaná výchovně-rehabilitační škola

Typy instituce:

- Speciální školní a výchovné středisko MUDr. Alojze Pavelce,
- Rehabilitačně-výchovné středisko,
- Raná podpora výchovy dítěte.

Typy škol:

- **Základní speciální škola,**
- **Speciální gymnázium,**
- **Speciální odborné učiliště,**
- Speciální škola

Adresa školy: ul. Koperníka 71, 44-300 Wodzisław Śląski.

Integrovaná výchovně-rehabilitační škola se nachází v klidném a pěkném prostředí asi jeden kilometr od historického náměstí města Wodzisław Śląski. Je to **jediná speciální škola ve městě Wodzisław Śląski, která vzdělává žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.** V jedné komplexu budovy integrované výchovně-rehabilitační školy se nachází tři typy institucí a **čtyři typy škol.** Jelikož výzkum komparuje výběr učebních oborů žáky a profesní přípravu žáků s lehkým mentálním postižením, budou podrobněji popisovány **charakteristiky Základní speciální školy, Speciálního gymnázia a Speciálního odborného učiliště.**

Integrovaná výchovně-rehabilitační škola **disponuje bohatou a velkou didaktickou základnou.** Výuka a všechny výchovně-rehabilitační činnosti jsou vedeny moderními formami a metodami výuky (EEG Biofeedback, terapie Tomatis...) s využitím profesionálních didaktických pomůcek financovaných **Evropskou unií.** Žáci ve výuce využívají velice kvalitně vybavené odborné učebny, rehabilitační a relaxační místností. V technické učebně žáci vyrábějí rozličné výrobky z kovů, dřeva a organického skla. Dívky mají v této škole k dispozici pracovnu pro šití, pletení, přípravu pokrmů a také tzv. cvičný bufet. Učitelé využívají pro výuku velmi dobře vybavenou učebnu pro hudební výchovu, keramickou dílnu, školní knihovnu,

počítačovou učebnu, učebnu muzikoterapie, arteterapie, logoterapie, EEG Biofeedback a učebnu pro terapie Tomatise. Některé třídy jsou vybaveny interaktivními tabulemi. Pomůckami, stimulující smysly žáků – zrak, sluch a hmat, je vybavena Pohádková učebna. Pro hmatové vnímání má škola k dispozici také rehabilitační učebnu. V budově se nachází několik menších tělocvičen, jedna větší tělocvična a školní jídelna. Škola je také vybavena několika menšími speciálními místnostmi „Snoezelen“ určené pro podporu vnímání, relaxaci, rozvoj představivosti, navazování a upevňování sociálních vztahů a komunikaci. V atriu školy jsou zabudované prolézadla, tabule, lavice a pomůcky stimulující rovněž smysly žáků – zrak, sluch a hmat, které jsou žáky také využívány. Pod dohledem pedagogů žáci chovají v atriu školy cizokrajné ptactvo – papoušky vlnkované. Všechny odborné učebny, rehabilitační a relaxační místnosti, které se nachází v Integrované výchovně-rehabilitační škole, využívají všichni žáci ze všech typů škol. Ve všech těchto typech škol pracují vysoce kvalifikovaní učitelé, kteří při svých výchovných, vzdělávacích a terapeutických činnostech využívají různé moderní metody a formy práce. **Ve škole se nachází také Školní poradenské pracoviště, které slouží k poskytování poradenských, kariérových a konzultačních služeb pro žáky, jejich zákonné zástupce a pedagogy. Poradenské služby poskytují výchovná poradkyně a školní psycholog, kteří také organizují a vedou různé formy (psychologická a terapeutická) intervence pro žáky, rodiče i učitelé.**

Ve školním roce 2012/2013 žákům nabízela škola řadu zájmových kroužků a organizovala pro žáky soutěže a aktivity i mimo vyučování. „Den bezpečného internetu“, „Velký bál“, „Svátek babičky a dědečka“, „Řetěz dobra, řetěz zla“, „Jdeme do stáje, posílit naši víru“, „Poslední rozloučení“, „Mikuláš je opět mezi námi“, „Být přejícným“, „Světový den plyšového medvěda“, „Rostu, pomáhám růst“, „Hora peněz“, „Slavní mezi námi“, „Pára – buch, divadlo v pohybu“, „Předávání Oskarů“, „Super chůva“. Škola je také zapojená do projektu „Mám práci - pracuji v regionu“.

Ve školním roce 2012/2013 Integrovaná výchovně-rehabilitační škola vzdělávala a vychovávala celkem 348 žáků ve čtyřiceti třídách (do tohoto celkového počtu žáků není započítán počet dětí „Rané podpory výchovy dítěte“).

- **Základní speciální škola**

Základní speciální školu navštěvují žáci **od 7 do 18 let** věku. Vzdělávání je rozděleno na **dvě etapy**:

- **integrační vzdělávání**, které probíhá během prvních tří let,

➤ **věcné vzdělávání**, které probíhá během dalších tří let.

Absolventi Základní speciální školy se dále vzdělávají na **Speciálním gymnáziu**, které se nachází ve stejné budově Integrované výchovně-rehabilitační školy. **Speciální gymnázium je třetí etapou** vzdělávání, které probíhá další tři roky. Speciální gymnázium mohou žáci navštěvovat **do 21 let** věku. Po absolvování každé etapy vzdělání vykonávají žáci na škole zkoušku.

Hlavním cílem Základní speciální školy je příprava žáků se speciálními vzdělávacími potřebami dle jejich možností k samostatnému společenskému životu, integraci s vnějším prostředím, s přihlédnutím k bezpečnosti a ochrany jejich zdraví. Tato škola poskytuje základní všeobecné vzdělávání žákům s lehkým mentálním postižením, středně těžkým mentálním postižením a těžkým mentálním postižením. Vzdělávací obsah, metody a formy výchovně-vzdělávací práce, jsou přizpůsobené schopnostem a potřebám žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Žákům se středně těžkým mentálním postižením a těžkým mentálním postižením zajišťuje škola odpovídající práce, které vyplývají z obecných osnov vzdělávání určených pro žáky středně těžkým mentálním postižením a těžkým mentálním postižením. Pro žáky, kteří mají omezené možnosti, podílet se na skupinových aktivitách, organizuje tato škola individuální výuku.

- **Speciální gymnázium**

Poskytuje výchovu a vzdělávání žákům s lehkým mentálním postižením a středně těžkým mentálním postižením. Tvoří povinný stupeň základního vzdělávání po Základní speciální škole. Tříleté vzdělávání má připravit žáky k výběru dalšího vzdělávání, dle jejich percepčních schopností, nadání, úspěchů a probudit u žáků jejich vzdělávací aspirace. Na Speciálním gymnáziu učitelé seznamují žáky se světem vědeckých poznatků, směřují žáky k samostatnosti a pomáhají jim v rozhodování v jejich dalším vzdělávání. Připravují žáky k aktivnímu zapojení se do jejich společenského života. Žáci, kteří navštěvovali Základní speciální školu, tak zde mohou získat **další pedagogicko-psychologickou intervenci (podporu)**. Ve všech částech vzdělávání, žáci procházejí individuální rehabilitaci z oblasti logopedie, korektivního cvičení a doučování. Žáci se na Speciálním gymnáziu pod vedením vysoce kvalifikovaných učitelů kromě tradiční výuky účastní i různých terapií, jako je muzikoterapie, arteterapie, logoterapie...V rámci těchto činností je vedena také terapie podle Tomatise a metody EEG Biofeedback.

- **Speciální škola.**

Dalším typem Integrovaná výchovně-rehabilitační školy je Speciální škola. Kurikula a organizace vzdělávání jsou uzpůsobeny potřebám a možnostem těchto žáků. Do Speciální školy připravující k výkonu určité práce jsou přijímáni absolventi Speciálního gymnázia s lehkým a středně těžkým mentálním postižením. **Vzdělávání probíhá v délce tří let** na základě vzdělávacího programu Speciální školy. Absolventi získají „**certifikát**“, který je opravňuje k výkonu určité práce, není však plnohodnotnou profesní kvalifikací. Tento typ školy mohou žáci navštěvovat do 24 let věku. V České republice je tento typ střední školy pod názvem „Střední praktická škola“. Jedná se o jednoletý (C) a dvouletý obor (C), jejímž úspěšným ukončením žáci s mentálním postižením získají doklad o středním vzdělání.

- **Speciální autistické třídy,**

Pro žáky s autismem nebo s příznaky autismu má škola vytvořené **speciální autistické třídy**, které jsou přizpůsobené potřebám těchto žáků (ve školním roce 2012/2013 **šest** autistických tříd). Žáci zde mají vytvořené vhodné podmínky pro výchovu, vzdělávání a terapii. Výchovu a vzdělávání ve třídě zajišťuje kvalifikovaný učitel za pomoci asistenta pedagoga. Žáci se učí podle individuálních vzdělávacích a terapeutických programů, které jsou přizpůsobené jejich schopnostem a možnostem.

- **Rehabilitačně-výchovné středisko,**

Rehabilitačně-výchovné středisko, ve kterém pracuje rehabilitačně výchovný tým pedagogů, zajišťovalo ve školním roce 2012/2013 **třiceti čtyřem** žákům především se středně těžkým mentálním postižením a těžkým mentálním postižením individuální rehabilitaci a různé formy terapie.

- **Raná podpora výchovy dítěte**

Ve škole se od roku 2007 nachází „**Raná podpora výchovy dítěte**“, jedná se o intervenci, která je určena pro děti od jejich nejranějšího věku **do 7 let**. Rodiče spolu s jejich handicapovaným dítětem mohou využívat pod dohledem kvalifikovaných učitelů rehabilitační a relaxační místností, včetně kompenzačních pomůcek. Cílem je maximální rozvoj handicapovaného dítěte, aby se mohlo následně vzdělávat v Základní speciální škole. Ve školním roce 2012/2013 poskytovala Raná podpora výchovy dítěte intervenci celkem **devadesáti** handicapovaným dětem.

- **Univariační analýza**

Analýza dokumentů byla zpracována z dostupných spisů výchovného poradce, a z dostupné školní dokumentace (třídní kniha, třídní výkaz, PC) Základní speciální školy a Speciálního gymnázia Integrované výchovně-rehabilitační školy ul. Koperníka 71, 44-300 Wodzisław Śląski.

Jelikož autor pracuje sedmým akademickým rokem jako odborný asistent na soukromé VŠ Akademie humanitně-ekonomická v Lodži, která má pobočku ve Wodzisławiu Śląskim, ul. 1 Maja 23B, 44-304, a zabývá se výběrem učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením, měl tak možnost navštěvovat popisovanou školu: **Integrovaná výchovně-rehabilitační škola**, ul. Koperníka 71, 44-300 Wodzisław Śląski celkem deset krát.

Vypracoval podrobný přehled o přijetí žáků do učebních oborů a zaznamenal je od školního roku **2002/2003** do školního roku **2009/2010**.

Jedná se o výběr učebních žáků s lehkým mentálním postižením Základní speciální školy a Speciálního gymnázia ul. Koperníka 71, 44-300 Wodzisław Śląski v učebních oborech za posledních osm školních let.

Celkový přehled výběru učebních oborů žáků vstupujících do 1. ročníků Speciálního odborného učiliště ve Wodzisławiu Śląskim je zpracován za využití softwaru Microsoft Excel 2013 do kontingenční tabulky 7, která je součástí následné bivariační analýzy č. 1 disertační práce.

Podrobné přehledy o přijetí žáků do učebních oborů na speciální odborné učiliště jsou zpracovány do tabulek a tvoří přílohu disertační práce (viz. Příloha J).

Celkový počet žáků ze Základní speciální školy a Speciálního gymnázia vstupujících do 1. ročník na Speciální odborné učiliště ve Wodzisławiu Śląskim je $N = 208$ žáků (z toho 104 chlapců a 104 dívek).

- **Bivariační analýza**

Bivariační analýza č. 1 zpracovává ucelený přehled přijatých žáků s lehkým mentálním postižením do jednotlivých nosných učebních oborů. Celkový počet žáků $N = 208$ je dále rozdělen dle pohlaví žáků (podsoubor $N_1 = 104$, $N_2 = 104$). Současně byl vytvořen celkový a přehledný prostorový graf.

Dle znaků významných pro hypotézu vznikly dvě bivariační analýzy, které byly zpracovány za využití softwaru Microsoft Excel 2013 do dvou kontingenčních tabulek a dvou prostorových grafů.

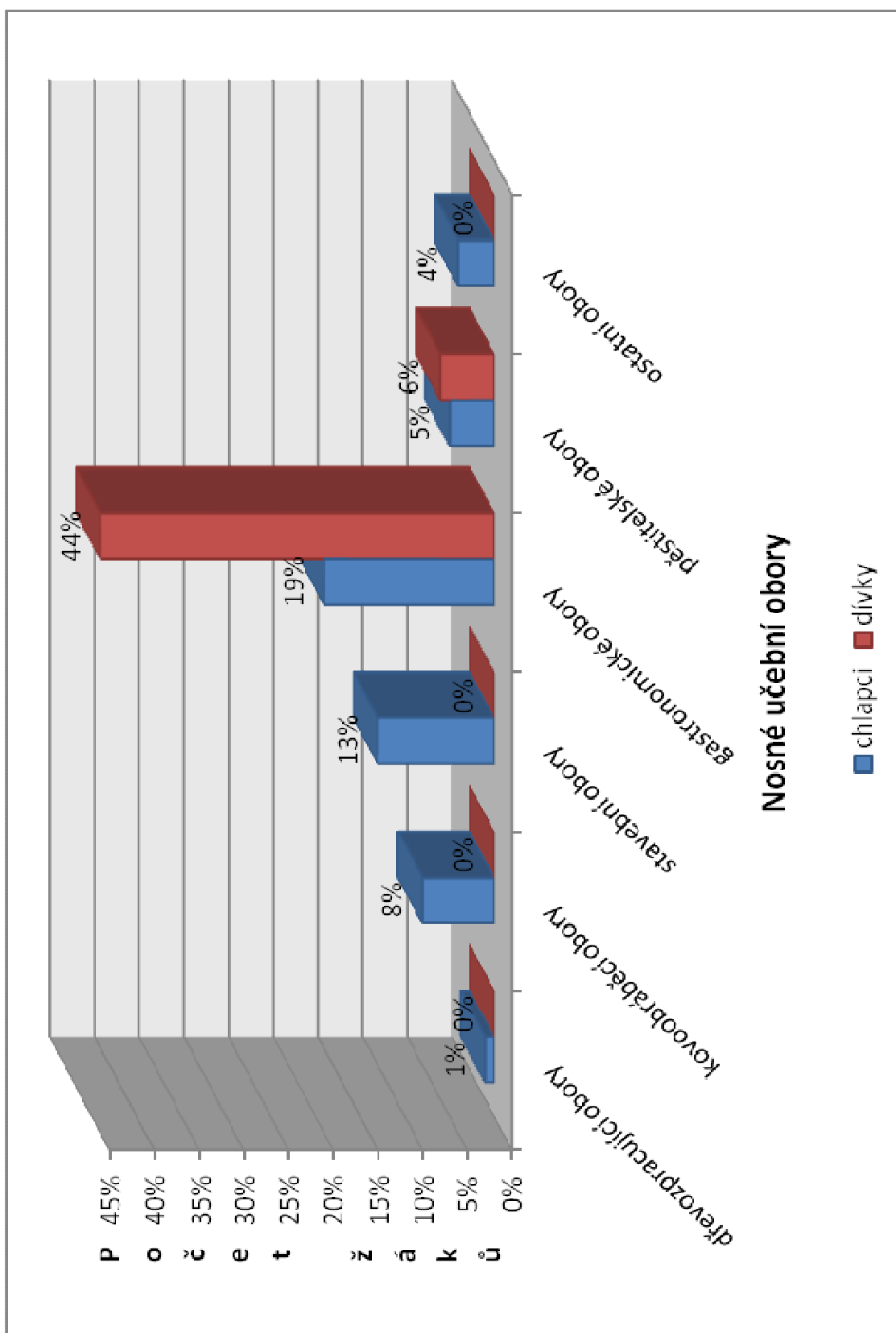
Tabulka 7: Ucelený přehled výběru učebních oborů žáků ve Wodzisławiu Śląskim vstupujících do 1. ročníků Speciálního odborného učiliště v letech 2002 – 2010

Nosné učební obory	Chlapci/podsoubor N ₁	Dívky/podsoubor N ₂
Dřevozpracující obory		
Stolař	1	0
Celkem	1 žák (1%)	0 žáků (0%)
Kovoobráběcí obory		
Mechanik strojů a zařízení – Zámečnick	10	0
Elektrikář	7	0
Celkem	17 žáků (8%)	0 žáků (0%)
Stavební obory		
Malíř – tapetař	26	0
Celkem	26 žáků (13%)	0 žáků (0%)
Gastronomické obory		
Kuchař jednoduché gastronomie	10	39
Cukrář	10	44
Pekař	20	9
Celkem	40 žáků (19%)	92 žáků (44%)

Nosné učební obory	Chlapci/podsoubor N ₁	Dívky/podsoubor N ₂
Pěstitelské obory		
Zahradník	11	12
Celkem	11 žáků (5%)	12 žáků (6%)
Ostatní obory		
Řezník - uzenář	9	0
Celkem	9 žáků (4%)	0 žáků (0%)
Celkem přijatých žáků	104 žáků (50%)	104 žáků (50%)

Pro přehlednost byly zpracovány následující učební obory do prostorového grafu. Z následujícího grafu 10 lze konstatovat, že z celkového počtu žáků **mají největší zájem chlapci o technické učební obory 22% (stavební učební obory 13%, kovoobráběcí učební obory 8% a dřevozpracující učební obor 1%), následují gastronomické učební obory 19%**. V těchto učebních oborech si následně chlapci zdokonalují na speciálním učilišti vědomosti, dovednosti a návyky, získané v Základní speciální škole, případně ve Speciálním gymnáziu ve vyučovacím předmětu „Technické činnosti“, které tak mají mimořádný vliv na jejich profesní orientaci. **Dívky mají největší zájem o gastronomické učební obory 44%**. Na vysokém zájmu chlapců a dívek o gastronomické učební obory se podílí i rozvinutý soukromý sektor (potravinářský průmysl, hotely a restaurace) ve městě Wodzisław Śląski. **Ve školních letech 2003/2004 – 2009/2010 nastoupili všichni žáci ze Základní školy speciální školy a Speciálního gymnázia na Speciální odborné učiliště, Integrované výchovně-rehabilitační školy**, ul. Koperníka 71, 44-300 Wodzisław Śląski. V Polské republice je povinná školní docházka pro žáky do osmnácti let. Nestává se tedy, tak jako u nás v České republice, že určité procento žáků s lehkým mentálním postižením nenastoupí ze základních škol (praktických) na střední školu.

Graf 10: Ucelený přehled výběru učebních oborů žáků ve Wodzisławiu Śląskim vstupujících do 1. ročníků Speciálního odborného učiliště v letech 2002 – 2010

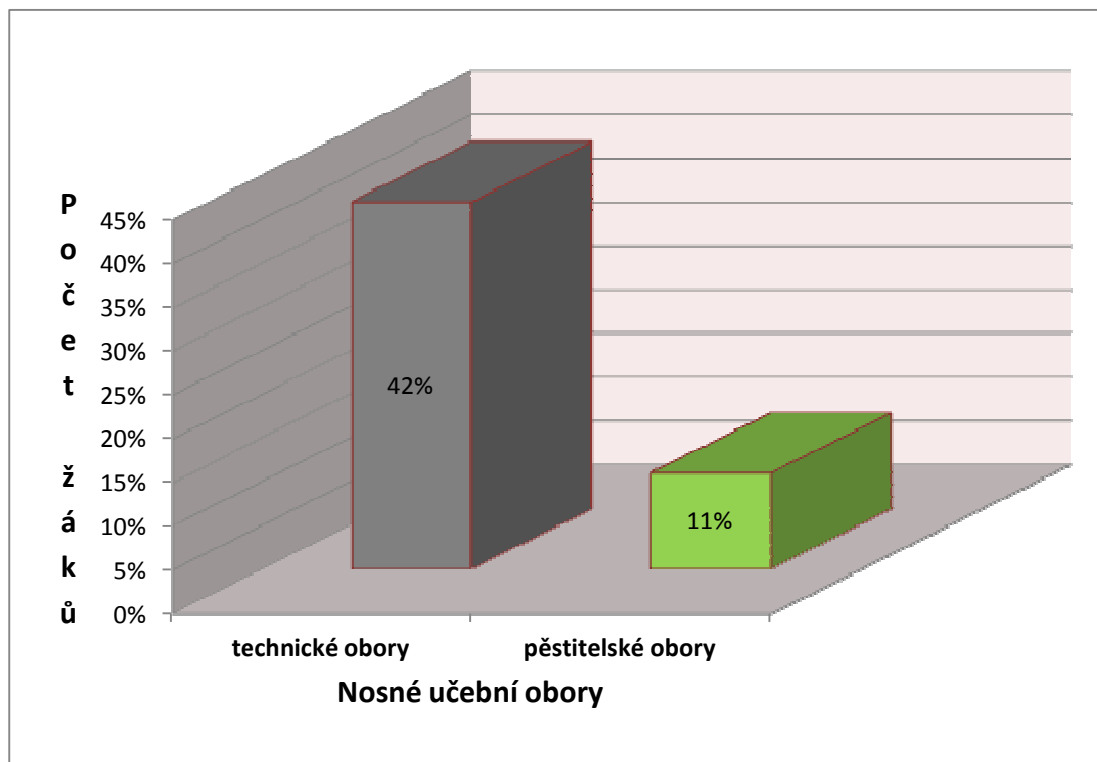

Následující bivariační analýza č. 2 pracuje s podsoubory chlapců $N_3 = 44$ a $N_4 = 11$ rozdělených podle typu nosného učebního oboru (**technický** nebo **pěstitelský**) odborné školy. Procentuální vyjádření celku, kontingenční tabulka a prostorový graf byly zpracovány **softwarem Microsoft Excel 2013**.

Tabulka 8: Výběr technických a pěstitelských učebních oborů žáků (chlapců) ve Wodzisławiu Śląskim vstupujících do 1. ročníků Speciálního odborného učiliště v letech 2002 – 2010

Nosné učební obory	Volba chlapců	Počet chlapců	Celkem chlapců
Technické obory/podsoubor N_3			
Dřevozpracující obory	Stolař	1	
			1
Kovoobráběcí obory	Mechanik strojů a zařízení – Zámečnick	10	
	Elektrikář	7	
			17
Stavební obory	Malíř – tapetář	26	
			26
			Celkem 44 (42%)
Nosné učební obory	Volba chlapců	Počet chlapců	celkem chlapců
Pěstitelské obory/podsoubor N_4			
	Zahradník	11	
			11
			Celkem 11 (11%)

Graf 11: Poměr volby technických a pěstitelských učebních oborů žáků (chlapců) ve Wodzisławiu Śląskim vstupujících do 1. ročníků Speciálního odborného učiliště v letech 2002 – 2010

Hypotéza H 1 – stanovená na počátku „Žáci (chlapci) z města Wodzisław Śląski si více volí technické učební obory, než pěstitelské učební obory je verifikována.

Z celkového počtu 104 chlapců (100%) si technické učební obory zvolilo 44 chlapců a z celkového počtu 104 chlapců (100%) si pěstitelské učební obory zvolilo 11 chlapců. **Technické učební obory si zvolilo 42% chlapců a pěstitelské učební obory 11% chlapců.** Žáci (chlapci) si volí tyto technické učební obory. Stavební učební obory (26 chlapců), kovoobráběcí učební obory (17 chlapců) a dřevozpracující učební obory (1 chlapec) na Speciálním odborném učilišti. V těchto technických učebních oborech si následně chlapci zdokonalují na Speciálním odborném učilišti vědomosti, dovednosti a návyky, získané v Základní speciální škole, případně na Speciálním gymnáziu ve vyučovacím předmětu „**Technické činnosti**“, které tak **mají mimořádný vliv na jejich výběr profese.**

Naproti tomu pěstitelský učební obor „Zahradník“ si chlapci volí jen velmi málo (11 chlapců). **Ostatní chlapci si zvolili gastronomické učební obory (40 chlapců) a učební obor „Řezník – uzenář“ (9 chlapců).**

Autor měl tak možnost vést rozhovor s výchovnou poradkyní, učiteli a školním psychologem integrované výchovně-rehabilitační školy. Pedagogové této školy mohou vystihnout směr (zájem) chlapců k určitým učebním oborům. **Na zájem chlapců o určité učební obory má vliv také soukromý sektor ve městě Wodzisław Śląski**, ve kterém mohou žáci (chlapci) nalézt vhodné pracovní uplatnění.

5.4.4 Profesní příprava žáků a kariérové poradenství na speciálním odborném učilišti ve Wodzisławiu Śląskim (PL)

Charakteristika Speciálního odborného učiliště ve Wodzisławiu Śląskim

Název školy: Integrovaná výchovně-rehabilitační škola

- **Speciální odborné učiliště**

V tomto typu školy získávají žáci znalosti nejen z obecných předmětů, ale i z odborných předmětů. Na Speciálním odborném učilišti probíhá také doučování žáků, aby na konci vzdělání mohli žáci absolvovat státní závěrečnou zkoušku. Teoretická výuka žáků probíhá v objektu Integrovaná výchovně-rehabilitační školy. Výuka praktického vyučování je zajišťována již od prvního ročníku pod vedením instruktorů v soukromých provozovnách a sektorech, s nimiž má škola uzavřeny smlouvy. Jedná se o menší soukromé provozovny a podniky ve městě Wodzisław Śląski, kde žáci mohou nalézt vhodné pracovní uplatnění. Speciální odborné učiliště je ukončené státní závěrečnou zkouškou, kterou pořádá **cech**, absolvent obdrží vysvědčení potvrzující odbornou kvalifikaci tovaryše (**výuční list**), **stejně jako v běžných školách** (bez ohledu na to, že ukončil Speciální odborné učiliště). Maximální počet žáků na jednu třídu je 16 žáků, což umožňuje realizovat pro žáky individuální výuku.

Ve škole se nachází také Školní poradenské pracoviště, které slouží k poskytování poradenských, kariérových a konzultačních služeb pro žáky, jejich zákonné zástupce a pedagogy. Poradenské služby poskytují výchovná poradkyně a školní psycholog, kteří také organizují a vedou různé formy (psychologická a terapeutická) intervence pro žáky, rodiče i učitelé.

Ve školním roce 2012/2013 zajišťovala Integrovaná výchovně-rehabilitační škola tuto nabídku vzdělávání žákům:

Učební obory Speciálního odborného učiliště

- jeden dvouletý učební obor – Kuchař jednoduché gastronomie,
- jeden tříletý učební obor - Zedník – štukatér.

- **Univariační analýza**

Analýza jednotlivých položek byla zpracována ze záznamových archů a z dostupné školní dokumentace (třídní kniha, třídní výkaz, PC) jednotlivých třídních učitelů, výchovného poradce a personálních pracovníků střední Integrované výchovně-rehabilitační školy.

Jedná se o **první třídění** žáků s lehkým mentálním postižením, kteří nastoupili ze Základní speciální školy a Speciálního gymnázia na Speciální odborné učiliště ve školních letech 2003/2004 – 2009/2010. Tito žáci nastoupili na speciální odborné učiliště s cílem získat střední vzdělání s výučním listem v letech **2005/2006 – 2011/2012**.

Celkový přehled o žácích, kteří nastoupili do učebních oborů na speciální odborné učiliště, je zpracován do tabulky 9, která je součástí následné bivariační analýzy č. 1 disertační práce.

Podrobné přehledy o žácích, kteří získali nebo nezískali střední vzdělání s výučním listem na střední škole, jsou zpracovány do tabulek a tvoří přílohu disertační práce.

Celkový počet žáků, kteří nastoupili na Speciální odborné učiliště **Integrované výchovně-rehabilitační školy**, ul. Koperníka 71, 44-300 Wodzisław Śląski s cílem získat střední vzdělání s výučním listem v letech 2003 – 2009 je celkem **N = 176 žáků** (viz. Příloha K).

- **Bivariační analýza**

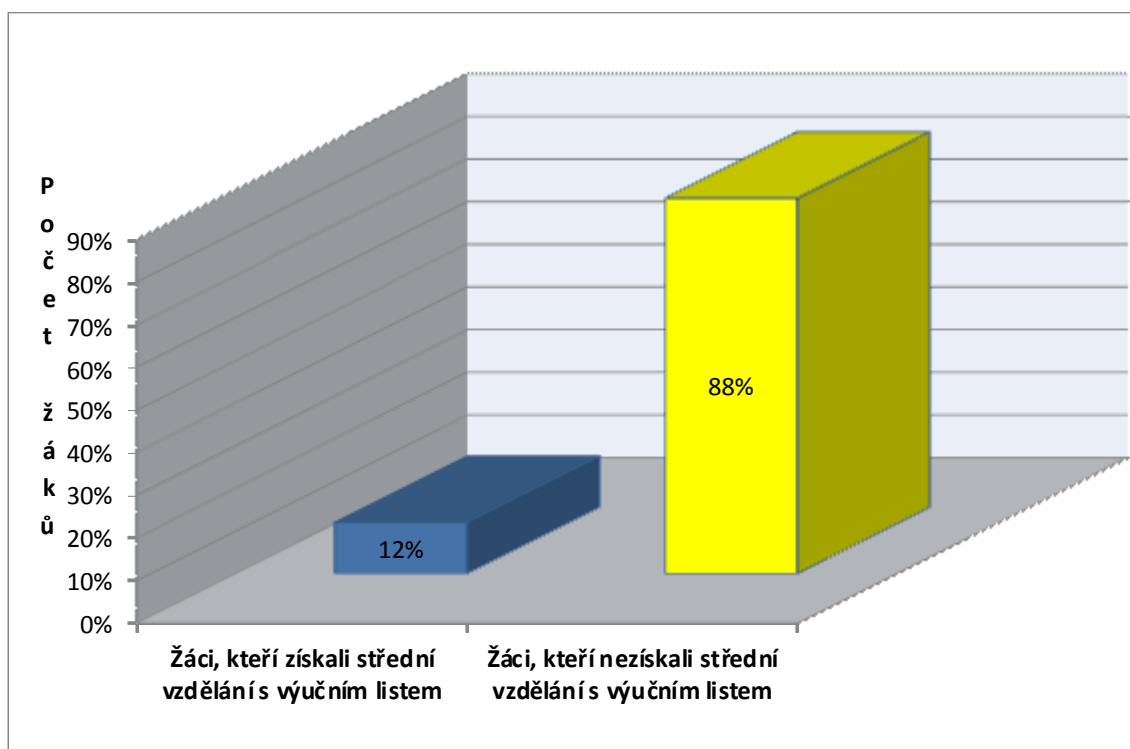
Bivariační analýza č. 1 zpracovává ucelený přehled žáků s lehkým mentálním postižením, kteří nastoupili na Speciální odborné učiliště do určitého učební oboru. Celkový počet žáků **N = 176** je dále rozdělen na podsoubory **N₁ = 155 žáků (kteří nezískali výuční list na Speciálním odborném učilišti)** a **N₂ = 21 žáků (kteří získali výuční list na Speciálním odborném učilišti)**. Bivariační analýza byla zpracována za využití softwaru **Microsoft Excel 2013**.

Tabulka 9: Ucelený přehled o žácích, kteří nezískali a získali střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti ve Wodzisławiu Śląskim v letech 2005 – 2011

<p>Název školy: Integrovaná výchovně-rehabilitační škola Typ školy: Speciální odborné učiliště Adresa školy: ul. Koperníka 71, 44-300 Wodzisław Śląski</p>			
Název oboru	Počet žáků, kteří nastoupili na Speciální odborné učiliště v letech 2003 - 2009	Počet žáků, kteří nezískali na Speciálním odborném učilišti výuční list podsoubor N ₁	Počet žáků, kteří získali na Speciálním odborném učilišti výuční list podsoubor N ₂
Mechanik strojů a zařízení – Zámečnick	10	7	3
Malíř – tapetář	26	25	1
Kuchař jednoduché gastronomie	48	44	4
Cukrář	39	29	10
Pekař	29	29	0
Zahradník	15	12	3
Řezník - uzenář	9	9	0
Celkem	176 (100%)	155 (88%)	21 (12%)

Graf 12: Poměr žáků, kteří získali a nezískali střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti ve Wodzisławiu Śląskim v letech 2005 – 2011

Hypotéza H 2 – „Počet žáků, kteří získají střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti ve Wodzisławiu Śląskim je vyšší, než počet žáků, kteří nezískají střední vzdělání s výučním listem“ je falzifikována.

Z celkového počtu 176 žáků, kteří nastoupili na střední školu, s cílem získat střední vzdělání s výučním listem získalo 21 žáků výuční list a nezískalo výuční list 155 žáků. Dle procentuálního vyjádření celku, který byl zpracován na softwaru Microsoft Excel 2013 **střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti získalo 12% žáků a nezískalo 88% žáků.** Počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří získali výuční list na speciálním učilišti, je nižší.

Z tabulky 9 vyplývá, že výuční list **na Speciálním odborném učilišti získalo nejvíce žáků učebního oboru Cukrář (10 žáků) a Kuchař jednoduché gastronomie (4 žáci).** Tyto učební obory na speciálním učilišti studují převážně dívky, které mohou nalézt pracovní uplatnění především v soukromém sektoru (potravinářský průmysl, hotely a restaurace) ve městě Wodzisław Śląski. **Chlapci, kteří studují převážně technické učební obory - Mechanik strojů a zařízení a Malíř – tapetář, získali výuční list jen čtyři.**

Ve zkoumaném období (2003/2004 – 2009/2010) nastoupili všichni žáci ze Základní speciální školy a ze Speciálního gymnázia na Speciální odborné učiliště Integrované výchovně-rehabilitační školy, ul. Koperníka 71, 44-300 Wodzisław Śląski, (povinná školní docházka pro žáky do osmnácti let v Polské republice).

Autor navštívil popisovanou Integrovanou výchovně-rehabilitační školu, ve školním roce 2012/2013 celkem deset krát. Měl tak možnost vést rozhovory s expertem (ředitel) uvedené školy. Realizoval **průzkum kariérového poradenství** na zkoumané Integrovanou výchovně-rehabilitační školu s ředitelkou pro vytvoření prognózy disertační práce (viz. rozhovor následující strana 147 - 151).

Nabízela se podstatná otázka, proč získá střední vzdělání s výučním listem na speciálním odborném učilišti jen 12% žáků, i když je v Polské republice povinná školní docházka pro žáky do osmnácti let?

Z rozhovoru s expertem (ředitel) Integrovanou výchovně-rehabilitační školy byla analyzována **příčina** důvodu nezvládnutí závěrečné zkoušky. **Většina žáků s lehkým mentálním postižením dokončí střední školu a získává „jen vysvědčení“ o absolvování Speciálního odborného učiliště. Tito žáci však většinou nezvládají závěrečnou zkoušku, kterou pořádá „cech“.**

Náročnost této závěrečné zkoušky je v Polské republice pro žáky s lehkým mentálním postižením na stejné úrovni jako u intaktní populace žáků a žáci s lehkým mentálním postižením tuto závěrečnou zkoušku ze speciálního učiliště většinou nezvládají. Na získání kvalifikace - tovaryše dohlíží „cech“. Členy cechu jsou zaměstnavatelé a ti jsou vždy přítomni u státních závěrečných zkoušek.

V České republice je závěrečná zkouška (získání středního vzdělání s výučním listem) na středních školách přizpůsobena žákům s lehkým mentálním postižením - jejich možnostem a schopnostem.

5.4.5 Průzkum kariérového poradenství na středních školách ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL)

Cílem průzkumu bylo analyzovat názory (expertů - výchovný poradce a manažer střední školy) na možnosti prevence a intervence při řešení problémů předčasných odchodů ze vzdělávání žáků. Zjistit nejčastější důvody, proč žáci opouštějí učební obory (E) na odborném učilišti **pro doplnění prognózy** disertační práce. Jako vhodná techniky byl zvolen (expertní) rozhovor. Rozhovor byl koncipován jako částečně strukturovaný s otevřenými otázkami. Jednotlivý rozhovor s každým expertem trval asi 30 minut. Rozhovory byly zaznamenány na záznamový arch (viz. Příloha M) a následně zpracovány metodou kvalitativní obsahové analýzy (odpovědi expertů byly vyhledány, identifikovány a seskupeny dle určených témat). Jednotlivá témata byla zobecněna a tvoří i významné citace oslovených expertů. V době výzkumu (v průběhu roku 2013) bylo realizováno na popisovaných středních školách **ve městě Ostrava (ČR)** celkem pět rozhovorů s následujícími respondenty:

- management školy (3 z toho 1 žena 55 let a 2 muži 56 let a 58 let),
- výchovný poradce (1 žena 58 let),
- speciální pedagog (1 muž 48 let).

Téma rozhovorů:

- nejčastější rizikové faktory předčasných odchodů žáků ze středního vzdělávání,
- nejčastější důvody předčasných odchodů žáků ze středního vzdělávání,
- možnosti prevence předčasných odchodů ze vzdělávání,
- možnosti motivace v setrvání v dosavadním vzdělávání.

Identifikace nejčastějších rizikových faktorů

Dle expertů k nejčastějším rizikovým faktorům náleží „**vliv rodiny**“ **na výchovu dítěte**. Jedná se často o rodiče, kteří mají nízké vzdělání a pro které představuje vzdělání jejich dítěte na střední škole jen malou nebo respektive žádnou hodnotu. Dále jsou to rodiče, kteří již nejsou schopni své dítě přimět k tomu, aby střední školu dostudovalo (jsou to rodiče, kteří již výchovu svého dítěte nezvládají, často se jedná dítě z dysfunkční rodiny. K rizikovým faktorům náleží i výskyt drog či násilí v rodině a v neposlední řadě zde náleží i rodiny s nízkého sociokulturního prostředí, které nemají finanční prostředky na studium svého dítěte). K méně častým rizikovým faktorům pak náleží **nevhodně zvolený učební obor**. Žáci s lehkým mentálním postižením přecení své schopnosti a zvolí si tříleté učební obory (H) středního odborného učiliště středních škol, které jsou určené pro intaktní žáky a žáci s lehkým

mentálním postižením následně v těchto oborech selhávají (zejména v teoretické výuce). Žáci následně opouštějí střední školu. Takovým to žákům s lehkým mentálním postižením je potřeba „včas“ nabídnout některý ze tříletých učebních oborů (E), které jsou určené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, a kde ve výuce ve větší míře zastoupena odborná výchova (praxe).

Nejčastější **důvody ukončení vzdělávání** na středních školách

Nejčastějším důvodem ukončení učebního oboru na střední škole je **vysoká neomluvená absence žáků na střední škole (záškoláctví)** často doprovázená kriminalitou – která může mít různé příčiny. Rodiče žáků jsou doma (nezaměstnaní), pobírají „sociální dávky“ a žákům chybí model (vzor) řádné docházky – plnění školních povinností (řád). *„Rodiče žáků, kteří mají na střední škole vysokou neomluvenou absenci jak v teoretické výuce, tak i v odborném výcviku jsou převážně doma (nezaměstnaní). Řada z těchto žáků se dopouští trestné činnosti. Jsou také žáci (ale těch jen velmi málo), kteří přicházejí jen na odborný výcvik (praxi), protože je teoretická výuka na střední škole nebaví“* Rodiče těchto žáků často ani neví, jaký učební obor jeho dítě studuje“ Méně častá je neomluvená absence žáků, která je způsobena pracovním úvazkem – „brigádou“ žáků.

Druhým nejčastějším důvodem ukončení vzdělávání na odborném učilišti je **porucha emocí a chování žáka**. *„Výskyt agresivního chování žáků (chlapců) například šikany, rvačky, fyzické napadání spolužáků ve škole je jeden z hlavních důvodů ukončení vzdělávání žáka na střední škole“.*

Méně častým důvodem ukončení vzdělávání je **nevhodně zvolený učební obor**. *„Žáci s lehkým mentálním postižením přecení své schopnosti a zvolí si tříleté učební obory (H) středního odborného učiliště středních škol a následně v těchto oborech selhávají (zejména v teoretické výuce). Tito žáci následně ztrácejí motivaci a opouštějí střední školu. Některým takovým to žákům s lehkým mentálním postižením se snažíme včas nabídnout vhodný učební obor (E), kde ve výuce ve větší míře zastoupena odborná výchova (praxe)“.*

K nejméně častým důvodem k ukončení učebního oboru je **změna životního stylu**. Jedná se o žáky z nízkého sociokulturního prostředí, kteří mimo výuky na střední škole již pracují (někdy jen na částečný pracovní úvazek) a mají svůj finanční příjem. *„Žáků s lehkým mentálním postižením, kteří kromě toho, že se vzdělávají, také pracují a nepovažují již za významné tuto střední školu dokončit a získat střední vzdělání s výučním listem je velmi málo“.*

Možnosti motivace žáků k dokončení studia

Popisované střední školy využívají k motivaci žáků, aby úspěšně dokončili střední školu tyto aktivity. **Účast žáků na žákovských soutěžích, exkurze u zaměstnavatelů a možná odměna za vykonanou produktivní práci.** Střední školy organizují pro žáky s lehkým mentálním postižením různé odborné soutěže, které podporují nejen dokončení studia, ale představují pro tyto žáky i kompenzaci (žáci nemohou zažít úspěch v naukových předmětech, jako intaktní žáci, ale v odborném výcviku – na odborných soutěžích ano), sportovní soutěže a rekreačně rehabilitační pobyty a exkurze do podniků a firem. *„Jako motivaci k dokončení studia, organizuje naše střední škola řadu soutěží, kterých se účastní i žáci s lehkým mentálním postižením například gastronomická soutěž - Zlatá vařečka“.* *„Využíváme pro motivaci žáků různé odborné soutěže – například UČEŇ TESAŘ, pravdou ale je, že mnoho žáků učebních oborů (E), kde se vzdělávají žáci s lehkým mentálním postižením se odborných soutěží neúčastní. Organizujeme také pro žáky oboru tesařské práce a zednické práce exkurze u zaměstnavatelů a sportovní soutěže například SILOVÝ ČTYŘBOJ nebo ŠPLH. Pro některé žáky s lehkým mentálním postižením k dokončení studia je také možná odměna za vykonanou produktivní práci v odborném výcviku“.*

Identifikace žáků, kteří jsou ohroženi předčasným odchodem ze vzdělávání

K identifikaci žáků, kteří jsou ohroženi odchodem ze střední školy využívají uvedené střední školy **dokumentace žáků, spisy z pedagogicko-psychologických poraden a rozhovory výchovného poradce metodika školní prevence a speciálního pedagoga s žáky prvních ročníků.** Dále pak **techniky, která zkoumá vztahy ve třídě – sociometrie** *„Na škole se nejprve všichni třídní učitelé a pracovníci školního poradenského seznamují s dokumentací žáků prvních ročníků a následně provádějí individuální pohovory s rizikovými žáky“.* *„Na naší střední škole v 1. ročnících pravidelně mapujeme pozice – vztahy žáků, abychom mohli ihned pomoci žákům, kteří to potřebují“.*

Intervence středních škol zaměřená na dokončení studia

Experti v rozhovorech uváděli tyto intervenční nástroje středních škol zaměřené na dokončení střední školy žáků. **Intervence výchovného poradce, psychologa a metodika školní prevence, přerušování studia a kooperace výchovného poradce s příslušnými orgány.** *„Výchovné komise organizuje na škole výchovný poradce. Snažíme se na absenci žáků včas reagovat. Žákům, kteří nemají zájem o učební obor, nabízíme nejprve změnu učebního oboru, pokud ale již žáci nemají zájem vůbec“.*

studovat žádný z nabízených učebních oborů, doporučujeme těmto žákům i přerušení studia. Při řešení problémů u žáků z nízkého sociokulturního prostředí spolupracujeme s příslušnými orgány. Velmi pozitivní spolupráci máme se sociální pracovníky (OSPOD) orgán sociálně-právní ochrany dětí“.

Opatření, které střední školy postrádají pro řešení předčasných odchodů ze vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

Oslovení respondenti v rozhovoru uváděli tyto postrádající opatření pro řešení předčasných odchodů žáků. V rámci zkvalitnění (rozvoje) kariérového poradenství na středních školách je nutná **odpovídající časová kapacita výchovného poradce** a příslušná **metodika** pro žáky ohrožené předčasným odchodem ze vzdělávání. *„I když má střední škola zřízeno Školní poradenské pracoviště, teoretická výuka je realizována ve dvou objektech a zajišťujeme výuku přes 500 žákům. K tomu abychom zkvalitnili kariérové poradenství je především nutná odpovídající časová kapacita výchovného poradce pro tuto činnost. Stávající snížení o 1-3 hodiny dle velikosti školy je nedostačující. Legislativní cestou by mělo dojít k jejímu navýšení (minimálně na 8 hodin týdně). Postrádáme také pro koordinačně metodické činnosti výchovného poradce na středních školách příslušnou metodiku.“*

Rozhovor s expertem na uvedené **Integrované výchovně-rehabilitační škole ve městě Wodzisław Śląski (PL)** byl realizován v době výzkumu (v průběhu roku 2013). Jednalo se o dva rozhovory, které trvaly celkem asi 60 minut s následujícím expertem:

- Management školy (1 žena 53 let)

Téma rozhovorů:

Vzhledem k odlišnému vzdělávacímu systému v Polské republice (povinná školní docházka pro žáky do osmnácti let), kdy většina žáků s lehkým mentálním postižením dokončí odbornou školu ale získává „jen vysvědčení“ o absolvování Speciálního odborného učiliště bylo téma rozhovoru odlišné – zaměřeno na:

- důvody nezvládnutí státní závěrečné zkoušky

Většina žáků s lehkým mentálním postižením dokončí střední školu a získává „vysvědčení“ o absolvování Speciálního odborného učiliště. Tito **žáci však většinou nezvládají závěrečnou zkoušku**, kterou pořádá „cech“. Závěrečná zkouška je pro žáky s lehkým mentálním postižením na stejné úrovni jako u intaktní populace žáků *„Na naší škole všichni žáci nastupují na Speciálního odborného učiliště, protože*

je v Polské republice povinná školní docházka do 18 let. Převážná většina žáků s lehkým mentálním postižením také dokončí tuto odbornou školu, ale získává „jen certifikát“ o absolvování naší instituce. Žáci s lehkým mentálním postižením na konci studia nezvládají závěrečnou zkoušku. Náročnost této státní závěrečné zkoušky je v Polské republice pro žáky s lehkým mentálním postižením na stejné úrovni jako u intaktní populace žáků a tuto závěrečnou zkoušku zvládají jen výborní žáci (asi jen jeden z deseti žáků). Na získání kvalifikace - tovaryše dohlíží „cech“. Členy cechu jsou zaměstnavatelé a ti jsou vždy přítomni u státních závěrečných zkoušek. Snažíme se více připravovat žáky s lehkým mentálním postižením na tuto závěrečnou zkoušku. Na druhé straně V Polské republice má ještě stále - získání kvalifikace tovaryše (vyšší sekundární vzdělání) svou určitou prestiž“.

Závěr průzkumu

V České republice, u žáků kteří předčasně opouštějí učební obory (E) na odborném učilišti je důležitá prevence – včasná identifikace (podchycení) rizikových žáků. K nejčastějším **rizikovým faktorům** uváděli experti „vliv rodiny“ na výchovu dítěte, k méně častým rizikovým faktorům pak nevhodně zvolený učební obor. **Důvody ukončení vzdělávání** na středních školách je dle oslovených respondentů vysoká neomluvená absence žáků na střední škole (záškoláctví) a porucha emocí a chování žáka, méně častým důvodem je nevhodně zvolený učební obor žáků. **K identifikaci žáků**, kteří jsou ohroženi odchodem ze střední školy využívají uvedené střední školy dokumentace žáků, rozhovory výchovného poradce, metodika školní prevence a speciálního pedagoga s žáky prvních ročníků a techniky, která zkoumá vztahy ve třídě – sociometrie. Popisované střední školy využívají **k motivaci žáků** účast žáků na žákovských soutěžích, exkurze u zaměstnavatelů a možnou odměnu za vykonanou produktivní práci. **Z intervenčních nástrojů**, které střední školy zaměřují na dokončení studia žáků, uváděli experti v rozhovoru intervence výchovného poradce, psychologa a metodika školní prevence, přerušení studia a kooperace výchovného poradce s příslušnými orgány. **Na opatření, které střední školy postrádají** při řešení odchodů žáků, ze vzdělávání oslovení respondenti v rozhovoru poukazovali na nutnost odpovídající časové kapacity výchovného poradce a chybějící příslušnou metodiku.

V Polské republice většina žáků dokončí odbornou školu ale získává „jen vysvědčení“ o absolvování instituce. **Žáci však nezvládají závěrečnou zkoušku**, kterou pořádá „cech“. Náročnost této státní zkoušky je v Polské republice pro žáky s lehkým mentálním postižením na stejné úrovni jako u intaktní populace žáků.

5.5 Komparace výsledků a jejich interpretace

Komparace výběru učebních oborů žáků v Ostravě (ČR) a ve Wodzisławiu Śląskim (PL)

Komparace analýz (výzkumných souborů a podsouborů) – **výběru učebních oborů žáků v Ostravě (ČR) a ve Wodzisławiu Śląskim (PL)** byla zpracována do kontingenční tabulky a prostorového grafu za využití **softwaru Microsoft Excel 2013** dle stanovených hypotéz.

Cílem bylo **komparovat zájem žáků (chlapců) o technické učební obory ve městech Ostrava (ČR) a Wodzisław Śląski (PL) vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání.**

Porovnávány byly tyto výzkumné soubory a podsoubory žáků základních škol:

- **Výzkumný soubor N = 700 žáků (100%) ze třech základních škol (praktických) z města Ostravy.**
  - **Podsoubor chlapců je $N_1 = 414$ – celkový počet chlapců,**
  - **Podsoubor chlapců $N_3 = 315$ - kteří si zvolili technické učební obory.**

- **Výzkumný soubor N = 208 žáků (100%) z Integrované výchovně-rehabilitační školy (Základní speciální škola a Speciální gymnázium) z města Wodzisław Śląski.**
  - **Podsoubor chlapců je $N_1 = 104$ - celkový počet chlapců,**
  - **Podsoubor chlapců $N_3 = 44$ - kteří si zvolili technické učební obory.**

Komparace výběru učebních oborů žáků v Ostravě (ČR) a ve Wodzisławiu Śląskim (PL) byla přehledně zpracována do kontingenční tabulky 10, která je součástí následné bivariační analýzy č. 1 disertační práce.

Ucelené přehledy výběru učebních oborů chlapců a dívek z Ostravy (ČR) dle nosných učebních oborů byly již v aplikační části práce zpracovány na softwaru Microsoft Excel 2013 do kontingenční tabulky č. 4 a prostorových grafů č. 3, 4, 5 a 6, rovněž přehled výběru učebních oborů žáků ve Wodzisławiu Śląskim (PL) dle nosných učebních oborů byl již zpracován do tabulky č. 7 a grafu č. 10 disertační práce.

Zájem žáků (chlapců) o technické učební obory v Ostravě (ČR) byl v disertační práci již také vytvořen a tvoří kontingenční tabulku č. 5 a graf č. 7, ve městě Wodzisław Śląski (PL) pak tvoří kontingenční tabulku č. 8 a graf č. 11 disertační práce.

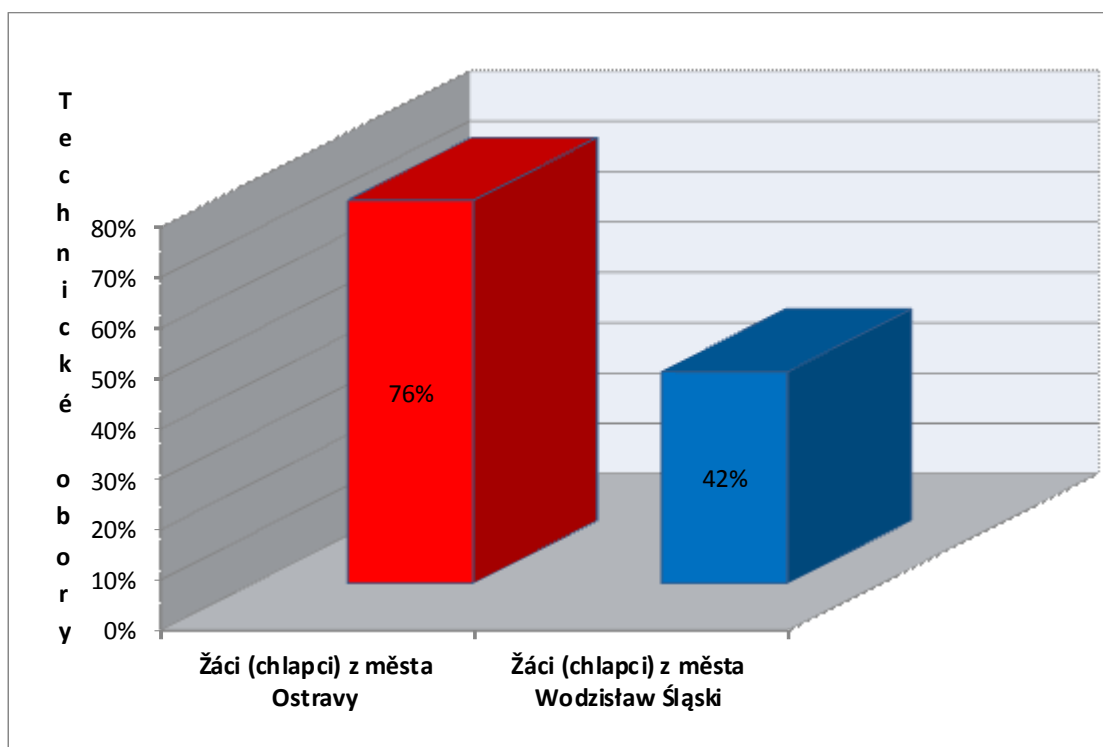
- **Bivariační analýza**

Bivariační analýza č. 1 srovnává podsoubor **chlapců N₃ = 315 (z města Ostravy)** a podsoubor **N₃ = 44 chlapců (z města Wodzisław Śląski)** ze základních škol, kteří si zvolili **technické** učební obory.

Tabulka 10: Zájem žáků (chlapců) o technické učební obory ve městech Ostrava (ČR) a Wodzisław Śląski (PL) vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání

Žáci (chlapci) ze základních škol z měst: Ostrava a Wodzisław Śląski	Celkový počet žáků (chlapců) základní školy (100%)	Počet žáků (chlapců) ze ZŠ, kteří si zvolili technické učební obory	Celkem chlapců v %
Žáci (chlapci) ze tří základních (praktických) škol z města Ostravy ve školních letech 1993 – 2011	414 chlapců	podsoubor N₃ 315 žáků (chlapců) si zvolilo technické učební obory	76% chlapců
Žáci (chlapci) z Integrované výchovně-rehabilitační školy (Základní speciální škola a Speciální gymnázium) z města Wodzisław Śląski ve školních letech 2002 – 2010	104 chlapců	podsoubor N₃ 44 žáků (chlapců) si zvolilo technické učební obory	42% chlapců

Graf 13: Komparace zájmů žáků (chlapců) ZŠ o technické učební obory ve městech Ostrava (ČR) a Wodzisław Śląski (PL)

Hypotéza H 4 – stanovená na počátku „Žáci (chlapci) z města Ostravy mají větší zájem o technické učební obory než žáci (chlapci) z města Wodzisław Śląski“ je verifikována.

Z celkového počtu 414 chlapců (100%) z města Ostravy si technické učební obory zvolilo 315 chlapců a z celkového počtu 104 chlapců (100%) z města Wodzisław Śląski si technické učební obory zvolilo 44 chlapců. Dle procentuálního vyjádření na softwaru Microsoft Excel 2013 **si technické učební obory si zvolilo 76% chlapců z města Ostravy a 42% chlapců z města Wodzisław Śląski.**

Chlapci z města Ostravy si nejčastěji volí:

- **technické učební obory (76% chlapců).** Jedná se tyto učební obory: kovoobráběcí učební obory (109 chlapců), stavební učební obory (100 chlapců) a dřevozpracující učební obory (89 chlapců) na středních školách.
- Naproti tomu **pěstivelské učební obory** si chlapci volí jen velmi málo (**18 chlapců = 4%**) a podstatnou část tvoří chlapci, kteří si nemohou volit učební obor dle svého zájmu, protože jim v tom brání zdravotní stav (epilepsie,

zrakové postižení apod.), a proto si volí pěstitelské učební obory na středních školách.

- O **gastronomické učební obory** má zájem jen (**50 chlapců = 12%**) žáků z města Ostravy.

Na vysoký zájem chlapců o technické obory v Ostravě mají mimořádný vliv dva faktory:

- **vzdělávací oblast „Člověk a svět práce“.** Technické učební obory na středních školách vyžadují přesnost a kvalitu vykonané práce, orientaci ve výkresové dokumentaci, zvládnutí technologických operací a správnou manipulaci s nářadím, nástroji a stroji. V těchto učebních oborech si chlapci zdokonalují dovednosti a návyky získané na základní škole při práci s technickými materiály ve vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“. V této vzdělávací oblasti se chlapci seznamují s různými materiály (kov, dřevo, stavební materiál), které ručně opracovávají a získávají tak náklonnost k určitému technickému oboru.
- **Strojírenský, hutní, dřevozpracující i stavební průmysl.** Na zájem chlapců o technické učební obory má vliv i tradičně rozvinutý strojírenský, hutní, dřevozpracující i stavební průmysl ve městě Ostravě, ve kterém mohou nalézt pracovní uplatnění. Jedná se o například o podniky a firmy, jako jsou Vítkovice Machinery group či ArcelorMittal Ostrava, kde jsou někteří rodiče těchto žáků (chlapců) zaměstnáni.

Chlapci z města Wodzisław Śląski si nejčastěji volí:

- **technické učební obory (42% chlapců).** Jedná se tyto učební obory. Stavební učební obory (26 chlapců), kovoobráběcí učební obory (17 chlapců) a dřevozpracující učební obory (1 chlapec) na Speciálním odborném učilišti.
- **Pěstitelský učební obor „Zahradník“** si chlapci volí jen velmi málo (**11 chlapců = 11%**).
- Ostatní chlapci si volí **gastronomické učební obory (40 chlapců = 38%)**, což je značně vysoký počet a učební obor „Řezník – uzenář“ (9 chlapců = 9%).

Na vysoký zájem chlapců o technické obory ve Wodzisławiu Śląskim mají mimořádný vliv také dva faktory:

- **vyučovací předmět „Technické činnosti“.** V technických učebních oborech si následně chlapci zdokonalují na Speciálním odborném učilišti vědomosti, dovednosti a návyky, získané v Základní speciální škole a na Speciálním gymnáziu ve vyučovacím předmětu „Technické činnosti“, který tak má mimořádný vliv na výběr profese.
- **Soukromý sektor.** Město Wodzisław Śląski je dnes především historickým a kulturním městem. Je zde poměrně rozvinutý především soukromý sektor. Jedná se například o drobné stavební, stolařské či zámečnické práce. Ve městě Wodzisław Śląski je rozvinutý také potravinářský průmysl. Je zde vybudováno mnoho hypermarketů a zrekonstruovány hotely, restaurace a pizzerie. I to je jeden z faktorů, proč si poměrně vysoké procento chlapců (40 chlapců = 38%), volí i gastronomické učební obory, kde mohou po vystudování nalézt vhodné pracovní uplatnění.

Je třeba poukázat na skutečnost, že **„Komparace výběru učebních oborů žáků v Ostravě (ČR) a ve Wodzisławiu Śląskim (PL) má odlišné výzkumné soubory a podsoubory:**

- **výzkumný soubor ze třech základních škol z města Ostravy tvoří N = 700 žáků (100%).** Podsoubor chlapců je $N_1 = 414$ a podsoubor dívek $N_2 = 286$,
- **výzkumný soubor z Integrované výchovně-rehabilitační školy (Základní speciální škola a Speciální gymnázium) z města Wodzisław Śląski tvoří N = 208 žáků (100%).** Podsoubor chlapců je $N_1 = 104$ a podsoubor dívek $N_2 = 104$.

Ve městě Ostrava byl výzkumný soubor analýzou dokumentů zpracován ze třech základních (praktických) škol. **Zkoumaná Integrovaná výchovně-rehabilitační škola je však jediná speciální škola ve městě Wodzisław Śląski, která vzdělává žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.** I když byl výběr učebních oborů žáků ve městě Wodzisław Śląski analyzován **od vzniku této školy** je výzkumný soubor **nižší. Rozdíl výzkumných podsouborů (chlapců)** z obou měst je tak poměrně vysoký, a proto **částečně ovlivňuje komparaci analýz výběru učebních oborů žáků z města Ostravy (ČR) a z města Wodzisław Śląski (PL).**

Komparace profesní přípravy žáků v Ostravě (ČR) a ve Wodzisławiu Śląskim (PL)

Komparace zjištěných dat (výzkumných souborů a podsouborů) **profesní přípravy žáků na středních školách v Ostravě (ČR) a ve Wodzisławiu Śląskim (PL)** byla zpracována do kontingenční tabulky a prostorového grafu za využití softwaru **Microsoft Excel 2013** dle stanovených hypotéz.

Cílem bylo **komparovat počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří získají střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) na středních školách ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL). Faktory, které mají vliv na profesní přípravu těchto žáků.**

Porovnávány byly tyto výzkumné soubory a podsoubory žáků středních škol:

- **Výzkumný soubor N = 130 žáků (100%) ze šesti středních škol z města Ostravy.**
  - **Podsoubor žáků $N_2 = 76$ – kteří získali výuční list**

- **Výzkumný soubor N = 176 žáků (100%) Integrované výchovně-rehabilitační školy (Speciální odborné učiliště) z města Wodzisław Śląski.**
  - **Podsoubor žáků $N_2 = 21$ – kteří získali výuční list**

Komparace profesní přípravy žáků s lehkým mentálním postižením na středních školách ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL) je přehledně zpracována do kontingenční tabulky 11, která je součástí následné bivariační analýzy č. 1 disertační práce.

Ucelené přehledy o žácích, kteří získali střední vzdělání s výučním listem na středních školách v Ostravě (ČR) byly již byly již v aplikační části práce zpracovány na softwaru Microsoft Excel 2013 do kontingenční tabulky č. 6 a prostorových grafů č. 8 a č. 9 disertační práce.

Také podrobný přehled o žácích z města Wodzisław Śląski (PL), kteří získali střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti, byl již vytvořen do kontingenční tabulky č. 9 a prostorového grafu č. 12 disertační práce.

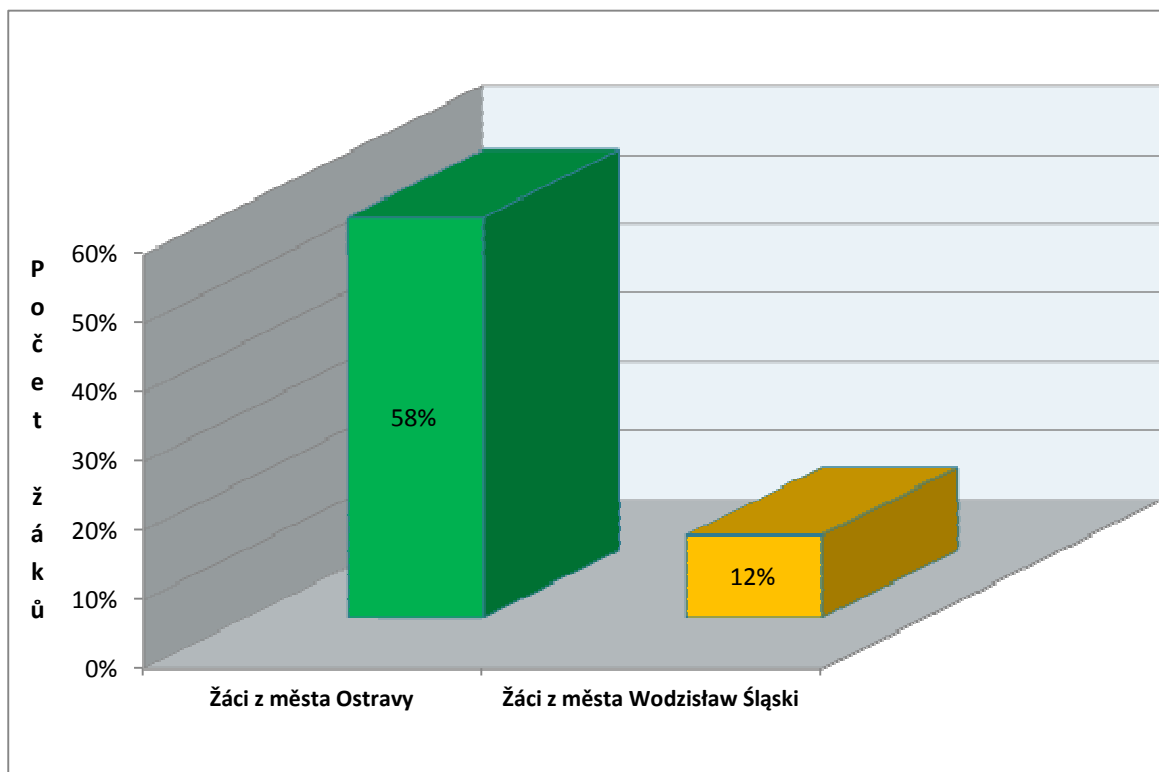
- **Bivariační analýza**

Bivariační analýza č. 1 porovnává podsoubory **žáků $N_2 = 315$** (ze středních škol z města **Ostravy**) a **$N_2 = 44$ žáků** (Speciálního odborného učiliště z města **Wodzisław Śląski**), kteří získali střední vzdělání s výučním listem.

Tabulka 11: Komparace žáků, kteří získali střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) ve městech Ostrava (ČR) a Wodzisław Śląski (PL)

Žáci středních škol z měst Ostrava a Wodzisław Śląski	Celkový počet žáků středních škol (100%)	Počet žáků, kteří získali na střední škole střední vzdělání s výučním listem	Celkem žáků v %
Žáci ze šesti středních škol z města Ostravy v letech 2009 – 2011	130 žáků	podsubor N_2 76 žáků získalo na střední škole střední vzdělání s výučním listem	58% žáků
Žáci z Integrované výchovně-rehabilitační školy (Speciální odborné učiliště) z města Wodzisław Śląski v letech 2005 – 2011	176 žáků	podsubor N_2 21 žáků získalo na Speciálním odborném učilišti střední vzdělání s výučním listem	12% žáků

Graf 14: Komparace žáků, kteří získali střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) ve městech Ostrava (ČR) a Wodzisław Śląski (PL)

Hypotéza H 3 – na počátku stanovaná „Počet žáků, kteří získají střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) na střední škole v Ostravě, je vyšší, než počet žáků ve Wodzisławiu Śląskim“ je verifikována.

Dle procentuálního vyjádření na softwaru Microsoft Excel 2013 **ve městě Ostrava získalo střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) 58% žáků a ve městě Wodzisław Śląski získalo střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) jen 12% žáků. Počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří vystudovali učební obory na středních školách v Ostravě a získali výuční list, je tak vyšší.**

Na všech čtyřech středních školách **ve městě Ostrava** je počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří vystudovali učební obory vyšší nebo stejný, než žáků, kteří nedostudovali střední školu. Na těchto středních školách žáci s lehkým mentálním postižením studují především tříleté učební obory (E) odborného učiliště a dvouleté učební obory (E) středního odborného učiliště. Na středních školách v městech Havířov a Hlučín je počet žáků, kteří vystudovali střední školu nepatrně nižší. Ale nejvíce žáků nedostudovalo učební obory na ostatních středních (z 10 žáků 9 žáků

nedostudovalo). Na těchto středních školách žáci studují jen tříleté obory (H) středního odborného učiliště středních škol, které jsou vhodné pro intaktní žáky.

Profesní přípravu žáků středních škol z Ostravy ovlivňuje řada faktorů. Z průzkumu kariérového poradenství na zkoumaných středních školách s experty (výchovný poradce a ředitel) byly analyzovány (rozhovor str. 147 - 151) tyto **rizikové faktory** předčasných odchodů žáků ze středního vzdělávání:

- K nejčastějším rizikovým faktorům náleží **„vliv rodiny“ na výchovu dítěte**. Jedná se často o **rodiče, kteří mají nízké vzdělání a pro které představuje vzdělání jejich dítěte na střední škole jen malou nebo respektive žádnou hodnotu**. Dále jsou to rodiče, kteří již nejsou schopni své dítě přimět k tomu, aby střední školu dostudovalo (jsou to rodiče, kteří již výchovu svého dítěte nezvládají, často se jedná dítě z dysfunkční rodiny. K rizikovým faktorům náleží i výskyt drog či násilí v rodině a v neposlední řadě zde náleží i rodiny s nízkého sociokulturního prostředí, které nemají finanční prostředky na studium svého dítěte.
- K méně častým rizikovým faktorům náleží **nevhodně zvolený učební obor**. Žáci s lehkým mentálním postižením přecení své schopnosti a zvolí si tříleté učební obory (H) středního odborného učiliště středních škol, které jsou určeny pro intaktní žáky a žáci s lehkým mentálním postižením následně v těchto oborech selhávají (zejména v teoretické výuce). Žáci následně opouštějí střední školu. Některé faktory uvádí Jařabáč (2009) již ve své rigorózní práci.
- **Důvody ukončení vzdělávání** na středních školách je dle oslovených expertů **vysoká neomluvená absence** žáků na střední škole (záškoláctví) a **porucha emocí a chování žáka**, méně častým důvodem je **nevhodně zvolený učební obor žáků**.

Naproti tomu na větším zájmu chlapců o dostudování technických učebních oborů se významně podílí i **zájem některých firem a podniků o absolventy středních škol**, ve kterých žáci nalézají profesní uplatnění. **Ve strojírenském a hutním průmyslu ve městě Ostrava je stále poptávka po kvalifikovaných dělnických profesích**. Na středních školách technické učební obory studují převážně chlapci. Dívky, které převážně studují gastronomické učební obory na středních školách v Ostravě, nalézají uplatnění v potravinářském průmyslu, hotelích a restauracích.

V období výzkumu – ve školních letech 2007/2008 – 2009/2010 nenastoupilo na žádnou střední školu ze třech základních škol (praktických) v Ostravě 27 žáků (17%).

Ve městě Wodzisław Śląski výuční list na Speciálním odborném učilišti získalo nejvíce žáků učebního oboru „Cukrář“ (10 žáků) a „Kuchař jednoduché gastronomie“ (4 žáci). Tyto učební obory na speciálním učilišti studují převážně dívky, které mohou nalézt pracovní uplatnění především v soukromém sektoru (potravinářský průmysl, hotely a restaurace) ve městě Wodzisław Śląski. Chlapci, kteří studují převážně technické učební obory - Mechanik strojů a zařízení a Malíř – tapetář, získali výuční list jen čtyři.

Na profesní přípravu žáků Speciálního odborné učiliště z města Wodzisław Śląski mají vliv tyto faktory:

- Proč získá střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti jen 12% žáků, i když je v Polské republice povinná školní docházka pro žáky do osmnácti let? **Z průzkumu kariérového poradenství** (rozhovor s ředitelkou str. 148 - 152) Integrované výchovně-rehabilitační školy byla analyzována **příčina** důvodu nezvládnutí závěrečné zkoušky. **Většina žáků s lehkým mentálním postižením dokončí střední školu a získává „jen vysvědčení“ o absolvování Speciálního odborného učiliště. Tito žáci však většinou nezvládají závěrečnou zkoušku, kterou pořádá „cech“.** Náročnost této závěrečné zkoušky je v Polské republice pro žáky s lehkým mentálním postižením na stejné úrovni jako u intaktní populace žáků a žáci s lehkým mentálním postižením tuto závěrečnou zkoušku ze speciálního odborného učiliště většinou nezvládají. Naproti tomu **v České republice je závěrečná zkouška**, (získání středního vzdělání s výučním listem) na středních školách **přizpůsobena žákům s lehkým mentálním postižením - jejich možnostem a schopnostem.**
- **Většina žáků s lehkým mentálním postižením** Integrované výchovně-rehabilitační školy **dostuduje** Speciálního odborného učiliště **a získává „jen vysvědčení“ o absolvování této instituce.**

Na zájmu žáků dostudovat Speciální odborného učiliště a získat střední vzdělání s výučním listem **se podílí** z částí **soukromý sektor** ve městě Wodzisław Śląski. Město Wodzisław Śląski je dnes především historickým, kulturním a sportovním městem, kde se celoročně koná řada různých akcí. Nachází se zde mnoho hypermarketů, privátních hotelů, restaurací či malých soukromých firem (stavební,

stolařské, zámečnické, svářečské...), kde pracují i někteří rodiče žáků. Žáci (chlapci i dívky) s lehkým mentálním postižením, kteří získají střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti tak mají možnost ve městě Wodzisław Śląski nalézt vhodné profesní uplatnění.

V období výzkumu - ve školních letech 2003/2004 – 2009/2010 nastoupili všichni žáci ze Základní speciální školy a Speciálního gymnázia na Speciální odborné učiliště Integrované výchovně-rehabilitační školy, s cílem získat střední vzdělání s výučním listem v letech 2005/2006 – 2011/2012, protože je **v Polské republice povinná školní docházka pro žáky do osmnácti let.**

5.6 Závěry výzkumu, doporučení, prognóza, možnosti využití

Závěry výzkumu

Výzkumná činnost aplikační části disertační práce je velmi zajímavá. Při komparaci analýz výběru učebních oborů a profesní přípravy žáků lehkým mentálním postižením z města Ostravy (ČR) a z města Wodzisław Śląski (PL) se potvrdila se určitá rozdílná specifika.

Závěry výzkumu výběru učebních oborů žáků

Výzkumné šetření výběru učebních oborů žáků základní školy U Haldy 66, Ostrava-Hrabůvka vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání, kde autor stále vykonává výchovně vzdělávací proces je podrobnější a zahrnuje období (1993/1994 - 2010/2011) **osmnáct školních let.** V dalších dvou základních školách (praktických) ve městě Ostrava zahrnuje šetření výběru učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání. období (2001/2002 – 2010/2011) **deseti školních let.**

Analýza dat výběru učebních oborů Základní speciální školy a Speciálního gymnázia Integrované výchovně-rehabilitační školy ve městě Wodzisław Śląski zahrnuje období (2002/2003 - 2009/2010) za **osm školních let.**

Výzkumnou komparací analýz výběru učebních oborů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL) byly formulovány tyto závěry.

Hypotéza H4

Žáci (chlapci) z města Ostravy mají větší zájem o technické učební obory než žáci (chlapci) z města Wodzisław Śląski.

Hypotéza byla verifikována.

Z celkového počtu 414 chlapců (100%) z města Ostravy si technické učební obory zvolilo 315 chlapců a z celkového počtu 104 chlapců (100%) z města Wodzisław Śląski si technické učební obory zvolilo 44 chlapců. Dle procentuálního vyjádření na softwaru Microsoft Excel 2013 **si technické učební obory zvolilo 76% chlapců z města Ostravy a 42% chlapců z města Wodzisław Śląski.**

Žáci (chlapci) z města Ostravy (ČR) si nejčastěji volí tyto technické učební obory (76% chlapců). Chlapci si nejčastěji volí kovoobráběcí učební obory (109 chlapců), stavební učební obory (100 chlapců) a dřevozpracující učební obory (89 chlapců) na středních školách. Tyto technické učební obory vyžadují přesnost a kvalitu vykonané práce, orientaci ve výkresové dokumentaci, zvládnání technologických operací a správnou manipulaci s nářadím, nástroji a stroji. V těchto učebních oborech si chlapci zdokonalují dovednosti a návyky získané při práci s technickými materiály ve vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“. V této vzdělávací oblasti se chlapci seznamují s různými materiály (kov, dřevo, stavební materiál), které ručně opracovávají a získávají tak náklonnost k určitému technickému oboru. **Práce s technickými materiály ve vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“ v základních školách (praktických) v Ostravě tak mají mimořádný vliv na výběr učebních oborů chlapců.**

Naproti tomu **pěstitelské učební obory si chlapci volí jen velmi málo (18 chlapců = 4%)** a podstatnou část tvoří chlapci, kteří si nemohou volit učební obor dle svého zájmu, protože jim v tom brání zdravotní stav (epilepsie, zrakové postižení apod.), a proto si volí pěstitelské učební obory na středních školách. O gastronomické učební obory má zájem jen (50 chlapců = 12%) žáků z města Ostravy. Tříleté učební obory středního odborného učiliště střední školy si zvolilo (18 chlapců), z toho (17 chlapců) technické učební obory a (1 chlapec) pěstitelský učební obor. Tyto učební obory (H) jsou však vhodné pro intaktní populaci a žáci s lehkým mentálním postižením většinou následně selhávají na středních školách v teoretické výuce. **Na zájem chlapců o technické učební obory má vliv i tradičně rozvinutý hutní, strojírenský, dřevozpracující i stavební průmysl ve městě Ostrava,** ve kterém mohou nalézt pracovní uplatnění. Jedná se o například o podniky a firmy,

jako jsou Vítkovice Machinery group či ArcelorMittal Ostrava, kde jsou někteří rodiče těchto žáků (chlapců) zaměstnáni.

Žáci (chlapci) z města Wodzisław Śląski (PL) si volí tyto technické učební obory (42% chlapců). Stavební učební obory (26 chlapců), kovoobráběcí učební obory (17 chlapců) a dřevozpracující učební obory (1 chlapec) na Speciálním odborném učilišti. V těchto technických učebních oborech si následně chlapci zdokonalují na Speciálním odborném učilišti vědomosti, dovednosti a návyky, získané v Základní speciální škole, případně na Speciálním gymnáziu ve vyučovacím předmětu „Technické činnosti“. **Vyučovací předmět „Technické činnosti“ tak má vliv na výběr učebních oborů žáků (chlapců).** Naproti tomu pěstitelský učební obor „Zahradník“ si chlapci volí jen velmi málo (11 chlapců = 11%). **Ostatní chlapci si zvolili gastronomické učební obory (40 chlapců = 38%),** což je značně vysoké procento chlapců. Učební obor „Řezník – uzenář“ si zvolilo (9 chlapců = 9%). **Na zájem chlapců o určité učební obory má vliv i soukromý sektor ve městě Wodzisław Śląski.** Město Wodzisław Śląski je dnes především historickým a kulturním městem. Je zde poměrně rozvinutý především soukromý sektor. Jedná se například o drobné stavební, stolařské či zámečnické práce. Ve městě Wodzisław Śląski je rozvinutý také potravinářský průmysl. Je zde vybudováno mnoho hypermarketů a zrekonstruovány hotely, restaurace a pizzerie. I to je jeden z faktorů, proč si poměrně vysoké procento chlapců (40 chlapců = 38%), volí i gastronomické učební obory, kde mohou nalézt vhodné pracovní uplatnění.

Komparace analýz výběru učebních oborů žáků v Ostravě (ČR) a ve Wodzisławiu Śląskim (PL) má odlišný počet výzkumných podsouborů žáků (chlapců). Podsoubor chlapců je $N_1 = 414$ z města Ostravy a podsoubor chlapců je $N_1 = 104$ z města Wodzisław Śląski. Ve městě Ostrava byl výzkumný soubor analýzou dokumentů zpracován ze třech základních (praktických) škol. **Zkoumaná integrovaná výchovně-rehabilitační škola je však jediná speciální škola ve městě Wodzisław Śląski, která vzdělává žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.** I když byl výběr učebních oborů žáků ve městě Wodzisław Śląski analyzován od vzniku této školy je výzkumný soubor nižší. **Rozdíl výzkumných podsouborů žáků (chlapců) z obou měst je tak poměrně vysoký, a proto částečně ovlivňuje komparaci analýz výběru učebních oborů žáků z města Ostravy (ČR) a z města Wodzisław Śląski (PL).**

Závěry výzkumu profesní přípravy žáků

Zjištěná data **profesní přípravy** žáků na středních školách v Ostravě zahrnuje žáky s lehkým mentálním postižením, kteří nastoupili tří základních škol (praktických) v Ostravě na střední školy ve školních letech **2007/2008 – 2009/2010**. Tito žáci nastoupili na střední školy s cílem získat střední vzdělání s výučním listem v letech **2009/2010 – 2011/2012**. Žáci s lehkým mentálním postižením studují nejčastěji na **šesti středních školách** tříleté učební obory (E) odborného učiliště, dvouleté učební obory (E) středního odborného učiliště a tříleté obory (H) středního odborného učiliště středních škol. Z toho dvě střední školy ve městech Havířov a Hlučín, kde nastoupili žáci s lehkým mentálním postižením, se nachází mimo okres Ostrava.

Z města Wodzisław Śląski zahrnuje výzkumné šetření žáků s lehkým mentálním postižením, kteří nastoupili ze Základní speciální školy a Speciálního gymnázia na Speciální odborné učiliště Integrované výchovně-rehabilitační školy ve školních letech **2003/2004 – 2009/2010**. Tito žáci nastoupili na speciální učiliště s cílem získat střední vzdělání s výučním listem v letech **2005/2006 – 2011/2012**.

Výzkumnou komparací analýz profesní přípravy žáků ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL) byly formulovány tyto závěry.

Hypotéza H 3

Počet žáků, kteří získají střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) na střední škole v Ostravě, je vyšší, než počet žáků ve Wodzisławiu Śląskim.

Hypotéza byla verifikována.

Dle procentuálního vyjádření na softwaru Microsoft Excel 2013 **ve městě Ostrava získalo střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) 58% žáků a ve městě Wodzisław Śląski získalo střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) jen 12% žáků.**

Počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří vystudovali učební obory na středních školách ve městě Ostrava (ČR) je vyšší, než počet žáků ve Wodzisławiu Śląskim (PL).

Na všech čtyřech středních školách **v Ostravě** je počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří vystudovali učební obory vyšší nebo stejný, než žáků, kteří nedostudovali střední školu. Na těchto středních školách žáci s lehkým mentálním postižením studují především tříleté učební obory (E) odborného učiliště a dvouleté učební obory (E) středního odborného učiliště. Na středních školách

v městech Havířov a Hlučín je počet žáků, kteří vystudovali střední školu nepatrně nižší. Ale nejvíce žáků nedostudovalo učební obory na ostatních středních (z 10 žáků 9 žáků nedostudovalo). Na těchto středních školách žáci studují jen tříleté obory (H) středního odborného učiliště středních škol, které jsou vhodné pro intaktní žáky a žáci s lehkým mentálním postižením následně v těchto oborech selhávají, zejména v teoretické výuce.

Z průzkumu kariérového poradenství na zkoumaných středních školách s experty (výchovný poradce a ředitel) byly **analyzovány** (rozhovor str. 147 - 151) tyto rizikové faktory předčasných odchodů žáků ze středního vzdělávání.

K nejčastějším rizikovým faktorům předčasných odchodů žáků ze středního vzdělávání náleží „**vliv rodiny**“ **na výchovu dítěte**. Jedná se často o **rodiče, kteří mají nízké vzdělání a pro které představuje vzdělání jejich dítěte na střední škole jen malou nebo respektive žádnou hodnotu**. Dále jsou to rodiče, kteří již nejsou schopni své dítě přimět k tomu, aby střední školu dostudovalo (jsou to rodiče, kteří již výchovu svého dítěte nezvládají, často se jedná dítě z dysfunkční rodiny. K rizikovým faktorům náleží i výskyt drog či násilí v rodině a v neposlední řadě zde náleží i rodiny s nízkého sociokulturního prostředí, které nemají finanční prostředky na studium svého dítěte.

K méně častým rizikovým faktorům náleží **nevhodně zvolený učební obor**. Žáci s lehkým mentálním postižením přecení své schopnosti a zvolí si tříleté učební obory (H) středního odborného učiliště středních škol, které jsou určené pro intaktní žáky a žáci s lehkým mentálním postižením následně v těchto oborech selhávají (zejména v teoretické výuce). Žáci následně opouštějí střední školu. Některé faktory uvádí Jařabáč (2009) již ve své rigorózní práci.

Důvody ukončení vzdělávání na středních školách je dle oslovených expertů **vysoká neomluvená absence** žáků na střední škole (záškoláctví) a **porucha emocí a chování žáka**, méně častým důvodem je **nevhodně zvolený učební obor žáků**.

Naproti tomu na větším zájmu chlapců o dostudování technických učebních oborů se významně podílí i **zájem některých firem a podniků o absolventy středních škol**, ve kterých žáci nalézají profesní uplatnění. **Ve strojírenském a hutním průmyslu ve městě Ostrava je stále poptávka po kvalifikovaných dělnických profesích**. Na středních školách v Ostravě technické učební obory studují převážně chlapci. Dívky, které převážně studují gastronomické učební obory na středních školách v Ostravě, nalézají následně uplatnění v potravinářském průmyslu, hotelích a restauracích.

V období výzkumného šetření (ve školních letech 2007/2008 – 2009/2010) nenastoupilo na žádnou střední školu ze třech základních škol (praktických) v Ostravě 27 žáků (17%).

Ve městě Wodzisław Śląski výuční list na Speciálním odborném učilišti získalo nejvíce žáků učebního oboru „Cukrář“ (10 žáků) a „Kuchař jednoduché gastronomie“ (4 žáci). Tyto učební obory na speciálním učilišti studují převážně dívky, které mohou nalézt pracovní uplatnění především v soukromém sektoru (potravinářský průmysl, hotely a restaurace) ve městě Wodzisław Śląski. Chlapci, kteří studují převážně technické učební obory - Mechanik strojů a zařízení a Malíř – tapetář, získali výuční list jen čtyři.

Z průzkumu kariérového poradenství (rozhovor s ředitelkou str. 147 - 151) Integrované výchovně-rehabilitační školy byla analyzována **příčina** důvodu nezvládnutí závěrečné zkoušky žáků. Proč získá střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti jen 12% žáků. **Žáci převážně nezvládají závěrečnou zkoušku** na Speciálním odborném učilišti pro získání výučního listu. Tuto závěrečnou zkoušku pořádá „cech“. **Náročnost této závěrečné zkoušky je v Polské republice pro žáky s lehkým mentálním postižením na stejné úrovni jako u intaktní populace žáků** a žáci s lehkým mentálním postižením tuto závěrečnou zkoušku ze speciálního odborného učiliště většinou nezvládají. Naproti tomu **v České republice je závěrečná zkouška**, (získání středního vzdělání s výučním listem) na středních školách **přizpůsobena žákům s lehkým mentálním postižením - jejich možnostem a schopnostem. Většina žáků s lehkým mentálním postižením** Integrované výchovně-rehabilitační školy **dostuduje** Speciálního odborného učiliště **a získává „vysvědčení“ o absolvování** této instituce.

Na zájmu žáků dostudovat Speciální odborného učiliště a získat střední vzdělání s výučním listem **se podílí** z částí i **soukromý sektor** ve městě Wodzisław Śląski. Město Wodzisław Śląski je dnes především historickým, kulturním a sportovním městem, kde se celoročně koná řada různých akcí. Nachází se zde mnoho hypermarketů, privátních hotelů, restaurací či malých soukromých firem (stavební, stolařské, zámečnické, svářečské...), kde pracují i někteří rodiče žáků. Žáci (chlapci i dívky) s lehkým mentálním postižením, kteří získají střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti tak mají možnost ve městě Wodzisław Śląski nalézt vhodné profesní uplatnění.

V období výzkumného šetření (ve školních letech 2003/2004 – 2009/2010) nastoupili všichni žáci ze **Základní speciální školy a Speciálního gymnázia na Speciální odborné učiliště** Integrované výchovně-rehabilitační školy, s cílem získat střední vzdělání s výučním listem v letech 2005/2006 – 2011/2012, protože je v **Polské republice povinná školní docházka pro žáky do osmnácti let.**

Doporučení

Doporučení pro výběr učebních oborů žáků ve městě Ostravě

Ve městě Ostravě má mimořádný vliv na výběr učebních oborů žáků základních škol praktických (u chlapců na technické učební obory) a (u dívek na gastronomické učební obory) **vzdělávací oblast „Člověk a svět práce“** a tradičně rozvinutý **strojírenský a hutní průmysl ve městě Ostrava**, ve kterém mohou následně nalézt pracovní uplatnění. Zájem žáků se soustřeďuje především na tříleté učební obory (E) odborného učiliště středních škol.

- **Úkolem učitelů vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“** na základních školách (praktických), kteří mají velmi blízký vztah k jednotlivým profesím je i nadále využívat **edukačních strategií** (didaktické principy, metody a organizační formy) a **výukových projektů**, zejména **technických projektů** v této vzdělávací oblasti. **Technické projekty** na základní škole (praktické) podporují **tvořivost** žáků, zvyšují jejich **sebevědomí**, přináší **práci v týmu**, **motivují** žáky ke kladnému vztahu k manuální práci a prověřují jejich **manuálních schopností** a napomáhají těmto žákům k **profesní orientaci a profesní přípravě** na střední škole.
- **Úkolem výchovných poradců i učitelů vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“** na základních školách (praktických) je nejen poskytovat žákům aktuální informace o nabídce středních škol a středních odborných učilišť, ale zejména **poskytovat informace o možnosti perspektivního uplatnění absolventů** těchto škol ve městě Ostrava (**strojírenský, hutní průmysl ve městě Ostrava**). Spolupracovat při tom s pedagogicko-psychologickými poradnami, poradenskými centry pro volbu povolání (IPS), speciálněpedagogickými centry a středisky výchovné péče. Využívat i **exkurze**, jako specifické formy výuky **do provozů (strojírenského a hutní průmyslu)**, které umožňují žákům vnímat jevy ve skutečném a reálném prostředí.

Zarážející ovšem je ale skutečnost, že ve školních letech 2007/2008 – 2009/2010 **nenastoupilo na žádnou střední školu ze třech základních škol (praktických)**

v Ostravě 27 žáků (17%). Tito žáci se již po ukončení povinné školní docházky nevzdělávají.

- **Úkolem výchovných poradců na základních školách (praktických)** tak zůstává „motivovat“ nejen žáky, ale i jejich rodiče ke vstupu na střední školu, aby žáci získali střední vzdělání s výučním listem. Řešením je také **prodloužení povinné školní docházky žáků, například do 18 let**, jak je tomu v Polské republice, ale takové řešení je plně v kompetenci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

Doporučení pro výběr učebních oborů žáků ve městě Wodzisław Śląski

Ve městě Wodzisław Śląski Základní speciální školy a Speciálního gymnázia Integrované výchovně-rehabilitační školy **má vliv** na **výběr učebních oborů** žáků **také vyučovací předmět „Technické činnosti“** (technické učební obory si volí 42% chlapců a gastronomické učební obory 38%) a **soukromý sektor ve městě Wodzisław Śląski**.

- **Úkolem učitelů** předmětu „Technické činnosti“ na Základní speciální škole a na Speciálním gymnáziu Integrované výchovně-rehabilitační školy, kteří mají velmi blízký vztah k jednotlivým profesím je i nadále využívat **edukační strategie** (didaktické principy, metody a organizační formy) a **výukové projekty** ve výuce, které napomáhají žákům k **výběru učebních oborů a profesní přípravě** na Speciálním odborném učilišti.
- **Úkolem výchovného poradce a učitelů** předmětu „Technické činnosti“ je poskytovat žákům aktuální informace o nabídce Speciálního odborné učiliště a také **poskytovat informace o možnosti perspektivního uplatnění absolventů** této školy ve městě Wodzisław Śląski (především v **soukromém sektoru**). Spolupracovat při tom s Úřadem práce ve městě Wodzisław Śląski. Jelikož je v tomto městě poměrně rozvinutý i potravinářský a gastronomický průmysl (hypermarkety, hotely, restaurace a pizzerie) i nadále **doporučovat kromě technických učebních oborů i gastronomické učební obory**, kde mohou žáci nalézt vhodné pracovní uplatnění.

Doporučení pro profesní přípravu žáků ve městě Ostravě

Ve městě Ostrava je počet žáků, kteří nakonec získají střední vzdělání s výučním listem na středních školách v Ostravě jen nepatrně vyšší (58%), než počet žáků, kteří střední školu nedostudují (42%). **Z průzkumu kariérového poradenství**

na zkoumaných středních školách s experty (výchovný poradce, ředitel) byly analyzovány tyto **rizikové faktory** předčasných odchodů žáků ze středního vzdělávání. K nejčastějším rizikovým faktorům uváděli experti „**vliv rodiny**“ na výchovu dítěte, k méně častým rizikovým faktorům pak **nevhodně zvolený učební obor**. **Důvody ukončení vzdělávání** na středních školách je dle oslovených respondentů **vysoká neomluvená absence** žáků na střední škole (záškoláctví) a **porucha emocí a chování žáka**, méně častým důvodem je **nevhodně zvolený učební obor žáků**. K největšímu úbytku žáků s lehkým mentálním postižením na středních školách dochází v průběhu prvního roku (do tří měsíců) studia.

- **Úkolem výchovných poradců, psychologů a speciálních pedagogů na středních školách** je včas **identifikovat** (podchytit) žáky s lehkým mentálním postižením, kteří jsou ohroženi předčasným odchodem ze vzdělávání, **motivovat je** (účast žáků na žákovských soutěžích, exkurze u zaměstnavatelů a možná odměna za vykonanou produktivní práci) a **poskytnout jim intervenci k dokončení studia**, případně těmto žákům **nabídnout jiný vhodný učební obor**, aby nakonec střední vzdělání s výučním listem získali.
- **Pro** koordinačně **metodické činnosti kariérového poradce** (nyní **výchovného poradce**) na středních školách by měla vzniknout **metodika**. Pro kariérovou poradenskou činnost by měl mít tento poradce ve škole odpovídající časovou kapacitu. Stávající **snížení vyučovací povinnosti výchovného poradce o 1–3 hodiny** (podle velikosti školy) **je pro tyto činnosti nedostačující**. **Legislativní cestou by mělo dojít k jejímu navýšení (minimálně 8 hodin týdně)**.
- Střední školy by měly i nadále **zachovat a nabízet** žákům s lehkým mentálním postižením **učební obory „E“**, kde je ve výuce ve **větší míře zastoupena odborná výchova (praxe)**.
- Jelikož k dubnu 2014 činila **míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem (kategorie E) 26%**, **měl by žákům** s lehkým mentálním postižením po vystudování střední školy **napomáhat s uplatněním na trhu práce „sociální pracovník“**.

Doporučení pro profesní přípravu žáků ve městě Wodzisław Śląski

Ve městě Wodzisławu Śląski většina žáků s lehkým mentálním postižením (Integrované výchovně-rehabilitační školy) **dostuduje** Speciálního odborného učiliště a **získává „jen vysvědčení“ o absolvování** této instituce, protože je v Polské republice povinná školní docházka pro žáky do osmnácti let. **Střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti však nakonec získá jen 12% žáků. Z průzkumu kariérového poradenství** Integrované výchovně-rehabilitační školy byla analyzována **příčina** důvodu nezvládnutí závěrečné zkoušky, proč získá střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti jen 12% žáků. **Žáci převážně nezvládají státní závěrečnou zkoušku.** Tuto závěrečnou zkoušku pořádá „cech“. Náročnost této závěrečné zkoušky je v Polské republice pro žáky s lehkým mentálním postižením na stejné úrovni jako u intaktní populace žáků.

- **Úkolem výchovného poradce a učitelů** Integrované výchovně-rehabilitační školy je **připravovat** žáky s lehkým mentálním postižením **na zvládnutí závěrečné zkoušky.** Jednou z možností je **zavést na „středních“ odborných školách učební obory,** kde je ve výuce ve **větší míře zastoupena odborná výchova (praxe)** jako je tomu v České republice, což by ovšem vyžadovalo **změnu současné platné legislativy** v Polské republice.

Prognóza

Ve 21. století dochází v Evropě i ve světě ještě k rychlejšímu **rozvoji informační a komunikační technologie.** Využíváme je nejen k rychlému vyhledávání potřebných informací, k elektronické komunikaci, ale také k robotizaci a automatizaci práce. **Robotizace a automatizace jednotlivých profesí výrazně postihuje i zaměstnanost** bývalých absolventů škol, jak v České republice, tak i v Polské republice. **Míra nezaměstnanosti (v roce 2014), jak v Moravskoslezském kraji (10,92%), tak i ve Slezském vojvodství (11%) je značně vysoká. Míra nezaměstnanosti (v roce 2014) absolventů středního vzdělání s výučním listem kategorie vzdělání (E) v České republice je tradičně nejvyšší (26%). Bývalí absolventi středních škol (žáci s lehkým mentálním postižením) tak budou nacházet pracovní uplatnění v dalších letech stále obtížněji.**

Na druhé straně i nadále **bude potřebné, aby jednoduché manuální práce, které nemohou být automatizovány, vykonávali zaměstnanci s určitou dělnickou kvalifikací či profesí.** Ve městě Ostrava je poměrně vysoce rozvinutý strojírenský a hutní průmysl a stále poptávka po kvalifikovaných dělnických profesích. V podnicích

a firmách, jako jsou Vítkovice Machinery group, ArcelorMittal Ostrava mohou bývalí absolventi se středním vzděláním s výučním listem (například učební obor zámečnické práce, kteří vykonali navíc i svářečský kurz) stále nalézt pracovní uplatnění. Firma „Asus Czech, s.r.o. Ostrava“ – servis výpočetní techniky, nabízí práci u pásové výroby. Jedná se o stereotypní a velmi jednoduchou manuální práci. Z vlastní dlouholeté pedagogické zkušeností vím, že tato **stereotypní jednoduchá práce žákům s lehkou mentálním postižením vůbec nevádí, ba naopak jim vyhovuje**. Ve městě Wodzisław Śląski je situace s pracovním uplatněním absolventů ještě složitější. Bývalým absolventům se nabízí možnost získat práci pouze v malém omezeném soukromém sektoru. Jedná se o malé firmy, jako jsou např. Agro – Wodzilaw, POL – EKO – PŘÍSTROJE, ITUM, PRESTIGE, ARKON.

Jednou z podmínek pracovního uplatnění absolventů je, aby získali na středních školách „odpovídající kvalifikaci“ - střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání). V České republice by tak střední školy měly i nadále zachovat a nabízet žákům s lehkým mentálním postižením tříleté učební obory „E“, kde je ve výuce ve větší míře zastoupena odborná výchova (praxe) a kde výuka všeobecných předmětů navazuje na učivo speciálních škol. Ve městě Ostrava získalo střední vzdělání s výučním listem 58% žáků. Z průzkumu kariérového poradenství na zkoumaných středních školách s experty (výchovní poradce, ředitel) byly analyzovány nejčastější rizikovým faktory předčasných odchodů žáků ze středního vzdělávání. K nejčastějším rizikovým faktorům uváděli experti „vliv rodiny“ na výchovu dítěte, k méně častým rizikovým faktorům pak náleží nevhodně zvolený učební obor. Důvody ukončení vzdělávání na středních školách je dle oslovených respondentů vysoká neomluvená absence žáků na střední škole (záškoláctví) a porucha emocí a chování žáka, méně častým důvodem je nevhodně zvolený učební obor žáků. Ve městě Wodzisław Śląski získalo střední vzdělání s výučním listem jen 12% žáků. Z průzkumu kariérového poradenství (rozhovor s ředitelkou) Integrované výchovně-rehabilitační školy byla analyzována příčina. Důvodem je nezvládnutí státní závěrečné zkoušky na Speciálním odborném učilišti. Tuto státní závěrečnou zkoušku pořádá „cech“. Náročnost této závěrečné zkoušky je v Polské republice pro žáky s lehkým mentálním postižením na stejné úrovni jako u intaktní populace žáků a žáci s lehkým mentálním postižením tuto závěrečnou zkoušku ze speciálního odborného učiliště většinou nezvládají.

Nyní je v **České republice** i v **Polské republice** prosazována **individuální i skupinová integrace žáků s lehkým mentálním postižením** do hlavního proudu základních škol. Jaký dopad – pozitivní či negativní bude mít integrace v České republice na výběr učebních oborů a profesní přípravu žáků s lehkým mentálním postižením na středních školách? Rozsáhlý výzkum, pokud je mi známo, na území celé České republiky se zatím neuskutečnil. Bylo by jistě velmi zajímavé, komparovat výběr učebních oborů, přípravu na volbu povolání na středních školách a následné pracovní uplatnění těchto žáků, kteří se vzdělávali v základních školách (praktických) a žáky, kteří se v rámci inkluze vzdělávali v hlavním proudu běžných základních škol. Na takový rozsáhlý výzkum je však příliš brzy, protože, žáků s lehkým mentálním postižením, kteří se nyní vzdělávají v běžných základních školách (v hlavním proudu škol) v rámci inkluze je zatím jen velmi málo.

V České republice vzdělávají základní školy (praktické) žáky podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením a **vzdělávací oblast „Člověk a svět práce“ je jednou ze stěžejních vzdělávacích oblastí** v základním vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. **Domnívám se proto, že pokud se žáci s lehkým mentálním postižením vzdělávají v hlavním proudu základních škol** (individuální nebo skupinová integrace), **měla by být vzdělávací oblast „Člověk a svět práce“ dle RVP ZV posílena o disponibilní hodiny. Vzdělávací oblast „Člověk a svět práce přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků s lehkým mentálním postižením.** Integrace žáků s lehkým mentálním postižením vyžaduje kromě legislativní podpory i **materiální podmínky**, které základní školy (praktické) mají vytvořeny. Základní školy (praktické) dnes disponují převážně kovodílnou, dřevodílnou, univerzální dílnou, pracovnami pro šití a pletení a cvičnou kuchyní. Po roce 1989 řada běžných základních škol „zlikvidovala“ dílny a cvičné kuchyně, kde probíhala výuka předmětu pracovní výchova. Dnes tak na některých běžných základních školách žáci ve výuce předmětu pracovní výchova bohužel zalévají ve třídě květiny nebo pracují v počítačové učebně na počítači. Samozřejmě integrace žáků s lehkým mentálním postižením také vyžaduje **přípravenost třídního učitele a žáků** ve třídě, aby integrování žáci nebyli v hlavním proudu škol „šikanováni“.

Také v Polské republice se žáci s lehkým mentálním postižením v rámci integrace mají možnost vzdělávat v hlavním proudu škol s intaktními žáky. Pokud se žáci vzdělávají ve speciálních školách (základní speciální škola, speciální gymnázium) nebo v hlavním proudu škol (formou skupinové či individuální integrace)

vzdělávají se dle totožného rámcového vzdělávacího programu pro základní školy. **Předmět „Technické činnosti“ tak nemá vyšší hodinovou dotaci pro žáky s lehkým mentálním postižením, jako je tomu u nás v České republice v základních školách (praktických). Rozdíl je ale ve vybavenosti speciálních škol a běžných škol. Speciální školy, které vzdělávají žáky s lehkým mentálním postižením v Polské republice, disponují bohatou a velkou didaktickou základnou a velice kvalitně vybavenými odbornými učebnami, rehabilitačními a relaxačními místnostmi.**

Možnosti využití

Vědeckovýzkumné poznání „**Komparaci profesní přípravy žáků s lehkým mentálním postižením na středních školách ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL)**“ mohou následně využívat ředitelé, učitelé, speciální pedagogové běžných i (praktických) základních škol, středních škol, Integrované výchovně-rehabilitační školy, psychologové z poradenských zařízení, MŠMT, ale i pracovníci Úřadu práce.

Zjištěné přínosy z vědeckovýzkumné disertační práce **jsou využitelné ve městech Ostrava (ČR) i Wodzisław Śląski (PL)** pro:

- **učitelé, výchovné poradce a školní psychology** v základních školách (praktických), Integrované výchovně-rehabilitační školy a na středních školách, kteří se zabývají výběrem učebních oborů, profesní přípravou a pracovním uplatněním žáků s lehkým mentálním postižením **k posílení motivace žáků ke studiu.**
- **Ředitelé** základních škol (praktických), Integrované výchovně-rehabilitační školy a středních škol, kteří mohou uvedené doporučení pro výběr učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením a profesní přípravy žáků s lehkým mentálním postižením z vědeckovýzkumného projektu **využít v pedagogické praxi.**
- **Pedagogicko psychologické poradny, Speciálně pedagogická centra a Informační a poradenská střediska při úřadech práce** mohou vědeckovýzkumné šetření **využít v rámci svého poradenství pro volbu povolání** a poskytování komplexních informačních a poradenských služeb žákům s lehkým mentálním postižením.
- **Úřady práce** (i uvedené **střední školy**) **v obou městech** mohou vědeckovýzkumný projekt **využít ke snížení míry nezaměstnanosti bývalých absolventů** s lehkým mentálním postižením (**rekvalifikace, práci,** kterou nabízí i různé neziskové organizace či nadační fondy v rámci určitých projektů), jelikož **náleží k ohrožené skupině na trhu práce.**
- **Česká školní inspekce** má k dispozici **aktuální informace** o výběru učebních oborů žáků a profesní přípravě a žáků s lehkým mentálním postižením **ze třech základních škol (praktických) ve městě Ostrava.**

ZÁVĚR

Ústředním cílem disertační a vědeckovýzkumné práce je nové poznání, které nebylo zkoumáno a porovnáváno, **komparovat profesní přípravu žáků s lehkým mentálním postižením na středních školách ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL)**. Poměr žáků s lehkým mentálním postižením, kteří získají **střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání)** na středních školách **v Ostravě a ve Wodzisławiu Śląskim. Faktory**, které mají **vliv** na profesní přípravu těchto žáků.

Teoretická část disertační práce se zabývala dosavadní analýzou předčasných ukončení studií žáků v České republice, kde podstatným problémem je předčasné ukončení studia na střední škole v oborech středního vzdělání s výučním listem kategorie E. Zde se vzdělávají převážně žáci s lehkým mentálním postižením. Podrobně se zabývala kariérovým poradenstvím na školách a možnostmi edukace žáků s mentálním postižením v České republice a v Polské republice. Uvedeny byly i odlišné legislativní rámce pro vzdělávání osob s mentálním postižením v České republice a v Polské republice. Teoretickou část disertační práce uzavírá čtvrtá kapitola, která popisovala historii a současnost měst Ostravy (ČR) a Wodzisław Śląski (PL).

Aplikační část vědeckovýzkumné práce komparovala poznání, **skutečný počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří získají střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) ve městě Ostrava ve městě Wodzisławiu Śląski a faktory**, které **ovlivňují** profesní přípravu těchto žáků.

Aplikační část disertační práce také porovnávala výběr učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL) vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (včetně počtu žáků, kteří nenastoupí na střední školy).

Výběr učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v obou městech se soustředil na učební obory (chlapci si nejčastěji volili technické učební obory a dívky gastronomické učební obory). Vzdělávací oblast „**Člověk a svět práce**“ v základních školách (praktických) v Ostravě i vyučovací předmět „**Technické činnosti**“ ve městě Wodzisław Śląski měly mimořádný **vliv na volbu profese žáků. Technické učební obory si zvolilo více žáků (chlapců) z města Ostravy než žáků (chlapců) z města Wodzisław Śląski.**

Na zájem chlapců o technické učební obory v Ostravě měl **vliv i tradičně rozvinutý hutní a strojírenský průmysl ve městě Ostrava, ve městě Wodzisław Śląski pak především soukromý sektor. V Ostravě nenastoupilo na žádnou střední školu sedmnáct procent žáků.** Jelikož je v Polské republice povinná školní docházka pro všechny žáky do ukončení 18 let, nastupují všichni žáci na odborné školy.

V rámci **profesní přípravy** žáků s lehkým mentálním postižením **získalo ve městě Ostrava střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) větší procento žáků než ve městě Wodzisław Śląski. V České republice by tak střední školy měly i nadále zachovat a nabízet žákům s lehkým mentálním postižením tříleté učební obory „E“, kde je ve výuce ve větší míře zastoupena odborná výchova (praxe) a kde výuka všeobecných předmětů navazuje na učivo speciálních škol** K nejčastějším **rizikovým faktorům předčasných odchodů žáků ze středního vzdělávání ve městě Ostrava** náleží „**vliv rodiny**“ na výchovu dítěte, k méně častým rizikovým faktorům pak náleží **nevhodně zvolený učební obor. Důvody ukončení vzdělávání** na středních školách jsou **vysoká neomluvená absence** žáků na střední škole (záškoláctví) a **porucha emocí a chování žáka**, méně častým důvodem je **nevhodně zvolený učební obor žáků. V Polské republice (ve městě Wodzisław Śląski) je příčinou, proč získá střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) na Speciálním odborném učilišti jen 12% žáků - nezvládnutí závěrečné zkoušky.** Tuto závěrečnou zkoušku pořádá „**cech**“. **Náročnost této státní závěrečné zkoušky je v Polské republice pro žáky s lehkým mentálním postižením na stejné úrovni jako u intaktní populace žáků** a žáci s lehkým mentálním postižením tuto státní závěrečnou zkoušku většinou nezvládají.

Závěr aplikační části obsahuje i podrobná **doporučení, prognózu a možnosti využití** v obou zkoumaných městech.

Stanovený ústřední cíl disertační práce **komparovat profesní přípravu žáků** s lehkým mentálním postižením na středních školách ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL). Poměr žáků s lehkým mentálním postižením, kteří získají střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) na středních školách v Ostravě a ve Wodzisławiu Śląskim. Faktory, které mají vliv na profesní přípravu těchto žáků **se podařilo splnit.**

K získání údajů a jejich zpracování, byla použita kvantitativní analýza (procedura statistická) doplněná kvalitativní analýzou. Vyhledaná data, byla následně zpracována, analyzována a komparována do kontingenčních tabulek a prostorových grafů za využití softwaru Microsoft Excel 2013 dle stanovených hypotéz a vyhodnocena. Kvalitativní

analýza zahrnuje šetření: průzkum kariérového poradenství na zkoumaných středních školách a orientační průzkum (porovnání) pracovního uplatnění bývalých absolventů středních škol z města Ostravy a z města Wodzisław Śląski.

Seznam příloh obsahuje celkem **šedesát šest tabulek** výběru učebních oborů žáků základních škol vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání a profesní přípravu žáků s lehkým mentálním postižením ze zkoumaných měst. Seznam příloh také obsahuje „**Potvrzení o zpřístupnění dat a rozhovorů** ze škol v ČR a PL“, kde byl realizován výzkum.

V České republice i v Polské republice je nyní prosazována individuální i skupinová **integrace žáků** s lehkým mentálním postižením do hlavního proudu základních škol. Jaký dopad, zda pozitivní či negativní bude mít integrace v České republice na výběr učebních oborů žáků základních škol a jejich profesní přípravu na středních školách? Na rozsáhlý výzkum je však příliš brzy, protože, žáků s lehkým mentálním postižením, kteří se nyní vzdělávají v běžných základních školách (v hlavním proudu škol) v rámci integrace je zatím jen velmi málo. Domnívám se, že pokud se žáci s lehkým mentálním postižením mají vzdělávat v hlavním proudu základních škol (individuální nebo skupinová integrace), **měla by být vzdělávací oblast „Člověk a svět práce“** dle RVP ZV **posílena o disponibilní hodiny**, protože **přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků** s lehkým mentálním postižením.

Vytvoření kladného vztahu k různým druhům manuální pracovní činnosti, rozvoj vytrvalosti, flexibility, samostatnosti, houževnatosti, cílevědomosti a pracovní kázně, vytváření zájmu o práci, dodržování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, sociální adaptabilita, získání základního přehledu o možnostech **budoucího povolání** - to jsou ty vlastnosti, dovednosti a návyky, které by měl žák dle mého názoru, získat ve **vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“** a umožnit tak žákům se speciálními vzdělávacími potřebami (mentální postižení) **otevřít cestu k integraci do společnosti.**

Resumé

Disertační práce s názvem „**Komparace profesní orientace žáků s mentálním postižením**“ porovnávala výběr učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání a **profesní přípravu žáků s lehkým mentálním postižením na středních školách ve městě Ostrava (ČR) a ve městě Wodzisław Śląski (PL)**. Poměr žáků s lehkým mentálním postižením, kteří získají střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) na středních školách v Ostravě a ve Wodzisławiu Śląskim.

Výzkumnou komparací analýz výběru učebních oborů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání a profesní přípravy žáků ve městech Ostrava (ČR) a Wodzisław Śląski (PL) byly formulovány tyto závěry.

Výběr učebních oborů žáků s lehkým mentálním postižením vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v obou městech se soustředil na učební obory - **chlapci si nejčastěji volili technické učební obory a dívky gastronomické učební obory**. Vzdělávací oblast „Člověk a svět práce“ v základních školách (praktických) v Ostravě i vyučovací předmět „Technické činnosti“ ve městě Wodzisław Śląski měly mimořádný vliv na volbu profese žáků. Na zájem chlapců o technické učební obory v Ostravě měl vliv i tradičně rozvinutý hutní a strojírenský průmysl ve městě Ostrava, ve městě Wodzisław Śląski pak především soukromý sektor. **V Ostravě nenastoupilo na žádnou střední školu sedmáct procent žáků. Jelikož je v Polské republice povinná školní docházka pro všechny žáky do ukončení 18 let, nastupují všichni žáci na odborné školy.**

V rámci **profesní přípravy** žáků získalo ve městě Ostrava střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) větší procento žáků než ve městě Wodzisław Śląski.

I když byl ve městě Ostrava počet žáků, kteří získali střední vzdělání s výučním listem na středních školách vyšší, poměrně vysoký počet žáků (42%) střední školu nedostudovalo a předčasně odcházelo ze vzdělávání.

Využívání kariérového poradenství na středních školách tak nabývá na významu, a ukazuje značné rezervy v této oblasti. V České republice by také střední školy měly i nadále nabízet žákům s lehkým mentálním postižením učební obory (E), kde je ve výuce ve větší míře zastoupena odborná výchova (praxe), protože při studiu tříletých oborů (H) středního odborného učiliště, které jsou určené pro intaktní žáky selhávali, zejména v teoretické výuce.

V Polské republice většina žáků s lehkým mentálním postižením dostudovala Speciálního odborného učiliště (povinná školní docházka pro žáky do osmnácti let), ale získala „jen vysvědčení“ o absolvování odborné školy. Žáci na konci studia nezvládali státní závěrečnou zkoušku, kterou pořádá „cech“. Náročnost této státní závěrečné zkoušky je v Polské republice pro žáky s lehkým mentálním postižením na stejné úrovni jako u intaktní populace žáků (není přizpůsobena možnostem a schopnostem žáků s lehkým mentálním postižením) a žáci s lehkým mentálním postižením tuto závěrečnou zkoušku většinou nezvládli.

Vědeckovýzkumná práce obsahuje i **doporučení, prognózu a možnosti využití** v obou zkoumaných městech.

Résumé

The doctoral thesis "***Comparison of professional orientation of pupils with mental disabilities***" compares the choice of studying area in pupils with mild mental disabilities starting the first year of secondary education and **the professional preparation of students with mild mental disabilities in secondary schools in the cities of Ostrava (Czech Republic) and Wodzisław Śląski (Poland)**. The proportion of students with mild mental disabilities that achieve secondary education with a Certificate of Apprenticeship (higher secondary education) in secondary schools in Ostrava (Czech Republic) and Wodzisław Śląski (Poland).

The research and comparison of the analyzes of the choices of studying areas of students starting the first year of secondary education and the professional preparation of students in the cities of Ostrava (Czech Republic) and Wodzisław Śląski (Poland) led to the following conclusions.

Students with mild mental disabilities' choices of studying areas when entering the first year of secondary education in both cities were concentrated on some studying areas: **boys' more frequently chosen areas of studies were technical, while girls' were in the area of gastronomy**. The educational area "Man and the world of work" in primary (practical) schools in Ostrava and the subject "Technical Activities" in Wodzisław Śląski had an extraordinary impact on the professional choices of pupils. The boys' interest in technical apprenticeships in Ostrava was also influenced by traditionally developed metallurgical and machinery industries, while in Wodzisław Śląski the private sector had the strongest influence. **Seventeen percent of students in Ostrava didn't attend secondary school. In Poland due to compulsory secondary school education until the age of 18 all students attend vocational secondary schools.**

Within the **vocational training** more students graduated from secondary schools with apprenticeship certificate in Ostrava than in Wodzisław Śląski.

In spite of the fact that the amount of students in Ostrava who finished their secondary studies with an Certificate of Apprenticeship was bigger, there was a relatively high amount of them (42%) who did not enter secondary schools or terminated their studies prematurely. Use of career counseling in secondary schools is of special importance, and it shows considerable reserves in this area. Secondary schools in the Czech Republic should continue offering pupils with mild mental disabilities educational courses of type „E“, which are specializing in vocational practical education, as study of three year studying areas (type H) targeted at unimpaired students, fails from the point of view of theoretical teaching.

In Poland, that majority of students with mild mental disabilities concluded their studies in special technical schools (compulsory school attendance for pupils until they are 18 years of age), but got only a document certifying that they concluded a specialized school. At the end of their studies, the pupils did not manage to succeed at the national final exam organized by the „guild“. The level of difficulty of this exams in the Polish Republic is the same for unimpaired students and students with mild mental disabilities (it is not adapted to the possibilities and capabilities of students with mild mental disabilities), and therefore these students were in most cases not able to complete it successfully.

The research work also includes **recommendations, prognosis and its possible use** in both surveyed cities.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BARTOŇOVÁ, M., BAZALOVÁ, B., PIPEKOVÁ J. *Psychopedie*. 2. vyd. Texty k distančnímu vzdělávání. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-161-4.

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. Texty k distančnímu vzdělávání. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-158-4.

BURDOVÁ, J., G. DOLEŽALOVÁ a D. CHAMOUTOVÁ *Uplatnění absolventů škol na trhu práce – 2013*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2014.

ČAČKA, O. *Psychologie: vrstev duševního dění osobností a jejich autodiagnostika*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 1997. ISBN 80-7239-107-0.

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

ČERNÁ, M. *Kapitoly z psychopedie*. Praha: UK, 1995. ISBN 80-7066-899-7.

FRANIOK, P., KYSUČAN, J. *Psychopedie: speciální pedagogika mentálně retardovaných*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7042-247-5.

FRIEDMANN, Z. (ed). *Člověk a svět práce na 2. stupni ZŠ*. Základní dílo včetně 1. aktualizace. Praha: Dr. Josef Raabe, s.r.o., 2007. ISSN 1802-4513.

FRIEDMANN, Z. Profesní orientace žáků. In STŘELEČEK, S. (ed.) *Studie z teorie a metodiky výchovy*. Brno: MU, 2005. ISBN 80-210-3687-7.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozšířené české vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál s.r.o., 2009. ISBN 978-80-7367-569-1.

HLAĎO, P. Informační média a materiály využitelné v tematickém okruhu Svět práce a při volbě povolání žáků základních škol. In FRIEDMANN, Z. (ed). *Člověk a svět práce na 2. stupni ZŠ*. Praha: Dr. Josef Raabe, s.r.o., 2007. ISSN 1802-4513.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.

JAŘABÁČ, I. *Rigorózní práce*. Brno: MU, 2009.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci.* 4. přepracované a rozšířené vyd. Praha: UJAK, 2012. ISBN 978-80-7452-024-2.

KLUGEROVÁ, J., PRÁZOVÁ, I., VACÍNOVÁ T. *Jak vypracovat bakalářskou, diplomovou, rigorózní a disertační práci.* 3. přepracované vyd. Praha: UJAK, 2010. ISBN 978-80-7452-004-4.

KYSUČAN, J. *Profesní orientace mentálně retardované mládeže.* Brno: Filosofická fakulta Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1988.

KYSUČAN, J., KUJA, J. *Kapitoly z teoretických základů speciální pedagogiky.* Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996. ISBN 80-7067-677-9.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ D. *Vývojová psychologie.* Vydání 3., přepracované a doplněné. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-195-X.

LAZAROVÁ, B., FRIEDMANN, Z. Profesní orientace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami pro obory technického charakteru a řemesla. In BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. (eds.) *Přístupy ke vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení na základní škole.* Brno: Paido, 2007, s. 77-81. CD. ISBN 978-80-7315-150-8.

MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence.* 3. vyd., aktualizované. Praha: Portál, 2011. ISBN 978 80-7367-825-8.

OPATŘILOVÁ, D., ZÁMEČNÍKOVÁ, D. *Předprofesní a profesní příprava zdravotně postižených.* 1. vyd. Brno: Pedagogická fakulta, Masarykova Univerzita, 2005. ISBN 80-2103718-0.

PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů.* 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998. 80-7184-569-8.

PIPEKOVÁ, J. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů.* 1. vyd. MSD Brno, 2006. ISBN 80-86633-40-3.

PIPEKOVÁ, J. (ed.). *Kapitoly ze speciální pedagogiky.* 2., rozšířené a přepracované vydání. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0.

PROCHÁZKOVÁ, L. *Podpora osob se zdravotním postižením při integraci na trh práce.* 2. rozšířené a přepracované vydání. Brno: MSD, spol. s r. o., 2009. ISBN 978- 80-7392-094-4.

PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika. Mezinárodní komparace vzdělávacích systémů* 2. aktualizované a roz. vyd. Praha: Portál s.r.o., 2012. ISBN 978- 80-262-0191-5.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník.* 7., aktualizované a rozšířené vyd. Praha: Portál s.r.o., 2003. ISBN 80-7178-772-8.

PŘINOSILOVÁ, D. *Vybrané okruhy speciálně pedagogické diagnostiky a její využití v praxi speciální pedagogiky.* Brno: MU, 2004. ISBN 80-210-3354-1.

ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace.* 3. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-060-7.

- TILNER, J. *Zpráva o předčasných odchodech ze vzdělávání. Přehled opatření a příklady dobrých praxí v zahraničí a v ČR*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2013.
- TRHLÍKOVÁ, J. *Volba střední školy a spokojenost žáků se zdravotním postižením se studiem. Dotazníkové šetření žáků se zdravotním postižením v posledním ročníku střední školy*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2009.
- TRHLÍKOVÁ, J. *Předčasné odchody ze vzdělávání na středních školách – kvalitativní analýza rozhovorů s experty a příklady dobrých praxí*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012.
- TRHLÍKOVÁ, J. *Přechod absolventů středních škol na trh práce – vybrané skupiny maturitních a učebních oborů*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2014.
- TRHLÍKOVÁ, J., VOJTĚCH, J. *Žáci a studenti se zdravotním postižením ve středním a vyšším odborném vzdělávání – vzdělanostní a oborová struktura*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2010.
- ÚLOVEC, M., VOJTĚCH, J. *Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2014*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2014.
- VACEK, J., PACNEROVÁ, H., MENCLOVÁ, M. *Příčiny předčasných odchodů ze středního školního vzdělávání u žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, průzkum pro projekt PROPOS*. Praha: Centrum adiktologie a IPPP, 2008.
- VAGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
- VALENTA, M., MÜLLER, O. *Psychopedie: teoretické základy a metodika*. 1. vyd. Praha: Parta, 2003. ISBN 80-7320-039-z.
- VALENTA, M., J. MICHALÍK., M. LEČBYCH a kol. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3829-1.
- VÍTKOVÁ, M. (ed.). *Integrativní speciální pedagogika*. 2. rozšířené a přepracované vydání. Integrace školní a sociální. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.
- VOJTĚCH, J., PATEROVÁ, D. *Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii – 2013/2014*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2014.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

BAJO, I., VAŠEK, Š. *Pedagogika mentálne postihnutých: Psychopédia*. Bratislava: Sapientia, 1994. ISBN 80-967180-1-0.

BALÁŽ, O. *Sociálne aspekty výchovy*. Bratislava: Slovenská akadémia vied. 1981.

BUDELÍNI, J. *Psychológia profesionálneho vývinu mládeže*. Bratislava: SPN, 1981.

CEDEFOP. *Vocational education and training in Poland: shor description*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2011. ISBN 978-92-896-0835-0.

FURMANEK, M., S. KULPA, a K. WITOSZ. *Wodzisław Śląski a dziedzictwo europejskie. 750-lecie miasta*. Wodzisław Śląski: Wydawca Urząd Miasta Wodzisławia Śląskiego, 2006.

GLOTKOWSKA, J. *Poznanie ucznia szkoły specjalnej*. Warszawa: 1999.

HUČÍK, J. (ed.). *Predprofesijná príprava a profesijná orientácia postihnutých*. 1. vydanie. Združenie odborných učilísk Slovenska: 2009. ISBN 878-80-970359-6-9.

JAKABČIC, I., CHUDÁ, G. Profesijná orientácia povolania jako základ úspešnej prípravy pre trh práce In HUČÍK, J. (ed). *Predprofesijná príprava a profesijná orientácia postihnutých*. Združenie odborných učilísk Slovenska: 2009. ISBN 878-80-970359-6-9.

JAKABČIC, I., POŽÁR, L. *Všeobecná patopsychológia mentálne postihnutých*. Bratislava: IRIS, 1995. ISBN 80-88778-11-5.

KOSTRZEWSKY, J. In PIEKUT – BRODZKA D., M., KUCZYŃSKA - KWAPISZ, J. *Pedagogika specjalna dla pracowników socialnych*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, 2004. ISBN 978-83-89600-00-4.

KWIATKOWSKI, S., A. BOGAJ, a B. BORANIAK. *Pedagogika pracy*. Wydanie pierwsze. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne Spółka z o.o., 2007. ISBN 978-83-60201-24-5.

MALATOVÁ, J. Pohľad na profesijnú prípravu žiakov odborných učilísk v účinnosti so školskou reformou In HUČÍK, J. (ed). *Predprofesijná príprava a profesijná orientácia postihnutých*. Združenie odborných učilísk Slovenska: 2009. ISBN 878-80-970359-6-9.

MATULAY, K. a kol. *Ošetrovanie mentálne poškodených*. Martin: Osveta, 1989.

OBDRŽÁLEK, Z., HORVÁTHOVÁ, K. a kol., *Organizácia a manažment školstva: Terminologický a výkladový slovník*. Bratislava: SPN, 2004. ISBN 80-10-00022-1.

PAWEŁ, J., II. *Laborem exercens*. W: Encyklika Ojca Świetego Jana Pawła II, t. I. Kraków: Wyd. Św. Stanisława B. M. Archidiecezji Krakowskiej. 1996.

POŽÁR, L. *Patopsychológia postihnutého dieťaťa*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1987.

SEKOWSKA, Z. In WYCZESANY, J. *Pedagogika upośledzonych umyslovo*. Wydanie IV poszerzone i zmienione. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2004. ISBN 83-7308-241-7.

VAŠEK, Š. K niektorým problémom profesionálnej prípravy mentálne retardovaných jedincov. In: *Špeciálna pedagogika*. Bratislava: 1978.

VAŠEK, Š. *Špeciálno- pedagogická diagnostika*. Bratislava: SPN. 1991. ISBN 80-08-02056-3.

VAŠEK, Š. *Špeciálna pedagogika*. Bratislava: Sapiientia. 1996. ISBN 80-967180-3-7.

VAŠEK, Š. *Aktuálne problémy špeciálnopedagogickej diagnostiky v profesionálnej príprave mentálne postihnutých*. In *Aktuálne problémy výchovy, vzdelávania a profesijnej prípravy detí a mládeže s mentálnym postihnutím: zborník*. Martin: Osveta 1999. ISBN 80-8063-013-5.

Seznam použitých internetových zdrojů

BÍLÁ KNIHA. *Národní program vzdělávání v České republice*. [online]. 2014 cit. [2014-02-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Podíl nezaměstnaných osob v krajích ČR*. [online]. 2014 [cit. 2014-12-23]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xk/redakce.nsf/i/animovana_mapa_podil_nezam_kraje

EUROSTAT, *Early leavers from education and training*. [online]. 2014 cit. [2014-11-12]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdsc410&plugin=1>

EVROPA 2020. *Cíle strategie Evropa 2020*. [online]. 2014 cit. [2014-11-12]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_cs.htm

GABAL, I. A VÍŠEK, P. s týmem spolupracovníků. *Východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení*, Praha, 2010. [online]. 2014 cit. [2014-12-12]. Dostupný z http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_Strategie_soc_vylouzeni.pdf

INFORMAČNÍ SYSTÉM O UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ ŠKOL NA TRHU PRÁCE. *Absolventi škol a trh práce*. [online]. 2014 [cit. 2014-01-01]. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/>

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ, *Akty prawne, Rozporządzenie ministra edukacji narodowej z dnia 28 sierpnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych* [online]. 2014 cit. [2014-02-22]. Dostupné z: http://bip.men.gov.pl/images/stories/akty/28_08_integracyjne.pdf

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ, *Akty prawne, Rozporządzenie ministra edukacji narodowej z dnia 28 sierpnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach* [online]. 2014 cit. [2014-02-22]. Dostępne z: http://bip.men.gov.pl/images/stories/akty/28_08_osrodki.pdf

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ, *Akty prawne, Rozporządzenie ministra edukacji narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach*, [online]. 2014 cit. [2014-02-22]. Dostępne z: <http://bip.men.gov.pl/images/stories/TOMEK/1489.pdf>

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ, *Akty prawne, Rozporządzenie ministra edukacji narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych*, [online]. 2014 cit. [2014-02-22]. Dostępne z: <http://bip.men.gov.pl/images/stories/TOMEK/1490.pdf>

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ, *Kształcenie i wychowanie, Kształcenie ogólne, Podstawa programowa. Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*. [online]. 2014 cit. [2014-02-18]. Dostępne z: http://bip.men.gov.pl/men_bip/akty_prawne/rozporzadzenie_20081223_zal_2.pdf

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ, *Kształcenie i wychowanie, Kształcenie ogólne, Podstawa programowa. Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla zasadniczych szkół zawodowych*. [online]. 2014 cit. [2014-02-18]. Dostępne z: http://bip.men.gov.pl/men_bip/akty_prawne/rozporzadzenie_20081223_zal_5.pdf

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Usnesení vlády ČR ze dne 16.1.2013 k Postupu při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců - Společné soužití v roce 2013*. [online]. 2014 cit. [2014-12-12]. Dostępne z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ, *Kształcenie i wychowanie, Kształcenie ogólne, Ramowe plany nauczania*. [online]. 2014 cit. [2014-02-22]. Dostępne z: <http://www.men.gov.pl/index.php/2013-08-03-12-10-01/ramowe-plan-nauczania>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Právní výklad k § 23 zákona o ped. prac. a § 8 zákona o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových organizacích a orgánech, ve znění zákona č. 563/2004 Sb.* [online]. 2014 cit. [2014-12-12]. Dostępne z <http://www.msmt.cz/ministerstvo/pravni-vyklad-k-23-zakona-o-ped-prac-a-8-zakona-o-platu-a-odmene-za-pracovni-pohotovost-v-rozpocetovych-organizacich-a-organech-ve-zneni-zakona-c-563-2004-sb-1>

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. *NSK2: již více než 70 tisíc lidí dokládá svou odbornost osvědčením o zkoušce z profesní kvalifikace*, 2013. [online]. 2014 cit. [2014-11-12]. Dostępne z <http://www.nuv.cz/nsk2/nsk2-jiz-vice-nez-70-tisic-lidi-doklada-svou-odbornost>.

POWIATOWY URZĄD PRACY W WODZISŁAWIU ŚLĄSKIM. *Statystyka*. [online]. 2013 [cit. 2014-12-23]. Dostupné z: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/bezrobotni-oraz-stopa-bezrobocia-wg-wojewodztw-podregionow-i-powiatow-stan-na-koniec-kwietnia-2014-r-,2,20.html>

PŘEDČASNÉ ODCHODY ZE VZDĚLÁVÁNÍ V ČR A V ZEMÍCH EU, [online]. 2014 cit. [2014-12-12]. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekZP/6-3-06/Predcasne-odchody-ze-vzdelavani-v-CR-a-zemich-EU/46>

REFERNET, Česká republika. *Early leaving from education in the Czech Republic*, 2013. [online]. 2014 cit. [2014-12-15]. Dostupné z: http://www.refernet.cz/sites/default/files/cz_2013_article_early_school_leavers.pdf

РОДИОНОВА, Т., АРТЕМЬЕВА, Н. *Путь в успешную жизнь - ориентация на профессию*, [online]. 2014 cit. [2014-12-09]. Dostupné z: <http://www.ug.ru/archive/44905>

ROMEACZ. *Mnoho romských dětí z ghatt vystuduje pouze základní školu*, 2010. [online]. 2014 cit. [2014-12-12]. Dostupné z <http://www.romea.cz/cz/zpravy/mnoho-romskych-deti-z-ghett-vystuduje-pouze-zakladni-skolu>.

USTAWA O SYSTEMIE OŚWIATY, [online]. 2014 cit. [2014-02-22]. Dostupné z: <http://www.prawo.vulcan.edu.pl/przegdok.asp?qdatprz=akt&qplikid=1>

WIKIPEDIA. *Ostrava*. [online]. 2014 cit. [2014-02-03]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ostrava>

WIKIPEDIA. *Wodzisław Śląski*. [online]. 2014 cit. [2014-02-11]. Dostupné z: http://pl.wikipedia.org/wiki/Wodzis%C5%82aw_%C5%9A%C4%85ski

Seznam ostatních zdrojů

Zákon č. 561/2004 Sb. *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon)*.

Vyhláška MŠMT č. 13/2005 Sb., *o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři*.

Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., *ve znění vyhl. č. 116/2011 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*.

Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., *ve znění vyhl. č. 147/2011 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*.

RYCHNÁČOVÁ, E., ZAHRADNÍKOVÁ, J. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání - příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha: VÚP, 2005.

Rámcové vzdělávací programy pro obory středního vzdělání s výučním listem kategorie E. Praha: NÚOV, 2008.

Nařízení vlády č. 367/2012 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
PL	Polská republika
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
NÚOV	Národní ústav odborného vzdělávání
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
ZŠ	Základní škola
ZP	Zdravotní postižení
SŠ	Střední škola
SOU	Střední odborné učiliště
OU	Odborné učiliště
N = 700 žáků	Výzkumný soubor ze tří základních škol z města Ostravy (ČR)
N = 208 žáků	Výzkumný soubor ze Základní speciální školy a Speciálního gymnázia z města Wodzisław Śląski (PL)
N = 130 žáků	Výzkumný soubor ze šesti středních škol z města Ostravy (ČR)
N = 176 žáků	Výzkumný soubor ze Speciálního odborného učiliště z města Wodzisław Śląski (PL)

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 2: Podíl osob s alespoň středoškolským vzděláním v populaci mladých ve věku 20 – 24 let v roce 2012.....	11
Obrázek 2: Fáze procesu předčasného odchodu ze vzdělávání.....	16
Obrázek 3: Schéma vzdělávací soustavy v České republice.....	66
Obrázek 4: Schéma vzdělávací soustavy v Polské republice.....	78
Obrázek 5: Ostrava v roce 1728, tehdy Moravská Ostrava	81
Obrázek 6: Wodzisław Śląski v roce 1874 tehdy, „Loslau“	84

Seznam grafů

Graf 1: Preferovaná forma žáků se zdravotním postižením.....	22
Graf 2: Struktura žáků se zdravotním postižením v 1. ročnících středního vzdělávání – podle druhu postižení – v % (stav k 30. 9. 2009).....	23
Graf 3: Ucelený přehled výběru učebních oborů žáků z Ostravy vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v letech 1993 – 2011.....	107
Graf 4: Výběr učebních oborů žáků ZŠ, U Haldy 66, Ostrava-Hrabůvka vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v letech 1993 – 2011.....	109
Graf 5: Výběr učebních oborů žáků ZŠ, Kpt. 1a, Ostrava-Zábřeh vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v letech 2001 – 2011.....	109
Graf 6: Výběr učebních oborů žáků ZŠ, Čkalovova 942, Ostrava-Poruba vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v letech 2001 – 2011.....	110
Graf 7: Poměr volby technických a pěstitelských učebních oborů (chlapců) z Ostravy vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v letech 1993 – 2011.....	113
Graf. 8: Ucelený přehled o žácích (100%), kteří nezískali a získali střední vzdělání s výučním listem na středních školách v Ostravě v letech 2009 – 2011.....	129
Graf 9: Poměr žáků, kteří získali a nezískali střední vzdělání s výučním listem na středních školách v Ostravě v letech 2009 – 2011.....	130

Graf 10: Ucelený přehled výběru učebních oborů žáků ve Wodzisławiu Śląskim vstupujících do 1. ročníků Speciálního odborného učiliště v letech 2002 – 2010.....	139
Graf 11: Poměr volby technických a pěstitelských učebních oborů žáků (chlapců) ve Wodzisławiu Śląskim vstupujících do 1. ročníků Speciálního odborného učiliště v letech 2002 – 2010.....	141
Graf 12: Poměr žáků, kteří získali a nezískali střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti ve Wodzisławiu Śląskim v letech 2005 – 2011.....	145
Graf 13: Komparace zájmů žáků (chlapců) ZŠ o technické učební obory ve městech Ostrava (ČR) a Wodzisław Śląski (PL).....	154
Graf 14: Komparace žáků, kteří získali střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) ve městech Ostrava (ČR) a Wodzisław Śląski (PL).....	159

Seznam tabulek

Tabulka 1: Předčasné odchody ze vzdělávání (%).....	13
Tabulka 2: Systémový přístup k předčasným odchodům ze vzdělávání.....	15
Tabulka 3: Mentální retardace dle stupně postižení.....	53
Tabulka 4: Ucelený přehled výběru učebních oborů žáků z Ostravy vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v letech 1993 – 2011.....	105
Tabulka 5: Výběr technických a pěstitelských učebních oborů žáků (chlapců) z Ostravy vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání v letech 1993 – 2011.....	112
Tabulka 6: Ucelený přehled o žácích, kteří nezískali a získali střední vzdělání s výučním listem na středních školách v Ostravě v letech 2009 – 2011.....	127
Tabulka 7: Ucelený přehled výběru učebních oborů žáků ve Wodzisławiu Śląskim vstupujících do 1. ročníků Speciálního odborného učiliště v letech 2002 – 2010.....	137
Tabulka 8: Výběr technických a pěstitelských učebních oborů žáků (chlapců) ve Wodzisławiu Śląskim vstupujících do 1. ročníků Speciálního odborného učiliště v letech 2002 – 2010.....	140
Tabulka 9: Ucelený přehled o žácích, kteří nezískali a získali střední vzdělání s výučním listem na Speciálním odborném učilišti ve Wodzisławiu Śląskim v letech 2005 – 2011.....	144

Tabulka 10: Zájem žáků (chlapců) o technické učební obory ve městech Ostrava (ČR) a Wodzisław Śląski (PL) vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání.....153

Tabulka 11: Komparace žáků, kteří získali střední vzdělání s výučním listem (vyšší sekundární vzdělání) ve městech Ostrava (ČR) a Wodzisław Śląski (PL)..158

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha A** - Přehled **výběru učebních oborů** žáků ZŠ (praktické), U Haldy 66, Ostrava – Hrabůvka vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání od školního roku 1993/1994 – 2010/2011.....**I**
- Příloha B** - Přehled **výběru učebních oborů** žáků ZŠ (praktické), Kpt. Vajdy 1a, Ostrava – Zábřeh vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání od školního roku 2001/2002 – 2010/2011.....**X**
- Příloha C** – Přehled **výběru učebních oborů** žáků ZŠ (praktické), Čkalovova 942, Ostrava – Poruba vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání od školního roku 2001/2002 - 2010/2011.....**XV**
- Příloha D** – Přehled **profesní přípravy** žáků Střední školy stavební a dřevozpracující, U Studia 2654/33, Ostrava-Zábřeh od školního roku 2009/2010– 2011/2012.....**XX**
- Příloha E** – Přehled **profesní přípravy** žáků Vítkovické střední průmyslové školy a gymnázia, Hasičská 49, Ostrava-Hrabůvka od školního roku 2009/2010 – 2011/2012.....**XXII**
- Příloha F** – Přehled **profesní přípravy** žáků Střední školy společného stravování, Krakovská 1095/33, Ostrava-Hrabůvka, příspěvková organizace od školního roku 2009/2010 – 2011/2012.....**XXIII**
- Příloha G** – Přehled **profesní přípravy** žáků Střední školy prof. Zdeňka Matějčka, 17. listopadu 1123, Ostrava-Poruba od školního roku 2009/2010 – 2011/2012.....**XXV**
- Příloha H** – Přehled **profesní přípravy** žáků Střední školy řemesel a služeb, Školní 2/601, Havířov – Šumbark, příspěvková organizace od školního roku 2009/2010 – 2011/2012.....**XXVII**
- Příloha CH** – Přehled **profesní přípravy** žáků Střední odborné školy, Odborného učiliště a Praktické školy, ČSA 55/4a, Hlučín od školního roku 2009/2010 – 2011/2012.....**XXVIII**
- Příloha I** – Přehled **profesní přípravy** žáků ostatních středních škol od školního roku 2009/2010 – 2011/2012.....**XXIX**
- Příloha J** – Přehled **výběru učebních oborů** žáků Základní speciální školy a Speciálního gymnázia, Wodziszlaw Śląski vstupujících do 1. ročníků Speciálního odborného učiliště od školního roku 2002/2003 – 2009/2010.....**XXX**

Příloha K – Přehled profesní přípravy žáků Speciálního odborného učiliště, Koperníka 71, 44-300 Wodzisław Śląski od školního roku 2005/2006 – 2011/2012.....	XXXIII
Příloha L – Potvrzení o zpřístupnění dat a rozhovorů (ČR)	XXXVII
Příloha M – Potvrzení o zpřístupnění dat a rozhovorů (PL).....	XLIII
Příloha N – Záznamový arch rozhovorů	XLIV
Příloha O – Překlad významných slov z polského jazyka do českého jazyka.....	XLV

PŘÍLOHY

Příloha A - Přehled výběru učebních oborů žáků ZŠ (praktické), U Haldy 66, Ostrava – Hrabůvka vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání od školního roku 1993/1994 – 2010/2011

Tabulka 1: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 1993/1994

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Zednické práce	7	OU U Studia, O - Zábřeh
Kuchařské práce	5	OU Komenského, Klimkovice
Tesařské práce	2	OU U Studia, O - Zábřeh
Zámečnické práce	2	OU U Studia, O - Zábřeh
Zahradnické práce	2	OU Komenského, Klimkovice
Elektrotechnické práce	1	OU Kapucínská, Fulnek
Šití oděvů	1	OU Sv. Čecha, Havířov
Celkem	20	

Tabulka 2: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 1994/1995

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Kuchařské práce	8	OU Hasičská, O - Hrabůvka
Tesařské práce	3	OU U Studia, O - Zábřeh
Zámečnické práce	3	OU Hasičská, O - Hrabůvka
Šití oděvů	2	OU U Dvora, O - Mariánské Hory
Malířské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Zednické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Opravář strojů	1	OU Bílovec
Zahradnické práce	1	OU Bílovec
Celkem	20	

Tabulka 3: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 1995/1996

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Kuchařské práce	5	OU Hasičská, O -Hrabůvka
Tesařské práce	3	OU U Studia, O - Zábřeh
Čalounické práce	3	OU U Studia, O - Zábřeh
Truhlářské práce	2	OU U Studia, O - Zábřeh
Zámečnické práce	1	OU Hasičská, O-Hrabůvka
Zednické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Šití oděvů	1	OU U Dvora, O - Mariánské Hory
Celkem	16	

Tabulka 4: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 1996/1997

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Zámečnické práce	5	OU U Studia, O - Zábřeh
Malířské práce	4	OU U Studia, O - Zábřeh
Truhlářské práce	4	OU U Studia, O - Zábřeh
Kuchařské práce	2	OU Hasičská, O- Hrabůvka
Aranžování květin	2	OU U Dvora, O - Mariánské Hory
Tesařské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Hutnické práce	1	OU Hasičská, O- Hrabůvka
Zahradnické práce	1	OU U Dvora, O - Mariánské Hory
Celkem	20	

Tabulka 5: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 1997/1998

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Kuchařské práce	9	OU U Studia, O - Zábřeh
Truhlářské práce	4	OU U Studia, O - Zábřeh
Malířské práce	3	OU U Studia, O - Zábřeh
Cukrářské práce	3	OU Komenského, Klimkovice
Zámečnické práce	2	OU Školní, Havířov - Šumbark
Opravář strojů	2	OU Komenského, Klimkovice
Hutnické práce	1	OU Hasičská, O - Hrabůvka
Čalounické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Farmářské práce	1	OU Komenského, Klimkovice
Celkem	26	

Tabulka 6: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 1998/1999

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Kuchařské práce	5	OU Hasičská, O - Hrabůvka
Malířské a lak. práce	4	OU U Studia, O - Zábřeh
Truhlářské práce	3	OU U Studia, O - Zábřeh
Šití oděvů	2	OU U Dvora, O - Mariánské Hory
Automontážní práce	1	OU Hasičská, O - Hrabůvka
Cukrářské práce	1	OU Komenského, Klimkovice
Celkem	16	

Tabulka 7: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 1999/2000

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Automontážní práce	9	OU Hasičská, O - Hrabůvka
Čalounické práce	3	OU U Studia, O - Zábřeh
Kuchařské práce	2	OU Krakovská, O - Hrabůvka
Cukrářské práce	2	OU Komenského, Klimkovice
Květinářské práce	1	OU Pokorného, O - Poruba
Zednické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Kurz pro doplnění zákl. vzdělání	3	ZŠ Píky, O - Fifejdy
Celkem	21	

Tabulka 8: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2000/2001

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Kuchařské práce	7	OU Krakovská, O - Hrabůvka
Zahradnické práce	3	OU Pokorného, O - Poruba
Cukrářské práce	2	OU Komenského, Klimkovice
Čalounické práce	2	OU U Studia, O - Zábřeh
Tesařské práce	2	OU U Studia, O - Zábřeh
Malířské a lak. práce	2	OU U Studia, O - Zábřeh
Automontážní práce	1	OU Hasičská, O - Hrabůvka
Zámečnické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Truhlářské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Kurz pro doplnění zákl. vzdělání	3	ZŠ Píky, O - Fifejdy
Celkem	24	

Tabulka 9: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2001/2002

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Kuchařské práce	7	OU Krakovská, O - Hrabůvka
Automontážní práce	4	OU Hasičská, O - Hrabůvka
Truhlářské práce	3	OU U Studia, O - Zábřeh
Opravář strojů	2	OU Komenského, Klimkovice
Cukrářské práce	2	OU Komenského, Klimkovice
Čalounické práce	2	OU U Studia, O - Zábřeh
Malířské a lak. práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Celkem	21	

Tabulka 10: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2002/2003

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Stolařské práce	7	OU U Studia, O - Zábřeh
Truhlářské práce	3	OU U Studia, O - Zábřeh
Kuchařské práce	3	OU Krakovská, O - Hrabůvka
Cukrářské práce	2	OU Komenského, Klimkovice
Šití oděvů	2	OU Pokorného, O - Poruba
Elektrotechnické práce	2	OU Hasičská, O - Hrabůvka
Malířské a lak. práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Čalounické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Automechanik	1	SOU Hasičská, O - Hrabůvka
Kurz pro doplnění zákl. vzdělání	2	ZŠ Piky, O - Fifejdy
Celkem	24	

Tabulka 11: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2003/2004

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Truhlářské práce	8	OU U Studia, O - Zábřeh
Cukrářské práce	3	OU Komenského, Klimkovice
Kuchařské práce	3	OU Krakovská, O - Hrabůvka
Květinářské a aranž. práce	3	OU Pokorného, O - Poruba
Malířské a lak. práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Zednické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Prodavač smíšeného zboží	2	SOU 17 Listopadu, O - Poruba
Automechanik	1	SOU Hasičská, O - Hrabůvka
Kurz pro doplnění zákl. vzdělání	5	ZŠ Píky, O - Fifejdy
Celkem	27	

Tabulka 12: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2004/2005

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Zámečnické práce	6	OU U Studia, O - Zábřeh
Malířské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Čalounické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Tesařské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Truhlářské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Kuchařské práce	3	OU Hlučín, OU Krakovská O - Hrabůvka
Zahradnické práce	1	OU Komenského, Klimkovice
Zpracovatel pletiv	1	OU 17. Listopadu, O - Poruba
Cukrářské práce	3	OU Komenského, Klimkovice
Kurz pro doplnění zákl. vzdělání	6	ZŠ Píky, O - Fifejdy
Celkem	24	

Tabulka 13: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2005/2006

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Truhlářské práce	6	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Zednické práce	4	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Automontážní práce	3	SŠ Hasičská, O - Hrabůvka
Kuchařské práce	8	SŠ Krakovská, O - Hrabůvka
Elektrotechnické práce	1	SŠ Hasičská, O - Hrabůvka
Zpracovatel pletiv	1	SŠ 17. listopadu, O - Poruba
Pečovatelské práce	1	SŠ Školní, Havířov - Šumbark
Obkladač	2	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Celkem	26	

Tabulka 14: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2006/2007

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Kuchařské práce	5	SŠ Krakovská, O - Hrabůvka
Zednické práce	2	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Zámečnické práce	8	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Kuchař - číšník	1	SŠ Krakovská, O - Hrabůvka
Květinářské a aranžér. práce	1	SŠ Komenského, Klimkovice
Cukrářské práce	1	SŠ Komenského, Klimkovice
Pečovatelské práce	1	SŠ Školní, Havířov - Šumbark
Kurz pro doplnění zákl. vzdělání	1	SŠ Školní, Havířov - Šumbark
Celkem	20	

Tabulka 15: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2007/2008

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Pečovatelské práce	7	SŠ Komenského, Klimkovice
Zámečnické práce	3	SŠ U Studia, O – Zábřeh, SŠ Školní, Havířov - Šumbark
Malířské práce	1	SŠ U Studia, O – Zábřeh
Truhlářské práce	1	SŠ U Studia, O – Zábřeh
Cukrářské práce	1	SŠ Komenského, Klimkovice
Celkem	13	

Tabulka 16: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2008/2009

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Zámečnické práce	7	SŠ U Studia, O – Zábřeh SŠ Školní, Havířov - Šumbark
Zednické práce	2	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Malířské práce	2	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Tesařské práce	1	SŠ Školní, Havířov - Šumbark
Květinářské a aranžérské práce	1	SŠ Komenského, Klimkovice
Kuchařské práce	2	SŠ Krakovská, O - Hrabůvka
Prodavačské práce	1	SŠ Školní, Havířov - Šumbark
Elektrotechnické práce	1	SŠ Vyšehrad, Praha 2
Autoelektrikář	1	SŠ Vítkovice, Hasičská, O - Hrabůvka
Celkem	18	

Tabulka 17: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2009/2010

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Zámečnické práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Zednické práce	3	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Truhlářské práce	3	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Stravovací a ubytovací služby (Kuchařské práce)	5	SŠ Krakovská, O – Hrabůvka, SŠ Školní, Havířov - Šumbark
Pečovatelské práce	2	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Potravinářská výroba (Cukrářské práce)	2	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Praktická škola	3	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Strojní mechanik	1	SŠ Vítkovice, Hasičská, O - Hrabůvka
Prodavač a vyr. lahůdek	1	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Celkem	21	

Tabulka 18: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2010/2011

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Zámečnické práce	5	SŠ U Studia, O – Zábřeh,
Pečovatelské práce	3	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Potravinářská výroba (Cukrářské práce)	2	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Stravovací a ubytovací služby (Kuchařské práce)	2	SŠ Krakovská, O – Hrabůvka,
Celkem	12	

Příloha B - Přehled výběru učebních oborů žáků ZŠ (praktické), Kpt. Vajdy 1a, Ostrava – Zábřeh vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání od školního roku 2001/2002 – 2010/2011

Tabulka 19: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2001/2002

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Kuchařské práce	3	OU Krakovská, O - Hrabůvka, OU Hlučín
Zednické práce	2	OU U Studia, O - Zábřeh
Tesařské práce	3	OU U Studia, O - Zábřeh
Truhlářské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Cukrářské práce	3	OU Komenského, Klimkovice
Květinářské a aranžérské práce	4	OU Pokorného, O - Poruba
Zahradnické práce	1	OU Komenského, Klimkovice
Šití oděvů	1	OU Pokorného, O - Poruba
Zámečnické práce	3	OU U Studia, O - Zábřeh
Elektrotechnické práce	1	OU Hasičská, O - Hrabůvka
Oprávérenské práce	1	OU Komenského, Klimkovice
Malířské a natěračské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Celkem	24	

Tabulka 20: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2002/2003

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Zámečnické práce	2	OU U Studia, O - Zábřeh
Kuchařské práce	4	OU Hlučín
Šití oděvů	2	OU Pokorného, O - Poruba OU Školní, Havířov - Šumbark
Květinářské a aranžérské práce	1	OU Pokorného, O - Poruba
Zednické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Čalounické práce	2	OU U Studia, O - Zábřeh OU Školní, Havířov - Šumbark
Cukrářské práce	1	OU Komenského, Klimkovice
Celkem	13	

Tabulka 21: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2003/2004

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Kuchařské práce	5	OU Krakovská, O - Hrabůvka, OU Komenského, Klimkovice
Sklenářské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Malířské a natěračské práce	3	OU U Studia, O - Zábřeh
Cukrářské práce	5	OU Komenského, Klimkovice
Květinářské a aranžérské práce	2	OU Pokorného, O - Poruba
Automontážní práce	2	OU Hasičská, O - Hrabůvka
Automechanik	1	SOU Hasičská, O - Hrabůvka
Zedník	1	SOU U Studia, O - Zábřeh
Podlahář	1	SOU U Studia, O - Zábřeh
Obchodní provoz	1	OU Školní, Havířov - Šumbark
Pekařské práce	1	OU Komenského, Klimkovice
Tesařské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Zednické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Celkem	25	

Tabulka 22: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2004/2005

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Kuchařské práce	2	OU Krakovská, O - Hrabůvka OU Hlučín
Zednické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Květinářské a aranžérské práce	4	OU Pokorného, O - Poruba
Kadeřnice	2	SOU Příčná, O - Poruba
Praktická škola	3	PŠ Pokorného, O - Poruba
Celkem	12	

Tabulka 23: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2005/2006

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Automontážní práce	2	SŠ Hasičská, O - Hrabůvka
Zednické práce	2	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Elektrotechnické práce	1	SŠ Hasičská, O - Hrabůvka
Kuchařské práce	7	SŠ Krakovská, O - Hrabůvka SŠ Školní, Havřov - Šumbark
Truhlářské práce	6	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Tesařské práce	2	SŠ Školní, Havřov - Šumbark
Květinářské a aranžér. práce	1	SŠ Komenského, Klimkovice
Praktická škola	5	SŠ Komenského, Klimkovice
Celkem	26	

Tabulka 24: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2006/2007

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Kuchařské práce	6	SŠ Krakovská, O - Hrabůvka
Šití oděvů	1	SŠ Komenského, Klimkovice
Truhlářské práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Tesařské práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Cukrářské práce	3	SŠ Komenského, Klimkovice
Automontážní práce	1	SŠ Hasičská, O - Hrabůvka
Zednické práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Praktická škola	5	SŠ Komenského, Klimkovice
Celkem	19	

Tabulka 25: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2007/2008

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Kuchařské práce	4	SŠ Krakovská, O - Hrabůvka, SŠ, Hlučín, ČSA 4a
Zámečnické práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Truhlářské práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Malířské a natěračské práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Zednické práce	2	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Praktická škola	2	SŠ Komenského, Klimkovice
Instalatér	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Elektrikář - silnoproud	1	SŠ elektrotechnická, O – Na Jízdárně
Prodavač smíšeného zboží	2	SŠ, O – Přívoz, Na Mlýnici
Klempář	1	SŠ dopravní, O - Vítkovice
Automechanik	2	SŠ dopravní, O - Vítkovice
Operátor skladování	2	SŠ Hasičská, O - Hrabůvka
Celkem	20	

Tabulka 26: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2008/2009

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Zednické práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Truhlářské práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Kuchařské práce	5	SŠ Komenského, Klimkovice, SŠ Krakovská, O - Hrabůvka
Obráběč kovů	1	SŠ Hasičská, O - Hrabůvka,
Zemědělec	1	SŠ zemědělská a VOŠ, Opava
Elektrikář - silnoproud	1	SŠ Hasičská, O - Hrabůvka,
Praktická škola	3	SŠ Komenského, Klimkovice
Celkem	13	

Tabulka 27: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2009/2010

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Stravovací a ubytovací služby (Kuchařské práce)	5	SŠ, Hlučín, ČSA 4a, SŠ Prof. Z. Matějčka, O – Poruba, SŠ Krakovská, O – Hrabůvka,
Zámečnické práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Zahradnické práce	3	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Pekařské práce	1	SŠ, Hlučín, ČSA 4a
Praktická škola	4	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Celkem	14	

Tabulka 28: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2010/2011

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Zámečnické práce	4	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Truhlářské práce	2	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Prodavačské práce	2	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Zahradnické práce	1	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Cukrářské práce	1	SŠ, Hlučín, ČSA 4a
Autoelektrikář	1	SŠ autoopravárenské, O – Vítkovice, Zengrova
Praktická škola	2	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Celkem	13	

Příloha C – Přehled výběru učebních oborů žáků ZŠ (praktické), Čkalovova 942, Ostrava – Poruba vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání od školního roku 2001/2002 - 2010/2011

Tabulka 29: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2001/2002

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Kuchařské práce	3	OU Krakovská, O - Hrabůvka, OU Hlučín
Pekařské práce	3	OU Komenského, Klimkovice, OU Hlučín
Automontážní práce	2	OU Školní, Havířov - Šumbark, OU Hasičská, O - Hrabůvka
Automechanik	1	SOU Hasičská, O - Hrabůvka
Truhlářské práce	2	OU U Studia, O - Zábřeh
Klempířské práce	1	OU Školní, Havířov - Šumbark
Zámečnické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Stolařské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Prodavačské práce	2	OU Školní, Havířov - Šumbark
Celkem	16	

Tabulka 30: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2002/2003

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Kuchařské práce	2	OU Krakovská, O - Hrabůvka,
Zednické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Zpracovatel pletiv	2	OU 17. listopadu, O - Poruba
Obchodní provoz	2	OU Školní, Havířov - Šumbark
Elektrotechnické práce	2	OU Hasičská, O - Hrabůvka
Sklenářské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Malířské a natěračské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Cukrářské práce	1	OU Komenského, Klimkovice
Praktická škola	2	PŠ Pokorného, O - Poruba
Celkem	14	

Tabulka 31: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2003/2004

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Kuchařské práce	6	OU Krakovská, O - Hrabůvka, OU Hlučín
Zednické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Zpracování dřeva	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Automontážní práce	4	OU Hasičská, O - Hrabůvka
Malířské a natěračské práce	2	OU Hlučín
Pekařské práce	3	OU Hlučín
Elektrotechnické práce	1	OU Hasičská, O - Hrabůvka
Čalounické práce	2	OU U Studia, O - Zábřeh
Květinářské a aranžérské práce	1	OU Pokorného, O - Poruba
Šití oděvů	1	OU Pokorného, O - Poruba
Zahradnické práce	1	OU Pokorného, O - Poruba
Truhlářské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Praktická škola	1	PŠ Pokorného, O - Poruba
Celkem	25	

Tabulka 32: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2004/2005

Název oboru	Počet žáků	Název OU, SOU a PŠ
Kuchařské práce	5	OU Krakovská, O - Hrabůvka, OU Hlučín
Zednické práce	4	OU U Studia, O - Zábřeh
Zedník	1	SOU U Studia, O - Zábřeh
Cukrářka	2	SOU Komenského, Klimkovice
Pekařské práce	2	OU Hlučín
Truhlářské práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Květinářské a aranžérské práce	1	OU Pokorného, O - Poruba
Zámečnické práce	1	OU U Studia, O - Zábřeh
Pečovatelské práce	1	OU Školní, Havířov - Šumbark
Praktická škola	3	PŠ Pokorného, O - Poruba
Celkem	21	

Tabulka 33: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2005/2006

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Zámečnické práce	4	SŠ Hasičská, O - Hrabůvka, SŠ U Studia, O - Zábřeh
Pečovatelské práce	1	SŠ Školní, Havířov - Šumbark
Čalounické práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Květinářské a aranžérské práce	1	SŠ Komenského, Klimkovice
Pekařské práce	1	SŠ Hlučín
Zahradnické práce	1	SŠ Komenského, Klimkovice
Praktická škola	1	SŠ Komenského, Klimkovice
Celkem	10	

Tabulka 34: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2006/2007

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Kuchařské práce	3	SŠ Krakovská, O - Hrabůvka, SŠ Hlučín
Květinářské a aranžérské práce	2	SŠ Komenského, Klimkovice
Truhlářské práce	2	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Pečovatelské práce	3	SŠ Komenského, Klimkovice
Šití oděvů	1	SŠ Komenského, Klimkovice
Automontážní práce	1	SŠ Hasičská, O - Hrabůvka
Prodavač obchodník	1	SŠ Hlučín
Elektrotechnické práce	1	SŠ 17. listopadu, O - Poruba
Praktická škola	1	SŠ Komenského, Klimkovice
Celkem	15	

Tabulka 35: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2007/2008

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Malířské a natěračské práce	3	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Zámečnické práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Pečovatelské práce	1	SŠ 17. listopadu, O - Poruba
Praktická škola	1	SŠ 17. listopadu, O - Poruba
Květinářské a aranžérské práce	7	SŠ K. Pokorného, O - Poruba
Cukrářské práce	3	SŠ Komenského, Klimkovice
Zednické práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Kuchařské práce	2	SŠ Komenského, Klimkovice
Prodavačské práce	1	SŠ Školní, Havířov - Šumbark
Celkem	20	

Tabulka 36: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2008/2009

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Kadeřnice	1	SŠ Husova, Bohumín
Zámečnické práce	2	SŠ Školní, Havířov – Šumbark, SŠ U Studia, O - Zábřeh
Květinářské a aranžérské práce	2	SŠ K. Pokorného, O - Poruba
Cukrářské práce	2	SŠ Komenského, Klimkovice
Zednické práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Kuchařské práce	4	SŠ Komenského, Klimkovice, SŠ Krakovská, O - Hrabůvka
Celkem	12	

Tabulka 37: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2009/2010

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Truhlářské práce	3	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Pečovatelské práce	2	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Zahradnické práce	1	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Květinářské a aranžérské práce	1	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Zámečnické práce	1	SŠ U Studia, O - Zábřeh
Malířské a natěračské práce	2	SŠ Hlučín
Prodavačské práce	1	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Kadeřnice	1	SŠ Husova, Bohumín
Celkem	12	

Tabulka 38: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2010/2011

Název oboru	Počet žáků	Název SŠ
Stravovací a ubytovací služby (Kuchařské práce)	4	SŠ Prof. Z. Matějčka, O – Poruba, SŠ Krakovská, O - Hrabůvka
Pečovatelské práce	1	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Květinářské a aranžérské práce	1	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Prodavačské práce	1	SŠ Prof. Z. Matějčka, O - Poruba
Celkem	7	

Příloha D – Přehled profesní přípravy žáků Střední školy stavební a dřevozpracující, U Studia 2654/33, Ostrava-Zábřeh od školního roku 2009/2010 – 2011/2012.

Tabulka 39: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2009/2010

Chlapec/dívka	Název oboru	Označení oboru	Získání středního vzdělání s výučním listem
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ne
Chlapec	Malířské práce	E	Ano
Chlapec	Truhlářské práce	E	Ano
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ano
Chlapec	Malířské práce	E	Ne
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ano
Chlapec	Malířské práce	E	Ne
Chlapec	Zednické práce	E	Ne
Chlapec	Malířské práce	E	Ne
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ano
Chlapec	Truhlářské práce	E	Ne
Chlapec	Malířské práce	E	Ne
Chlapec	Instalatér	H	Ne
Chlapec	Zednické práce	E	Ano
Chlapec	Zednické práce	E	Ano
Celkem 15 žáků			Výuční list získalo 7 žáků

Tabulka 40: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2010/2011

Chlapec/dívka	Název oboru	Označení oboru	Získání středního vzdělání s výučním listem
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ano
Chlapec	Zednické práce	E	Ano
Chlapec	Malířské práce	E	Ne
Chlapec	Zednické práce	E	Ano
Chlapec	Malířské práce	E	Ne
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ano
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ne
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ne
Chlapec	Zednické práce	E	Ano
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ano
Chlapec	Truhlářské práce	E	Ano
Chlapec	Zednické práce	E	Ne
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ano
Celkem 13 žáků			Výuční list získalo 8 žáků

Tabulka 41: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2011/2012

Chlapec/dívka	Název oboru	Označení oboru	Získání středního vzdělání s výučním listem
Chlapec	Truhlářské práce	E	Ano
Chlapec	Zednické práce	E	Ano
Chlapec	Truhlářské práce	E	Ano
Chlapec	Truhlářské práce	E	Ano
Chlapec	Zednické práce	E	Ne
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ano
Chlapec	Truhlářské práce	E	Ano
Chlapec	Truhlářské práce	E	Ano
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ne
Chlapec	Truhlářské práce	E	Ano
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ne
Celkem 11 žáků			Výuční list získalo 8 žáků

Příloha E – Přehled profesní přípravy žáků Vítkovické střední průmyslové školy a gymnázia, Hasičská 49, Ostrava-Hrabůvka od školního roku 2009/2010 – 2011/2012

Tabulka 42: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2009/2010, 2010/2011 a 2011/2012

Chlapec/dívka	Název oboru	Označení oboru	Získání středního vzdělání s výučním listem
Chlapec	Obráběč kovů	H	Ne
Chlapec	Elektrikář silnoproud	H	Ano
Dívka	Operátor skladování	H	Ne
Chlapec	Autoelektrikář	H	Ne
Chlapec	Strojní mechanik	H	Ano
Dívka	Operátor skladování	H	Ano
Celkem 6 žáků			Výuční list získali 3 žáci

Příloha F – Přehled profesní přípravy žáků Střední školy společného stravování, Krakovská 1095/33, Ostrava-Hrabůvka, příspěvková organizace od školního roku 2009/2010 – 2011/2012

Tabulka 43: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2009/2010

Chlapec/dívka	Název oboru	Označení oboru	Získání středního vzdělání s výučním listem
Dívka	Kuchařské práce	E	Ne
Chlapec	Kuchařské práce	E	Ne
Dívka	Kuchařské práce	E	Ano
Celkem 3 žáci			Výuční list získal 1 žák

Tabulka 44: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2010/2011

Chlapec/dívka	Název oboru	Označení oboru	Získání středního vzdělání s výučním listem
Dívka	Kuchařské práce	E	Ano
Dívka	Kuchařské práce	E	Ano
Chlapec	Kuchařské práce	E	Ano
Dívka	Kuchařské práce	E	Ano
Dívka	Kuchařské práce	E	Ano
Dívka	Kuchařské práce	E	Ano
Chlapec	Kuchařské práce	E	Ano
Chlapec	Kuchařské práce	E	Ano
Dívka	Kuchařské práce	E	Ano
Celkem 9 žáků			Výuční list získalo 9 žáků

Tabulka 45: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2011/2012

Chlapec/dívka	Název oboru	Označení oboru	Získání středního vzdělání s výučním listem
Dívka	Kuchařské práce	E	Ano
Dívka	Kuchařské práce	E	Ano
Dívka	Kuchařské práce	E	Ano
Chlapec	Kuchařské práce	E	Ano
Chlapec	Kuchařské práce	E	Ne
Celkem 5 žáků			Výuční list získali 4 žáci

Příloha G – Přehled profesní přípravy žáků Střední školy prof. Zdeňka Matějčka, 17. listopadu 1123, Ostrava-Poruba od školního roku 2009/2010 – 2011/2012

Tabulka 46: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2009/2010

Chlapec/dívka	Název oboru	Označení oboru	Získání středního vzdělání s výučním listem
Chlapec	Pečovatelské práce	E	Ano
Chlapec	Pečovatelské práce	E	Ne
Dívka	Pečovatelské práce	E	Ano
Dívka	Pečovatelské práce	E	Ano
Dívka	Pečovatelské práce	E	Ne
Dívka	Pečovatelské práce	E	Ne
Dívka	Cukrářské práce	E	Ne
Dívka	Pečovatelské práce	E	Ne
Dívka	Cukrářské práce	E	Ano
Dívka	Cukrářské práce	E	Ano
Dívka	Květinářské a aranž. práce	E	Ano
Dívka	Květinářské a aranž. práce	E	Ne
Dívka	Cukrářské práce	E	Ano
Dívka	Květinářské a aranž. práce	E	Ano
Dívka	Květinářské a aranž. práce	E	Ano
Dívka	Kuchařské práce	E	Ne
Chlapec	Kuchařské práce	E	Ne
Dívka	Pečovatelské práce	E	Ne
Dívka	Květinářské a aranž. práce	E	Ano
Dívka	Květinářské a aranž. práce	E	Ano
Chlapec	Květinářské a aranž. práce	E	Ano
Celkem 21 žáků			Výuční list získalo 12 žáků

Tabulka 47: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2010/2011

Chlapec/dívka	Název oboru	Označení oboru	Získání středního vzdělání s výučním listem
Dívka	Květinářské a aranž. práce	E	Ano
Dívka	Cukrářské práce	E	Ano
Chlapec	Cukrářské práce	E	Ano
Dívka	Květinářské a aranž. práce	E	Ano
Dívka	Kuchařské práce	E	Ne
Dívka	Kuchařské práce	E	Ano
Dívka	Květinářské a aranž. práce	E	Ne
Celkem 7 žáků			Výuční list získalo 5 žáků

Tabulka 48: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2011/2012

Chlapec/dívka	Název oboru	Označení oboru	Získání středního vzdělání s výučním listem
Dívka	Prodavač a výroba lahůdek	H	Ano
Dívka	Cukrářské práce	E	Ne
Dívka	Pečovatelské práce	E	Ano
Dívka	Pečovatelské práce	E	Ano
5Dívka	Cukrářské práce	E	Ne
Dívka	Kuchařské práce	E	Ano
Chlapec	Zahradnické práce	E	Ano
Chlapec	Kuchařské práce	E	Ano
Dívka	Zahradnické práce	E	Ano
Dívka	Kuchařské práce	E	Ano
Dívka	Zahradnické práce	E	Ano
Chlapec	Zahradnické práce	E	Ano
Chlapec	Květinářské a aranž. práce	E	Ano
Dívka	Pečovatelské práce	E	Ne
Dívka	Prodavačské práce	E	Ne
Dívka	Pečovatelské práce	E	Ano
Celkem 16 žáků			Výuční list získalo 12 žáků

Příloha H – Přehled profesní přípravy žáků Střední školy řemesel a služeb, Školní 2/601, Havířov – Šumbark, příspěvková organizace od školního roku 2009/2010 – 2011/2012

Tabulka 49: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2009/2010, 2010/2011 a 2011/2012

Chlapec/dívka	Název oboru	Označení oboru	Získání středního vzdělání s výučním listem
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ano
Dívka	Prodavačské práce	E	Ano
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ne
Chlapec	Tesařské práce	E	Ano
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ano
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ne
Dívka	Prodavačské práce	E	Ne
Chlapec	Zámečnické práce	E	Ne
Dívka	Kuchařské práce	E	Ne
Celkem 9 žáků			Výuční list získali 4 žáci

**Příloha CH – Přehled profesní přípravy žáků Střední odborné školy,
Odborného učiliště a Praktické školy, ČSA 55/4a, Hlučín od školního roku
2009/2010 – 2011/2012**

**Tabulka 50: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2009/2010, 2010/2011
a 2011/2012**

Chlapec/dívka	Název oboru	Označení oboru	Získání středního vzdělání s výučním listem
Dívka	Kuchařské práce	E	Ne
Chlapec	Kuchařské práce	E	Ano
Chlapec	Pekařské práce	E	Ano
Chlapec	Malířské práce	E	Ne
Chlapec	Malířské práce	E	Ne
Celkem 5 žáků			Výuční list získali 2 žáci

Příloha I – Přehled profesní přípravy žáků ostatních středních škol od školního roku 2009/2010 – 2011/2012

Tabulka 51: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2009/2010, 2010/2011 a 2011/2012

Název středních škol	Chlapec/ dívka	Název oboru	Označení oboru	Získání středního vzdělání s výučním listem
Střední škola, Vyšehrad, Praha 2	Chlapec	Elektro - strojně montážní práce	H	Ne
Střední škola Bohumín, Husova 283	Dívka	Kadeřnice	H	Ano
Střední škola Bohumín, Husova 283	Dívka	Kadeřnice	H	Ne
Střední škola elektrotechnická, Ostrava, Na Jízdárně 30	Chlapec	Elektrikář - silnoproud	H	Ne
Střední škola technická a dopravní, Ostrava – Vítkovice, Moravská 2	Chlapec	Klempíř	H	Ne
Střední škola technická a dopravní, Ostrava – Vítkovice, Moravská 2	Chlapec	Automechanik	H	Ne
Střední škola technická a dopravní, Ostrava – Vítkovice, Moravská 2	Chlapec	Automechanik	H	Ne
Střední škola, Ostrava – Přívoz, Na Mlýnici 36	Dívka	Prodavač smíšeného zboží	H	Ne
Střední škola, Ostrava – Přívoz, Na Mlýnici 36	Dívka	Prodavač smíšeného zboží	H	Ne
Střední škola Masarykova, zemědělská a VOŠ, Opava, Purkyňova 12	Chlapec	Zemědělec	H	Ne
Celkem 6 středních škol	Celkem 10 žáků			Výuční list získal 1 žák

Příloha J – Přehled výběru učebních oborů žáků Základní speciální školy a Speciálního gymnázia, Koperníka 71, 44-300 Wodzisław Śląski vstupujících do 1. ročníků Speciálního odborného učiliště od školního roku 2002/2003 – 2009/2010

Tabulka 52: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2002/2003

Název oboru	Počet žáků
Cukrář	14
Kuchař jednoduché gastronomie	2
Elektrikář	7
Stolař	1
Zahradník	8
Celkem	32

Tabulka 53: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2003/2004

Název oboru	Počet žáků
Pekař	4
Cukrář	11
Kuchař jednoduché gastronomie	7
Mechanik strojů a zařízení (Zámečnick)	3
Zahradník	5
Celkem	30

Tabulka 54: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2004/2005

Název oboru	Počet žáků
Pekař	3
Cukrář	14
Kuchař jednoduché gastronomie	10
Mechanik strojů a zařízení (Zámečnick)	2
Celkem	29

Tabulka 55: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2005/2006

Název oboru	Počet žáků
Pekař	9
Cukrář	5
Kuchař jednoduché gastronomie	6
Malíř - tapetář	8
Celkem	28

Tabulka 56: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2006/2007

Název oboru	Počet žáků
Pekař	7
Malíř - tapetář	5
Kuchař jednoduché gastronomie	5
Mechanik strojů a zařízení (Zámečnick)	5
Řezník	5
Celkem	27

Tabulka 57: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2007/2008

Název oboru	Počet žáků
Pekař	3
Cukrář	4
Kuchař jednoduché gastronomie	2
Malíř - tapetář	4
Zahradník	6
Celkem	19

Tabulka 58: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2008/2009

Název oboru	Počet žáků
Pekař	3
Cukrář	5
Kuchař jednoduché gastronomie	10
Malíř - tapetář	7
Řezník	4
Zahradník	4
Celkem	33

Tabulka 59: Údaje o přijetí vycházejících žáků za školní rok 2009/2010

Název oboru	Počet žáků
Kuchař jednoduché gastronomie	8
Malíř - tapetář	2
Celkem	10

Příloha K – Přehled profesní přípravy žáků Speciálního odborného učiliště, Koperníka 71, 44-300 Wodzisław Śląski od školního roku 2005/2006 – 2011/2012

Tabulka 60: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2005/2006

Název oboru	Počet žáků	Chlapci/Dívky	Délka vzdělávání	Počet žáků, kteří získali střední vzdělání s výučním listem
Kuchař jednoduché gastronomie	7	7 Dívky	2 roky	0 žáků
Cukrář	11	11 Dívky	3 roky	10 žáků
Pekař	4	3 Chlapci 1 Dívka	3 roky	0 žáků
Mechanik strojů a zařízení (Zámečnick)	3	3 Chlapci	3 roky	0 žáků
Zahradník	5	3 Chlapci 2 Dívky	2 roky	1 žák
	Celkem 30 žáků	9 Chlapců 21 Dívky		Výuční list získalo celkem 11 žáků

Tabulka 61: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2006/2007

Název oboru	Počet žáků	Chlapci/Dívky	Délka vzdělávání	Počet žáků, kteří získali střední vzdělání s výučním listem
Kuchař jednoduché gastronomie	10	5 Chlapců 5 Dívek	2 roky	0 žáků
Cukrář	14	6 Chlapců 8 Dívek	3 roky	0 žáků
Pekař	3	2 Chlapci 1 Dívka	3 roky	0 žáků
Mechanik strojů a zařízení (Zámečnick)	2	3 Chlapci	3 roky	0 žáků
	Celkem 29 žáků	15 Chlapců 14 Dívek		Výuční list získalo celkem 0 žáků

Tabulka 62: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2007/2008

Název oboru	Počet žáků	Chlapci/Dívky	Délka vzdělávání	Počet žáků, kteří získali střední vzdělání s výučním listem
Kuchař jednoduché gastronomie	6	6 Dívky	2 roky	0 žáků
Cukrář	5	2 Chlapci 3 Dívky	3 roky	0 žáků
Pekař	9	8 Chlapců 1 Dívka	3 roky	0 žáků
Malíř - tapetář	8	8 Chlapců	2 roky	0 žáků
	Celkem 28 žáků	18 Chlapců 10 Dívky		Výuční list získalo celkem 0 žáků

Tabulka 63: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2008/2009

Název oboru	Počet žáků	Chlapci/Dívky	Délka vzdělávání	Počet žáků, kteří, získali střední vzdělání s výučním listem
Kuchař jednoduché gastronomie	5	5 Dívky	2 roky	0 žáků
Malíř - tapetář	5	5 Chlapců	2 roky	0 žáků
Řezník - uzenář	5	5 Chlapců	3 roky	0 žáků
Pekař	7	4 Chlapci 3 Dívky	3 roky	0 žáků
Mechanik strojů a zařízení (Zámečnick)	5	5 Chlapců	3 roky	3 žáci
	Celkem 27 žáků	19 Chlapců 8 Dívky		Výuční list získali celkem 3 žáci

Tabulka 64: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2009/2010

Název oboru	Počet žáků	Chlapci/Dívky	Délka vzdělávání	Počet žáků, kteří, získali střední vzdělání s výučním listem
Kuchař jednoduché gastronomie	2	2 Dívky	2 roky	2 žáci
Malíř - tapetář	4	4 Chlapci	2 roky	0 žáků
Zahradník	6	3 Chlapci 3 Dívky	2 roky	2 žáci
Pekař	3	3 Chlapci	3 roky	0 žáků
Cukrář	4	1 Chlapec 3 Dívky	3 roky	0 žáků
	Celkem 19 žáků	11 Chlapců 8 Dívky		Výuční list získali celkem 4 žáci

Tabulka 65: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2010/2011

Název oboru	Počet žáků	Chlapci/Dívky	Délka vzdělávání	Počet žáků, kteří, získali střední vzdělání s výučním listem
Kuchař jednoduché gastronomie	10	4 Chlapci 6 Dívky	2 roky	2 žáci
Malíř - tapetář	7	7 Chlapců	2 roky	0 žáků
Zahradník	4	2 Chlapci 2 Dívky	2 roky	0 žáků
Pekař	3	3 Dívky	3 roky	0 žáků
Řezník - uzenář	4	4 Chlapci	3 roky	0 žáků
Cukrář	5	1 Chlapec 4 Dívky	3 roky	0 žáků
	Celkem 33 žáků	18 Chlapců 15 Dívky		Výuční list získali celkem 2 žáci

Tabulka 66: Údaje o profesní přípravě žáků ve školním roku 2011/2012

Název oboru	Počet žáků	Chlapci/Dívky	Délka vzdělávání	Počet žáků, kteří, získali střední vzdělání s výučním listem
Kuchař jednoduché gastronomie	8	1 Chlapec 7 Dívky	2 roky	0 žáků
Malíř - tapetář	2	2 Chlapci	2 roky	1 žák
	Celkem 10 žáků	3 Chlapci 7 Dívky		Výuční list získal celkem 1 žák

Příloha L – Potvrzení o zpřístupnění dat a rozhovorů (ČR)

**Střední škola prof. Zdeňka Matějčka, Ostrava-Poruba,
17. listopadu 1123, příspěvková organizace
708 00**

Věc:

Potvrzení o zpřístupnění dat, informací o žácích a rozhovoru

Potvrzuji, že byla panu PhDr. Ivanu Jařabáčovi v roce 2012 v rámci jeho disertační práce (výzkum), na jeho vlastní žádost zpřístupněna **data o profesní přípravě** žáků s lehkým mentálním postižením (získání středního vzdělání s výučním listem) a **informace o bývalých absolventech** (pracovní uplatnění žáků).

Dále sdělují, že vedl **rozhovor** s vedením střední školy (zástupce ředitele pro teoretické vyučování) o poskytování poradenských a **kariérových služeb** žákům s lehkým mentálním postižením na střední škole.

V Ostravě dne 25. 2. 2015

vr. Bilichová

studijní oddělení

Střední škola prof. Zdeňka Matějčka
Ostrava - Poruba, 17. listopadu 1123
příspěvková organizace
17. listopadu 1123 (4)
708 00 OSTRAVA - PORUBA

Střední škola stavební a dřevozpracující, Ostrava, příspěvková organizace

Se sídlem

700 30 Ostrava – Zábřeh, U Studia 33/2654

Věc: Potvrzení o zpřístupnění dat a rozhovorů

Tímto potvrzují, že byla panu PhDr. Ivanu Jařabáčovi ve školním roce 2012/2013 (v rámci výzkumu) zpřístupněna veškerá **data o profesní přípravě** žáků s lehkým mentálním postižením, kteří převážně studují učební obory (E) na uvedené střední škole.

Dále sdělují, že mu byly poskytnuty i **rozhovory** s pedagogy Školního poradenského pracoviště (**výchovným poradce a školní speciální pedagog**) na téma - „*Kariérové poradenství na střední škole*“.

V Ostravě dne 24. 2. 2015

studijní oddělení

**Střední škola stavební
a dřevozpracující, Ostrava**
studijní oddělení
700 30 Ostrava-Zábřeh, U Studia 33
(1)

Andr. Hrdlička

Střední škola společného stravování, Ostrava-Hrabůvka, příspěvková organizace
Krakovská 1095/33
700 30 Ostrava – Hrabůvka

Věc:

Potvrzení o zpřístupnění dat

Tímto potvrzují, že byla panu PhDr. Ivanu Jařabáčovi ve školním roce 2012/2013 v rámci jeho disertační práce (výzkum), zpřístupněna **data o profesní přípravě žáků s lehkým mentálním postižením** (získání středního vzdělání s výučním listem).

Střední škola společného stravování zajišťovala výchovu a vzdělávání žákům s lehkým mentálním postižením na tříletém učebním oboru (E) – „*Kuchařské práce*“

V Ostravě dne 27. 2. 2015

Střední škola společného stravování
Ostrava-Hrabůvka, příspěvková organizace
Krakovská 1095, 700 30 Ostrava-Hrabůvka
IČ: 00577260, DIČ: CZ00577260 (M)

studijní oddělení

Vítkovická střední průmyslová škola

Sídlo školy

Hasičská 49, 700 30 Ostrava – Hrabůvka

Věc:

Potvrzení o zpřístupnění dat

Tímto potvrzují, že byla panu PhDr. Ivanu Jařabáčovi ve školním roce 2012/2013 v rámci jeho disertační práce (výzkum), zpřístupněna **data o profesní přípravě žáků s lehkým mentálním postižením** (získání středního vzdělání s výučním listem).

Vítkovická střední průmyslová škola již nenabízí tříleté učební obory (E), kde jsou přednostně přijímáni absolventi speciálních škol a žáci s lehkým mentálním postižením, tak studovali (v období výzkumu) tříleté obory (H).

VITKOVICKÁ STŘEDNÍ
PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA
Hasičská 1003/49
700 30 Ostrava-Hrabůvka
IČ: 28839025 studijní oddělení

studijní oddělení

V Ostravě dne 3. 3. 2015

"Střední škola a Základní škola, Havířov - Šumbark, příspěvková organizace"

Školní 2/601,
736 01 Havířov - Šumbark

Věc:

Potvrzení o zpřístupnění dat a rozhovoru

Potvrzuji, že byla panu PhDr. Ivanu Jařabáčovi v roce 2012 v rámci jeho disertační práce (výzkum), na jeho žádost zpřístupněna **data o profesní přípravě žáků** s lehkým mentálním postižením (získání středního vzdělání s výučním listem).

Dále sděluji, že vedl **rozhovor** s vedením uvedené školy (zástupce ředitele pro praktické vyučování) o poskytování kariérových služeb žákům s lehkým mentálním postižením.

V Havířově dne 3. 3. 2015

STŘEDNÍ ŠKOLA A ZÁKLADNÍ ŠKOLA
HAVÍŘOV - ŠUMBARK
příspěvková organizace
Školní 2/601, 736 01 Havířov - Šumbark
studijní oddělení

Odborné učiliště a Praktická škola, Hlučín, příspěvková organizace

Se sídlem

Čs. armády 336/4a

748 01 Hlučín

Věc:

Potvrzení o zpřístupnění dat a rozhovoru

Potvrzují, že byla panu PhDr. Ivanu Jařabáčovi v roce 2012 v rámci jeho disertační práce (výzkum), na jeho žádost zpřístupněna **data o profesní přípravě žáků** s lehkým mentálním postižením (získání středního vzdělání s výučním listem).

Dále sdělují, že mu byl poskytnut **rozhovor** s vedením uvedené školy (ředitel) o poskytování kariérových služeb žákům s lehkým mentálním postižením.

V Hlučíně dne 4. 3. 2015

ODBORNÉ UČILIŠTĚ²
A PRAKTICKÁ ŠKOLA, HLUČÍN,
příspěvková organizace
Čs. armády 336/4a, 748 01 HLUČÍN
IČO: 601237, Tel.: 595 041 886

Jm
sekretariát školy

Příloha M – Potvrzení o zpřístupnění dat a rozhovorů (PL)

Zespół Placówek
Szkolno-Wychowawczo-Rewalidacyjnych
ul. Kopernika 71, 44-300 Wodzisław Śl.
tel. 32458-23-00

NIP 6472534931, Regon 241651080

ZPSWR.4317.48.2015

Zespół Placówek Szkolno -Wychowawczo - Rewalidacyjnych

Typy Placówek:

- Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy im. dr. med. Alojzego Pawelca,
- Ośrodek Rewalidacyjno - Wychowawczy,
- Wczesne Wspomaganie Rozwoju Dziecka.

Typy Szkół:

- Szkoła Podstawowa Specjalna,
- Gimnazjum Specjalne,
- Zasadnicza Szkoła Specjalna Zawodowa,
- Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy

Adres:

ul. Kopernika 71, 44-300 Wodzisław Śląski.

Temat: Potwierdzenie dostępu do danych i wywiadów

Potwierdzamy, że Panu PhDr. Ivanu Jařabáčovi w roku 2012/2013 w ramach jego pracy doktorskiej – badań, na jego własny wniosek były udostępnione **dane o wyborze kursów zawodowych studentów** Szkoły Podstawowej Specjalnej i Gimnazjum Specjalnego i **dane o zawodowym przygotowaniu uczniów z lekką niepełnosprawnością umysłową** (uzyskanie wykształcenia średniego z uzyskaniem cechu różnych rzemiosł) w Zasadniczej Szkole Specjalnej Zawodowej.

Dalej potwierdzam, że prowadził **wywiady** z Panią dyrektorką wskazanej szkoły o świadczeniu usług dotyczących kariery uczniów z lekką niepełnosprawnością umysłową

W Wodzisławiu Śląskim dnia 09. 03. 2015

Dyrektor
Zespołu Placówek
Szkolno-Wychowawczo-Rewalidacyjnych
w Wodzisławiu Śl.
mgr Beata Roczniak

Příloha N – Záznamový arch rozhovorů

Záznamový arch rozhovorů

1. Místo šetření:

- Česká republika (město Ostrava)
- Polská republika (město Wodzislaw Śląski)

2. Název střední školy:

- v České republice
- v Polské republice

3. Základní demografické údaje respondenta:

- pohlaví
- věk

4. Profese osloveného respondenta:

- ředitel,
- výchovný poradce
- speciální pedagog

Otázky kladené respondentům v ČR

5. Řekněte, prosím, kdo poskytuje **kariérové poradenské služby žákům** s lehkým mentálním postižením, rodičům a pedagogickým pracovníkům na Vaší střední škole?
6. Identifikujte, prosím, žáky respektive skupiny žáků s lehkým mentálním postižením, kteří jsou „ohrožení“ předčasným ukončením vzdělávání? (nejčastější **rizikové faktory** a méně rizikové faktory).
7. Sdělte, prosím, nejčastější **důvody ukončení vzdělávání** žáků s lehkým mentálním postižením na Vaší střední škole?
8. Popište důvody ukončení vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením - od nejčastějších až po nejméně časté.
9. Jakým způsobem **motivujete** na Vaší škole žáky s lehkým mentálním postižením k dokončení studia, aby nakonec získali střední vzdělání s výučním listem?
10. Jaké metody a techniky užíváte k **identifikaci žáků** s lehkým mentálním postižením, kteří jsou ohroženi předčasných odchodem ze vzdělávání.
11. Jakou **podporu (intervenci)** poskytujete žákům s lehkým mentálním postižením, aby nakonec dokončili vzdělávání?
12. Jaká konkrétní **opatření** postrádáte na střední škole **pro řešení předčasných odchodů** ze vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

Otázky kladené respondentovi v PL

13. Sdělte, prosím, jaké jsou nejčastější **důvody nevládnutí státní závěrečné zkoušky** žáků s lehkým mentálním postižením na Speciálním odborném učilišti?
14. Jakou **kvalifikaci** získají žáci s lehkým mentálním postižením, kteří dokončí odbornou školu, ale nevládnou státní závěrečnou zkoušku?
15. U státních závěrečných zkoušek žáků jsou přítomni zaměstnavatelé, kteří jsou členy „cechu“?
16. Domníváte se, že v Polské republice má získání středního vzdělání s výučním listem stále určitou prestiž?

Příloha O – Překlad významných slov z polského jazyka do českého jazyka

Tabulka 67: Překlad slov z polského jazyka do českého jazyka

Polský jazyk	Český jazyk
<p>Nazwa: Zespół Placówek Szkolno -Wychowawczo - Rewalidacyjnych</p> <p>Typy Placówek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy im. dr. med. Alojzego Pawelca, • Ośrodek Rewalidacyjno - Wychowawczy, • Wczesne Wspomaganie Rozwoju Dziecka. <p>Typy Szkół:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szkoła Podstawowa Specjalna, • Gimnazjum Specjalne, • Zasadnicza Szkoła Specjalna Zawodowa, • Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy. <p>Adres: ul. Kopernika 71, 44-300 Wodzisław Śląski.</p>	<p>Název školy: Integrovaná výchovně-rehabilitační škola</p> <p>Typy instituce:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Speciální školní a výchovné středisko MUDr. Alojze Pavelce, • Rehabilitačně-výchovné středisko, • Raná podpora výchovy dítěte. <p>Typy škol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Základní speciální škola, • Speciální gymnázium, • Speciální odborné učiliště, • Speciální škola <p>Adresa školy: ul. Kopernika 71, 44-300 Wodzisław Śląski.</p>
Dyrektor	Ředitel (ka)
Pedagog Szkolny	Výchovný poradce
Psycholog Szkolny	Školní psycholog
Dziennik klasowy, wykaz klasowy, PC	Třídní kniha, třídní výkaz, PC
Klasa	Třída
Ilość uczniów	Počet žáků
Dziewczyny	Dívky
Chłopcy	Chlapci
Nazwa przedmiotu nauczania: Zajęcia techniczne	Název vyučovacího předmětu: Technické činnosti
Nazwa przedmiotu nauczania: Technika	Název vyučovacího předmětu: Technika
Długość cyklu kształcenia	Délka vzdělávání

Polský jazyk	Český jazyk
Nazwa Kierunku	Název oboru
Elektryk	Elektrikář
Malarz - tapeciaryz	Malíř – tapetář
Kucharz małej gastronomii	Kuchař jednoduché gastronomie
Cukiernik	Cukrář
Piekarz	Pekař
Ogrodnik	Zahradník
Rzeźnik – wędliniarz	Řezník - uzenář
Murarz - tynkarz	Zedník - štukatér
Stolarz	Stolař
Mechanik – monter maszyn i urządzeń	Mechanik strojů a zařízení – Zámečnick
„Świadectwo“ Zasadnicza Szkoła Specjalna	„Vysvědčení“ o absolvování Speciálního odborného učiliště.
Cech rzemiosł różnych	Střední vzdělání s výučním listem
Czeladnik	kvalifikace tovaryše nebo kvalifikovaného dělníka
Ilość zdanych egzaminów – Cech rzemiosł różnych	Počet žáků, kteří získali výuční list
Ilość niezdanych egzaminów – Cech rzemiosł różnych	Počet žáků, kteří nezískali výuční list
Lekka niepełnosprawność umysłowa	Lehká mentální retardace
Edukacja podstawowa uczniów z lekką niepełnosprawnością umysłową	Základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením
Orientacja zawodowa uczniów	Profesní orientace žáků
Przygotowanie zawodowe młodzieży	Profesní příprava mládeže
Odsiew szkolny	Předčasné opuštění školy
Praca i kariera zawodowa	Práce a profesní dráha
Ministerstwo edukacji narodowej	Ministerstvo školství
Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty	Zákon ze dne 7. září 1991 o soustavě výchovy a vzdělávání
Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych	Základní všeobecný vzdělávací program pro základní školy
Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla zasadniczych szkół zawodowych	Základní všeobecný vzdělávací program pro základní odborné školy

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: PhDr. Mgr. Ivan Jařabáč

Obor: Doktorský studijní obor Speciální pedagogika

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Komparace profesní orientace žáků s mentálním postižením

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 171

Celkový počet stran příloh: 46

Počet titulů českých použitých zdrojů: 42

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 21

Počet internetových zdrojů: 24

Počet ostatních zdrojů: 7

Vedoucí práce: PhDr. Josef Novotný, CSc.